




IZBERI ŽIVLJENJE

Plenarni zbor 
Cerkve na Slovenskem

IZBERI ŽIVLJENJE

**Sklepni dokument Plenarnega zbora
Cerkve na Slovenskem**

VSEBINA

Kongregacija za škofe, Odlok o pregledu odlokov plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem

Predgovor, nadškof dr. Franc Rode

Potek prvega plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem, dr. Ivan Štuhec

Uvod – Izberi življenje

1 Človek na prelomu tisočletja

1.1 Kulturno-duhovni vidik

1.2 Kulturno-zgodovinski vidik

1.3 Družbeni in socialno-ekonomski vidik

1.4 Sociološko-pastoralni vidik

2 Cerkev v službi človekovega življenja

2.1 Odločitev za človeka

2.2 Odločitev za družbo solidarnosti

2.2.1 Različne pristojnosti

2.2.2 Družbena pravičnost

2.2.3 Preglednost – poročstvo verodostojnosti

2.3 Nova evangelizacija

3 Cerkev – kraj skupnega življenja

3.1 Cerkev – prostor odrešenja

3.1.1 Božje ljudstvo

3.1.2 Poklicanost vseh k svetosti

3.1.3 Občestvo – skupnost vernih

3.1.4 Cerkev kot skrivnostno Kristusovo telo

3.2 Cerkev – prostor dialoga

3.2.1 Temelji dialoga

3.2.2 Dialog v Cerkvi

3.2.3 Dialog z drugimi krščanskimi Cerkvami, cerkvenimi skupnostmi in skupnostmi drugih verskih izročil

3.2.4 Dialog z družbo in državo

3.2.5 Dialog s sodobno kulturo

3.2.6 Dialog z znanstveno-tehnično kulturo

3.2.7 Dialog med vero in znanostjo

3.2.8 Dialog z zgodovino

3.2.9 Dialog z neverujočimi

3.2.10 Dialog z drugače verujočimi

4 Krščansko občestvo pričuje, oznanja, slavi in služi

4.1 Pričevanje

4.1.1 Osebna odločitev za Kristusa

4.1.2 Živa občestva

4.1.3 Pristna govorica

4.1.4 Poslanstvo posameznika in občestva

- 4.1.5 Misijonska zavest
- 4.1.6 Mediji v službi oznanjevanja
- 4.1.7 Umetnostne zvrsti
- 4.2 Kristjanova odprtost za skrivnostno in sveto**
 - 4.2.1 Sprejemljivost sodobnega človeka za bogoslužje
 - 4.2.2 Komunikacija med Bogom in človekom
 - 4.2.3 Dan nad vsemi dnevi
 - 4.2.4 Nezakramentalne oblike bogoslužja
 - 4.2.5 Skrb in vzgoja za bogoslužni prostor in bogoslužje
- 4.3 Življenje z Jezusom Kristusom v zakramentih**
 - 4.3.1 Zakramenti uvajanja v krščanstvo
 - 4.3.1.1 Zakrament krsta
 - 4.3.1.1.1 Krstna pastoralna v posameznih življenjskih obdobjih
 - Pastorala ob krstu majhnih otrok*
 - Pastorala ob krstu osnovnošolcev*
 - Pastorala ob krstu odrasčajočih (katehumenat odrasčajočih)*
 - Pastorala ob krstu odraslih (katehumenat odraslih)*
 - 4.3.1.1.2 Nosilci krstne pastorale
 - Cerkveno občestvo*
 - Duhovnik*
 - Starši*
 - Botri*
 - 4.3.1.2 Zakrament birme
 - 4.3.1.2.1 Birmanska pastoralna
 - 4.3.1.2.2 Program birmanskega uvajanja
 - 4.3.1.2.3 Birmanska slovesnost
 - 4.3.1.2.4 Čas po birmi
 - 4.3.1.2.5 Nosilci birmanske pastorale
 - 4.3.1.3 Zakrament evharistije
 - 4.3.1.3.1 Sveta maša
 - 4.3.1.3.2 Prvo obhajilo
 - 4.3.1.3.3 Evharistična navzočnost
 - 4.3.1.3.4 Sveta popotnica
 - 4.3.2 Zakramenta ozdravljanja
 - 4.3.2.1 Zakrament pokore in sprave
 - 4.3.2.2 Bolniško maziljenje
 - 4.3.3 Zakramenta služenja občestvu
 - 4.3.3.1 Zakrament svetega reda
 - 4.3.3.2 Zakrament svetega zakona
 - 4.3.3.2.1 Priprava na zakon
 - Daljna priprava*
 - Bližnja priprava*
 - Neposredna priprava*
- 4.4 Karitativna dejavnost**
 - 4.4.1 Cerkev je vedno služila človeku
 - 4.4.2 Služenje kot naloga posameznika in skupnosti
 - 4.4.3 Vloga karitativne dejavnosti kot služenje
 - 4.4.3.1 Župnijska karitativna dejavnost
 - 4.4.3.2 Škofijska karitativna dejavnost
 - 4.4.3.3 Vseslovenska karitativna dejavnost
 - 4.4.4 Cerkvene socialne ustanove

5 Življenje v Cerкви

5.1 Vzgoja za medsebojne odnose v družini, pri katehezi, v Cerкви in v šoli

5.1.1 Življenje v družini

5.1.1.1 Pastoralna mladina zakoncev

5.1.1.2 Družinska pastoralna dela po prvih letih zakona

5.1.1.3 Pastoralna dela zakonov in družin, ki so v težavah ali so neurejeni

5.1.1.4 Ustanove, nosilci, sodelavci družinske pastoralne dela in njihovo oblikovanje

5.1.2 Življenje mladine v Cerкви

5.1.2.1 Pogled nazaj

5.1.2.2 Današnje stanje

5.1.2.3 Pomanjkljivosti sedanje mladinske pastoralne dela

5.1.2.4 Smernice prenove mladinske pastoralne dela

5.1.2.5 Študentska pastoralna dela

5.1.3 Kateheza

5.1.3.1 Kateheza v Cerкви na Slovenskem

5.1.3.1.1 Pogled nazaj

5.1.3.1.2 Novi poudarki

5.1.3.2 Struktura kateheze

5.1.3.2.1 Cilj kateheze

5.1.3.2.2 Stopnje uvajanja

5.1.3.2.3 Katehetski načrt

5.1.3.3 Naslovljenci kateheze

5.1.3.3.1 Odrasli

5.1.3.3.2 Mladi

5.1.3.3.3 Osnovnošolci

5.1.3.3.4 Predšolski

5.1.3.3.5 Posebni primeri

5.1.3.4 Nosilci kateheze

5.1.3.4.1 Družina

5.1.3.4.2 Krščansko občestvo – župnijska skupnost

5.1.3.4.3 Temeljna cerkvena občestva

5.1.3.4.4 Gibanja in združenja

5.1.3.4.5 Katoliške šole, vrtci in katoliške institucije

5.1.3.4.6 Kateheti, katehistinje in drugi sodelavci

5.1.3.5 Organizacija katehetske dejavnosti

5.1.3.5.1 Na narodni ravni

5.1.3.5.2 Na škofijski ravni

5.1.3.5.3 Na dekanjski ravni

5.1.3.5.4 Na župnijski ravni

5.1.4 Šola, verski pouk v šoli in župnijska kateheza

5.2 Občestvo poklicanih: različne so službe, isti pa je Duh

5.2.1 Laiki

5.2.2 Duhovniki in diakoni

5.2.2.1 Duhovniki

5.2.2.2 Stalni diakoni

5.2.3 Redovnice in redovniki – načini Bogu posvečenega življenja v Cerкви

5.2.4 Skrb za duhovne poklice

5.3 Strukture in gibanja v službi življenja v Cerкви

5.3.1 Župnije

5.3.2 Dekanije

5.3.3 Škofije

5.3.4 Medškofijske ustanove

5.3.5 Združenja

- 5.3.6 Cerkevna gibanja in skupnosti
- 5.3.7 Pastoralna posebnih skupin
- 5.3.8 Izselenstvo in zamejstvo
- 5.3.9 Ekumenizem

6 Katoličani in njihova Cerkev v politični skupnosti

- 6.1 Cerkev in politika
- 6.2 Neodvisnost Cerkev in države
- 6.3 Enakopravna navzočnost v javnem življenju
- 6.4 Pravni položaj Cerkev
- 6.5 Gmotni temelji za delovanje Cerkev
- 6.6 Slovenski jezikovni in kulturni prostor
- 6.7 Katoličani v Evropski zvezi

Molitev po končanem plenarnem zboru Cerkev na Slovenskem

Krajša oblika molitve

Ples Duha veselja, Avtor o simbolu plenarnega zbora Cerkev na Slovenskem, Matej Metlikovič

Zbirka Cerkvni dokumenti

Kratice

Člani Tajništva sinode

Abecedno stvarno kazalo

Medškofijski organigram

KONGREGACIJA ZA ŠKOFE

ODLOK

O PREGLEDU ODLOKOV PLENARNEGA ZBORA CERKVE NA SLOVENSKEM

Potem ko je bil zakonito sklican in srečno končan plenarni cerkveni zbor v Sloveniji, je prevzvišeni presl. G. Franc Rode, nadškof in metropolit ljubljanski ter predsednik omenjenega plenarnega cerkvenega zbora, v pismu z dne 15. novembra 2001, zaprosil apostolski sedež, da bi bili odloki zbora pregledani po določbi kanona 446 Zakonika cerkvenega prava.

Kongregacija za škofe je na podlagi pooblastil, ki so ji podeljena v 82. členu apostolske konstitucije »Dobri pastir«, in po posvetih s pristojnimi uradi ugotovila, da so odloki omenjenega plenarnega cerkvenega zbora, kakor so vsebovani v priloženem izvodu, usklajeni s splošnim kanonskim pravom, ki jih potrjuje.

Zato se po določbi kanona 446 Zakonika cerkvenega prava ti odloki lahko razglasijo, in sicer na način in v času, kot ju bodo določili škofje omenjenega cerkvenega zbora.

Dano v Rimu, v uradu Kongregacije za škofe, 5. decembra 2001.

*Joannes B. Card. Re
prefekt*

*+ Franciscus Monterisí
tajnik*

Predgovor

Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem ali Plenarni pokrajinski cerkveni zbor, kot to imenuje Zakonik cerkvenega prava, je v dolgi zgodovini slovenskega naroda mejnik, ki bo nedvomno zaznamoval naše duhovno življenje v prihodnjih letih.

Na tem prvem vseslovenskem plenarnem zborovanju na pragu tretjega tisočletja smo slovenski kristjani v molitvi z Jezusovo Materjo, kot apostoli v dvorani zadnje večerje, prisluhnili, kaj govori Duh naši Cerkvi (prim. Raz 2,7). Po treznem pogledu v preteklost in v sedanji trenutek smo, odprti za njegove navdihe, načrtovali svojo prihodnost.

Program, ki je zajet v besedilo plenarnega zbora, potem ko smo ga slovenski škofje z nekaterimi popravki sprejeli na seji 17. in 18. januarja 2001, je celosten načrt našega delovanja in se razteza na vsa področja cerkvenega življenja. Ta program je širokopotezen in ambiciozen. Plahim dušam se bo zdel morda preveč zahteven. Vendar se bo po mojem kmalu pokazalo, kje so temeljni poudarki, ki so bistvenega pomena za poslanstvo Cerkve. Če se nam v tem trenutku zdi kot gosto zaraščen gozd, kjer se težko orientiramo, se nam bo s časom pogled razjasnil in zagledali bomo drevesa. Naloge, ki so pred nami, bodo postajale vedno bolj razpoznavne.

Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem je v bistvu duhovno dogajanje. In samo duhovne sile, ki so v osrčju Cerkve, ga bodo sposobne preliti v življenje. Za to pa nam je potrebna moč od Očeta luči, ogenj Svetega Duha in drznost Božjega Sina. S pomočjo od zgoraj bomo premagovali inercijo, ki grozi človeku, ko je prepuščen sam sebi. Z Božjo milostjo bomo dosegli, da se v svojih dušah ne bomo utrudili in omagali (prim. Heb 12,3), pač pa se vsako jutro z mladostno zavzetostjo lotili svojih nalog.

Te naloge so strnjene v pojmu »nova evangelizacija«. »Nova po gorečnosti, nova v pristopu, nova v izrazu,« kot jo je opredelil papež Janez Pavel II.

V to avanturo se torej podaja Cerkev na Slovenskem. Vsi, ki smo vanjo vključeni, se moramo zavedati, da se na tem svetu ne ustvari nič trdnega in trajnega brez žrtve in bolečine. Naj nam Gospod naklanja pogum, da vanje privolimo in naj nas spremlja s svojo zmagovito milostjo.

dr. Franc Rode
ljubljski nadškof in metropolit
predsednik Plenarnega pokrajinskega cerkvenega zbora

Potek prvega plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem

26. maja 1997 se je Slovenska škofovska konferenca skupaj s Konferenco redovnih ustanov pod vodstvom ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Franca Rodeta na svojem rednem zasedanju v Celju pri Sv. Jožefu odločila, da skliče območni, plenarni oziroma pokrajinski cerkveni zbor, ki je predviden po ZCP, v kanonih 439 do 446. Območni cerkveni zbori so lahko različni glede na teritorij, ki ga zaobsežejo. Ker se v našem primeru področje ljubljanske cerkvene pokrajine pokriva s teritorijem Slovenske škofovske konference, je naš zbor pokrajinski in plenarni hkrati. Plenarni sklic našega cerkvenega zbora je temelj za enakopravno sodelovanje vseh slovenskih škofij na področju pastoralnega načrtovanja. V skladu s kan. 439 se plenarni cerkveni zbor obhaja v času, ki se zdi škofovski konferenci z odobritvijo Apostolskega sedeža primerno.

Predsednik Slovenske škofovske konference dr. Franc Rode je 24. avgusta 1998 obvestil svetega očeta o tem, da želi SŠK sklicati plenarni cerkveni zbor. Kongregacija za škofove je v imenu svetega očeta 20. oktobra 1998 odgovorila gospodu nadškofu, da je sveti oče na avdienci 17. oktobra 1998 sprejel prošnjo SŠK in potrdil plenarni cerkveni zbor ter imenoval dr. Franca Rodeta za predsedujočega. Kongregaciji se je zdelo pomembno, da se v pripravo plenarnega zbora vključi čim širši krog ljudi od župnikov in drugih duhovnikov, redovnikov in redovnic, svetnih ustanov in družb apostolskega življenja do laikov, ki so aktivni v župnijah ali drugih oblikah verskega življenja, kot so združenja, skupine in gibanja. Vse to z namenom, da se v vseh prebudi dinamizem in potrpežljivost za rast in razvoj krščanskega življenja ter čut za misijonsko razsežnost Cerkve, da bi tako vse sile lahko učinkovito prispevale svoj delež k plenarnemu zboru, kar pa zahteva svoj čas.

Pred tem ko je škofovska konferenca vprašala in dobila odgovor Apostolskega sedeža, je predsednik škofovske konference dr. Franc Rode 3. oktobra 1997 imenoval petnajstčlansko Tajništvo sinode s tajnikom dr. Ivanom Štuhecem na čelu. Od 29. do 31. oktobra 1997 se je Slovenska škofovska konferenca skupaj s Tajništvom sinode in drugimi povabljenimi zbrala na tridnevnem posvetu pri Sv. Jožefu v Celju. Na posvetu so bili vsi prisotni seznanjeni s formalnimi in pravnimi vidiki plenarnega zbora, predstavljeni so bili dosežki škofijskih zborov, ki so v zadnjem desetletju potekali v vseh treh škofijah in vsebinski vidiki plenarnega zbora, kakor jih predvidevajo navodila o škofijskih plenarnih zbora. Glede na omenjena navodila je temelj vsakega plenarnega zbora ekleziološki: podoba Cerkve. Pri tem gre za spoštovanje nekaterih temeljnih eklezioloških poudarkov drugega vaticanskega koncila, in sicer: razumevanje Cerkve kot Božjega ljudstva, razumevanje hierarhije kot služenja, razumevanje Cerkve, kot jo opredeljuje pojem *communio*, spoštovanje odnosa med vesoljno in krajevno Cerkvijo ter razumevanje deleža vseh krščenih na trojni Kristusovi službi: preroški, duhovniški in vodstveni. Za temeljito osvetlitev omenjenih eklezioloških razsežnosti je bilo za posvet pripravljenih nekaj uvodnih predavanj. Škofje so sprejeli tudi besedilo, ki izraža temeljni namen plenarnega zbora, in se glasi:

»Katoliška Cerkev na Slovenskem, zvesta Jezusu Kristusu, zmagovalcu nad smrtjo, v občestvu z vesoljno Cerkvijo in Petrovim naslednikom ter vsemi dobrohotnimi ljudmi želi na pragu tretjega tisočletja premisliti svojo dosedanjo pot in se zazreti v prihodnost. V skladu s svojo tisočletno povezanostjo in solidarnostjo s slovenskim narodom z vso močjo obnavlja svojo zavzetost za življenje in za prihodnost slehernega človeka in naroda. To je še zlasti nujno zaradi velikih sprememb in usodnih izzivov, pred katerimi stoji vse človeštvo. Zato želi Cerkev s plenarnim zborom poglobiti svojo vero, upanje in ljubezen ter v luči živega izročila izpolniti poslanstvo v svojih skupnostih, kakor tudi v slovenski družbi in državi.«¹

Omenjena navodila posebej svetujejo tudi določena pastoralna področja, ki jih mora plenarni zbor obravnavati, če želi njeno delo doseči cilj, ki je pomoč škofu pri njegovem poslanstvu, da vodi cerkveno skupnost in skrbi za njeno dobrobit. Plenarni zbor je tako dolžan obravnavati vprašanja oznanjevanja, kateheze, katoliške vzgoje, misijonsko dejavnost Cerkve, ekumenska vprašanja, področje sredstev obveščanja, bogoslužje, organizacijo škofij, disciplino klera in ekonomska vprašanja.

Na podlagi posveta v Celju je nastala shema prvega dokumenta plenarnega zbora *Lineamenta*, katerega cilj je bil »odpreti vsa tista vprašanja, ki so ključnega pomena za življenje Cerkve na Slovenskem« (prim. *Izberi življenje*, str. 5). Besedilo je bilo izdano v nakladi 80.000 izvodov in bi lahko

¹ *Izberi življenje*, Ljubljana 1998, str. 34.

prišlo v družine vseh nedeljnikov, v kolikor je bilo razdeljeno po pripravljenem načrtu. V ozadju tega besedila so bila naslednja vprašanja: komu, kaj in kako oznanjamo, kaj in kako praznujemo in kako živimo. Zadnje vprašanje se je nanašalo na življenje v cerkvenih občestvih, na odnos krščanstva do kulturnega in civilizacijskega okolja sedanje družbe in na odnos med institucijami, še posebej med Cerkvijo in državo.

Naslednji pomemben korak v pripravi na plenarni zbor so bile *Sinodalne kateheze*, ki so želele nagovoriti predvsem mlajšo populacijo. Kateheze so bile metodološko zastavljene tako, da so zahtevale veliko sodelovanja vseh udeležencev v katehetskem procesu, česar pa mnogi niso vajeni ali za to tudi niso usposobljeni, zato je vprašanje, ali so bile zadovoljivo uporabljene. Povratna informacija naj bi delovala tako, da bi se mladinske skupine pisno odzvale na Tajništvo sinode, kar pa je bilo prej izjema kot pravilo.

Za vzpodbudo na terenu je Tajništvo predlagalo pripravo dekanijskih sinodalnih dni. Tajništvo je v prvem obdobju po izidu *Lineamenta*, ki so bila pripravljena v postu leta 1998, prejelo skupaj okrog 360 pisnih enot posameznih ali skupinskih odzivov, z dekanijskimi sinodalnimi dnevi pa je bil dosežen precej večji odziv in večja angažiranost vernikov. Metodološko so bili dekanijski sinodalni dnevi zastavljeni tako, da je bila njihova učinkovitost dosegljiva samo z uveljavljanjem timskega oziroma skupinskega dela. Tam, kjer so to metodo upoštevali, so bili dobri tudi rezultati. Bili so primeri, ko se je dekanijski sinodalni dan skrčil na zunanje praznovanje ene ali druge slovesnosti. Poskusi sestopa s piramidalnega in avtoritarnega načina vodenja cerkvenega občestva v timsko, soodgovorno in animatorsko vodenje občestva so tako prestali izpit ali pa na njem padli. Sinodalni dnevi so v svoji metodi predvideli tudi sprotno refleksijo opravljenega dela. Ta se na neki način pokaže z zapisniki, ki so bili poslani na Tajništvo sinode. Na Tajništvo smo iz ljubljanske nadškofije, ki ima 23 dekanij, dobili 16 zapisnikov, iz mariborske škofije, ki ima 28 dekanij, 25 zapisnikov in iz koprške škofije, ki jo sestavlja 11 dekanij, 8 zapisnikov; skupaj torej 49. Ocena Tajništva je bila, da so dekanijski sinodalni dnevi bili najbolj učinkovito sredstvo za animacijo vernikov pred plenarnim zborom. Škofom je plenarni zbor predlagal, da se ta način dela nadaljuje tudi po prvem zasedanju.

Delovno gradivo *Instrumentum laboris*, ki je bilo pripravljeno za prvo zasedanje, je nastajalo tako, da so se upoštevali prispevki posameznikov in zapisniki dekanijskih sinodalnih dni. Pri redakciji je bilo upoštevano tudi gradivo, ki je nastalo v posameznih škofijah na njihovih zborih, spoznanja na podlagi javnomnenjskih raziskav, mladinskega zbora mariborske škofije, večletnega dela Slovenskega pastoralnega sveta, in mnenja posameznih strokovnjakov, ki smo jih pozneje prosili, da o določeni temi zavzamejo svoje stališče. Glede na to, da je bil čas priprave tega besedila tudi čas priprave na papežev obisk in Slomškovo beatifikacijo, je bila priprava na prvo zasedanje močno pod tem vplivom in tudi v časovni stiski.

Struktura prvega in drugega besedila je različna. *Instrumentum laboris* najprej analizira stanje, v katerem se nahaja slovenski človek, nato opredeli odnos med človekom in Cerkvijo, nadaljuje odnos na področju bogoslužnega, zakramentalnega in karitativnega življenja, se posebej ustavi pri nekaterih ključnih področjih življenja v Cerkvi, kot so družina in mladina, odnos med duhovniki in laiki, identiteta enih in drugih, ter konča poglavje z vprašanji struktur in gibanj v Cerkvi. Zadnje, šesto poglavje se ukvarja z vprašanji odnosa med institucijami, posebej med državo in Cerkvijo. Redaktorji so skušali biti pozorni na geslo plenarnega zbora »izberi življenje« in odločitev »za človeka«, ki je v točki 2.1 tudi posebej izpostavljena.

Na prvem zasedanju, ki je potekalo v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano od 4. do 6. novembra 1999, so se izoblikovali štirje ključni pojmi metode dela plenarnega zbora: sodelovanje, razločevanje, načrtovanje, uresničevanje. Proces plenarnega zbora je bil do prvega zasedanja osredotočen predvsem na sodelovanje in razločevanje in tako pripeljal besedilo do tiste stopnje, ki je pokazala, katera področja so bolj obdelana in katera slabše. Glede na vsebino se je pokazalo, da so poudarki predvsem trije in da jih je tudi potrebno videti kot vodilo za celotno besedilo pri nadaljnji redakciji. To so: odločitev za človeka, dialog in občestvo. Slednje je narekovalo, da so bili drugi dekanijski sinodalni dnevi naravnani predvsem na vprašanje koncepta župnije. Nastala je opredelitev Cerkve oziroma župnije, s katero se je želelo poudariti bistveni premik, ki bi bil potreben v soglasju s koncilskim pogledom na župnijo.

»Cerkev se razume kot temeljni prostor dialoga med vsemi ljudmi, ki živijo na ozemlju neke cerkvene pokrajine, in tistimi, ki zavestno oblikujejo cerkveno občestvo. Dalje je Cerkev prostor dialoga za sodobnega človeka, takšnega, kakršen je. Pri tem ne mislimo samo na osebno prepričanega vernika, ampak na ljudi, ki imajo zelo različen odnos do Boga, vere in Cerkve. Ta sodobni človek pa je predvsem iskalec samega sebe, odnosa do Boga in odnosov z ljudmi. Kristjani živimo v občestvu Cerkve, ki živi iz vere v Jezusa Kristusa, zato lahko sodobnemu človeku ponudimo svoje občestvo kot pot za njegovo osebno srečanje s Kristusom. In to je naloga pastorage. Hkrati pa smo vsi kristjani, ki smo se odločili za Kristusa, poklicani, da svojo vero živimo misijonarsko, to je z zavestjo nove evangelizacije.«² Ker se je na prvem zasedanju plenarnega zbora pokazalo, da so nekatera področja pomanjkljivo domišljena in da so zato potrebne nadaljnje redakcije, je Tajništvo organiziralo strokovne posvete za naslednje tematske sklope: kateheza, mladina, družina in zakon, karitativna dejavnost in cerkvene strukture.

Ti tematski sklopi so bili pripravljeni tudi za druge dekanijske sinodalne dneve. Leto 2000 je bilo sveto leto, zato je bilo izredno veliko različnih dogodkov, ki so terjali veliko pastoralnega dela. Priprava na druge dekanijske sinodalne dneve in njihov potek sta bila zato slabša od prvih. Dokler je bila razprava splošna, se je pokazalo veliko volje za sodelovanje, v času konkretizacije pa nastopi nevarnost izogibanja konkretnim rešitvam in izvrševanju sklepov. Iz ljubljanske nadškofije smo dobili 18 zapisnikov, iz mariborske škofije 23 in iz koprške škofije 9 zapisnikov, skupaj 50. Pripombe iz zapisnikov so bile upoštevane v nadaljnjih redakcijah.

Dopolnjeno delovno gradivo za obravnavo s Slovensko škofovsko konferenco in Tajništvom sinode je bilo pregledano od 30. do 31. avgusta 2000 v Celju. Škofje so predlagali manjše spremembe, ki niso bistveno spremenile predlaganega besedila za drugo zasedanje. Temu je sledila zadnja redakcija za drugo zasedanje, ki je bilo v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano od 2. do 4. novembra 2000.

Na drugem zasedanju je bilo predloženih precej pripomb. Tajništvo se je odločilo, da za razpravo odpre predvsem vsebinska vprašanja, druge manjše pripombe pa logično vključi v obstoječe besedilo. Sprejetih je bilo nekaj sklepov, ki naj bi zagotavljali uresničevanje procesa plenarnega zbora. Med drugim naj bi pripravljali področno pravo in pastoralni načrt. Dokončno besedilo so škofje sprejeli na izredni seji SŠK 17. januarja 2001 v Ljubljani. Besedilo je bilo prevedeno v italijanščino in poslano na pristojno Kongregacijo. Predvideno je nadaljevanje dekanijskih, škofijskih in narodnih pastoralnih srečanj. Slednje naj bi bilo čez pet let, ko bi že bilo mogoče preveriti stopnjo izvrševanja sklepov plenarnega zbora.

dr. Ivan Štuhec
tajnik plenarnega zbora

² Prim. *Drugi dekanijski sinodalni dnevi*, Ljubljana 2000, str. 5 in 6.

Uvod – Izberi življenje

(1) Svetopisemsko pojmovanje življenja temelji na veri, da je Bog izvir človekovega življenja in temu določa tudi namen in cilj. Že Mojzes je slišal »glas živega Boga« govoriti iz ognja (5 Mz 5,26). Bog sam govori o sebi: Kakor jaz živim (4 Mz 14,28; 5 Mz 32,40 sl.). Bog je po svojem bistvu življenje, zato ga lahko daje stvarstvu. Naše življenje je v izvoru in v namenu v njegovih rokah. Če Bog stvarjem vzame svojega duha, preminejo; če pošlje svojega duha, so ustvarjene in obličje zemlje je prenovljeno (Ps 104,29). Če bi Bog »začel misliti le nase in bi svojega duha in svoj dih potegnil k sebi, bi hkrati izdihnilo vse meso, človek bi se povrnil v prah« (Job 34,14–15). Takšno vero odseva tudi podoba »drevo spoznanja dobrega in hudega« (1 Mz 2,17 sl.). V Bogu »je izvir življenja« (Ps 36,10), zato velja, da je »strah Gospodov vrelec življenja« (Prg 14,27).

(2) Iz vsega tega sledi, da je življenje največji Božji dar in velja kot njegova lastnina. Dobrino življenja presegata samo še Božja milost in usmiljenje. Nihče nima pravice, da bi uničil svoje življenje ali samovoljno ubil življenje drugih. Božji dar življenja in človekova odgovornost zanj sta soodvisna pojma.

Stvarjenje ne pomeni, da so stvari deležne Božje narave, temveč da na temelju Božje milosti lahko prihajajo v stik s Stvarnikom. Posameznik je enkraten pojav s posebnim poslanstvom in namenom. Njegov izvor in namen kažeta, da človeško življenje ni samostojno, temveč sobiva v odnosu do Boga in drugih bitij. Sobivanje pomeni sodelovanje in medsebojno odvisnost, enakost v odnosu do drugih ljudi, toda podrejenost v odnosu do Stvarnika. Pred svojim Stvarnikom je razumno živo bitje odgovorno za vse svoje ravnanje. Resnična hrana za življenje je izpolnjevanje Božje volje, ki se nam razodeva po stvarjenju in razodetju in jo zaznavamo ter prepoznavamo po sodbi naše vesti (prim. KKC 1778). Po svojem bistvu razumno živo bitje presega samo sebe, ker je določeno za skupnost z Bogom, ki je onkraj dobrega in zlega. Človek nima prirojene nesmrtnosti, a z izpolnjevanjem Božje volje lahko pridobi večno življenje. Življenje v pravem odnosu do Boga in človeka pomeni srečo.

(3) V Svetem pismu je bistveno razločevanje med življenjem zgolj v fizičnem smislu in resničnim življenjem. Mojzesova oporoka v Peti Mojzesovi knjigi se končuje z besedami: »Nebo in zemljo kličem danes za pričo proti vam: predložil sem ti življenje in smrt, blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje, da boš živel ti in tvoj zarod, tako da ljubiš Gospoda, svojega Boga, poslušaj njegov glas in se ga držiš. Kajti v tem je tvoje življenje ...« (5 Mz 30,19–20). Med preroki Ezekiel najbolj enoumno poudarja, da samo življenje v pokorščini Bogu lahko imenujemo življenje (prim. Ez 3,18; 18,1–32).

(4) V Novi zavezi je pojmovanje življenja v bistvu enako kakor v Stari zavezi. Bog je živi Bog, ki ima življenje v sebi, je gospodar življenja in smrti. Vendar Nova zaveza dopolnjuje Staro zavezo s tem, da je Bog razodel resnično življenje po svojem Sinu. Tako je še bolj kakor v Stari zavezi poudarjeno nasprotje med biološkim in resničnim življenjem. Zgolj »naravno« življenje ni samo manj popolno kakor resnično življenje, temveč pomeni celo prevračanje Božjega reda. Za človeka torej ni največje zlo fizična smrt, temveč greh, ki pomeni smrt duše. Človek lahko doseže resnično svobodo šele z Božjim dejanjem odrešenja, ki je namenjeno vsemu človeštvu.

(5) Človek, ki je samozadosten in torej ne sprejema Božje solidarnosti odrešenja, si domišlja, da je živ, a je v resnici »mrtev« (prim. Raz 3,1). Kristusovi učenci pa so prešli iz smrti v življenje. Življenje torej ni dobrina, ki jo kristjani pričakujejo, temveč že sedanja izkušnja. Tako kot »naravno« življenje je tudi novo ali pravo življenje v celoti milostni Božji dar. Da bi ga človek lahko prejel, ga mora biti vreden. Vreden pa ga postane s tem, ko izvora pravega življenja ne pričakuje od lastne moči in dejavnosti, temveč ga sprejema od Boga kot čisti dar. Takšno držo lahko doseže šele s tem, ko veruje v polno Božje razodetje po osebi Jezusa Kristusa. Vernik v Jezusu ne vidi samo najvišje oblike življenja, temveč si tudi prizadeva, da bi ga posnemal. Razumevanje človekovega življenja kot Božji dar je razlog za posnemanje Božjega življenja (imitatio Dei). Takšno razumevanje življenja je zelo različno od tistega, ki ga zagovarjata sodobni subjektivizem in eksistencializem. Ni dovolj domnevna odprtost Bogu. Človek vere se prostovoljno podvrže Božjim načrtom. Na mesto egocentričnega življenja iz psiholoških danosti stopa pripravljenost, da svojo voljo podredimo Božji dinamiki ljubezni v čistih medosebnih odnosih.

(6) Novo življenje, o katerem je pogosto govor, torej ni postopna popolnost človekovega lastnega moralnega in religioznega življenja, temveč rast v zavesti, kaj pomeni dar Božjega življenja po Kristusu in kakšne so posledice tega spoznanja za odgovorno življenje. Bistvo vere je v tem, da na mesto iluzije o samoodrešenju na temelju človekovega lastnega moralnega prizadevanja stopa spoznanje, da je resnično življenje iz ljubezni Božje delo. Ta zavest lahko raste, čeprav slabost človeške grešnosti ostane.

(7) »Predložil sem ti življenje in smrt, blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje!« (5 Mz 30,19). Tako je govoril Mojzes ljudstvu pred pragom Obljubljene dežele. Tako je bilo rečeno tudi našim slovenskim prednikom pred 1250 leti. In takrat so se slovenski knezi odločili za življenje. Sprejeli so krščanstvo in s tem življenje, sicer bi bili preminili kakor drugi sosednji narodi, od katerih je ostalo samo ime. Slovenci so si takrat izbrali Življenje, to je Jezusa Kristusa, izbrali so si Resnico, to je Jezusa Kristusa, izbrali so si Pot, to je Jezusa Kristusa. Skupna pot življenja je bila vodilna misel prvega slovenskega plenarnega zbora.

(8) Neznani slovenski duhovnik ali škof je namreč okrog leta 950, vsekakor pred letom 1000 zapisal: »Ecce bi detd nas neze gresil, te vuekigemube siti ...« (Če bi ded naš ne grešil, bi mu na veke bilo živeti). Torej dokument, prvi slovenski zapisani tekst (Brižinski spomeniki) govori o življenju. Izberi življenje, slovensko ljudstvo, bodi ljudstvo življenja in za življenje, je tudi vodilna misel plenarnega zbora na prelomu tisočletja.

1 Človek na prelomu tisočletja

(9) V zavesti, »da je bodoča usoda človeštva položena v roke tistih, ki bodo znali prihodnjim rodovom posredovati razloge za življenje in zaupanje« (CS 31,3), in da je temeljno poslanstvo Cerkve, »da oznanja in vzpostavlja Kristusovo in Božje kraljestvo med vsemi narodi« (C 5),³ se Cerkev na Slovenskem na pragu tretjega tisočletja sprašuje, kakšne so kulturno-duhovne, družbeno-politične, ekonomsko-socialne in sociološko-pastoralne razmere, v katerih živi sodobni človek. Pri tem se zaveda bogate dediščine, iz katere je nastal sedanjí zgodovinski trenutek, ki je za zdajšnje generacije izjemnega pomena. To, kar so generacije prednikov sanjale, se je uresničilo v kratkem obdobju desetletne zgodovine minulega stoletja. Slovenski kristjan je od 25. junija 1991 zaživel v samostojni državi in v svoji cerkveni pokrajini z lastno škofovsko konferenco, ki jo je 20. februarja 1993 potrdil Sveti sedež. Pred vesoljno Cerkvijo je Anton Martin Slomšek kot prvi Slovenec priznan za blaženega. Doživeli smo dvakratni obisk Petrovega naslednika papeža Janeza Pavla II. od 17. do 19. maja 1996 in 19. septembra 1999. Stopili smo v tretje tisočletje, v katerem bo odločitev za življenje in spoštovanje človekovega dostojanstva odločilnega pomena za preživetje slovenskega naroda.

(10) Papež Janez Pavel II. je v svojem nagovoru v cerkvi Sv. Petra v Rimu slovenske romarje 26. oktobra 2000 na vseslovenskem jubilejnem romanju takole nagovoril: »Spodbujam vas tudi k večjemu pogumu in zdravi samozavesti, ki naj se odražata tudi v vašem javnem delovanju. Pol stoletja totalitarne vladavine je v marsikaterem kristjanu pustilo občutek manjvrednosti in strahu. Čas je, da te strahove premagate! Zavzeto in enakopravno sodelujte z vsemi ljudmi dobre volje na področju politike in gospodarstva, kulture, šolstva in medijev. Tako boste sodelovali pri utrjevanju pravičnejše in solidarnije družbe, ki se navdihuje ob vrednotah Božjega kraljestva, ki je »kraljestvo resnice in življenja, kraljestvo svetosti in milosti, kraljestvo pravičnosti, miru in ljubezni« (hvalospev na praznik Kristusa Kralja veseljstva).

Končno vas vabim, da se z vsem žarom svojega srca in duha zavzimate za uresničevanje sklepov slovenskega plenarnega zbora pod geslom *izberi življenje* (5 Mz 30,19). Plenarni zbor je velika milost in zgodovinska priložnost, ki vam jo naklanja Gospod, da trezno premislite svojo preteklost in sedanjí položaj Cerkve, ter pogumno načrtujete svojo prihodnost.

Predvsem se zavzemajte za življenje, ker je to osrednjega pomena za preživetje slovenskega naroda. Plenarni zbor naj v vaša srca vlije novo vero in novo upanje v življenje. To pa bo mogoče samo v močni povezanosti z živim Bogom, ki nas edini rešuje pred silami smrti, ter v osebni stiku

³ Prim. *Osnutek temeljnih smernic za mladinsko pastoralo v Cerkvi na Slovenskem. Prispevek za sinodo*, Medškofijski odbor za mladino, Ljubljana 1999, 7.

z Jezusom Kristusom, ki je prišel, »da bi imeli življenje in ga imeli v obilju« (Jn 10,10), in v zvestobi njegovemu evangeliju. Kot sem zapisal v okrožnici Evangelij življenja, »gojite ponižno in hvaležno zavest, da ste ljudstvo življenja in za življenje«, v družinskem krogu in v javnosti.«⁴

(11) Vsi ti dogodki in okviri nam dajejo nove možnosti in so razlog za zdravo samozavest, da kot Božje ljudstvo z optimizmom gledamo v prihodnost življenja vsakega človeka, naroda in Cerkve. Upanja poln pogled v prihodnost pa od nas terja stvaren vpogled v konkretne razmere v luči Božje besede in izročila Cerkve. Vsak čas ima svoje sončne in senčne strani. Naš čas ni nič drugačen. Pri tem pa se moramo zavedati, da slovenski človek ostaja, tako kot skozi stoletja, tudi danes na križišču med Vzhodom in Zahodom, Severom in Jugom, da je izpostavljen tujim vplivom, srečanjem in kroženjem različnih idej.

1.1 Kulturno-duhovni vidik

(12) Čas na prelomu tisočletja mnogi imenujejo postmoderna. Značilno za človeka te kulture je, da ne verjame več izključno v racionalno utemeljevanje in dokazovanje, ampak vedno bolj svojim doživetjem in izkušnjam. Od vere pričakuje predvsem duhovnost in modrost, ki naj mu pomagata živeti v negotovem svetu. Posledica pomanjkanja zanimanja za kakršno koli zadnje utemeljevanje življenja je, da so cenjene različnost, drugačnost in relativnost. Doslednost, logičnost in zvestoba za mnoge niso več ideal.

(13) Sodobni človek kljub vsemu ostaja dedič moderne kulture, ki v ospredje postavlja razum. Na podlagi kritične misli in znanstveno-tehnične kulture zahteva avtoriteto argumentov in ne argumente avtoritete. Vendar ga to ne ovira, da na duhovnem področju ne bi sledil različnim voditeljem, katerih avtoriteta je lahko vprašljiva. Da bi v polnosti uresničil samega sebe, so zanj pomembne vrednote, kot so svoboda, samouresničevanje, pravica do lastnega prepričanja in odločanja, dialog, spoštovanje človekovega dostojanstva, mir, čisto okolje in sobivanje s stvarstvom. Gre za pristna človeška iskanja in teženja, ki so navzoča skozi celotno odrešenjsko zgodovino, zato v njih Cerkev tudi danes vidi priložnost za iskren dialog.

(14) V informacijsko-globalni družbi je človek še vedno zagledan v tehnični razvoj, hkrati pa se na duhovnem področju prepušča zgolj svetu doživljanja. Ker v obilici informacij težko izbira, ne ve več, na kaj bi se oprl. To v njem spodkopava gotovost, otežuje razmišljanje in osebno odločanje v stalno spreminjajočem se svetu. Uveljavljanje pluralizma kultur in civilizacij ima pozitivne posledice za večje medsebojno spoštovanje, spoznavanje in bogatenje, obenem pa vzbuja negotovost in strah.

(15) Drugačno dojemanje in razumevanje sveta je v zadnjih desetletjih poudarjalo zlasti vprašanja miru, okolja in odnosov med spoloma. V sozvočju s tem so v ospredju ekologija, telesnost, ranljivost, odsotnost družbenih ideologij, utopij in podobno. Pozornost je usmerjena v notranji intimni svet in ne v zunanje urejanje družbe in družbenih odnosov. Pojavi zasebnštva, individualizma in konformizma so za demokratično družbo škodljivi, vendar je nasproti njim skrb za pravice posameznika in njegovo svobodo tisti pozitivni vidik, ki močno opredeljuje postmodernega človeka. Težnja po zadovoljevanju lastnih osebnih potreb in želja po boljšem gmotnem položaju vzpodbuja uveljavljanje porabniške družbe, ki povečuje svobodo posameznika, ne glede na odnos do sočloveka, resnice in drugih vrednot.

(16) Krščanstvo je od svojih začetkov delovalo globalno in lokalno. Prav globalizacija je nova priložnost za evangelizacijo. Večje možnosti za izmenjavo dobrin omogočajo dvig življenjskega standarda, s tem pa tudi kakovost življenja, tudi duhovnega. Pretok informacij in mednarodne ustanove preprečujejo različne oblike zlorab posameznikov ali skupin. Zavest o soodgovornosti za celotno človeštvo in vse stvarstvo lahko predstavlja ustrezno protiutež najrazličnejšim posameznim, tudi egoističnim interesom.

(17) Vera v Jezusa Kristusa, ki pomeni popolno osebno predanost človeka Božjemu Sinu, se je v zgodovini uresničevala v različnih kulturnih razmerah. To velja tudi za več kot tisočdvestopetdesetletno navzočnost krščanstva v slovenskem narodu. Kristijan, ki veruje, da so v

⁴ Družina 2000, št. 45, 4.

Jezusu Kristusu skriti vsi zakladi modrosti in vednosti, je svoboden in suveren do vseh kultur do te mere, da more biti v vsaki kvas in sol. Kristus je edino in večno merilo vsake kulture, ki pa ga kristjani ne želimo nikomur vsiljevati, vendar ga smemo vsem predlagati. Kristjani se lahko veselimo vsakega kulturnega, umetniškega in miselnega snovanja, ki vedno na novo odkriva in razkriva neizčrpne možnosti Božjih skrivnosti v človeških srcih in stvarstvu.

(18) Čeprav nekatera znamenja govorijo o upadanju tradicionalne vernosti, vezane na institucijo Cerkve ter na njen dogemski in pravni red, se po drugi strani krepi zanimanje za duhovnost in druge oblike religioznosti. Lahko rečemo, da se slovenski človek na novo religiozno prebujajo, vendar ne izbira več le med vero in nevero, ampak tudi med vero in njenimi nadomestki, še bolj pa zapada v versko brezbriznost. Ta drugače verujoči človek je žejen sreče in celostnega zdravja, hrepeni po izgubljeni harmoniji v sebi in stvarstvu, do katoliške Cerkve pa je zadržan in kritičen. Pogosto doživlja krščanskega Boga kot tistega, ki dopušča zlo, strah in trpljenje, ne pa kot Boga dobrote in ljubezni. Je tudi pod vplivom javnosti, ki pogosto predstavlja krščansko vero kot vero, ki le zahteva, zapoveduje, prepoveduje in ljudi ustrahuje, manj pa kot vero v Boga, ki je človeku blizu in je v njegovo dobro poslal na svet svojega Sina. Zaradi premajhne verske poučenosti, negativne razlage vloge krščanstva in Cerkve v zgodovini, pa tudi osebnih razočaranj nad Cerkvijo ter iz potrebe po posebnih duhovnih doživetjih se pogosto zateka v katero od oblik »nove religioznosti«. Mnoge izmed njih večkrat ponujajo hitre, v resnici pa le navidezne rešitve iz težav. To iskanje lahko človeka pahne tudi v praznoverje, v globoke psihične stiske in nove oblike zaslužjenosti.

(19) Marsikateri sodobni slovenski kristjan se težko pogovarja o veri, ker jo je moral v preteklosti skrivati ali ji po uradni dolžnosti celo nasprotovati. Svojo vero velikokrat živi sramežljivo in razdvojeno med Cerkvijo in družbo. Negotov je zaradi pomanjkanja zgledov pristnega krščanskega življenja v vsakdanjem življenju. V svoji vernosti je pogosto mlačen, večkrat premalo pokončen; njegova vera marsikdaj podleže porabniški miselnosti »daj 4 dam«. Pričakuje več zgledov in učiteljev duhovnega življenja, sogovornikov pri iskanju svoje življenjske poti in spremljevalcev v življenjskih stiskah, da bi bil njegov pogled na življenje pozitivnejši in da bi mu le-ti pomagali pri njegovi rasti v veri.

1.2 Kulturno-zgodovinski vidik

(20) V javnosti pogosto nastaja vtis, da je Cerkvi življenje, ki ga je morala živeti v nesvobodi, vzelo pogum za iskanje lastne poti v spremenjenih razmerah. Zelo pomemben vzrok za to je slabo in pomanjkljivo poznavanje zgodovine Cerkve. Izkrivljenost dosedanjega marksističnega prikazovanja celotne zgodovine človeštva z vidika revolucionarnih sprememb terja novo ovrednotenje zgodovinskih dejstev. Ker smo v Cerkvi vsi krščeni tudi grešniki, so krive poti in napake v preteklosti in sedanjosti neizogibne. To pa ne more biti razlog za zavračanje in zgolj negativno presojanje vloge krščanstva, kar še posebej velja za srednji vek in reformacijo. Zgodovine slovenskega naroda ni mogoče razumeti brez krščanstva in katoliške Cerkve, ki sta stoletja navdihovala in usmerjala naše prednike, današnje Cerkve pa ne brez drugih nazorskih tokov, ki so vplivali na oblikovanje sodobne zavesti ljudi. Zato je potrebno vnovič odkriti in ovrednotiti korenine naše vernosti in njihovo nenadomestljivo vlogo pri samobitnosti slovenskega naroda. Pri odkrivanju pomena krščanstva na slovenskih tleh pa se Cerkev ne sme bati priznati vseh napak, ki jih je storila. To pa ne pomeni, da mora Cerkev sprejeti krivdo za vse, kar se je v preteklosti dogajalo, kakor to želi prikazovati del javnosti.

(21) Družbeno-politični pomen in vloga krščanstva v slovenskem narodu segata v čas karantanskega kneza Boruta, ki je ob srečanju z germanskimi ljudstvi spoznal prednost vključitve v novo nastajajočo evropsko krščansko družbo. Po letu 740 je začela nastajati urejena in z Rimom povezana Cerkev. Irska misijonska metoda se je na tleh Karantanije uveljavila kot inkulturacija evangelija v pristni religiozni čut ljudstva in njegove govornice (Brižinski spomeniki). Tudi druga misijonska smer iz oglejskega patriarhata je svoje delo utemeljevala na prostovoljnem sprejemanju evangeljskega oznanila in na pomembnosti dobre priprave na krst. Pri tem ne smemo prezreti dejstva, da se je slovensko krščanstvo narodno, kulturno in versko oblikovalo med salzburško in

oglejsko cerkveno pokrajino skoraj tisoč let in da so pri evangelizaciji igrale pomembno vlogo vsakokratne politične razmere. V 9. stoletju sta to tradicijo nadaljevala in poglobljala sveta brata Ciril in Metod ter položila temelje avtohtoni slovanski kulturi.

(22) Na prehodu iz fevdalnega v meščanski družbeni red so različni redovi⁵ postali duhovna središča novega načina življenja v nastajajočih mestih. V času neurejenih razmer v Cerkvi (14. in 15. stoletje) je leta 1461 nastala nova škofija v Ljubljani, ki je postopoma prevzela središčno vlogo na slovenskem etničnem prostoru. Z novoveškim razsvetljskim humanizmom se je v stoletjih zgrajeno sožitje med slovensko kulturo in krščanstvom pričelo trgati. Dotlej enotni katoliški prostor je postal razdeljen. Večinsko kmečko in preprosto ljudstvo je ostalo zvesto katoliški Cerkvi. Protestanti so Slovincem prinesli prvo tiskano knjigo, s čimer smo bili postavljeni v takratni napredni kulturni prostor. To je pomembno vplivalo tudi na duhovno podobo slovenskega človeka. Povezava med reformacijo in deželnimi stanovi je takratnemu vladarju dala povod za protireformacijo, kateri je sledila katoliška obnova, ki so jo izvajali škofje s pomočjo jezuitov in kapucinov predvsem na vzgojno-izobraževalnem in pridigerskem področju.

(23) Po večstoletni tesnejši povezavi med državno in cerkveno oblastjo je v času razsvetljenega absolutizma državna oblast korenito posegla v notranje življenje Cerkve. Posledice so utrpeli predvsem kontemplativni redovi. Od janzenizma in razsvetljenstva je na Slovenskem drugačno pot evangelizacije ubral lavantinski škof Anton Martin Slomšek, ki se je vnovič naslonil na izročilo irskih menihov in svetih bratov Cirila in Metoda. Slomšek je evangelizacijo uresničeval s kulturnim vzorcem, ki je temeljil na vzgoji in izobrazbi ter slovenskem jeziku kot verodostojnem sredstvu oznanjevanja. Podobno je njegov svetniški sodobnik Friderik Irenej Baraga v povsem drugačnih, misijonskih razmerah pri evangelizaciji izhajal iz globoko občutene potrebe po spoštovanju avtohtone kulture.

(24) Slovenska družba je bila do sredine 20. stoletja pretežno agrarna in katoliško tradicionalna. Že proti koncu 19. stoletja se je začela tudi politično oblikovati in večji del prebivalstva se je združil ob takratni Slovenski ljudski stranki, v kateri so imeli precejšen vpliv tudi duhovniki. To obdobje sta posebej zaznamovala gospodarska kriza konec dvajsetih let 20. stoletja in začetek druge svetovne vojne, s tem v zvezi pa tudi močni tokovi preseljevanja v druge dežele. V tem času je imela katoliška Cerkev odločilno vlogo tako na duhovnem področju (z močno društveno dejavnostjo prek številnih organizacij, na primer Marijine družbe, Orli, Katoliška akcija) kakor tudi na gospodarsko-socialnem (Janez Evangelist Krek) in političnem področju (Anton Korošec).

(25) Druga svetovna vojna in v njej začeta revolucija sta močno spremenili slovensko družbo. Okupatorji so slovensko deželo razdelili na tri dele, mnoge domoljube pa izgnali, mobilizirali, zaprli ali pobili. Domače revolucionarne sile so s prevaro zavedle mnoge dobro misleče ljudi in izvajale teror nad tistimi, ki se niso strinjali s komunistično revolucijo, kar je doseglo svoj vrhunec ob koncu vojne z množičnimi poboji in s tisoči izgnancev. V mnogih nedolžnih žrtvah druge svetovne vojne in revolucije je slovenski narod, podobno kot drugi narodi preteklega stoletja, dobil več sto mučencev in pričevalcev. Novo nastali totalitarni družbeni red je slovensko prebivalstvo po drugi svetovni vojni razdelil na zmagoviti in poraženi del. V prvih povojnih letih se je pospešeno uvajala kolektivizacija kmečke zemlje, urbanizacija in industrializacija. Skupaj z načrtno ateizacijo, posebno prek šole, medijev in celotnega družbenega življenja, je vse to povzročilo pomembne spremembe v miselnosti slovenskega človeka in v njegovem odnosu do vere. Zaradi zvestobe tradiciji in nagonskega odpora proti totalitarizmu se posledice teh sprememb sprva še niso tako poznale, kot so se pokazale v zadnji tretjini 20. stoletja.

(26) Današnji slovenski človek je še vedno zaznamovan s posledicami polpretekle dobe, kar se kaže zlasti v še prisotnem občutku nesvobode izražanja, strahu, pasivnosti, nesproščenosti in manjvrednosti ter v neizkušenosti glede delovanja in razmišljanja na demokratičen način. Tako tudi spremembe v družbi in osamosvojitve Slovenije leta 1991 niso vnesle v zavest tistega demokratičnega duha, ki bi ga pričakovali. Vse to se kaže tudi v negotovem izražanju vernosti pri laikih in duhovnikih. Posebno težko in počasi se prebija na dan lik zavednega katoliškega laika, delavca in intelektualca, ki je bil prav posebej izpostavljen ideološkim pritiskom.

⁵ Benediktinci (Devin, Gornji Grad), cistercijani (Stična), kartuzijani (Jurklošter, Bistra, Žiče, Pleterje), dominikanci (Ptuj), dominikanke (Ptuj, Studenice, Velesovo), minoriti (Ptuj, Maribor, Ljubljana, Gorica), klarise (Mekinje).

(27) Katoliška Cerkev v Sloveniji je po pol stoletja načelno spet svobodna in Ustava Republike Slovenije ji jamči svobodo delovanja.⁶ S tem so odpadle vse zakonske prepovedi, zaradi katerih je v prejšnjem režimu lahko samo bogoslužno in versko vzgojno delovala v okviru župnijskih središč. Ko so se Cerkvi odprla vrata v javno življenje in se ji je ponudila možnost, da deluje na socialno-karitativnem, kulturnem, vzgojno-izobraževalnem in gospodarskem področju, se je v javnosti pokazalo tudi veliko nerazumevanja za takšno širitev dejavnosti ali celo strah pred njo. Zato je toliko bolj pomembno, da pri vseh legitimnih in upravičenih drugih dejavnostih ostane jasno razvidno in v vsakdanji praksi potrjeno načelo, da je prva in temeljna dejavnost Cerkve religiozno-moralne narave: da oznanja Jezusa Kristusa, edinega Odrešenika za vse ljudi, in deluje v prvi vrsti kot zakrament odrešenja. Nekateri, posebno narodno zavedni ljudje, ki živijo na robu Cerkve ali zunaj nje, bi radi Cerkvi naložili tudi prvenstveno skrb za preživetje našega ogroženega naroda. Zato velja poudarjati, da je Cerkev najprej eshatološko-odrešenjska ustanova, ki pa ima prav zaradi tega za narodov obstoj pomembno poslanstvo. Njena dejavnost se je v zgodovini vse do danes izkazala kot močan element narodnega povezovanja, kulturnega vzpona, etičnega oblikovanja in tudi edinstvenega prispevka v skupnosti narodov.

1.3 Družbeni in socialno-ekonomski vidik

(28) Ob prehodu v 21. stoletje slovenska družba doživlja tako imenovano obdobje tranzicije.⁷ Sočasno so se spremenila tudi produkcijska sredstva, ki se iz dneva v dan izpopolnjujejo. Visoko razvita tehnologija izriva človeka, ki čedalje bolj ostaja brez zaposlitve, s čimer je ogrožena njegova eksistenca. Ta pojav ni značilen samo pri nas, temveč postaja skupen evropski in svetovni problem. Za normalen razvoj tržnega gospodarstva je nujno, da je odnos med družbeno in zasebno lastnino pravno urejen. Lastnina je vrednota, ki človeku omogoča svobodo in materialno samostojnost ter mu daje možnosti za rast in osebni razvoj. Pri tem pa je potrebno imeti pred očmi načelo, da lastnina ni cilj, ampak sredstvo za službo bližnjemu oziroma skupnemu dobremu. Zaradi pravice do zasebne lastnine lahko prihaja tudi do krivic, saj je nova zakonodaja zapletena in pušča človeka v negotovosti, hkrati pa marsikateremu novodobnemu zagovorniku divjega kapitalizma omogoča neupravičeno bogatenje na račun drugih. Velik del nekdanje družbene lastnine so si poceni ali krivično prilastili tisti, ki so bili v planskem gospodarstvu na vodilnih položajih upravljavcev in so imeli vse informacije ter druge vzvode odločanja v svojih rokah. Ta sloj ljudi in njihovi politični zavezniki se v javnosti najbolj borijo zoper denacionalizacijo in popravo krivic. Oškodovane lastnike prikazujejo kot pohlepneže, na račun družbene lastnine obogatele posameznike pa predstavljajo kot uspešne poslovneže.

(29) Za družbo na prehodu je značilno tudi to, da se mora zamenjati celotni pravni red. Slovenija se je z osamosvojitvijo leta 1991 odločila, da bo pravni red, ki je bil zgrajen na revolucionarnem načelu, zamenjala z demokratičnimi načeli. Vseh zakonov ni mogoče spremeniti čez noč. Prilagajanje slovenskega pravnega reda evropskemu je edino jamstvo, da se bo ta prehod zgodil čim prej. Vmes pa je državljan kot posameznik izpostavljen številnim birokratskim in drugim nevšečnostim, ko išče svojo pravico. Družbeno-socialno ozračje je prav zaradi neučinkovitosti pravnega reda, ki še vedno ni dosledno izpeljan iz demokratičnih načel, moreče in utrujajoče. Ljudje se počutijo izigrane, hkrati pa je v njih zamorjena volja za družbeno soodgovornost.

(30) Socialni sistem je v obdobju socialistične družbene ureditve slonel na ideoloških načelih. Socialna mreža je omogočala visoko stopnjo zaposlenosti, zagotovljeno zdravstveno varstvo, ugodno stanovanjsko politiko, brezplačno šolstvo in veliko število vzgojnih ustanov. Takšen socialni sistem je deloval na načelu navidezne solidarnosti, ki jo je vodila na videz izvoljena politična oblast, da bi si tako zagotavljala socialni mir. Socialno varnost je zagotavljala predvsem visoka stopnja zaposlenosti, tudi na račun nadpovprečno visoke prezaposlenosti žensk. Posledica

⁶ Prim. *Ustavo Republike Slovenije*, čl. 14 in 41; prim. Rode dr. Franc, *Pozdravni nagovor*, v: Tajništvo sinode v Cerkvi na Slovenskem, *Drugi dekanijski sinodalni dnevi*, Ljubljana 2000, 60.

⁷ Izraz označuje družbeno-socialne procese, ki določajo prehod iz planskega v tržno gospodarstvo in prehod iz enopartijske družbene ureditve v parlamentarno demokracijo.

takšnega odnosa do dela pa je bilo neproduktivno delo. Nove zahteve v svetu dela, ki so pogosto podobne divjemu kapitalizmu 19. stoletja, tako povzročajo pri ljudeh nostalgijo po starih časih.

(31) Ob družbeno-ekonomskih spremembah se je preoblikovala tudi socialna podoba slovenske družbe. V ospredje je sicer stopil posameznik s svojo iznajdljivostjo, ustvarjalnostjo in uspešnostjo, vendar nastajajo nove socialne in družbene krivice. Najbolj bode v oči visoka stopnja brezposelnosti: ta je posebej prizadela mlade, ki iščejo prvo zaposlitev, in prebivalstvo v srednjih letih, ki ima slabe možnosti za prekvalifikacijo. Brezobzirna gonja za dobičkom, ki je zakonodaja ustrezno ne nadzira, je na primer posebej prizadela mlade ženske, ki so v najbolj ugodnem obdobju rodnosti izpostavljene pritiskom, da se materinstvu odpovedo. Nove družbene razmere silijo družbo v reformo pokojninskega sistema, kar zahteva večjo solidarnost med generacijami, to pa ljudje težko sprejemajo. Tako nastaja družba, ki ne temelji na družbeni pravičnosti in solidarnosti, ampak zgolj na ekonomskem dobičku. Zaradi tega so se začele večati gmotne razlike med posamezniki, pogloblja se prepad med ozkim slojem bogatih in vedno širšim slojem revnih.

(32) Zaradi premajhne ekološke zavesti in zaradi omejenih ekonomskih sredstev Slovenija v preteklosti ni dovolj vlagala v reševanje ekoloških razmer. Zato imamo v Sloveniji precej onesnaženo okolje. Nespametno bi bilo, da bi brezvestni tek za dobičkom, ki ne izbira sredstev in ruši ravnotežje v stvarstvu, našo preostalo naravno dediščino poceni zapravil. S tem bi bil ogrožen človekov obstoj in njegovo naravno bivalno okolje. Cerkev ima na osnovi teologije stvarjenja velike možnosti, da prispeva k večjemu ekološkemu ozaveščanju. Vsak kristjan je poklican k odgovornemu vedenju do narave in skupnega bivanjskega okolja, ki ju je v duhu solidarnosti potrebno neokrnjena izročiti prihodnjim rodovom. Skrb za naravno dediščino bi morala biti na različne načine stimulirana. Cerkev zato podpira turistična in podobna društva, vendar pričakuje, da bo družba njen kulturno-varstveni del dejavnosti upoštevala in podpirala.

(33) Cerkev na Slovenskem se tudi sprašuje, kam vodi družbeno-ekonomski razvoj evropske in slovenske družbe. Želi si prizadevati, da bi bil razvoj v službi zagotovljen vsem ljudem, ki trajno ali začasno prebivajo na ozemlju Slovenije. Zato je naloga Cerkve, da pozorno spremlja vse pojave, ki jih bo povzročala globalna ekonomija. Potrebno bo nenehno iskati odgovore za razkorak med slepim zaupanjem v tehnologijo in znanost ter vero v Boga, med elektronsko in medosebno komunikacijo, med koristnostjo in etičnostjo, med zdravjem in boleznijo, med delom in prostim časom ter med aktivnostjo in osamljenostjo. Cerkev vidi svoje poslanstvo v tem, da se ob teh dilemah odloča za življenje in človeku pokaže pomen Kristusovega odrešenja tudi zanj. Zato je njena prednostna naloga nova evangelizacija na podlagi izkušnje vere v živih občestvih, v dialogu in služenju človeku v njegovih življenjskih okoliščinah in oznanjevanje evangelija vsem ljudem dobre volje v Duhu in resnici.

1.4 Sociološko-pastoralni vidik

(34) Temeljno merilo, na podlagi katerega prepoznamo vero in nevero sodobnega slovenskega človeka, je religiozno in teološko. Resnično vernost kaže kristjanova hoja za Kristusom, njegovo sprejemanje vrednot Božjega kraljestva, njegova ljubezen do Boga in bližnjega. Svojo vernost kristjan izraža v Cerkvi, ki je Božje ljudstvo, romarica skozi čas. Njegov cilj ostaja Bog in nebeška domovina. Prva skrb Cerkve je oznanjevanje evangelija in uresničevanje Božjega kraljestva na zemlji. Hkrati pa se kristjan in Cerkev kot ustanova ne moreta izogibati službi človeku s konkretno pomočjo, da bo tako lažje dvigal pogled k Bogu.

(35) Cerkev na Slovenskem se ob tem tudi jasno zaveda, da se v njej konkretno uresničuje Božje kraljestvo na tem delu sveta in je kot zemeljska realnost v tem pogledu podvržena merilom, ki jih znanost uporablja za opisovanje sveta. Vesoljna Cerkev je na zadnjem koncilu tudi ob prizadevanju slovenskih škofov vzpodbudila raziskovanje človekove vernosti v obliki pastoralne sociologije.⁸ Ne le raziskave, ampak tudi vsakdanje izkušnje kažejo, da je bila v zadnjih desetletjih slovenska družba izpostavljena močni sekularizaciji, ki je plod povojne načrtne ateizacije in razvojnih tokov moderne družbe. Med nami živi precejšnje število tistih, ki ne poznajo evangelija. Nekdanje kulturno

⁸ Odlok o pastoralni službi škofov v Cerkvi, 17.

poenoteno kmečko in tradicionalno verno okolje se je močno spremenilo, zato tradicionalna vernost ne more biti edino merilo in izhodišče za pastoralno delo. Tam, kjer je še navzoča, jo je potrebno ohranjati in hkrati usmerjati v osebnejšo vernost. Slovensko krščanstvo je, kar zadeva osebno vero, na najboljši poti, da v tej smeri v prihodnjih letih tudi spremeni dosednji tok tradicionalnega religioznega izražanja.

(36) Precejšen del prebivalstva danes živi v mestih, ki sicer niso velika, vendar narekujejo nove oblike verskega življenja. Če je popis prebivalstva za celotno Slovenijo leta 1991 dal še precej ugodno sliko o pripadnosti katoliški veri, to seveda ne velja v enaki meri za večja mesta. Posebej kritična v tem smislu je generacija med 30. in 45. letom starosti.

(37) Ko raziskujemo človekov odnos do vere in do Boga, določena znamenja kažejo, da so nekateri ljudje osebno globoko verni, drugi pa svojo vernost doživljajo kot celovito včlenjenost v religiozno kulturo ali kot podedovano versko čutenje, manj pa kot osebni odnos do Boga. So spet drugi, ki te včlenjenosti v religiozno kulturo nimajo, verujejo pa v obstoj Boga ali ga sprejemajo kot možnega.

(38) Slovenci smo kljub polstoletni načrti ateizaciji v večini religiozni, saj je to najštevilnejša kategorija prebivalstva. Tistih, ki so prepričani ateisti, agnostiki, skeptiki ali neodločeni, je približno ena tretjina. Med religioznimi je precej takih, ki nimajo jasnih predstav o Bogu razodetja in tudi ne o podobi Boga Svetega pisma. Zopet drugi, med njimi predvsem mlajša generacija, težko verujejo v Jezusa Kristusa kot pravega Boga in pravega človeka ter v to, kar je učil.

(39) Nekateri danes težko sprejemajo prav tiste verske resnice, ki so v temeljih krščanske vere, tako na primer Jezusovo deviško spočetje, vstajenje, večno življenje, izvorni greh, Božjo ljubezen, evharistijo, obstoj hudega duha in pekel. Podatki o verovanju ljudi v posamezne verske resnice potrjujejo, da imamo danes tudi pri nas opraviti z nekakšnim »izbirnim vernikom«, ki izbira verske in moralne resnice po svojem okusu. Zato današnji oznanjevalec pri svojih poslušalcih ne more predpostavljati, da vse, kar oznanja, brez težav sprejemajo. To mu narekuje, da se dovolj pogosto posveča obravnavi osnovnih resnic verovanja – tako da gre tudi pri odraslih za nenehno uvajanje v vero.

(40) Veliko ljudi je prepričanih, da daje Cerkev ljudem duhovno oporo, da je učiteljica resnice in da spoštuje vsako pošteno prepričanje. Hkrati menijo, da je to institucija za vse čase in ni le ostanek preteklosti. Ob vsem tem pa mnogi živijo v prepričanju, da je Cerkev pri nas danes bogata, ker se v javnosti največkrat omenja v zvezi z denacionalizacijo. Zlasti mlajša generacija od Cerkve pričakuje, da se bo v prihodnje močno angažirala na karitativnem področju in da bo dajala odgovore na temeljna bivanjska vprašanja. Povečana občutljivost sodobnega človeka za odnos Cerkve do gmotnih dobrin Cerkvi narekuje, da javnosti nazorneje predstavi svoje poslovanje in da precejšen del svojega premoženja nameni za socialne oziroma karitativne potrebe ter za solidarnost v Cerkvi.

(41) Cerkev v Sloveniji se tako kot vesoljna Cerkev jasno zaveda, da ni zavezana javnemu mnenju, ampak evangeliju Jezusa Kristusa. Podobno kakor je on v svoji dobi pri oznanjevanju in delovanju upošteval način dojemanja takratnih ljudi, mora biti Cerkev tudi danes občutljiva za sprejemljivost in čutenje današnjega človeka ter mu v njemu razumljivi govorici posredovati vso resnico. Zato je prav, da upošteva strokovno utemeljene raziskave javnega mnenja in jih vključi v pastoralno načrtovanje ali jih po potrebi tudi sama izvaja.

(42) Sodobni človek, še posebej mlad, vidi v družini, starših in prijateljstvu tisto okolje, v katerem najlažje zaupa svoje probleme in pričakovanja. Kraj zaupanja mu lahko postane tudi cerkveno občestvo, če so v njem resnično bratski odnosi. Želja po približevanju verski skupnosti tako ni nujno religiozno motivirana, lahko je tudi kulturno-civilizacijsko, ko torej gre za željo po druženju oziroma sprejetosti. To pa je za Cerkev ugodna priložnost, da s poukom o mistični naravi Cerkve in njenem ustanovitelju te ljudi pripelje do tistega, po čemer v svojem srcu še nejasno hrepenijo. Duhovnik ima pri tem pomembno vlogo. Bolj ko je duhovnik osebno povezan z ljudmi, večja je stopnja zaupanja do Cerkve. Bolj ko je Cerkev kot ustanova oddaljena od dejanskih problemov ljudi, manj ji zaupajo. Tako je za Cerkev pomembno, da svoje oznanjevanje gradi na vrednotah prijateljstva in zaupanja ter pri tem upošteva občutljivost sodobnega človeka za svobodo posameznika in njegove vesti.

SKLEPI

1. (20) Slovenska škofovska konferenca naj pospešuje zgodovinske raziskave, ki bodo ovrednotile vlogo krščanstva na slovenskih tleh, še posebej v času reformacije in po njej.
2. (25) Slovenska liturgična komisija naj pripravi slovenski martirologij in pastoralna navodila za uporabo.
3. (41) Ker je pri vseh pastoralnih načrtovanjih in odločitvah potrebno upoštevati dejansko stanje, naj se Pastoralni institut pri Teološki fakulteti v Ljubljani strokovno primerno okrepi, da bo lahko raziskoval dejansko stanje vernosti in moralne zavesti sodobnega človeka pri nas.
4. (32) Slovenski pastoralni svet naj poskrbi, da bodo pastoralni načrti v vzgoji in izobraževanju vključevali tudi skrb za okolje.

2 Cerkev v službi človekovega življenja

2.1 Odločitev za človeka

(43) Cerkev na Slovenskem se v duhu drugega vatikanskega koncila in pokoncilskih dokumentov zavestno odloča za služenje današnjemu človeku po načelu, da je človek pot Cerkve.⁹ Glede na svojo dvatisočletno izkušnjo je prepričana, da mu lahko na podlagi evangelija ponudi odgovore na njegova bistvena življenjska vprašanja in mu pokaže življenje, ki je Kristus. Zato se želi Cerkev skozi proces plenarnega zbora in tudi v času po plenarnem zboru tako prenoviti, da bo sposobna izpolniti svoje odgovorno poslanstvo do človeka današnjega časa (prim. KKC 1).¹⁰

(44) Cerkev na Slovenskem je poklicana, da poživlja svojo apostolsko gorečnost na vseh ravneh svojega občestvenega življenja. Pri posredovanju veselega in vedno novega oznanila Jezusa Kristusa, križanega in vstalega, ki je popolno razodetje Božje ljubezni do vsakega človeka, želi Cerkev razumeti življenjske položaje in stiske sodobnega človeka (prim. 2 Kor 1,4). Njeno oznanjevanje in delovanje je lahko prepričljivo samo, če bo binkošno pogumno, prodorno in jasno.

(45) Cerkev je zakrament, občestvo, ki posluša in oznanja Božjo besedo, obhaja evharistijo, moli za ves svet in služi ubogim (Rim 12,7; Mr 10,21; Mt 5,42; 10,8; Ef 4,28; KKC 2446; CS 42,69; C 1).¹¹ Služenje ubogim mora postati razpoznavno iz njenega apostolskega delovanja, ki vsebuje tudi karitativno in socialno razsežnost. Poseben izziv za krščansko skupnost so danes mladi v odraščanju, zasvojenici vseh vrst, duhovno zapeljani in izkoriščani, matere samohranilke, ločeni, ločeni in vnovič poročeni, ovdoveli, zakonci v stiski, osamljeni in trpinčeni, brezposelni, zlorabljeni ženske in prostitutke ter zlorabljeni otroci, begunci in priseljenci zaradi ekonomskih in političnih razmer ter drugi v podobnih okoliščinah. Z veliko mero potrpežljivosti in razumevanja Cerkev vodi življenjski pogovor z osebami na robu in iskalci ter jim prihaja naproti s konkretno, njim prilagojeno obliko pomoči. Cerkev želi izbirati življenje s tem, da je blizu ljudem v življenjskih okoliščinah, ki so v marsičem drugačne, kot so bile pred desetimi in več leti. Novo nastajajoče stiske ljudi je dolžna z vso občutljivostjo zaznavati in prepoznavati (prim. M 12).¹²

(46) Človek je za kristjana od Boga in po Božji podobi ustvarjeno in po človeku posredovano živo bitje z neodtujljivim dostojanstvom, »brat, ki je zanj Kristus umrl« (1 Kor 8,11) in s katerim se je Božji Sin skrivnostno združil (prim. CS 22). Zato je »evangelij Božje ljubezni do človeka, evangelij dostojanstva človeške osebe in evangelij življenja en sam in nedeljiv evangelij«.¹³ Cerkev ščiti človekovo življenje od spočetja do naravne smrti in mu na pomembnih življenjskih prehodih daje svojo pomoč v zakramentih, ki posvečujejo njegovo življenje, gradijo občestvo verujočih (prim. C 59) ter ga pripravljajo na prehod v večno življenje in popolno občestvo z Bogom. Zato ne more in ne sme opustiti svojega zavzemanja za naravno in odgovorno urejanje spočetij (prim. CS 51),¹⁴ za preprečevanje splava in nasprotovanje evtanaziji ter vsem drugim oblikam manipulacije s človekovim življenjem (kloniranje, evgenični splav, poskusi na zarodkih, postopki umetne oploditve itd.). Ne more in ne sme popustiti, ker verjame, da je človek od Boga ustvarjeno in po človeku posredovano živo bitje.

(47) Po zaslugi sodobnih tehničnih dosežkov biološka znanost vse bolj spoznava temeljno biološko strukturo človeka, njegov genom, ki je navzoč že v prvi novi človeški celici, nastali po združitvi moške in ženske celice. Človekov genom, ki se oblikuje ob oploditvi in ki je nosilec človekove individualne identitete od enoceličnega stadija razvoja dalje, s svojo dejavnostjo podpira morfološko in funkcionalno enovitost zarodka, obenem pa usmerja, usklajuje in vodi njegov

⁹ Prim. Janez Pavel II., *Človekov Odrešenik*, CD 2, Ljubljana 1979, 14.

¹⁰ Prim. Janez Pavel II., *Človekov Odrešenik*, CD 2, Ljubljana 1979, 18; Janez Pavel II., *Evangelij življenja*, CD 60, Ljubljana 1995, 2.

¹¹ Prim. Janez Pavel II., *O skrbi za socialno vprašanje*, CD 37, Ljubljana 1988, 43.

¹² Prim. Janez Pavel II., *O skrbi za socialno vprašanje*, 16; Konferenca evropskih Cerkev, Svet evropskih škofovskih konferenc, *Mir v pravičnosti*, CD 42, Ljubljana 1989, 32–36.

¹³ Prim. Janez Pavel II., *Evangelij življenja*, CD 60, Ljubljana 1995, 2.

¹⁴ Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, CD 16, Ljubljana 1982, 32, 33 in 35; *Navodilo o daru življenja*, Ljubljana 1987, CD 36, 27–33.

avtonomni razvoj v skladu z natančno določenim načrtom. Tako je z biološkega vidika danes popolnoma jasno, da moramo govoriti o človeku vse od spočetja dalje (prim. KKC 2270, 2271, 2273, 2275; CS 51; ZCP, kan. 1398).¹⁵ Že prvi človeški celici lastna notranja naravnost k razvoju in postopnemu doseganju specifične, dokončne oblike organizma nas nagiba k etičnemu zaključku, ki ga katoliška Cerkev vedno znova ponavlja: da je človekovo življenje potrebno spoštovati od trenutka naravnega spočetja do trenutka naravne smrti. Ko se torej Cerkev odloča za človeka, se odloča zanj od trenutka njegovega spočetja do njegovega naravnega prehoda v večno življenje.¹⁶

(48) Kljub jasnosti spoznanja o tem, kdo je človek, pa se moramo zavedati, da je iz različnih vzrokov stopnja zavesti o dostojanstvu človekovega življenja zelo različna in tudi pogosto sprevržena. Krščanska ljubezen do vsakega človeka nas zavezuje, da nenehno iščemo konkretne rešitve za vse tiste ljudi, ki trpijo zaradi prizadetosti svojega dostojanstva (prim. CS 27). Vse oblike karitativnih dejavnosti so poklicane, da preprečujejo in blažijo vsa tista področja življenja, kjer je življenje najbolj ogroženo. Različnim socialnim pobudam, ki že obstajajo ali ki se prebujajo, je potrebno dati vso moralno in materialno podporo tako s strani cerkvenega vodstva kot s strani cerkvenih ustanov in pobud posameznikov.¹⁷

2.2 Odločitev za družbo solidarnosti

(49) Vsako zgodovinsko obdobje in vsaka družbena ureditev poznata različne oblike človeške diskriminacije in družbene obrobnosti. Iz tega družbenega pojava so se v Cerкви vedno znova porajale različne oblike solidarnosti, ki so se izrazile v številnih karizmah apostolskega delovanja. Jezus je svojim učencem napovedal, da bodo imeli uboge vedno med seboj. V 20. stoletju se je izoblikoval tudi poseben družbeni nauk Cerkve, ki preučuje družbeni in socialni položaj človeka. V prvi polovici 20. stoletja so se številni kristjani ognjevitavo zavzemali za delavske in kmečke pravice, med njimi na prvem mestu Janez Evangelist Krek. Ker so bili kristjani v drugi polovici 20. stoletja iz družbenega življenja nasilno izrinjeni, mnogi ne poznajo družbenega nauka Cerkve in od tod njihova neučinkovitost v konkretnih socialnih, gospodarskih, političnih in družbenih razmerah.

(50) Danes je potrebno solidarnost razumeti v svetovnih razsežnostih, saj je svet postal »mala vas« (prim. KKC 1940, 1941, 2438). Človeštvo zato najbolj ogrožajo tisti, ki imajo v rokah vzvode moči in jih usmerjajo po načelih egoističnega koristoljubja in preračunljivosti, s čimer se oblikujejo strukture zla, kultura smrti in mednarodna zarota proti življenju.¹⁸ Odločitev za temu nasprotno kulturo življenja in družbo solidarnosti tako pomeni, da je potrebno na eni strani spoštovati posameznika kot osebo, na drugi strani pa ga razumevati kot bistveno družbeno bitje, ki ne more preživeti brez solidarnosti drugega.¹⁹ Kristjani kot posamezniki in kot skupnost smo poklicani, da s čutom odgovornosti za sočloveka in celotno človeštvo odkrivamo in pomagamo blažiti največje rane sodobne družbe tudi po poti institucionalnih in strukturnih sprememb (prim. CS 90). Cerkev vedno podpira vse tiste pobude, ki prispevajo k vedno večjemu medsebojnemu razumevanju in sodelovanju vseh prebivalcev našega planeta za skupno dobro.

2.2.1 Različne pristojnosti

(51) Cerkev je na drugem vaticanskem koncilu spregovorila o različnih pristojnostih, ki so v družbi razporejene od posameznika preko družine do najrazličnejših ustanov (prim. KKC 1883, 1894). Načelo subsidiarnosti tako odgovarja na vprašanje, kdo je za kaj pristojen oziroma

¹⁵ Prim. *Dostojanstvo človeka, Bioetika*, CD 28, Ljubljana 1985.

¹⁶ Prim. *Izjava o spoštovanju začetka človekovega življenja*, v: Tajništvo sinode v Cerкви na Slovenskem, *Drugi dekanijski sinodalni dnevi*, Ljubljana 2000, 90–93.

¹⁷ V Sloveniji obstajajo različne oblike pomoči ljudem, ki so prizadeti zaradi dostojanstva. Med cerkvenimi pobudami poznamo: domove za žene, ki jih zaradi nosečnosti zavrne družina (sestre Kristusa Odrešenika: Ljubljana, Postojna); domova za matere samohranilke (Materinski dom Škofljica, Nova Gorica), skupnost Srečanja Don Pierina (Kostanjevica – Nova Gorica, Čadrg, Vreme, Razbor); svetovalne službe (Karitas, Betanija, Frančiškanski družinski center).

¹⁸ Prim. Janez Pavel II., *Evangelij življenja*, CD 60, Ljubljana 1995, 12.

¹⁹ Prim. Janez Pavel II., *O skrbi za socialno vprašanje*, CD 37, Ljubljana 1988, 39.

usposobljen. Razdelitev in spoštovanje pristojnosti je eden od pogojev za miroljubno sožitje ljudi v vsaki skupnosti. Sodobna družba, ki gradi na posamezniku, bo lahko preživela, če bo kot protiutež globalizaciji postavila participacijo ali soudeležbo pri odločanju vsakega posameznika in manjših skupnosti tam, kjer je njihov življenjski interes (prim. KKC 1885 in KV 3,6). V tem smislu je pomembna vzgoja za relativno avtonomijo družine, krajevnih skupnosti, civilnih – nevladnih organizacij in združenj ter drugih interesnih oblik življenja. Kar zmore storiti posameznik, mu je potrebno zaupati, pri tem, česar sam ne zmore, pa mu je potrebno pomagati. Cerkev kot eden od členov v kompleksni družbi zagovarja in brani primerno razporeditev pristojnosti od posameznika do države in tudi znotraj sebe spoštuje načelo subsidiarnosti.

2.2.2 Družbena pravičnost

(52) Cerkev samo sebe pojmuje kot del civilne družbe in ne kot državo v državi ali konkurenco državi (prim. CS 76). Zato vidi svoje poslanstvo v podpiranju vseh tistih civilnih pobud državljanov, ki so izraz resnične in pristne človeške narave. Civilna pobuda je izraz volje ljudi, zato ima Cerkev po svojih predstavnikih in po svoji strukturi možnost, da zdrave pobude podpira in pospešuje. Pri tem pa je potrebno paziti, da kdo njene vloge ne bi uporabljal za pokrivanje interesov, ki niso v skladu s poslanstvom Cerkve.

(53) Cerkev kot del civilne družbe pričakuje, da družba spoštuje njeno pravico do soudeležbe pri javnih sredstvih obveščanja. Prav tako ima pravico do celovitega informiranja javnosti o delovanju svojih ustanov na vseh področjih prizadevanj za večjo pravičnost in solidarnost. Pravica biti informiran in informirati druge o sebi je brezpogojni temelj demokratične družbe, ki ga Cerkev podpira, zasleduje in v okviru lastnih zmožnosti sama uresničuje.

(54) Ko se katoliška Cerkev v Sloveniji skupaj z vesoljno Cerkvijo zavzema za najbolj uboge in zapostavljene,²⁰ se pri tem zaveda, da ni dovolj, da se ukvarja le s karitativno pomočjo najbolj prizadetim članom družbe, temveč je poklicana, da v okviru demokratičnih pravil predlaga in spodbuja državne oblasti k sprejemanju pravičnejših gospodarskih, socialnih, političnih in pravnih ukrepov. Prek obstoječih ali novih struktur je dolžna sproti spremljati nastajanje državne zakonodaje in predlagati rešitve, ki bodo vzpostavljale take družbene razmere, da bo pravičnost zagotovljena vsem slojem prebivalstva in bodo spoštovane temeljne pravice vsakega človeka. Zato podpira ustanavljanje in delo civilnih skupin, ki presojuje predloge zakonov in tudi same predlagajo ustrezno zakonodajo za skupni blagor družbe.

2.2.3 Preglednost – poročstvo verodostojnosti

(55) Da se Cerkev »ustrezno pripravi na novo tisočletje vere«, kot spodbuja Janez Pavel II., se mora varovati, da ne bi s svojim odnosom do gmotnih dobrin zatemnila svoje prave podobe (prim. CS 69). To bo dosegla predvsem z večjo solidarnostjo v svojih lastnih vrstah (med duhovniki, župnijami, škofijami) in z uporabo gmotnih sredstev tudi v korist najbolj potrebnih in skupnega dobrega. Verodostojnost Cerkve na področju solidarnosti je zlasti v preglednosti vseh virov dohodkov in odhodkov. Pregleden način poslovanja lahko odpravi sumničenja, hkrati pa pokaže, v čem in s kom je Cerkev solidarna. Iz nje naj sije skromnost in živa občestvenost, ki vključuje tudi Cerkev kot institucijo in njena legitimna prizadevanja za pošten odnos do lastnine slehernega. Pri tem seveda velja temeljno načelo cerkvenega družbenega nauka, da je lastnina v službi skupnega dobrega. Izraz njene solidarnosti je tudi njena karitativna dejavnost, ki se ne ozira na narodnost, versko in območno pripadnost. Samo tako lahko verodostojno uresničuje poslanstvo evangeljskega Samarijana (prim. Lk 10,25–37).

2.3 Nova evangelizacija

(56) Drugi vatikanski koncil je daljnovidno spregovoril, da je »naloga vsega Božjega ljudstva, zlasti dušnih pastirjev in teologov, da ob pomoči Svetega Duha različne načine govorjenja

²⁰ Prim. *Škofovska sinoda, 20 let koncila*, CD 30, Ljubljana 1986, str. 53.

današnjega časa poslušajo, jih razločujejo in razlagajo ter presojujejo v luči Božje besede; tako bo razodeto resnico mogoče vedno globlje dojeti, bolje razumeti in prikladneje podajati» (CS 44). Zaradi tega je razumljivo, da je papež Janez Pavel II. v svojem govoru v Ljubljani ob prvem obisku v Sloveniji dejal, da evangelij ni nikoli oznanjen enkrat za vselej; vsaka generacija se mora sama odločiti za Kristusa.²¹

(57) Temeljna naloga nove evangelizacije je oznanjati svetu veselo novico o razodetju Boga v Jezusu Kristusu ter vabiti k spreobrnjenju in k veri.²² Vera je osebno srečanje z Jezusom Kristusom. Verovanje se tako nanaša na osebo in na resnico. Človek, ki se vključi v proces evangelizacije, postopoma spreminja svoje mišljenje, življenje in način sobivanja z drugimi.

(58) Posredovanje vere je v preteklosti potekalo v okolju, ki je bilo tradicionalno verno. Ljudje so od rojstva do smrti živeli v kulturi, ki je bila polna verskih znamenj in drž. S pojavom sekularizacije se je to vedno bolj spreminjalo, zato danes upravičeno govorimo o razkristjanjeni družbi, v kateri se Cerkev srečuje z ljudmi, ki Kristusa ne poznajo ali pa so prejeli le zakrament krsta ali birme, niso pa zaživel v občestvu verujočih, v Cerkvi. Srečuje se tudi z drugimi oblikami verovanja in svetovnimi verstvi. Stalna evangelizacija pa je potrebna tudi tistim, ki so zvesti evangeliju, da lahko svojo hojo za Kristusom utrjujejo in poglobljajo za vedno doslednejše življenje po veri.

(59) Nova evangelizacija je potrebna zaradi sprememb, ki se dogajajo v srcih ljudi in njihovem mišljenju. Evangelizacija je »nova« v zavzetosti oznanjevanja, v metodi, ki upošteva kerigmo in katehezo ter v pristopu do človeka in osebem pričevanju. Nanaša se na stanje človekovega duha, ki ga je potrebno pozorno in spoštljivo odkrivati, da bi mogli zaznati tista vprašanja, ki vznemirjajo sodobnega človeka, ali pa mu jih pomagati celo zastavljati. Zato je potrebno prebujati in poglobljati verski čut ter na njem graditi osebno vero. Temeljnega pomena za novo evangelizacijo je zato pričevanje z lastnim življenjem kristjanov kot posameznikov in kot skupnosti. Od osebnega pričevanja je največ odvisno, ali bo krščanstvo ponovno postalo »dogodek«. »Največja težava, da tega cilja ne dosegamo tako, kot bi želeli, ni zunaj Cerkve in v današnji kulturi, ampak znotraj Cerkve, odvisno od nas, od naše slabotne vere, od naše medle krščanske zavesti, od našega strahu pred evangeljsko svobodo, ki je pripravljena zastaviti svoje življenje.«²³

(60) Vera doseže svojo polnost v osebem srečanju z Jezusom Kristusom, živečim v Cerkvi, ko ta pričuje o velikonočnem veselju in upanju. Vera v Jezusa Kristusa razkriva globlje korenine naše svobode in odgovornosti, s tem pa tudi pomen moralnih zapovedi, ki so v službi ene same zapovedi: ljubezni do Boga, bližnjega, kakor tudi do samega sebe. Nova evangelizacija je tako odrešenjski odgovor Svetega Duha na hrepenenje in upanje sodobnega človeka, je dajanje prednosti življenju pred smrtjo.

(61) Pri evangelizaciji nujno uporabljamo prvine človeške kulture. Zato je inkulturacija eden velikih izzivov za novo evangelizacijo. Cerkev v luči Božje besede more in mora prevzeti vse pozitivne vrednote različnih kultur, hkrati pa zavreči tiste prvine, ki ovirajo človeka, narode in ljudstva, da bi lahko razvili svoje pristne možnosti, da bi lahko izbirali življenje (prim. B 37).

(62) Nova evangelizacija prinaša veselo oznanilo v vse plasti človeške družbe in od znotraj spreminja človeka. Z evangelizacijo se sproži proces preoblikovanja osebne in skupne zavesti ljudi, njihovega konkretnega življenja in bivanjskega okolja. Z močjo evangelija se preoblikujejo vrednote, interesna področja, miselne smeri, viri navdihnjenja in življenjski vzori, ki so v nasprotju z odrešenjskim načrtom. Evangelizacija omogoča osebno spreobrnjenje, ki hkrati vključuje preoblikovanje družbe, s tem da gradi vesoljno bratstvo po Božjem načrtu. Tako je najtesneje povezana s prizadevanji za osvobajanje najbolj pozabljenih in ogroženih, ki so prvi poklicani v Božje kraljestvo.

(63) Veselo oznanilo, ki ga razgllašamo najprej s pričevanjem življenja, je potrebno razglasiti tudi z besedo življenja. Zato ni prave evangelizacije, če ni oznanila o imenu, nauku, življenju, obljubah, kraljestvu in skrivnostih Jezusa iz Nazareta kot Božjega Sina. Pridiga in kateheza sta pomemben vidik oznanjevanja, ki jima je potrebno pridružiti nove oblike in priložnosti dialoga z

²¹ Prim. Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji*, CD 64, Ljubljana 1996, 22.

²² Prim. SPK 53.

²³ Rode F., *Nova evangelizacija, v: Katoliški laiki v službi evangelizacije*, Ljubljana 1993, 25–26.

ljudmi, ki iščejo smisel življenja in Boga (pogovorne skupine, konference, okrogle mize, družbena občila ...). Posebna razsežnost evangelizacije je sožitje med ljudmi, ki z vsem srcem izpričujejo svojo pripadnost Cerkvi in živijo iz zakramentov.

(64) Vse kliče po novem načinu, kako biti kristjan in biti Cerkev. To je mogoče ustvarjati le skozi spreminjanje sedanjih življenjskih, miselnih, vedenjskih in institucionalnih vzorcev, za kar je potreben čas, predvsem pa sodelovanje vseh. Brez vseslovenskih, škofijsko-območnih in župnijsko-krajevnih dogovorov in razdelitev pristojnosti bo evangelizacija še naprej individualistična in popolnoma odvisna od karizme posameznih ljudi.

(65) S posebno pozornostjo mora Cerkev na Slovenskem načrtovati pastoralno delo.²⁴ Ta vidik smo v preteklosti preveč zanemarjali, zato je danes toliko večja potreba po pastoralnih načrtih na vseh področjih cerkvenega življenja. Samo dobro načrtovano in pripravljeno pastoralno delo lahko zagotovi dovoljšno mero organskega razvoja v Cerkvi, kar omogoča skladno duhovno rast posameznika in občestva. Noben pastoralni načrt pa ne sme dušiti Duha, ki veje, kjer hoče. »Če hoče Cerkev v Sloveniji ostati zvesta svojemu izročilu in zlasti evangeliju, je danes poklicana k temu, da se usmeri k novim ciljem in se ustrezno pripravi na vstop v tretje tisočletje vere. To zahteva obnovljeno gorečnost in neomajno zvestobo Kristusu in njegovemu odrešenjskemu oznanilu ... Prednostna naloga nove evangelizacije zato zahteva take duhovnike, ki bodo do korenin in celostno prežeti s Kristusovo skrivnostjo in bodo sposobni uresničevati nov slog pastoralnega življenja, ki ga označuje globoka povezanost s papežem, škofi in med seboj, pa tudi rodovitno sodelovanje z laiki, ob spoštovanju in pospeševanju različnih vlog, karizem in služb znotraj cerkvene skupnosti.«²⁵

SKLEPI

1. (49) Okrepiti je potrebno razširjanje in poznavanje družbenega nauka katoliške Cerkve. To je predvsem naloga Komisije Pravičnost in mir.
2. (51) V skladu z načelom subsidiarnosti naj Komisija za območno pravo definira pristojnosti različnih cerkvenih organizmov in služb.
3. (54) Slovenska škofovska konferenca naj ustanovi »Urad za zakonodajo«, ki bo stalno spremljal nastajanje in spreminjanje civilne zakonodaje, še posebej glede vprašanj svobode veroizpovedi in njenega uresničevanja na vseh ravneh družbenega življenja, predvsem pa glede vseh za kristjane pomembnih etičnih vprašanj.
4. (65) Vsi cerkveni organizmi, ki pokrivajo posamezna pastoralna področja, naj pod vodstvom SŠK in SPS v času treh let v skladu s besedilom plenarnega zbora izdelajo pastoralni načrt.

²⁴ Prim. Janez Pavel II., *Enakost dostojanstva – različnost služb. Janez Pavel II. v mariborski stolnici članom slovenske sinode*, v: *Družina* 1999, št. 38, 6.

²⁵ Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji*, CD 64, Ljubljana 1996, 16–18.

3 Cerkev – kraj skupnega življenja

3.1 Cerkev – prostor odrešenja

3.1.1 Božje ljudstvo

(66) Vsi po svetu razkropljeni verniki so v Svetem Duhu z drugimi povezani v občestvo, saj jih družita ena vera in en krst. Bog je hotel »ljudi posvečevati in zveličati ne posamič in brez vsakršne medsebojne zveze« (C 9), zato je vse ljudi poklical, da pripadajo novemu Božjemu ljudstvu. Cerkev kot Božje ljudstvo je občestvo svetih in vedno potrebnih očiščenja (prim. M 15, KKC 782–783, ZCP, kan. 204 § 1). To posebej postavlja v ospredje zgodovinski značaj Cerkve, ki je na poti in v pričakovanju svoje dopolnitve, ter vključuje odgovornost enega za vse in vseh za enega. Svetost posameznika večja svetost Cerkve, njegova grešnost pa jo zmanjšuje.

3.1.2 Poklicanost vseh k svetosti

(67) Kakor si je drugi vatikanski koncil postavil za svojo prvo nalogo »poskrbeti, da bodo verniki vedno bolj krščansko živeli« (B 1), si isto nalogo postavlja tudi slovenski plenarni zbor. Cerkev na Slovenskem hoče biti »občestvo vere, upanja in ljubezni« (C 8), da bo »človeško usmerjeno v božje in božjemu podrejeno, vidno k nevidnemu, dejavnost k premišljevanju, sedanjost pa k prihodnjemu mestu, ki ga iščemo« (B 2). »Ta poklicanost k svetosti je poziv k notranjemu spreobrnjenju srca ter k življenjskemu občestvu s troedinim Bogom; s tem so dopolnjene in presežene vse človekove želje. Zlasti v naši dobi, ko toliko ljudi doživlja v sebi notranjo praznino ter preživlja duhovno krizo, mora Cerkev ohranjati in odločno pospeševati smisel za pokoro, molitev, češčenje, žrtev, darovanje samega sebe, ljubezen in pravičnost. V vsej cerkveni zgodovini so bili svetniki in svetnice vedno počelo in vir prenove v najtežjih okoliščinah. Danes so nam silno potrebni svetniki; zanje je treba nenehno prositi Boga.«²⁶

3.1.2 Občestvo – skupnost vernih

(68) Krščanski Bog je Bog ljubezenskega občestva, Očeta, Sina in Svetega Duha. Je Bog, ki nas spremlja na naši osebni in skupni življenjski poti. Kakor je spremljal izraelsko ljudstvo na poti osvoboditve iz zaslužjenosti v Obljubljeno deželo, tako spremlja tudi zgodovino slovenskega ljudstva na poti odrešenja. Zato v njem obuja svetnike, duhovne učitelje, voditelje, apostolske delavce in misijonarje, Bogu zveste moške in žene, ki z odprtostjo življenju izpolnjujejo svojo poklicanost.

(69) Cerkev je po svojem bistvu občestvo (communio), ki temelji na občestvu Božjih oseb, na evangeljskih odnosih in vključuje vse vernike, ne glede na njihovo vlogo v njej. V temelju gre za občestvo z Očetom po Jezusu Kristusu v Svetem Duhu (prim. KKC 771). To občestvo se uresničuje po Božji besedi, zakramentih in zmagi nad grehom. Krst je vhod in temelj krščanskega občestva, evharistija je vir in vrh vsega krščanskega življenja (prim. C 11; M 15). Evharistija tako resnično povezuje ljudi med seboj, ko jih povezuje s Kristusom in prav zaradi tega jih vzpostavlja kot Cerkev. V občestvih, ki so pogosto neznatna in uboga, je navzoč Kristus. Občestvo v Kristusu uresničuje Cerkev kot eno, sveto, katoliško in apostolsko.

3.1.3 Cerkev kot skrivnostno Kristusovo telo

(70) Kristološka opredelitev Cerkve je izhodišče in temelj razumevanja Cerkve v duhu drugega vatikanskega koncila. Cerkev je Kristusovo skrivnostno telo – to pomeni, da je njen stalni temelj sam Jezus Kristus. On v njej ni preteklost, ampak vedno in predvsem sedanjost ter prihodnost.

²⁶ Škofovska sinoda, 20 let koncila, 45.

Cerkev živi iz dejstva, da je Kristus prisoten v srcih ljudi in tam oblikuje svojo Cerkev. Zato je Cerkev neskončno več kot samo družbena skupina, organizacija, je organizem, ki ga oživlja Sveti Duh in je v stalni dinamični rasti. Glava Cerkve je Jezus Kristus, vzor in vir vse popolnosti. Da Cerkev raste od znotraj, je izraženo prav s pojmom »Kristusovo skrivnostno telo«.

3.2 Cerkev – prostor dialoga

(71) Skupno dostojanstvo ljudi kot družbenih bitij ter kot bratov in sester v Kristusu narekuje prizadevanje za ustvarjanje novih možnosti dialoga. Zavest občestvenosti je danes ogrožena zaradi želje po neodvisnosti, individualizma in privatizma. Zato je Cerkev poklicana, da goji občestvenega duha na vseh ravneh in ohranja spoštovanje do posameznika. Dialog Cerkve s svetom v vsakem času in v vseh kulturah temelji na veri Cerkve, da je Bog stvarnik stvarstva in odrešenik. Dialog je sredstvo za odkrivanje resnice v ljubezni in predpostavlja spremembo mišljenja in življenja.

3.2.1 Temelji dialoga

(72) Življenje v troedinem Bogu utemeljuje Cerkev kot občestvo, hkrati jo ustvarja kot prostor dialoga. Čeprav se jasno zaveda, da je bil dialog v Cerkvi in v odnosu do družbe v različnih zgodovinskih obdobjih zapleten in naporen, je na drugem vatikanskem koncilu spoznala, da je njena pot odslej pot dialoga s človekom v vseh časih, civilizacijah in kulturah (prim. CS 92). To dejstvo je odločilno vplivalo na sodobno misijonsko dejavnost katoliške Cerkve. Kristusovo veselo oznanilo tako ni vezano na nobeno kulturo, ampak z vsako stopa v dialog. Živi zgledi takšnega dialoga za našo Cerkev so bili številni slovenski misijonarji in misijonarke,²⁷ kakor tudi pastoralni načrt blaženega škofa Antona Martina Slomška, ki je evangelij znal približati človeku svojega časa.²⁸

3.2.2 Dialog v Cerkvi

(73) Verodostojnost Cerkve kot prostora pristnega dialoga v duhu in resnici je odvisna od njenega notranjega dialoga. Koncil nam naroča, da »predvsem v Cerkvi sami pospešujemo medsebojno cenjenje, spoštovanje in složnost, da dopuščamo vsako zakonito različnost, vse z namenom, da bi se razvijal vedno plodnejši pogovor z vsemi, ki so eno Božje ljudstvo, pa naj so dušni pastirji ali drugi verniki. Saj je to, kar vernike druži, močnejše od tistega, kar jih razdvaja: bodi edinost v potrebnem, v dvomnem svoboda, ljubezen v vsem« (CS 92). Hierarhična ureditev Cerkve ni ovira za to, da ne bi mogla biti življenjski prostor, v katerem je dialog pomembno sredstvo komunikacije. Cerkev na Slovenskem priznava, da je na tem področju kdaj tudi zatajila. Zaradi tega je koga prizadela ali celo odvrnila od vere in zaupanja do nje same, zato prosi odpuščanja. Na določeno stopnjo nezaupanja do Cerkve, ki se kaže v javnosti, je potrebno odgovoriti s preprosto in resnicoljubno držo in besedo. Iskrenost, pristnost, ljubezen do Boga in človeka, ljubezen do resnice in pravice ter življenjska modrost, ki vsebuje odpuščanje in spravo, so merila, ki so jih vsi udje Cerkve dolžni spoštovati, da bi lahko gojili resnični dialog v cerkvenem občestvu, v odnosu do celotne družbe in vsega stvarstva. Zato velja pospeševati vse tiste oblike cerkvenega življenja, ki ljudi ne samo usposablajo za dialog, ampak ga tudi dejansko omogočajo.

3.2.3 Dialog z drugimi krščanskimi Cerkvami, cerkvenimi skupnostmi in skupnostmi drugih verskih izročil

(74) Zaradi zgodovinskih dejstev, ki so povezana s posameznimi odločitvami nekaterih ljudi, vemo, da so eno Kristusovo Cerkev v zgodovini razdelili v več Cerkva, kar je kamen spotike tudi v sedanjosti. Drugi vatikanski koncil in papeži po njem so zelo jasno postavili zahtevo po krščanskem

²⁷ Med njimi naj omenimo nekatere: p. Janez Mesar, Friderik Irenej Baraga, Ignacij Knoblehar, zdravnik Janez Janež, Jožef Kerec, Andrej Majcen, p. Jože Cukale, s. Ksaverija Pirc in drugi.

²⁸ Prim. Janez Pavel II., *Enakost dostojanstva – različnost služb. Janez Pavel II. v mariborski stolnici članom slovenske sinode*, v: *Družina* 1999, št. 38, 6.

ekumenizmu kot eno prednostnih nalog katoliške Cerkve. Katoliška Cerkev na Slovenskem se srečuje s pravoslavno Cerkvijo, evangeličansko cerkveno skupnostjo in drugimi krščanskimi skupinami ter z islamom. Dialog na človeški in na verski ravni pogosto otežujejo ali celo onemogočajo politični razlogi in manipulacije, ki bi jih bilo potrebno presegati v iskanju tistega, kar nas v veri v Boga združuje. Tudi nekateri zgodovinski dogodki ostajajo nepojasneni in so zaradi tega vir nesoglasij ali pa tudi razlog za umetno vzpodbujanje nezaupanja med Cerkvami. Cerkve, očiščene zgodovinskih, kulturnih in političnih primesi, bi morale v zarji tretjega tisočletja kljub različnosti postati prostor dialoga, medsebojnega razumevanja, spoštovanja, sožitja in sodelovanja. Da bi mogli prizadevanjem za dialog verjeti, je potrebno najprej vzpostaviti dobre odnose v samih Cerkvah in med njimi. To pa pomeni odprte odnose, ki temeljijo na dialogu med vodstvi Cerkva ter med skupinami in gibanji v Cerkvah samih.²⁹

3.2.4 Dialog z družbo in državo

(75) V totalitarnem obdobju po drugi svetovni vojni Cerkev ni mogla voditi pristnega dialoga znotraj slovenske družbe. To obdobje tudi ni omogočalo pravega ozračja za ustvarjalni dialog in zaupanje niti v Cerkvi niti zunaj nje. Mnogi verniki na podlagi svojih slabih izkušenj sploh ne verjamejo, da je dialog mogoč. Obdobje zadnjih let nas prej potrjuje v tem podedovanem dvomu kakor v nasprotnem. Kljub vsemu to ne sme biti razlog za dvom o dialogu kot edinem pravilnem sredstvu za reševanje življenjskih vprašanj v skupnosti, kakršna je tudi država. Pluralna družba pričakuje od vseh družbenih skupin, tudi od kristjanov in katoliške Cerkve, da so pripravljene v medsebojnem razumevanju, spoštovanju in različnosti iskati rešitve, ki težijo k skupnemu dobremu. »Cerkev torej pri uresničevanju svojega odrešenjskega cilja ne le posreduje človeku delež Božjega življenja, ampak na neki način tudi razliva na ves svet tisto luč, ki jo to Božje življenje izžareva ... Obenem je trdno prepričana, da ji more svet, naj bodo to posamezniki ali človeška družba, s svojimi sposobnostmi in s svojo prizadevnostjo pri pripravi na evangelij mnogo in na razne načine pomagati« (CS 40,3–4). Katoliška Cerkev glede svojega mesta v družbi ne pričakuje privilegijev in izjem, ampak spoštovanje samobitnosti in notranjega ustroja, ki jasno opredeljuje, kdo jo sestavlja in predstavlja, ter spoštovanje pravil dialoga v sodobnem demokratičnem smislu.

3.2.5 Dialog s sodobno kulturo

(76) Cerkev na podlagi svojih teoloških izhodišč sprejema sodobno družbo in kulturo v vsej njeni novosti in posebnosti, hkrati pa je do nje zaradi njenih temnih senc v kritičnem odmiku.³⁰ »Trdno se sicer drži svojega izročila, a se hkrati zaveda vesoljnega poslanstva in more stopiti v zvezo z različnimi oblikami kulture, iz česar se bogati tako Cerkev sama kakor tudi razne kulture« (CS 58,3). To je tisto kritično in ustvarjalno presojanje z vidika Božje besede, ki ga mora Cerkev imeti do vsake kulture in družbe. Zato Cerkev v družbi podpira vse, kar omogoča človekovo življenje, utrjuje njegovo dostojanstvo, ga posvečuje in odpira v presežno.

3.2.6 Dialog z znanstveno-tehnično kulturo

(77) Poseben izziv Cerkvi je danes visoko razvita civilizacija s številnimi tehničnimi dosežki. »Tehnika tako napreduje, da preobraža obličje zemlje in si že skuša osvojiti planetarični prostor ... Napredek bioloških, psiholoških in družbenih ved posreduje človeku ne samo boljše poznanje samega sebe, ampak mu tudi omogoča, da s tehničnimi prijemi neposredno vpliva na oblikovanje družbenega življenja« (CS 5,1–2). »Nove razmere vplivajo tudi na samo versko življenje. Ostrejši kritični čut po eni strani očiščuje versko življenje magičnega pojmovanja sveta in še razširjenih ostankov praznoverja ter vedno bolj zahteva od človeka, da se vere oklepa bolj osebno in dejavno; zato mnogi pridejo do bolj živega čuta za Boga. Po drugi strani pa vedno številnejše množice praktično odpadajo od vernosti« (CS 7,3).

²⁹ Prim. Janez Pavel II., *Mir v pravičnosti*, 90.

³⁰ Prim. Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji*, 43.

(78) Konec drugega in začetek tretjega tisočletja je izrazito zaznamovan s tisto prelomno značilnostjo v miselnosti evropskega človeka, ko je na prehodu iz srednjega v novi vek človek vzel usodo zgodovine v svoje roke. Človekov napuh, ki stalno ogroža naše bivanje, se od izvirnega greha naprej vse do danes kaže kot najnevarnejša drža za človekovo življenje in obstoj. Sodobni človek je sposoben samega sebe s pomočjo tehnike »poustvarjati«, a se z lastno tehniko tudi uničiti. Kljub jasnim znamenjem o mejah znanosti in tehnike pa ni nobenega jamstva, da človek ne bo posegel po sredstvih, s katerimi bi lahko uničil sebe in stvarstvo. Cerkev podpira in pospešuje znanstvena odkritja in tehnične dosežke. Mnoge tudi s pridom sama uporablja (prim. CS 44). Boji pa se človeka, ki misli, da je bog in da ga nič ne zadržuje pred kakršno koli uporabo sredstev, ki jih je sam izumil (prim. CS 57), kot na primer na področju genske tehnologije. Hkrati pa ve, da še tako brezumno človeško početje nima zadnje besede ne nad usodo posameznika ne celotnega stvarstva. Vera v trpečega in vstalega Kristusa postavlja slehernega kristjana v zdravo razdaljo do vsega ustvarjenega in s človeškimi rokami poustvarjenega. Obenem pa kristjani nosimo odgovornost, da sebi in drugim jasno pogled in zavest ter pomagamo pri pogosto zelo zahtevnem razločevanju in kritičnem vrednotenju namenov, sredstev in ciljev, pa tudi nepredvidenih učinkov sodobnih raziskovalnih in tehnoloških postopkov.

3.2.7 Dialog med vero in znanostjo

(79) Danes je v svetu znanosti uveljavljeno spoznanje, da vera in znanost pokrivata dve različni področji in da sta vsaka na svojem področju avtonomni. Lahko se med seboj podpirata, lahko druga drugi postavljata vprašanja in sta v stalnem odprtem dialogu, vendar to ne vpliva na njun različni namen, metodo, jezik in predmet delovanja. »Metodično raziskovanje na katerem koli znanstvenem področju, če poteka res znanstveno in v skladu s pravili nravnosti, nikdar ne bo v resnici nasprotovalo veri; saj svetne stvarnosti in stvarnosti vere izvirajo od istega Boga. Še več, kdor si ponižno in vztrajno prizadeva, da bi prodril v skrivnosti stvarnosti, ga Bog, ki vse stvari vzdržuje v bivanju in napravlja, da so to, kar so, tako rekoč vodi za roko, čeprav se človek tega ne zaveda« (CS 36,2). »Velika naloga prenove, ki jo je danes potrebna družba, je, da zopet dojamemo poslednji smisel življenja in njegove temeljne vrednote. Samo če se človek zaveda prvenstva teh vrednot, bo mogel tiste silne možnosti, ki mu jih daje na voljo znanost, resnično uporabljati za napredek človeške osebe v njeni celotni resnici, svobodi in dostojanstvu. Znanost je poklicana, da se povezuje z modrostjo.«³¹ Spoznanje, da lahko obe služita predvsem človeku, je dozorelo v miselnem svetu mnogih vrhunskih znanstvenikov preteklosti in sedanjosti. Probleme v odnosu med vero in znanostjo v našem okolju nekateri umetno vzdržujejo, včasih pa temeljijo na nevednosti in predsodkih.³²

3.2.8 Dialog z zgodovino

(80) Razmišljanje o prihodnosti Evrope se mora začeti s pogledom v preteklost. Zgodovina Evrope je zgradba velikih kulturnih in znanstvenih dosežkov ter razvoja temeljnih človekovih vrednot, duhovne modrosti in izkušenj. Hkrati pa je to zgodba o nasilju brez konca, nasilju, ki je zajemalo Evropo in ves svet. Za zelo veliko ljudi po svetu ta košček zemlje, ki se imenuje Evropa, niti približno ni simbol človekovega dostojanstva, svobode in socialne pravičnosti, temveč znamenje kolonialnega osvajanja, suženjstva, rasnega razločevanja, gospodarskega izkoriščanja, kulturne nadvlade in neodgovornosti do okolja.

(81) Kot kristjani sprejemamo del odgovornosti tudi za to. Razkoli in verski prepiri so močno vplivali na evropsko zgodovino in številne vojne so poleg politično-ekonomskih imele tudi verske vzroke. Milijone ljudi so mučili in pobijali zaradi njihovega verskega prepričanja.³³ Poseben problem dialoga na Slovenskem je vprašanje sprave v narodnem telesu zaradi nasilja in krivic med drugo svetovno vojno in po njej. Pregarjanje Cerkve v komunistični Jugoslaviji je rodilo mnogo

³¹ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 8,3.

³² Prim. Janez Pavel II., *Vera in razum*, CD 80, Ljubljana 1999, 51–63; Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji*, 43.

³³ Prim. Janez Pavel II., *Mir v pravičnosti*, 46–48.

pričevalcev za vero, ki so lahko zgled odpuščanja in pripravljenosti na spravo. Pri tem vprašanju je potrebno dobro razločevati med spravo, ki je dejanje dveh ali več posameznikov, od poprave krivic, ki jo je dolžna izvesti država do svojih državljanov. Cerkev torej upravičeno pričakuje, da bo ta jasno obsodila krivice, ki so bile storjene vernim po drugi svetovni vojni. Poleg tega je zelo pomembno, da na ravni celotne državne skupnosti pride do objektivne zgodovinske sodbe o preteklosti in njene moralne ocene. Brez razčiščene preteklosti in objektivnega priznanja odgovornosti za storjene zločine in napake sprave na narodni in družbeni ravni ne bomo dosegli.

3.2.9 Dialog z neverujočimi

(82) Žal moramo ugotavljati, da je tudi dialog med vernimi in neverujočimi v slovenskem prostoru obremenjen s preteklo ideološko dediščino. Med člani Cerkve in laične družbe obstaja nezaupanje, zato je nujno, da se prostor dialoga odpira na akademski in na družbenopolitični ravni. Neverujoči je vedno izziv za vernika, ker postavlja vprašanja, ki so kdaj neprijetna ali na katera vernik sploh ne pomisli. Verodostojen kristjan, ki svoje življenje živi smiselno in iz vere, pa je vedno izziv tudi za neverujočega. Medsebojna odprtost in spoštovanje koristi obema na poti iskanja resnice in smisla bivanja. »Cerkev je prepričana, da priznavanje Boga nikakor ne nasprotuje človekovemu dostojanstvu, saj ravno v Bogu dobiva to dostojanstvo svoj temelj in svojo dovršitev. Cerkev poleg tega uči, da eshatološko upanje ne zmanjšuje pomembnosti zemeljskih nalog, ampak celo z novimi nagibi podpira njihovo izpolnjevanje ... Čeprav Cerkev ateizem povsem zavrača, vendar odkritosrčno izjavlja, da morajo vsi ljudje, verni in neverujoči, sodelovati pri pravilni graditvi tega sveta, v katerem skupno živijo. To pa se gotovo ne more uresničevati brez odkritosrčnega in razumnega razgovora. Zato Cerkev žalosti diskriminacija med vernimi in neverujočimi, ki jo krivično uvajajo nekatere državne oblasti, saj v tem pogledu ne priznavajo temeljnih pravic človeške osebe. Obenem zahteva za verne dejansko svobodo, da jim bo dana možnost zidati na tem svetu tudi Božji tempelj. Ateiste pa vljudno vabi, da z odprtim srcem premislijo Kristusov evangelij« (CS 21, 3.6).

3.2.10 Dialog z drugače verujočimi

(83) Čeprav je v Sloveniji veliko ljudi, ki se prištevajo k verujočim, to še ne pomeni, da soglašajo s krščansko vero in vero Cerkve. Ne glede na to, da določen odstotek prebivalcev naše države izhaja iz drugih kultur, sodobni človek izbira po lastnem okusu tudi na področju vere in zato pogosto najde prostor zase v drugih verstvih in skupinah verske narave. Kristjani in Cerkev smo poklicani, da v jasni zavesti lastne istovetnosti z njimi vzpostavljamo dialog v duhu in resnici, če ta pripravljenost obstaja. »Cerkev priznava v drugih verstvih iskanje neznanega Boga v sencah in podobah, Boga, ki je nepoznan, a vendarle blizu, saj on daje vsem življenje in dihanje in vse, in hoče, da bi se vsi ljudje zveličali. Tako Cerkev vse tisto, kar je mogoče najti v verstvih dobrega in resničnega, ceni kot pripravo na evangelij in kot dar tistega, ki razsvetljuje vsakega človeka, da bi končno imel življenje« (KKC 843). V tem smislu moramo podpirati pobude, namenjene ustvarjanju dialoških mostov s precej številno muslimansko skupnostjo, ki živi v Sloveniji.

(84) Hkrati se moramo nenehno spraševati, zakaj ljudje iščejo vero in Boga v sektah in različnih nekrščanskih duhovnih gibanjih in kaj pogrešajo v naših skupnostih, da niso dovolj prepričljive in privlačne. Posebno področje je sodobni pojav umikanja v svet alternativne duhovnosti, ki je podkrepjen z verskim in ezoteričnim sinkretizmom. Svoj temelj ima v načinu življenja, ki je človeka zaprl v pretirani individualizem. Iskanje varnosti in potrditve v skupini, ne glede na njeno kakovost, je logična težnja osamljenega človeka. To človeško potrebo mnogi izkoriščajo tako na duhovni kot materialni ravni zaradi lahkovernosti ljudi. Religiozno-duhovna dejavnost je postala tudi ugoden prostor manipulacije in zvodništva, kar ima še posebej pri mladih lahko hude posledice. Kdor išče rešitev, ki ne presega okvira zemeljske stvarnosti, je izpostavljen obljubam krivih prerokov in skušnjavam hudobnega duha. Izhod iz tega lahko omogoči molitev Cerkve in tisto razločevanje duhov, ki ga Cerkev pozna iz svoje tisočletne tradicije.

SKLEPI

1. (73) Pastoralne službe vseh slovenskih škofij naj za pospeševanje kulture dialoga za vse nosilce cerkvenih služb pripravijo različne delavnice komuniciranja.
2. (74) Slovenski ekumenski odbor naj preuči predlog s prvega zasedanja plenarnega zbora o velikem petku kot skupnem spravnem prazniku v Sloveniji.
3. (81) Komisija za martirologij naj nadaljuje z zbiranjem podatkov o pričevalcih za vero in jih teološko ovrednoti.
4. (84) Katoliškim založbam plenarni zbor predlaga, da pripravijo pregledne in jasne informacije v obliki zloženke ali drobne publikacije o pojavu sekt in novodobnih gibanj.
5. (84) Slovenski katehetski odbor naj v katehetski načrt vključi področje sekt in novodobnih duhovnih gibanj.
6. (84) Teološka fakulteta in Pastoralne službe naj posvetijo sektam in novodobnim gibanjem trajno in sistematično pozornost.

4 Krščansko občestvo pričuje, oznanja, slavi in služi

4.1 Pričevanje

(85) Krščanstvo v svojem bistvu ni svetovni nazor, čeprav daje vernim določen pogled na svet, tudi ni v prvi vrsti moralni sistem; jedro krščanstva je zgodovina odrešenja. Bog sam je v Kristusu stopil v našo zgodovino in po Kristusu v Svetem Duhu še naprej živi in posega v zgodovino vsega sveta in človeštva. Jedro vse odrešitvene zgodovine je Kristusova nenehno delujoča skrivnost, njegova smrt in vstajenje: »Tvojo smrt oznanjamo in tvoje vstajenje slavimo, dokler ne prideš v slavi.« Krščanstvo je torej odločitev za Kristusa, pričevanjska odločitev za živo osebo Jezusa Kristusa (prim. M 21, KKC 905, 1816), ne za mrtvo idejo. »In boste moje priče ... do skrajnih mej sveta« (Apd 1,8), je povedal Jezus pred svojim vnebohodom. V rimskem martirologiju niso samo mučenci, ampak vsi pričevalci za Jezusa Kristusa. »Kajti živeti je zame Kristus in umreti dobiček« (Flp 1,21).

4.1.1 Osebna odločitev za Kristusa

(86) Človeku, ki išče globlji smisel svojega življenja in se čuti z vseh strani ogrožen ter se zateka k lažnim prerokom, ki mu obljublajo naklonjenost zvezd in usode, Cerkev ponuja kot odgovor Kristusa 4 Boga in človeka, ki o sebi pravi: »Jaz sem pot, resnica in življenje« (Jn 14,6) in ga je Oče poslal, »da bi imeli življenje in ga imeli v obilju« (Jn 10,10). Nebeški Oče je vedno na strani človeka. Po svojem Sinu mu ponuja roko, ki ga bo varno vodila od rojstva do smrti. Izbrati življenje v Jezusu Kristusu in živeti z njim je odločitev za pričevanje, to je za življenje po evangeliju, ki ni vedno lahko, a je pot veselja, upanja in gotovosti, da človek ne živi sam in v prazno.

(87) Bogato versko izročilo, ki je bilo nekdanj slovenskemu človeku trdna opora pri odločanju za Kristusa, za vero in za življenje po njej, danes ni dovolj za odločitev za vero in življenje po njej. Verski ljudski običaji, ljudske pobožnosti, nabožna literatura in ljudska umetnost so opora veri, vendar se mora vsak človek osebno odločiti zanjo na podlagi osebne izkušnje Boga, evangeljskega oznanila in njegovih vrednot. Okolje, v katerem si človek od rojstva naprej nabira to izkušnjo in se srečuje s pričevalci za Kristusa, so zlasti družina, župnija in druga živa cerkvena občestva.

4.1.2 Živa občestva

(88) Človek kot družbeno bitje teži k življenju v skupnosti, v kateri more šele prav razviti svoje notranje darove in možnosti. Tudi kot vernik ne more zaživeti vseh razsežnosti le sam zase, ampak

v skupnosti verujočih, v občestvu (prim. M 15, C 48, KKC 773). To mu je dano od Boga kot prostor, v katerem uresničuje največjo zapoved, zapoved ljubezni do Boga in do bližnjega. Vodi ga do največje novosti, ki jo je iz nebes presadil na zemljo Božji Sin in jo uzakonil kot resnično »novo« in »svojo«: »Kakor sem vas jaz ljubil, tako se tudi vi ljubite med seboj!« (Jn 13,34). V občestvu se vernik čuti sprejetega, koristnega in uresničenega. Občestvo mu s svojim zgledom, molitvijo, zakramenti in s spodbudno besedo pomaga tudi čez prepade, ki jih odkriva v sebi in družbi.

(89) Ker so naše župnije marsikje prevelike, v njih posameznik pogosto ne najde tiste sprejetosti in razumevanja, po katerih v svoji notranjosti hrepeni. To lažje najde v manjših živih občestvih, kjer med člani vladajo bratski in sestrski odnosi. Zato je tam, kjer je to mogoče, potrebno oblikovati občestva, ki bodo zadovoljila posameznikova upravičena notranja pričakovanja. Kjer pa so že, jih velja z odprtostjo sprejemati in spodbujati.

(90) Pomembno vlogo pri tem imajo lahko različne skupine znotraj župnijskega občestva (zakonske, mladinske, študentske, molitvene, biblične ...), gibanja in združenja (prim. C 33, KKC 900). Do neke mere lahko to uresničijo tudi podružnična in druga oltarna občestva. Mala občestva so resnično nosilci in pospeševalci življenja v živi povezavi z vesoljno Cerkvijo le prek krajevnih Cerkva. Zato se mala občestva ne smejo postavljati zunaj cerkvenih struktur, to je župnij, ali celo nad nje. Skupine naj se po svojih predstavnikih v župnijskem svetu vključijo v življenje župnijskega občestva.³⁴

4.1.3 Pristna govorica

(91) Človek se lahko osebno odloči za Kristusa in hojo za njim (prim. Mt 16,24) le, če je govorica kristjanov pristna in njihovo življenje zgledno, če živijo in učijo, kar verujejo. Evangelij življenja mora postajati vedno bolj identičen z evangelijem Svetega pisma.

(92) Oznanjevanje evangelija v katezezi in bogoslužju mora biti zvesto nauku Cerkve, vendar prilagojeno dojemljivosti sodobnega človeka (prim. C 44, ZCP, kan. 768). Nerazumljiva teološka govorica, ki uporablja abstrakten, od življenja oddaljen način izražanja, ne more v zadostni meri približati sodobnemu človeku evangelija kot veselega in odrešujočega oznanila. Oznanilo naj bo izraz pristne življenjske povezanosti med razodeto besedo in vsakdanjim življenjem.

4.1.4 Poslanstvo posameznika in občestva

(93) Krščanstvo izhaja iz vere v Boga, ki je Oče celotne človeške družine, zato kristjan v slehernem človeku odkriva brata in se čuti poklicanega v vesoljno bratstvo. Zato ga njegova odločitev za krščanstvo nujno odpira sočloveku in občestvu. Pri krstu in birni je prejel poslanstvo, ki ga zavezuje, da se čuti odgovornega za vero in življenje svojega bližnjega, ko izpolnjuje Kristusovo naročilo: »Karkoli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili« (Mt 25,40). Poslan je k bratom in sestram po veri, pa tudi k drugim ljudem, da jim z besedo in dejanjem oznanja Božjo ljubezen (prim. LA 5), prinaša naklonjenost in usmiljenje, jim v dvomih in preizkušnjah kaže pot k večni Resnici, v duhovnih in telesnih stiskah pa lajša trpljenje. Ob tem se čuti odgovornega tudi za stvarstvo, ki mu ga je Bog izročil le v upravo, ne pa v polno lastnino (prim. 1 Mz 1,28).

(94) Krščansko občestvo mora podpirati posameznika v izpolnjevanju njegovega poslanstva, zato je prav, da izkorišča vse tiste možnosti verskega izobraževanja in duhovnega oblikovanja, ki človeku pomagajo prisvojiti čut odgovornosti za bližnjega in stvarstvo, na primer različne delavnice, duhovne vaje, oratorije, seminarje, krožke, tečaje, predavanja, okrogle mize ... Cerkev podpira tudi druge oblike združevanja vernikov, ki naj omogočajo specifično uresničevanje skupnega poslanstva.

4.1.5 Misijonska zavest

³⁴ Prim. *Statut Župnijskega pastoralnega sveta v slovenskih škofijah*, Priloga k *Sporočilom slovenskih škofij*, 2/2000, 6B.

(95) Bog hoče, »da bi se vsi ljudje rešili in prišli do spoznanja resnice« (1 Tim 2,4), zato je Jezus svoje učence poslal oznanjati evangelij vsemu stvarstvu (prim. Mr 16,15); tako evangelij pripada vsem ljudem. V tej zavesti želi Jezusovemu naročilu slediti tudi Cerkev na Slovenskem in širiti veselo oznanilo odrešenja doma in v različnih deželah sveta, posebej tistim, ki še niso slišali o Jezusu, pa tudi tistim, ki so že prejeli krst, a živijo popolnoma zunaj krščanskega občestva.

(96) Cerkev na Slovenskem je bila vedno odprta za misijonsko poslanstvo vesoljne Cerkve. V svoji zgodovini je imela in ima tudi danes veliko odličnih misijonarjev, ki so se znali nesebično razdajati in živeti v nove okoliščine, kulturo, navade in jezik.³⁵

(97) Misijonsko poslanstvo v današnjem svetu dobiva nove razsežnosti, ki se kažejo v sodelovanju z različnimi Cerkvami in cerkvenimi občestvi, na primer v izmenjavi sodelavcev, medsebojnem pobratenju, finančni podpori revnih dijakov in študentov. Nova misijonska področja vabijo k sodelovanju duhovnike, redovnike in redovnice pa tudi laiške misijonarje, ki jih je potrebno podpirati z molitvijo, osebnimi stiki in gmotnimi sredstvi.

4.1.6 Mediji v službi oznanjevanja

(98) Univerzalnost evangelija narekuje, da uporabimo primerna sredstva, ki dosežejo vse ljudi. Današnjega oznanjevanja si ni mogoče predstavljati brez sodobnih sredstev obveščanja (prim. KKC 2493), kot so tisk (prim. O 14a), radio, televizija (prim. O 14c, B 20), film (prim. O 14b), internet in drugi. Tako kot je družba na prelomu iz 19. v 20. stoletje prešla iz agrarne v industrijsko, prehaja danes v telekomunikacijsko dobo. Poleg tiska, ki je pomembno sredstvo oznanjevanja od njegove iznajdbe dalje, so danes pomembna nova sredstva obveščanja. Glavni dejavnik evangelizacije je in ostaja verni človek, ki je nenadomestljivi kvas, sol zemlje in luč sveta (Mt 5,13–14). Samo v njegovih rokah lahko dobivajo sredstva moč posredovanja Božjega kraljestva vsem ljudem.

(99) V Cerkvi na Slovenskem je premalo navzoča zavest o pomenu in vplivu medijev na oznanjevanje. Obstoječe radijske in zlasti televizijske oddaje še niso na ravni kakovostnega verskega in umetniškega sporočila. Pogrešamo strokovno in sistematično obravnavo tega vprašanja, prav tako odločitve glede racionalne razporeditve materialnih sredstev in glede usposabljanja strokovnjakov. »Da bo mogoče zadostiti navedenim potrebam, je potrebno pravočasno vzgajati duhovnike, redovnike in laike, ki si morajo pridobiti primerno usposobljenost, da bodo mogli ta sredstva uporabljati pri apostolatu. Predvsem pa je potrebno poskrbeti za tehnično, kulturno in нравno usposobljenost laikov v tem pogledu. V ta namen je potrebno povečati število šol, fakultet in inštitutov, kjer bodo časnikarji, filmski, radijski in televizijski delavci in vsi drugi mogli dobiti primerno izobrazbo, prežeto s krščanskim duhom, posebno glede socialnega nauka Cerkve« (O 15). Vsak nastop v medijih ustvarja podobo Cerkve v javnosti, zato ni vseeno, kdo, kdaj, kaj in kako spregovori oziroma pričuje.

4.1.7 Umetnostne zvrsti

(100) Umetnosti vsebujejo sporočilo, ki presega čas in prostor ter uporabljajo jezik, ki je vedno aktualen, zato so privilegirani kraj uvajanja v skrivnost človeka, sveta in Boga. Cerkev je zato vedno cenila umetnost (prim. KKC 2501), jo navdihovala in iz nje črpala. Zaveda se, da je umetnost izraz absolutne lepote – Boga, ki je večni. Umetniška dela, naj si bodo glasbena, likovna, arhitekturna, v pisani in vezani besedi ..., preživijo, ker nosijo v sebi odsev večnosti. Zato se Cerkev na Slovenskem zavzema, naj bo tudi sodobna umetnost, ki jo uporablja in podpira, izraz Boga: Lepote – Resnice – Dobrote.

(101) Umetnost prihaja iz življenja in se glede na namen in smisel vanj vrača. Resničnost našega bivanja, tako tudi življenja iz vere in po njej, predstavlja za umetnost motiv, gibalno ustvarjanje. Smisel prizadevanj na področju umetnosti je lepota.

(102) Vsebinska izhodišča za krščansko umetnost predstavljajo razodeta Božja beseda, bogoslužje, zgodovina Cerkve in njeno življenje. Ko se ustvarjalec sreča s temi vsebinami, o njih

³⁵ Prim. opombo 27.

premišljuje in se vanje pogloblja, da bi mogel s pomočjo sredstev osebnega izražanja iskati in najti pristen izraz ter tako uresničiti izvorno in lepo umetnino.

(103) Sociologi vse bolj ugotavljajo, da današnji človek doživlja svet s pomočjo podobe in glasbe ter vedno manj z besedo. Iz različnih razlogov, gotovo najprej zaradi površnega gledanja na stvarnost in pomanjkanja osebne odgovornosti v odnosu do duhovnih darov, se ne siromaši le beseda, temveč tudi prvine izražanja na vseh področjih umetnosti. Cerkev, ki ji je zaupano Božje razodetje, je v vseh časih skrbela za lepo izražanje v najrazličnejših oblikah. S to skrbjo mora danes in v prihodnosti Cerkev posredovati veselo oznanilo Odrešenika Jezusa Kristusa.

(104) Brez Božje in človeške besede bi ugasnil vsak odnos med ljudmi ter med Bogom in človekom. Zvesta svojemu odnosu do lepe in čiste besede se Cerkev čuti tudi danes poklicana, da skrbi za jezik in njegovo lepoto. Jezik naj bo preprost in razumljiv, predvsem pa izraz resničnega čutenja in mišljenja. Posebno poslanstvo na tem področju imajo cerkvene založbe ali tiskovna društva (prim. KKC 2497), enako radijski in televizijski programi. Čeprav jih konkurenca na trgu sili, da dajejo prednost dobičku in ne kakovosti, naj ostanejo zvesti poslanstvu evangelizacije. Posebno vprašanje je tudi množica najrazličnejših publikacij, pri katerih je čutiti pomanjkanje kritičnega izbora in strategije Cerkve na Slovenskem kot enotnega kulturno-jezikovnega prostora. Z večjo racionalizacijo sil bi lahko dosegli večjo kakovost.

(105) Cerkev je vse premalo navzoča v svetu gledališke in filmske ter njima sorodnih umetnostnih zvrsti. Poleg tega, da je umetniško izražanje samo po sebi preseganje človekovega duha, ima tudi pedagoško vlogo. Gledališče je vzgojnega pomena za ustvarjalca in gledalca ter sredstvo oznanjevanja tudi tistim, ki jih Božja beseda doseže le po umetniških delih. K skrbi za sodobno besedo in podobo lahko štejemo tudi pobudo za katoliško gledališče kot ustanovo Cerkve na Slovenskem.

(106) V zadnjih letih je nastalo več umetniških del s krščansko vsebino in cerkvenih galerij, ki ta dela razstavljajo. Likovna dela, ki izražajo vsebino naše vere, so izvedena v najrazličnejših oblikah. V sakralni prostor sodijo dela, ki niso le osebni umetnikov izraz, temveč tudi izraz skupnosti, občestva Cerkve. Po svojem značaju in namenu morajo biti, podobno kakor cerkvena glasba, v službi »dviganja duha k Bogu«.

(107) Pojav novo nastalih cerkvenih galerij je eno izmed sodobnih sredstev nove evangelizacije. Sodelovanje med galerijami bi lahko razširilo ponudbo, pocenilo poslovanje ter dvignilo kakovost razstavljenih del in stopnjo kritičnosti v presojanju, kaj je resnična in kaj navidezna umetniška izpoved. Z galerijami bi se izboljšale tudi možnosti razstavljanja umetnikov, ki se navdihujejo iz evangelija in pristnega verskega čuta.

(108) Nastajanje kakovostne stvaritve, namenjene za sakralni prostor, zahteva in potrebuje dovolj časa za premišljene odločitve na podlagi predloženih osnutkov. K načrtovanju morajo biti povabljene pristojne strokovne službe. Po pregledih načrtov in posvetovanjih je mogoče dano zamisel za likovno delo v sakralnem prostoru sprejeti, zavrniti ali pa svetovati ustrežnejšo rešitev. Predpisi, ki v Cerkvi obstajajo za to področje dela in odločanja, so zavezujoči za ustvarjalca, naročnika in umetnostni svet v posamezni škofiji.

(109) Cerkvena glasbena dejavnost je bila v zadnjih desetletjih zaradi splošne klime potisnjena na družbeno obrobje. Organisti in zborovodje so zaradi izobraževanja v glasbenih in orglarskih šolah večinoma strokovno dovolj usposobljeni. Glede na njihovo specifično vlogo v župniji pa potrebujejo znanje in duhovno oblikovanje, ki ju mora Cerkev ponuditi bolj načrtno. Pri vzgoji skladateljev, ustvarjalcev, zborovodij in pevcev velja posvetiti posebno pozornost liturgični vzgoji in ljudskemu petju. Organist je pomemben ohranjevalec kulturne dediščine, zato je potrebno poiskati rešitve za njegovo materialno vzdrževanje. Delo organista v župniji je potrebno opredeliti ali kot prostovoljno, polprofesionalno ali profesionalno ter temu primerno določiti njegove dolžnosti in pravice.

(110) Pri izobraževanju cerkvenih zborovodij bi morali več pozornosti nameniti pridobivanju glasbeno-didaktičnih znanj, s katerimi bi dvignili kakovost pedagoških sposobnosti in glasbeno-strokovnih znanj, ki jih mora imeti voditelj glasbene skupine. Cerkveni pevci s sodelovanjem pri zboru uresničujejo svojo željo po duhovnem, pevskem in socialnem druženju. Petje v cerkvenem zboru je izključno prostovoljna dejavnost, zato je skrb za medosebne odnose toliko večjega

pomena. Vzpodbujati je potrebno nastajanje novih cerkveno-glasbenih stvaritev srednje in lažje zahtevnostne stopnje, ki jih cerkveni zbori lahko izvajajo, za kar primanjkuje primerne duhovne lirike. Prevzemanje zabavne glasbe in spodbujanje petja prevedenih pesmi te zvrsti je primerno nadomestiti s kvalitetnimi slovenskimi stvaritvami. Skladbe, ki se izvajajo pri bogoslužju, morajo imeti cerkveno odobritev oziroma imprimatur.

(111) Posebno mesto (v zgodovini in sedanjem času) v slovenskem narodu ima ljudska in ljubiteljska umetnost: glasbena, likovna, arhitekturna in druge zvrsti. Kakor je po eni strani potrebno tako umetnost spodbujati zaradi trajne zgodovinske vrednosti, verske vsebine in narodne identitete, tako je po drugi strani potrebno spodbujati nove stvaritve na tem področju, ki so na voljo širokemu krogu uporabnikov.

SKLEPI

1. (87) Plenarni zbor naroča, da se v skladu z razumevanjem koncilskega modela župnije pospešuje ustanavljanje različnih občestev na župnijski in dekanjski ravni.
2. (90) Različne oblike organiziranega življenja vernikov, ki podpirajo poslanstvo laikov v Cerkvi in družbi, naj se po župnijah predstavijo in tam, kjer je potrebno, na novo ustanovijo. Organizacije, ki želijo imeti katoliški značaj, se morajo vključiti v ustrezne cerkvene strukture ter si urediti pravno in formalno stanje. Povezani so v Svet katoliških laikov Slovenije (SKLS).
3. (94) Slovenski pastoralni svet naj pospešuje versko izobraževanje odraslih v vseh slovenskih škofijah.
4. (97) Po župnijah ali dekanijah naj se ustanovljajo misijonske skupine ali krožki, ki bodo vodili in spodbujali delo za misijone. Delo naj vodijo referenti za misijone.
5. (99) Elektronski mediji so eno izmed pomembnih sredstev za novo evangelizacijo, zato mora celotno cerkveno občestvo skrbeti za njihovo širjenje in gmotno podpiranje, SŠK pa naj skrbi za ustrezne kadre.
6. (99) Katoliški časnikarji naj poživijo svoje stanovsko združenje in medse povabijo tudi novinarje, ki v necerkvenih javnih glasilih pripravljajo prispevke o cerkvenem življenju.
7. (99) Slovenski odbor za sredstva družbenega obveščanja (SOSDO) naj se na novo oblikuje. Skrbi naj za kakovost, usklajevanje in racionalizacijo med založbami, tiskovnimi društvi in drugimi medijskimi hišami.
8. (99) Ko bo SŠK ustanovila tajništvo SŠK, naj vanj vključi Tiskovni urad, ki bo pod neposredno pristojnostjo enega od škofov.
9. (99) Plenarni zbor predlaga, da Teološka fakulteta v okviru svojega izbirnega programa uvede oblike sistematičnega izobraževanja za medije in to razširi na vse pastoralne delavce.
10. (105) Slovenska škofovska konferenca naj v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in redovnimi skupnostmi spodbuja prostorsko in kadrovsko kakovost katoliških gledaliških dejavnosti.
11. (106) Plenarni zbor podpira ustanovitev ateljeja za duhovno umetnost, kjer se bodo lahko zbirali umetniki, ki se navdihujejo ob evangeljskih vrednotah.
12. (109) Slovenska liturgična komisija naj ustanovi Komisijo za cerkveno glasbo, ki naj v sodelovanju s sorodnimi ustanovami skrbi za redno izobraževanje organistov in zborovodij ter usmerja revijo Cerkevni glasbenik, da bo pastoralno uporabnejša.

4.2 Kristjanova odprtost za skrivnostno in sveto

4.2.1 Sprejemljivost sodobnega človeka za bogoslužje

(112) V bogoslužnih opravilih, v katerih se ponavzočuje zgodovina odrešenja, se človek srečuje z Jezusom Kristusom, križanim in vstalim Božjim Sinom (prim. KKC 1097); srečuje pa se tudi s samim seboj in z bližnjim. To srečanje je obredno, kar pomeni, da se dogaja po določenih pravilih v svetu znamenj in simbolov. Čeprav so znamenja in simboli (besede, kretnje, drže, stvari) vzeti iz vsakdanjega življenja, mnogi, celo nedeljniki, pogosto ne razumejo njihovega sporočila. Prav zaradi tega je potrebno, da ponovno premislimo, kako bogoslužne obrede inkulturirati v slovenski prostor.

(113) Da bogoslužje ne bo dajalo »videza neke puste in zgolj razumske stvari« (PMO 35), omogočimo, da bodo znamenja in simboli pri obredih sami spregovorili. Njihova nebesedna govorica bo razumljivejša, če bodo znamenja, simboli in liturgična dejanja dostojanstveni, jasni in preprosti. To bo tudi pripomoglo k boljšemu razumevanju vsebine obreda in k sodelovanju vseh.

(114) Liturgična vzgoja posameznih starostnih skupin (od predšolskih do ostarelih) bo morala v prihodnje bolj poudarjati vzgojo za znamenja in simbole. Družine naj bi poskrbele, da bodo otroci zlasti v družinskih praznovanjih (obredih) doživeli tiste človeške vrednote, znamenja in simbole, ki jih srečujejo v bogoslužju Cerkve in so nekaj lepega in duhovno bogatega (prim. PMO 9). Ta izkustva in spoznanja naj bi kateheza šoloobveznih otrok poglobljala primerno otrokovi starosti in stopnji njegove verske zrelosti. Razlaga in doživljanje bogoslužnih znamenj in simbolov ima pomembno vlogo tudi v katehezi mladostnikov in odraslih, zlasti še pri pripravi na posamezne zakramente. Občasna razlaga znamenj in simbolov med bogoslužjem je potrebna, saj prispeva h globljemu doživljanju obreda. Razlaga naj ima – če je le mogoče – razlagalec, in ne voditelj obreda.

4.2.2 Komunikacija med Bogom in človekom

(115) Človek stopa v dialog z Bogom sam in v občestvu, v osebni in bogoslužni molitvi. V današnjem ritmu življenja je zelo pomembno, da se kristjani znajo ustaviti in v pogovoru z Bogom osmisliti svojo življenjsko pot in odločitve. Moliti pomeni, prebuditi se, odpreti uho in usta: »Govori, Gospod, tvoj služabnik posluša. Tukaj sem, Gospod.« V molitvi je gotovost, da naše besede dosežejo Boga, da nas sliši in uslišuje, pa čeprav ni jasno, kdaj in kako. Kristjan v molitvi Boga ne samo prosi, ampak ga predvsem slavi in se mu zahvaljuje.

(116) Pri vsakem bogoslužnem opravilu Bog človeka nagovarja, človek mu v molitvi in pesmi odgovarja in se s tem posvečuje (prim. B 7). Čeprav je ta dialog oseben, se vendar dogaja v skupnosti: Bog nagovarja vse, ki so se zbrali pri bogoslužju, posameznik pa mu odgovarja skupaj z drugimi. Bogoslužje ni nikoli zgolj zasebna pobožnost, saj je po svojem bistvu občestveno (B 26), je kraj srečanja in ustvarjanja skupnosti in edinosti. Iste besede, kretnje in drže vseh navzočih združujejo posameznike v skupnost in utrjujejo »občestveno bogoslužje, ki ima vselej prednost pred posamičnim in zasebnim« (B 27). Kljub temu da »vsak dela vse tisto in samo tisto, kar mu gre po naravi stvari in po liturgičnih pravilih« (B 28), lahko postanejo zunanja opravila brez notranjega sodelovanja dolgočasna in neosebna, brez pravega sadu (prim. PMO 22). Zato je osebni prispevek posameznika pogoj za ustvarjanje občestvenosti.

(117) Nedeljsko in praznično bogoslužje je bogoslužje vsega občestva, zato naj bodo vanj vključene vse skupine. To bogoslužje lahko zaobseže tudi tiste, ki iz tehtnega razloga ne morejo biti navzoči in so zato vanj vključeni samo prek radijskih in televizijskih sprejemnikov.³⁶ Čeprav gre pri spremljanju prenosa svete maše in drugih svetih opravil podobno kot pri dejanskem liturgičnem obhajanju za dejanje vere, je to dejanje vere osredotočeno zgolj na rast osebne pobožnosti, medtem ko je razsežnost občestvenosti v veliki meri okrnjena. Tisti, ki bi sicer lahko sodelovali pri občestvenem liturgičnem obhajanju evharistije in s tem tudi javno izpričevali svojo vero, pa se zatekajo k spremljanju maše prek radijskih valov ali televizijskih zaslonov, ne izpolnjujejo nedeljske dolžnosti (prim. ZCP, kan. 1247 in 1248). Za tiste, ki dejansko ne morejo biti pri maši (bolni in ostareli) in jih

³⁶ Prim. *Občestvo in napredek*, 150–151.

nedeljska zapoved ne veže,³⁷ je takšno sodelovanje »v duhu in resnici« (Jn 4,23) pravi blagoslov za dušo. »To še posebej velja, če se temu pridruži velikodušna usluga izrednih delivcev obhajila, ki bolnikom prinesejo evharistijo in jim posredujejo pozdrave in občutek solidarne povezanosti z vsem krščanskim občestvom.«³⁸

(118) Da bo bogoslužje bolj nagovorilo navzoče in jih spodbudilo k sodelovanju, je potrebno vanj vključiti ljudsko in zborovsko petje (B 113, 114, KKC 1156–1158; PMO 30–32). »V takšni obliki postane namreč molitev prijetnejša; bolj jasno se razodeva skrivnost svetega bogoslužja ter njegov hierarhični in občestveni značaj; z ubranostjo glasov se bolje doseže ubranost src; sijaj svetih stvari pomaga, da se duh laže dvigne kvišku; celotni obred pa jasneje predpodablja tisto bogoslužje, ki se opravlja v nebeškem Jeruzalemu.«³⁹ »Ni pa mogoče odobriti navade, da se samo pevskemu zboru zaupa petje vseh spremenljivih in stalnih mašnih spevov tako, da je ljudstvo popolnoma izključeno od sodelovanja s petjem.«⁴⁰ Zlasti pa je potrebno »pospeševati množične vzklize, odgovore, petje psalmov, antifone, pesmi ter tudi dejanja, kretnje in držo telesa. Ob svojem času je potrebno ohraniti tudi sveto tihoto« (B 30), kot na primer po obhajilu. Upoštevati velja vse tiste možnosti, ki jih predvidevajo navodila v liturgičnih knjigah.

(119) Čeprav je ustvarjalnost v liturgičnih slavjih dovoljena in potrebna, pa to ne pomeni, da smemo v bogoslužje neprestano uvajati novosti in spreminjati bogoslužna besedila in obrede. Bogoslužje je namreč ustvarjalno že po svoji naravi, saj omogoča vedno nova doživetja, nov način srečevanja človeka z Bogom, z drugim in samim seboj. Bolj ali manj znani stalni okvir (zgradba) bogoslužja tudi omogoča lažje sodelovanje vseh navzočih. Skrbna in pravočasna priprava bogoslužja pa ustvarja potrebno ozračje za umirjeno, duhovno ubrano in spoštljivo obhajanje (prim. B 34). Veljavna liturgična navodila dajejo dovolj prostora za ustvarjalnost, laže pa jih bo upoštevati, če bo župnija imela liturgično skupino, ki bo skupaj z duhovnikom pripravljala nedeljsko in praznično bogoslužje ter druga sveta opravila. Dobro pripravljeno bogoslužje bo vernike privedlo »k tistemu polnemu, zavestnemu in dejavnemu sodelovanju pri bogoslužju, ki ga od njih zahteva že narava bogoslužja in do katerega ima krščansko ljudstvo v moči krsta pravico in dolžnost« (B 14).

4.2.3 Dan nad vsemi dnevi

(120) Nedelja je po krščanskem izročilu Gospodov dan, dan vstalega Kristusa, dan Cerkve, človekov dan in dan, ki je nad vsemi dnevi.⁴¹ Čeprav je »prvi dan tedna, spomin prvega dne stvarjenja in osmi dan, ko Kristus (...) vzpostavlja dan, 'ki ga je naredil Gospod'« (KKC 1166), je postala zaradi dela proste sobote zadnji dan tedna, saj se je v zadnjih letih zelo uveljavilo poimenovanje »konca tedna« (vikenda). Ta čas ljudje razumejo kot tedenski oddih, ki ga želijo preživeti čim dlje od svojega stalnega bivališča in ga pogosto izkoristijo za udeležbo pri kulturnih, rekreativnih in športnih dejavnostih. Ta pojav ima sicer tudi pozitivne prvine, saj izraža človekovo potrebo po počitku in praznovanju, vendar pa samo »posvetno praznovanje« nedelje izrinja verske vsebine iz nedeljskega praznovanja in človeka zapira v ozek krog zemeljskega obzorja. V mnogih vernikih pa je oslabeled čut za središčno vlogo evharistije pri nedeljskem praznovanju.

Cerkev v duhu tretje Božje zapovedi odločno zagovarja nedeljski počitek (prim. B 106), ki naj bi ga človek izkoristil za osebno sprostitev, za poglobljanje svojega odnosa do Boga in za graditev medsebojnih odnosov v svojem okolju.

(121) Za vernika mora biti nedeljska in praznična maša vrhunec in vir praznovanja, saj pri njej skupaj z brati in sestrami Boga slavi, se mu zahvaljuje, ga prosi in mu zadoščuje. Za doseg tega cilja ni potrebno množiti župnijskih maš, pač pa velja poskrbeti, da bo vsaka maša dobro pripravljena in spoštljivo obhajana. Takšne maše bodo tudi pomagale graditi župnijsko občestvo. Duhovniki naj upoštevajo možnost nedeljske maše v soboto zvečer in tako omogočijo udeležbo pri bogoslužju tudi

³⁷ Prim. Janez Pavel II., *Gospodov dan*, CD 78, Ljubljana 1998, 54.

³⁸ Janez Pavel II., *Gospodov dan*, 54.

³⁹ *Navodilo o glasbi*, 5.

⁴⁰ *Navodilo o glasbi*, 16c.

⁴¹ Pod temi vidiki so oblikovani naslovi posameznih poglavij apostolskega pisma *Gospodov dan* papeža Janeza Pavla II.

tistim posameznikom in družinam, ki v nedeljo iz upravičenih razlogov ne morejo priti v cerkev ali pa izkoristijo vikend v naravi. Vendar je potrebno vedno znova poudarjati vrednost udeležbe pri maši v nedeljo,⁴² kjer pa to ni mogoče, naj se skrbno uvaja besedno bogoslužje (prim. 1 Nv 37) in se nanj vernike pripravlja. Maše za posamezne skupine (mladino, birmance, družine, cerkvene organizacije in gibanja ipd.) naj se praviloma obhajajo med tednom, ne pa ob nedeljah in zapovedanih praznikih, ko naj bo tudi pri evharističnem bogoslužju na poseben način vidna edinost in povezanost celotnega Božjega ljudstva.

(122) Slovensko pokrajino krasijo številne podružnične cerkve, ki so pogosto romarski ali rekreacijski cilj ljudi ob nedeljah in praznikih. Cerkev bi tem ljudem lahko stopila naproti z nedeljskim popoldanskim bogoslužjem in ljudskimi pobožnostmi ter tako počitek in rekreacijo tudi versko ovrednotila. Posebej velja to za poletni počitniški in dopustniški čas, ko se vedno več turistov odloča za sprostitev v naravi.

4.2.4 Nezakramentalne oblike bogoslužja

(123) Veliko, a večkrat zanemarjeno bogastvo so samostojna besedna in spokorna bogoslužja, ki jih Cerkev priporoča zlasti za adventni in postni čas. To so posebne oblike skupne priprave na največje cerkvene praznike, ki verniku omogočajo, da lažje dojame bistvo praznikov in globlje doživi odrešenjsko skrivnost praznika. Pospeševati bi bilo potrebno molitveno bogoslužje (hvalnice, večernice; prim. KKC 1174, 1175 in ZCP, kan. 1174 § 2).

(124) Na novo bo potrebno ovrednotiti tudi zakramentale, kot so pogreb in blagoslovi, saj je njihovo obhajanje lepa priložnost za posredovanje evangeljskega oznanila tudi obrobni vernikom.

(125) Pogrebni obred ljudem veliko pomeni, čeprav je le zakramental. Za duhovnika oziroma voditelja pogrebnega obreda je odlična priložnost, da posreduje ljudem oznanilo o vstajenju in večnem življenju, zato naj nikoli ne opusti vsaj kratkega nagovora, ki pa ne sme izzveneti kot poveličevanje pokojnika. Ob smrti župljanov naj se duhovnik pokaže kot čuteč človek, kristjan in pastir, ki je odgovoren za župnijsko občestvo.⁴³

(126) Vernike je potrebno vzpodbujati, da bodo ob pogrebu poglobljali svojo vero v lastno vstajenje in molili za rajnega. Krščansko občestvo je potrebno vzgajati k skromnosti pri pogrebi in večkrat ovrednotiti tihoto, zbranost, pieteto do rajnega. Cerkveni pogreb naj se ljudem, ki so bili osebno verni, ne odreče, razen v izjemnih primerih, ki jih predvideva kanonsko pravo (prim. ZCP, kan. 1184 § 1 in 2). Glede tega je potrebno v škofiji in v celotni Cerkvi na Slovenskem uvesti čim bolj enotno prakso, v primerih dvoma pa se posvetovati s škofom in se ravnati po njegovi presoji.

(127) Blagoslovi spremljajo kristjanovo življenje od zibelke do groba in vernikom veliko pomenijo. Vsak blagoslov je hvaljenje Boga in prošnja za doseganje njegovih darov, zato je prav, da jim damo pravo mesto v pastoralni in njihovi občestvi večkrat ovrednotimo ter jih poučimo, da smejo nekatere blagoslove opraviti tudi laiki.⁴⁴ Vsako blagoslovitev opravimo v skladu z obrednikom *Blagoslovi* in po možnosti ob prisotnosti občestva ali vsaj skupine vernikov.⁴⁵ Pri tem se je potrebno izogibati dobičkaželjnosti in magičnega razumevanja blagoslovov.

(128) Ljudske pobožnosti (rožni venec, križev pot, šmarnice, litanije, molitve na domu rajnega, celodnevno češčenje Najsvetejšega, devetdnevnice, romanja, verski ljudski običaji in drugo) so med mnogimi slovenskimi katoličani še priljubljene, vendar pa je včasih pri nekaterih mogoče zaslediti do njih praznoveren odnos. To velja tudi za verska znamenja, ki jih imajo ljudje po domovih ali jih nosijo kot izraz svojega verskega prepričanja, zato jim je pri oznanjevanju potrebno posvetiti več pozornosti. Prav je, da ljudske pobožnosti ohranjamo, ovrednotimo in jih vzpodbujamo, saj so ti »izrazi vernosti podaljšek liturgičnega življenja Cerkve, vendar ga ne nadomeščajo« (KKC 1675). Potrebno je iskati tudi nove, času primerne ljudske pobožnosti. Pri tem velja posebna pozornost mlajšim generacijam, ki imajo svoj način izražanja vere in zato tudi ustvarjajo drugačne in nove ob-

⁴² Prim. *Škofijski zbor mariborske škofije*, 94.

⁴³ Prim. Rimski obrednik *Krščanski pogreb*, 25.

⁴⁴ Prim. *Blagoslovi*, splošna navodila 13 in 15, 18d.

⁴⁵ Prim. *Blagoslovi*, splošna navodila 16.

like ljudskih pobožnosti. Duhovniki in pastoralni sodelavci naj skrbijo za primerno ravnotežje med ljudskimi pobožnostmi in bogoslužjem Cerkve (B 13).

(129) Tudi družinska bogoslužja in bogoslužja malih občestev so duhovno bogastvo, ki bogoslužje Cerkve na neki način dopolnjujejo in k njemu vodijo (prim. B 13). Zasebna in družinska molitev gradita temelje bogoslužja Cerkve. Stare oblike družinskega bogoslužja (na primer kropitev z blagoslovljeno vodo in pokaditev s kadilom v božičnem času, obredno uživanje blagosloavljenih jedi itd.) so se marsikje ohranile, ponekod pa jih ponovno oživljajo. Nastajajo nove oblike družinskega bogoslužja (besedna bogoslužja, branje Svetega pisma, petje, molitev), ki se uveljavljajo zlasti v mlajših družinah. Verski ljudski običaji, ki so vezani predvsem na cerkveno leto, so še dokaj ohranjeni, vendar marsikje ne poznajo njihove prave vsebine. Manj so se ohranili običaji, vezani na mejnike človekovega življenja (ob krstu, poroki, smrti). Oznanjevanje mora stare oblike družinskega bogoslužja razlagati in ovrednotiti, za nove pa navduševati in družine vanj uvajati. Prav tako naj opozarja na nujno povezavo med družinskim in župnijskim bogoslužjem, kakor tudi med bogoslužjem in diakonijo.⁴⁶

(130) Različne javne verske in druge prireditve so prevečkrat povezane z mašo.⁴⁷ Ob marsikateri priložnosti bi lahko obhajali primerna samostojna besedna ali molitvena bogoslužja ali pa kakšno primerno ljudsko pobožnost.

4.2.5 Skrb in vzgoja za bogoslužni prostor in bogoslužje

(131) Ker je bogoslužje »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč« (B 10), si je potrebno prizadevati za njegovo lepoto. K tej zelo veliko prispevajo skrbna notranja in zunanja priprava duhovnika, liturgičnih sodelavcev in drugih vernikov, pa tudi dobro pripravljena besedila (pridiga, prošnje vernikov ipd.) ter glasba in petje. Brez dobre priprave ni lepega bogoslužja.

(132) Duhovnik, ki vodi bogoslužno opravilo, si mora prizadevati za pristnost besed in bogoslužnih drž; njegove kretnje naj bodo spoštljive in preproste, bogoslužno besedilo brez naglice in razumljivo, s primernimi vmesnimi presledki. Odgovornost vernikov za lepoto bogoslužja se izraža z njihovimi različnimi odgovori in molitvami, z njihovim sodelovanjem pri petju, s spoštljivimi telesnimi držami in dostojno obleko, kar so zunanji izrazi njihove notranje naravnosti.

(133) Bogoslužni prostor je zgrajen z namenom, da se v njem stalno zbira Božje ljudstvo pri bogoslužju; v zavesti vernikov je to Božja hiša, »sveti kraj«. Cerkevna navodila opozarjajo, da je potrebno »pri zidanju cerkva ter pri popraviljanju in preurejanju že obstoječih skrbno paziti, da bodo primerne za opravljanje svetih obredov, ... in da bodo omogočale dejavno sodelovanje vernikov« (1 Nv 90). Bistveni delež k lepoti bogoslužja prispeva skrbno in primerno urejen bogoslužni prostor, z vso svojo notranjo opremo in predmeti, ki se pri bogoslužju uporabljajo (prim. B 122).

(134) Iz cerkvenih navodil⁴⁸ jasno izhaja, da je bogoslužni prostor v službi bogočastja in župnijske skupnosti. Gotovo je prav, da arhitekti vnašajo v cerkveno arhitekturo sodobne umetniške oblike in pri starih cerkvah upoštevajo umetniško vrednost, vendar pri tem ne bi smeli pozabiti, »da so njihova dela namenjena katoliškemu bogočastju, spodbudi in pobožnosti vernikov ter njihovi verski vzgoji« (B 127). Vse naj bo v oporo pobožnosti in skrivnostnosti bogoslužja (prim. B 124). Za vsako preurejanje bogoslužnega prostora je odgovoren duhovnik s svojimi sodelavci v povezavi z ustreznimi škofijskimi komisijami. Brez njihovega soglasja obnove in spremembe niso dovoljene (prim. Es 24). Preobrat v urejanju bogoslužnega prostora predstavlja novo razumevanje vloge občestva in duhovnika v njem, kar se zrcali tudi v ureditvi bogoslužnega prostora.

SKLEPI

⁴⁶ Prim. *Škofijski zbor mariborske škofije*, 95.

⁴⁷ Nedeljske svete maše naj ne bi izkoriščali za večjo udeležbo na necerkvenih prireditvah, zlasti ne na političnih; ne kot okras in ne kot vabo za večjo udeležbo, čeprav gre za stranke, ki so Cerkvi naklonjene.

⁴⁸ Osnovna navodila so dana v *Splošni ureditvi Rimskega misala*, 257–280. Primerjaj tudi navodila, ki jih je izdala Italijanska škofovska konferenca, *Načrtovanje novih cerkva. Preureditev cerkva*, CD 81, Ljubljana 1999.

1. (114) Škofijske liturgične komisije naj v povezavi z dekanijskimi liturgičnimi komisijami poskrbijo za stalno liturgično in biblično izobraževanje sodelavcev: bralcev, izrednih delivcev obhajila in organistov. SLK pa naj priskrbi smernice za liturgično vzgojo ministrantov. Le-te naj vključujejo tudi biblični vidik.
2. (114) Plenarni zbor daje pobudo, da se postopoma uveljavi praksa odraslih izrednih delivcev obhajila v vseh večjih župnijah. Kandidat naj se umesti s predpisanim liturgičnim pravilom.
3. (117) Da bi bili bolniki in ostareli, ki se ne morejo udeležiti nedeljskega bogoslužja, deležni njegovih sadov, naj župnije poskrbijo za delivce obhajila na domu.
- 4.** (118) Kadar obhajamo bogoslužje z manjšimi skupinami, na primer z družinami, otroki, mladino, ostarelimi in bolnimi, velja upoštevati *Navodilo o mašah malih skupnosti* in *Pravilnik za maše z otroki*.
5. (119) Slovenska škofovska konferenca naj v sodelovanju s SLK pripravi navodila glede liturgičnih oblačil laičkih sodelavcev pri bogoslužju.
6. (119, 121, 129) Slovenska liturgična komisija naj poskrbi za različne pripomočke za družinska bogoslužja in pripravo družin na praznična župnijska bogoslužja.
7. (120) Komisija Pravičnost in mir naj budno spremlja vse oblike kršenja nedeljskega počitka in naj se na zlorabe sproti odziva.
8. (121) Slovenska liturgična komisija naj na vse slovenske občine naslovi pobudo za postavitve primernih obeležij z urnikom nedeljskega bogoslužja.
9. (122) Slovenska liturgična komisija naj poskrbi za dobro obveščenost o vseh oblikah bogoslužij v počitniških in dopustniških krajih. V ta namen naj se vsako leto pred počitnicami izda primerna večjezična publikacija, po možnosti v sodelovanju s civilnimi ali državnimi ustanovami.
10. (123) Plenarni zbor daje pobudo, da se molitveno bogoslužje občasno poveže s sveto mašo. SLK naj pripravi sodobni molitvenik za odrasle.
11. (134) Slovenska liturgična komisija naj preveri navodila o uporabi bogoslužnega prostora v druge namene, in če je potrebno, naj se jih spremeni, dopolni ter objavi v Sporočilih slovenskih škofij.

4.3 Življenje z Jezusom Kristusom v zakramentih

(135) Zakramenti so osebna dejanja vstalega Kristusa, ki se v moči Svetega Duha v simbolni obliki uresničujejo v obrednih dejanjih konkretnega cerkvenega občestva. Kot takšni so zakramenti najvišji izraz živega, osebnega in ljubečega odnosa med Bogom in vernikom sredi občestva. V zakramentalnem obhajanju Sveti Duh daje življenje oznanjeni Božji besedi, da bi jo sprejeli in po njej živeli. Isti Duh s svojo močjo preoblikovanja ponavzočuje in aktualizira Kristusovo odrešitjsko delo ter stori, da je dar skupnosti Cerkev rodovitna (prim. KKC 1100, 1112). Dogaja se podobno kot učencema na poti v Emavs, ki jima je šele lomljenje kruha odprlo oči vere, da sta povezala razlago Svetega pisma, velikonočne dogodke in svojo življenjsko usmeritev. Tako se je Jeruzalem zanj spremenil iz »kraja smrti« v »kraj življenja«. V teh obhajanjih se zato razodeva temeljna skrivnostna narava cerkvenega občestva, v katerem se najpopolneje uresničuje Beseda odrešenja za posameznika, celotno skupnost in za ves svet. V obhajanju zakramentov poveljani Kristus z osebnim »dotikom« ozdravlja, posvečuje, hrani in daje skrivnostno vnaprej okušati večno življenje. Kadar Cerkev obhaja zakramente, ki so zakramenti vere, izpoveduje od apostolov prejeta vero, ki jo zakramenti hranijo, krepijo in izražajo (prim. B 59, KKC 1113–1134, ZCP, kan. 840).

(136) Pri obhajanju vsakega zakramenta si je potrebno prizadevati za dejavno in zavestno sodelovanje vseh navzočih (prim. B 14). Ker zakramenti vero predpostavljajo in jo tudi poglobljajo, je nujna dobra priprava nanje (prim. ZCP, kan. 843). Ta je hkrati lepa priložnost za prvo ali novo evangelizacijo prejemnikov in njihovih najbližjih ter vsega občestva. To velja zlasti za zakramente uvajanja in zakrament zakona. Neenotna pastoralna praksa povzroča velike težave in včasih daje vtis, da je prejem zakramentov odvisen le od volje duhovnikov, zato je prevelika raznolikost meril za podelitev zakramentov mnogim v pohujšanje.

(137) Zakramente razvrščamo v tri skupine: zakramenti uvajanja, zakramenta ozdravljanja in zakramenta služenja. Tukaj posebej poudarjamo zakramente uvajanja, ker se prav pri teh najbolj kaže kriza vere sodobnega človeka, hkrati pa priprava nanje in obhajanje dajeta najboljšo možnost za novo evangelizacijo. Zakramenti ozdravljanja in služenja so nadaljevanje življenja iz vere, zato je njihova pastoralna praksa pomembno odvisna od temeljev krščanske vzgoje.

4.3.1 Zakramenti uvajanja v krščanstvo

(138) Z zakramenti krsta, birme in evharistije, ki spominjajo na temelje naravnega življenja v rojstvu, rasti in hranjenju, se polagajo temelji krščanskega življenja. Ti trije zakramenti zadevajo celotno človekovo življenje in ga uvajajo v polnost krščanskega bivanja. Spremenjene antropološke in družbene danosti danes zahtevajo, da postane nosilec uvajanja v krščanstvo ne samo posameznik (duhovnik, pastoralni delavec), ampak celotno občestvo. Uvajanje v zakramente mora upoštevati daljše časovno obdobje, ki omogoča proces učenja, vzgoje, rasti, zorenja in stopanja v krščansko občestvo. Zato je potrebno, da v zakramentalni pastoralni preidemo od zgolj liturgično-obrednega uvajanja do celovitega obravnavanja krščanskega življenja.⁴⁹

(139) Uvajanje v krščanstvo je postopen proces (prim. KKC 1229). Poteka kot pot k veri v krščanskem občestvu. Pot k veri na vseh stopnjah želi pripeljati do zrele krščanske osebnosti, ki v zakramentih obhaja Gospodove skrivnosti in za Kristusa pričuje v vsakdanjem življenju. Uvajanje v krščanstvo upošteva postopno rast vere, načrtuje primerne korake, ki vodijo k njej. Upošteva ne le človekov razum, ampak tudi njegovo celotno izkustvo. K sodelovanju poleg pripravnikove družine pritegne tudi botre, župnijo ali drugo cerkveno občestvo. Poteka na župnijski, lahko pa tudi na medžupnijski ravni. Njegovi nosilci niso le škof in duhovniki, ampak tudi družine, verska občestva in drugi usposobljeni laiki.

4.3.1.1 Zakrament krsta

⁴⁹ Smernice za pastoralno zakramentov uvajanja temeljijo na obrednikih *Sveti krst, Uvajanje odraslih v krščanstvo, Sveta birma, Zakonik cerkvenega prava, Katekizem katoliške Cerkve* in pastoralnih smernicah škofijskih zborovanj.

(140) »Sveti krst je temelj celotnega krščanskega življenja, velika vrata k življenju v Duhu in vrata, ki odprejo dostop k drugim zakramentom« (prim. KKC 1213). Pri krstu postanemo Božji otroci, se osvobodimo izvirnega greha in vseh osebnih grehov, postanemo svetišče Svetega Duha in deležni trojne Kristusove službe; včlenimo se v Cerkev in postanemo deležni njenega poslanstva. Prejem krsta – ali vsaj želja po njem – je za zveličanje potreben.

(141) Krstna pastoralna je zato temeljnega pomena za življenje in delovanje Cerkev, obenem pa je tudi vzorec pastoralne ostalih zakramentov uvajanja. Osnovni cilj krstne pastoralne je pomagati ljudem do osebne vere (prim. KKC 1253–1255), ki se razodeva v poslušnosti Božji besedi, v stalni hoji za Kristusom in v živem čutu pripadnosti Cerkvi. Ob upoštevanju različnih okoliščin mora imeti krstna pastoralna na Slovenskem enotna merila, saj jih zahtevajo verski čut vernikov, cerkveni dokumenti, zlasti pa sedanja kultura, v kateri je po zaslugi hitrih informacij celotni slovenski prostor postal enovitejši.

4.3.1.1.1 Krstna pastoralna v posameznih življenjskih obdobjih

(142) Iz pastoralno-katehetskih razlogov delimo krstno pastoralno glede na življenjska obdobja oziroma različne starostne stopnje. Na pastoralno ob krstu majhnih otrok (od rojstva do vstopa v obvezno šolanje)⁵⁰ in ob krstu osnovnošolskih otrok. Pastoralno odraščajočih katehumenov (od končanega osnovnega šolanja do polnoletnosti) in pastoralno odraslih (katehumeni po osemnajstem letu).

(143) Krstna pastoralna vseh obdobj obsega evangelizacijo, ki se uresničuje v treh stopnjah: predkatehumenat, katehumenat in mistagogija (poglabljanje v skrivnosti prejetih zakramentov). Te naj vodijo k spreobrnjenju in v življenje po veri.

Pastoralna ob krstu majhnih otrok

(144) V tej starostni stopnji krstna pastoralna temelji na veri in odločitvi staršev in cerkvenega občestva. Družina, domača Cerkev, je nenadomestljiva za rast otrok v veri, zato je glavna nosilka uvajanja otrok v krščansko življenje. Družina uresničuje poslanstvo uvajanja otrok v krščanstvo predvsem z dobrim verskim in moralnim zgledom staršev in drugih članov, zato otrok ne krstimo, razen v smrtni nevarnosti, brez privolitve in sodelovanja vsaj enega od staršev (prim. ZCP, kan. 868 § 2).

(145) Majhne otroke krstimo le po vnaprejšnji temeljiti pripravi staršev, in če je mogoče, tudi botrov (prim. ZCP, kan. 851 § 2). Priprava naj poteka po možnosti v skupinah, in kjer je potrebno, tudi na medžupnijski ravni. Priprava naj se ne osredotoča samo na krstno slavlje, ampak na versko rast staršev, vse domače družine in botrov.

(146) Priprava naj vzpostavi tesnejše stike med družinami in pastoralnimi delavci: duhovniki ter katehisti in katehistinjami, predvsem pa naj ustvari ugodno ozračje za nadaljnje vključevanje staršev v pastoralno življenje v župniji. Zato naj bodo v vsaki župniji tudi različne oblike dela s starši in možnosti za oblikovanje zakonskih skupin.

(147) Župnik kot prvi katehet v župniji naj v krstno pastoralno pritegne tudi dobre krščanske zakonce in druge vernike. Mnogokrat se bodo ti lažje in bolj približali versko mlačnim staršem in jim bolj svetovali, kako versko živeti in vzgajati otroke. Župnik pa naj poskrbi, da bo priprava staršev na krst otrok načrtna in v skladu s cerkvenim učiteljstvom. Skrbi naj tudi za stalno versko in strokovno usposabljanje sodelavcev.

(148) V župnijskem in drugem oznanjevanju je potrebno močno poudarjati krstno pastoralno otrok. Ta mora vsebovati okvirno določeno vsebino, ustrezno časovno obdobje,⁵¹ primerne metode dela in usposobljene pastoralne delavce. V krščanskem občestvu naj bo ta pastoralna nekaj rednega.

⁵⁰ Cerkevni dokumenti postavljajo na prvo mesto krščevanje odraslih. V besedilu plenarnega zbora smo na prvo mesto uvrstili krščevanje otrok iz dveh razlogov: prvi je ta, da je krščevanje otrok pri nas večinska praksa, in drugi, da razumemo pripravo na krst otrok kot delo z odraslimi, predvsem katehezo odraslih (staršev).

⁵¹ Primernejše je pripravo na prejem zakramenta zaradi zakonitosti počasnega zorenja vere raztegniti na daljše časovno obdobje. Škofje so v škofovskem pismu že leta 1997 določili najmanj tri srečanja pred krstom v skupini.

Za njeno obliko in vsebino skrbi Slovenski pastoralni svet.

(149) Na župnijski ravni skrbi za redno krstno pastoralo župnik s pomočjo ŽPS, malih občestev in posameznikov. Pri tem si je potrebno prizadevati tudi za medžupnijsko sodelovanje in pomoč, zlasti na dekanijski in območni ravni.

(150) Kadar krst otroka želijo starši, ki nimajo urejenega zakonskega življenja v Cerkv, je njihova prošnja milostna priložnost, zato naj jih duhovnik razumevajoče sprejme in se z njimi pogovori. V primerih, ko starša nista uredila cerkvene poroke, čeprav ni ovir za njeno ureditev, jima je potrebno nevsiljivo, pa vendar jasno povedati, da je vprašanje krščanskega zakona najtesneje povezano z vprašanjem vere staršev, ki je pogoj za krst otroka. Zato Cerkev od njih pričakuje, da storijo vse, kar je v njihovi moči, da zakon uredijo. Če starši kljub vsem razlogom ne privolijo v cerkveno poroko, je potrebno upoštevati, da je krst Božji dar in da ima načelno vsak otrok pravico biti krščen, če obstaja utemeljeno upanje, da ga bo mogoče vzgajati v katoliški veri. Taki starši potrebujejo dodatno pripravo, saj so vendarle prvi odgovorni za versko vzgojo svojih otrok.

(151) Če je pastoralni dialog s starši iz različnih vzrokov otežen ali če zastane, ni modro, da se duhovniki sklicujejo zgolj na predpise, saj lahko ustvarijo videz nerazumevanja njihovega konkretnega položaja, marveč se je potrebno skupaj s starši pogovoriti, kako bodo botri in krščansko občestvo dopolnili pomanjkljivo versko vzgojo ali versko nemoč staršev.

(152) Če starši, ki prosijo za krst majhnega otroka, odklanjajo celo sodelovanje pri pripravi na krst ali svojih starejših otrok ne pošiljajo k verouku, krst odložimo.

(153) Priprava na krst, podelitev tega zakramenta in nadaljnja krščanska vzgoja po krstu naj se izvaja v domačem župnijskem občestvu. Zato krščujemo redno v domači župniji. Iz upravičenega razloga se krst lahko opravi tudi v drugi župniji, v soglasju z domačim župnikom, vendar naj bo predhodna priprava na krst po možnosti v domači župniji (prim. ZCP, kan. 857 § 2).

(154) Če starši zaprosijo za otrokov krst zunaj domače župnije, naj duhovnik ali pastoralni delavec, ki jih v tistem kraju sprejme, krsta vnaprej ne obljublja, ampak naj jih opogumi, da zaživijo občestveno v svoji župniji. Pastoralni delavci naj se skrbno trudijo za pastoralno edinost, jasnost meril in spoštljivo ravnanje s prosilci za krst. Tako bodo staršem in »javnemu mnenju« najbolje pomagali k zrelejšemu odnosu do zakramentov in vsega krščanskega življenja.

(155) Krst naj se obhaja v povezavi z nedeljsko mašo (prim. ZCP, kan. 856), če to ni mogoče redno, pa vsaj nekajkrat letno. V pripravo na krst in h krstnemu slavlju mora biti povabljen in pritegnjen celotno župnijsko občestvo.

(156) Truditi se je potrebno za primerno pokrstno pastoralo, kar se lahko uresničuje z različnimi oblikami vzdrževanja stikov s starši krščenca, na primer v zakonskih občestvih, na letnih srečanjih, preko pisem staršem, ob blagoslovu otrok na praznik Svete družine ali ob misijonu, s priporočanjem staršem, naj vodijo otroke k maši v celotni predšolski dobi ipd.

Pastorala ob krstu osnovnošolcev

(157) Po vstopu otroka v osnovno šolo se v krstni pastorali upoštevajo tako želje staršev kakor tudi otrok. Tudi priprava osnovnošolskih otrok je daljši proces, zato zahteva svoj čas. Župnik mora brez »zniževanja« meril starše in otroke seznaniti s potekom uvajanja. K ljudem, ki se jim »mudi«, naj pastoralni delavec pristopa z ljubeznijo, modro, pa tudi jasno.

(158) Nekrščene otroke, ki se vključijo v verouk prvih razredov osnovne šole, vpišemo v veroučni razred njihovih vrstnikov. Starši naj se udeležujejo rednega programa za starše veroučencev, posebej pa jih skupaj s pripravnikom uvajamo v zakrament svetega krsta. Otrok bo prehodil pot do krsta po enem letu rednega obiskovanja verouka ob izpričanem pozitivnem odnosu do molitve in slavljenja Gospodovega dne.

(159) Nekrščeni otroci, ki se vključijo v verouk v višjih razredih, potrebujejo poleg rednega verouka dodatni program uvajanja,⁵² če je le mogoče, ob sodelovanju staršev. Če je več takih primerov, naj se uredi katehumenat za te veroučence v skupini, lahko tudi na medžupnijski ravni. Redno krstimo po prvem veroučnem letu, najbolje ob veliki noči.

⁵² Upoštevati je potrebno Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*, Ljubljana 1978, 306–369.

Pastorala ob krstu odrasčajočih (katehumenat odrasčajočih)

(160) Ta pastorala zajema mlade od konca osnovnega šolanja do polnoletnosti, ki bi radi prejeli ali dopolnili zakramente uvajanja. Pastoralna izkušnja je pokazala, da se mladi v starosti pod osemnajstim letom zelo težko znajdejo med odraslimi katehumeni zaradi vsebinskih in metodoloških sestavin dela z odraslimi, zato jih ne uvrščamo v skupine odraslih katehumenov. Če se mladi v tem obdobju odločijo za krščanstvo, je redno osnovni prostor za njihovo uvajanje v krščanstvo mladinska veroučna skupina, če obstaja, ali drugo občestvo na župnijski ali medžupnijski ravni. Brez vključitve v takšno skupino mladih redno ne sprejemamo v katehumenat.

(161) Merilo za katehumenat odrasčajočih je pripravljenost sprejeti pot k veri prek redne kateheze, postopno vključevanje v bogoslužno občestvo in pripravljenost izpričevati svojo vero v življenju. Prostor za to je župnijsko občestvo in v njegovem okviru mala občestva, kjer prihaja do izraza soodgovornost.

(162) Kakor odrasel potrebuje tudi mlad katehumen spremljevalca ali botra, ki mu pomaga pri uvajanju v krščanstvo (prim. ZCP, kan. 872). Nalogo spremljevalca lahko pod določenimi pogoji opravlja tudi mladinska veroučna skupina v župniji ali kakšna druga verska skupina. Katehumenat odrasčajočih mora imeti vsebinske in metodološke poudarke, ki so prilagojeni starosti.

(163) V katehumenatu odrasčajočih, ki naj ne traja manj kot katehumenat odraslih, ampak raje več, naj se ne mudi s podeljevanjem zakramentov uvajanja. Razlog za to je pričakovanje, da bo katehumen prišel do zrele osebne vere in se življenjsko vključil v krščansko občestvo. Kakor pri vseh drugih kategorijah katehumenov se je potrebno držati obrednika *Uvajanje odraslih v krščanstvo* tudi pri odrasčajočih.

(164) Redni delivci zakramentov uvajanja odrasčajočim katehumenom so škofje ali drugi pristojni duhovniki.⁵³

Pastorala ob krstu odraslih (katehumenat odraslih)

(165) Odrasle, ki so dopolnili osemnajst let starosti in so se odločili za krščanski način življenja, pa niso krščeni, v krščanstvo uvajamo s katehumenatom. Tistim, ki so samo krščeni, ali pa so krščeni in so že prejeli evharistijo, pa niso birmani,⁵⁴ skratka niso prejeli katerega izmed zakramentov uvajanja v krščansko življenje, omogočimo njim primerno pot nove evangelizacije.

(166) Odraslih katehumenov redno ne pripravljamo na prejem zakramentov krščanskega uvajanja posamezno, ampak v skupini z drugimi katehumeni, po določenem programu, ki vključuje predkatehumenat, katehumenat (v ožjem pomenu), bližnjo pripravo in mistagogijo, in sicer v treh stopnjah: sprejem v katehumenat, vpis imena in obhajanje zakramentov. Kadar je v posamezni župniji premalo kandidatov za katehumenat, naj se ta izvaja na ravni dekanije ali pastoralnega območja. Vsakemu prosilcu za katehumenat (prim. M 14) mora biti katehumenat omogočen.

(167) Predkatehumenat poteka na osebni in skupinski ravni. Predkatehumenat na osebni ravni zajema čas priprave v domači župniji do vključitve v skupino katehumenov. Obsega večkratni prijateljski pogovor z domačim duhovnikom, ki zajema medsebojno spoznavanje, spoznavanje domače župnije, prečiščevanje razlogov za katehumenat, seznanitev s potekom katehumenata in izbiro spremljevalca.

(168) Katehumen si ob pomoči duhovnika v času predkatehumenata izbere spremljevalca ali botra, ki mora biti dejaven in zgleden katoličan, da mu bo z besedo in zgledom pomagal na poti uvajanja v krščansko življenje. Zaradi tega je najbolje dobiti spremljevalca v katehumenovi župniji. Predkatehumenat na skupinski ravni naj se začne po možnosti hkrati na območju vse škofije, kar naj bo po vseh župnijah oznanjeno.

(169) Katehumenat v ožjem pomenu besede zajema čas od obreda sprejema v katehumenat (po končanem predkatehumenatu) do obreda vpisa imena. Zakramente krščanskega uvajanja običajno

⁵³ Prim. Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*, 44–48.

⁵⁴ Priprava tistih, ki se pripravljajo samo na birmo, naj bo po možnosti v večjih krajih na medžupnijski ravni, in to posebej zanje.

obhajamo na velikonočno vigilijo ali v velikonočnem času. Celotno uvajanje v krščanstvo (predkatehumenat, katehumenat, bližnja priprava in mistagogija) v skupini traja ob dobrem sodelovanju katehumenov vsaj poldrugo leto. Če sodelovanje ni dovolj zavzeto, je potrebno čas uvajanja v krščanstvo primerno podaljšati.

(170) Obhajanju zakramentov krščanskega uvajanja sledi doba poglobljanja v skrivnosti prejetih zakramentov uvajanja (mistagogija). »Občestvo z novimi kristjani še dalje premišljuje evangelij, se udeležuje evharistije in opravlja dela ljubezni.«⁵⁵ Po katehumenatu v skupini je potrebno novokrščenim posvetiti dovolj pozornosti pri njihovem vključevanju v domačo župnijo. Z njimi je potrebno ohranjati stik s pomočjo obiskov na domu, pisem, srečanj, posebnih priložnosti za spoved in s poglobljanjem katehetskih poudarkov.⁵⁶ Še zlasti je primerna vključitev v mala občestva na ravni župnije.

(171) H krstni pastoralni odraslih spada tudi stalna vzgoja odraslih vernikov k zavesti o dostojanstvu krsta, k veliki hvaležnosti Bogu, da so pri krstu postali Božji otroci (Jn 1,12; Rim 8,16; Flp 2,15; 1 Jn 3,12), in k opravljanju trojne službe, ki izhaja iz krsta in birme (duhovniška, učiteljska in vodstvena), ter k poznavanju krstnih prvin celotnega bogoslužja, oznanjevanja in tudi naše kulture (pomen kropljenja, blagoslovljene vode, sveče itd.).

4.3.1.1.2 Nosilci krstne pastoralne

Cerkveno občestvo

(172) Krst je zakrament, s katerim se ljudje včlenijo v Cerkev (prim. C 11, KKC 1267); je zakramentalna vez edinosti med vsemi, ki so z njim zaznamovani. Zato sta priprava na krst in krščanska vzgoja predvsem naloga Božjega ljudstva, to je Cerkve,⁵⁷ ki je na poseben način navzoča v župniji ali drugih cerkvenih občestvih.

(173) Pri krstnem obredu naj v polnosti zaživi raznovrstno sodelovanje Božjega ljudstva. To se kaže v službah mašnih strežnikov, bralcev, razlagalcev obreda, pevcev, predstavnikov ŽPS, cerkovnika. Župnijsko občestvo je odgovorno za rast krščanskega življenja krščencev. Zato si mora prizadevati, da daje krščenim možnosti za rast njihove vere in zanje moli. Omogočiti jim mora in jih spodbujati, da se včlenijo v verska občestva, ki so primerna njihovi starosti in stanu.

(174) Naloga krščanskega občestva je tudi ta, da dopolni pomanjkljivo sodelovanje staršev, kadar ti ne uresničujejo v polnosti svojega vzgojnega poslanstva ali ne sodelujejo z verskim življenjem krščanskega občestva. Ker so starši pri posredovanju vere pogosto nemočni, jim mora krščansko občestvo na različne načine pomagati pri verski vzgoji otrok in pri prečiščevanju nagibov za njihov krst.

Duhovnik

(175) Redni krstitelji so škof, duhovnik in diakon (prim. ZCP, kan. 861 § 1). Krst odraščajočih, ki so izpolnili štirinajst let, župnik priglasi ordinariju, da jih bo krstil on, če se mu bo zdelo primerno (prim. ZCP, kan. 863).

(176) Župnik je odgovoren za celotno krstno pastoralo. Prizadeva naj si, da bo pridobil dovolj sodelavcev v krstni pastoralni in da se bodo stalno usposabljali. Odgovoren je za pravilen vpis v krstno knjigo in za sporočilo župniji, kjer krščenec biva (prim. ZCP, kan. 877). V oznanjevanje naj vključuje vzgojo celotnega občestva za pravilno razumevanje krsta in življenje iz njega. Občestvu naj tudi razloži, kako se krsti v sili.

(177) Domači župnik je odgovoren za pripravo krščenca in staršev tudi v primeru, če je krst zunaj domače župnije. Za krst zunaj župnije je iz pastoralnih razlogov primerno soglasje domačega župnika. Za krst drugod se zahtevajo utemeljeni razlogi, saj je pri odločanju za kraj krsta to

⁵⁵ Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*, 37.

⁵⁶ Če ni bil krstitelj odraslih katehumenov škof, je prav, da se z njimi sreča na obletnico krsta (prim. Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*, 235–239).

⁵⁷ Prim. Rimski obrednik *Sveti krst*, 4, 7.

praviloma domače župnijsko občestvo, v katero se krščenec včlenjuje.

Starši

(178) Starši imajo nenadomestljivo vlogo pri uvajanju otrok v krščanstvo. Krstna pastorala zahteva redno sodelovanje staršev pri krstnem dogajanju, zato velja načelo: v pripravo na otrokov krst je vedno treba pritegniti starše. Krst s sodelovanjem samo enega izmed staršev naj bo le izjema.

(179) Priprave na krst otroka naj se redno udeležita oba: oče in mati. To velja zlasti za prvega in drugega otroka. Prav tako naj oba sodelujeta pri krstnem obredu. V družini z več kot dvema otrokoma, zlasti če kateri izmed njih že obiskuje verouk, uvajanje staršev ni nujno, vendar jih povabimo. To staršem in občestvu tudi povemo.

Botri

(180) Zvesti staremu običaju Cerkve, ki zahteva, da odraslega ne pustimo h krstu brez botra, tudi danes izbiramo botre iz krščanskega občestva za odrasle in otroke. Boter predstavlja razširjeno duhovno družino krščenca in hkrati mater Cerkev.⁵⁸

(181) Zaradi pogosto popačene podobe botrstva je potrebno vzgajati krščansko občestvo k pravilnemu vrednotenju botrstva in k oživitvi te ustanove v duhu bogatih izročil občestev zgodnjega krščanstva. Naloge botra so zlasti, da predstavlja razširjeno duhovno družino krščenca in hkrati celotno Cerkev. Odraslemu katehumentu pomaga vsaj med neposrednim uvajanjem pri pripravi na prejem zakramenta in sodeluje pri obredih katehumenata ter pri samem krščevanju, bodisi da je priča vere odraslega krščenca bodisi da skupaj s starši oziroma s katehumentom izpove vero Cerkve, v kateri krščujemo. Boter po krstu krščenca podpira z molitvijo, da vztraja v veri in krščanskem življenju ter staršem pomaga, da bo otrok mogel nekoč vero izpovedovati in jo z življenjem potrjevati. Pri krstu majhnega otroka se po možnosti udeleži priprave na krst.

(182) Botra izbere katehumen ali njegova družina, dušni pastir naj to izbiro pravilno utemelji in pri izbiri pomaga. Merila za izbiro botra naj upoštevajo, da je član katoliške Cerkve in da mu ni bila naložena ali razglašena nobena cerkvena kazen. Izpolniti mora šestnajst let, razen če iz upravičenega razloga župnik ali krstitelj sodi, da lahko dovoli izjemo. Naj ne bo oče ali mati krščenca. Izbere ga krščenec sam ali njegovi starši oziroma njihov namestnik, če pa teh ni, župnik ali krstitelj. Boter je lahko, kdor je že prejel vse tri zakramente uvajanja (krst, birmo in evharistijo), naj bo dovolj zrel, zmožen in voljan opravljati to službo. Naj živi primerno veri in nalogi, ki jo bo sprejel (na primer da ni samo civilno poročen ali da ne živi v zunajzakonski skupnosti ipd.; prim. ZCP, kan. 874).

Krščeni, ki je član nekatoliške cerkvene skupnosti, je lahko hkrati s katoliškim botrom samo priča krsta (prim. ZCP, kan. 874 § 2).

(183) Priprava na krst v župniji ali zunaj nje naj skuša pritegniti vse botre in jim pomagati do spoznanja njihove vloge ter njihovih nalog pri krstu in po njem. Najboljša vzgoja za botre so lahko temeljna krščanska občestva.

4.3.1.2 Zakrament birme

(184) Zakrament birme tiste, ki so krščeni, »popolneje zveže s Cerkvijo, jih obogati s posebno močjo Svetega Duha in jim tako nalaga strožjo dolžnost, da kot resnične Kristusove priče hkrati z besedo in dejanjem razširjajo in branijo vero« (KKC 1285). »Vernikom je torej treba razlagati, da je prejem tega zakramenta potreben za dopolnitev krstne milosti« (KKC 1285).

(185) Škofijska zborovanja, pastoralni tečajji, katehetski tedni in pastoralni delavci po župnijah priporočajo, naj si v pastoralnem poslanstvu Cerkve na Slovenskem še bolj zavzeto in dosledno prizadevamo za čim bolj enotna pastoralna izhodišča v birmanski pastoralni, ki jo obravnavamo v

⁵⁸ Prim. Rimski obrednik *Sveti krst*, 8.

sklopu pastore zakramentov uvajanja v krščansko življenje. Načrtna, skladna in enotna pastorela naj bi bila izraz svetosti in edinosti Cerkve kljub težavam in morebitnim pomislekom.

(186) Prenovo birmanske pastorele je potrebno postaviti v okvir nove evangelizacije. Poleg sodobnega teološkega in eklezialnega premisleka mora to pastorelno področje izhajati iz duhovnih, kulturnih, moralnih in drugih znamenj sedanjega časa in našega prostora. Znotraj Cerkve na Slovenskem si moramo odgovoriti tudi na vprašanje, ali niso dozorele razmere, ki narekujejo preišljen premik uvajanja v zakrament svete birme proti času, v katerem odraščajoče spremlja mladinska pastorela.

(187) Pomembna vprašanja birmanske pastorele so: kakovost uvajanja v krščanstvo ob zakramentu birme, uravnotežena vključitev nosilcev birmanske pastorele v uvajanje, usposobljenost nosilcev birmanske pastorele za njihovo poslanstvo, ustrezna merila, starost birmancev in čas trajanja priprave, kakovost in pripravljenost naših občestev in družin za uvajanje birmancev v odraslo krščansko življenje, pastorealna skrb za čas po birmi.

(188) »Priprava na birmo mora imeti pred očmi to, da privede kristjana h globljemu zedinjenju s Kristusom, k bolj živi v zaupnosti s Svetim Duhom, z njegovim delovanjem, njegovimi darovi in njegovimi klici, da bo mogel bolje prevzemati nase apostolske odgovornosti krščanskega življenja. Pri tem si bo birmanska kateheza prizadevala prebuditi čut pripadnosti Cerkvi Jezusa Kristusa tako v njeni župnijsko-občestveni kakor vesoljni razsežnosti. Ta zadnja nosi posebno odgovornost pri pripravi birmancev« (KKC 1309). V cerkvenih občestvih in v družbi si je potrebno prizadevati za preseganje pomanjkljive predstave o birmi, ki ta zakrament zožuje na pogoj za cerkveno poroko, na birmanska darila, na samo slavlje birme, na predpisano veroučno znanje ipd.

4.3.1.2.1 Birmanska pastorela⁵⁹

(189) Cilj birmanske pastorele je, da pripravnikom na birmo na osebni ravni omogoči ustrezno rast k duhovni, verski in socialni zrelosti, da bi tako poglobili osebni odnos do troedinega Boga. Na občestveni ravni mladi poglobljajo čut pripadnosti Cerkvi, zlasti v domači župniji, z vključevanjem v različne skupine pred birmo in po njej (strežniki, bralci, pevci ipd.). V proces verskega zorenja naj se čim bolj vključi vsa birmanceva družina in njegovo širše okolje. Na ta način se vzpodbuja h komunikaciji v družini in molitvi.

(190) Priprava na birmo naj ima katehumenske prvine, ki jih poznamo iz prvih časov krščanstva in jih je vnovič ovrednotil Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*.

(191) Priprava na birmo naj traja ustrezen čas. Daljna priprava na birmo obsega čas pred birmo do začetka bližnje priprave, ta pa naj traja približno dve leti.

(192) Priprava na birmo naj bo v okviru občestev. Nosilci te priprave so tista župnijska občestva, ki imajo pričevanjsko dejavne vernike, in mala občestva, v katera se bodo birmanci lahko vključevali in v njih poglobljali svojo pripadnost Kristusom in Cerkvi (liturgični sodelavci, mladinske skupine, pevski zbori, molitvene, biblične, misijonske skupine, skavtske skupine, skupine, ki delujejo na raznoterih področjih karitativnega življenja ...). Prav tako so pomembne skupine samih birmancev, ki naj se oblikujejo ob začetku bližnje priprave na birmo.

(193) Za družine birmancev je ta čas milostni trenutek, ki lahko veliko pripomore k verskemu zorenju vseh družinskih članov. Upoštevati je potrebno tudi širše birmancevo okolje, kot so šola, športna društva, soseska, sorodniki idr. V teh okoljih birmanec razvija svojo osebnost, se sooča z različnimi pogledi na svet in življenje, ki jih sprejema v duhu strpnosti, hkrati pa se pripravlja na samozavestno krščansko pričevanje.

(194) Priprava na birmo naj bo sproščena, kot samoumeven predlog »vesele novice«. Potreben je dovolj dolg čas in takšen potek uvajanja, ki upošteva postopno in organsko zorenje v veri.

4.3.1.2.2 Program birmanskega uvajanja

(195) Različna pričakovanja in težnja po enotnem programu birmanskega uvajanja narekujejo,

⁵⁹ Pojem birmanske pastorele zajema v organsko celoto cilj, program, postopke ter nosilce (posamezne osebe in skupine), ki so odgovorni za birmansko uvajanje, slavljenje in utrjevanje krščanskega življenja po birmi.

da se v osnovnih pastoralnih načelih doseže temeljno soglasje. Zakrament birme naj se redno ne podeljuje pred sedmim letom rednega verouka. Zakramentalna praksa, ki se ponekod uvaja in ki upošteva sodobna spoznanja o psiho-socialnih zakonitostih človekovega zorenja, za katero je značilno, da se pomika v kasnejše obdobje mladosti, naj ostane kot možen pastoralni pristop. V takih primerih naj škof ordinarij poskrbi za strokovno spremljanje takšnih pristopov.

(196) V času priprave na birmo se birmanec pri katehezi uvaja v apostolsko in liturgično življenje Cerkve ter v karitativno-socialne dejavnosti, s čimer izpopolnjuje svoje versko znanje in doživlja pripadnost občestvu verujočih. Birmansko uvajanje naj posebej pozorno upošteva izkušnjo občestvenega življenja s poglobljanjem odgovornosti za občestvo. Uvaja v praktično sodelovanje v župnijskem liturgičnem življenju, pri branju, poslušanju in razumevanju Božje besede ter v molitveno življenje. Navaja na duhovni pogovor in duhovno vodstvo ter pogloblja odnos do zakramenta sprave in evharistije. Uvajanje v karitativno delovanje naj omogoča organizirano, stalno, posamično ali skupinsko sodelovanje pri skrbi za uboge. Organizirajo naj se srečanja s pričevalci vere in intenzivni časi skupnega življenja, kot so poletni tedni, duhovne vaje, oratoriji, dnevi zbranosti, duhovne obnove ipd.

(197) Posameznim sestavinam je potrebno določneje opredeliti cilje, njihov pomen in okvir celotne birmanske poti in s tem še pred začetkom bližnje priprave seznaniti starše birmanca. Mladostnik se lahko vključi v birmansko uvajanje, če je dovolj star in ima ustrezno število let rednega župnijskega verouka tako, da bo ob koncu priprave izpolnil pogoj iz točke 195. Pripravljen mora biti sprejeti čas (dve leti) in vse sestavine birmanskega uvajanja ter zvesto sodelovati v programu birmanskega uvajanja v času priprave, obhajanja birme in nekaj časa po birmi. Truditi se mora za redno udeležbo pri nedeljski maši in za samostojen odnos do zakramenta sprave.

(198) Osnovni dejavnik in najučinkovitejše sredstvo birmanske pastorale je poleg družine skupina, v kateri preživi pripravnik obe leti uvajanja. Obenem pa mora to uvajanje voditi birmance k dejavnemu včlenjevanju v širša občestva vernih po zakramentu birme. Celotna župnijska skupnost naj birmance, njihove starše in botre podpira z molitvijo. Vse to zagotavlja nadaljnji verski razvoj po birmi.

4.3.1.2.3 Birmanska slovesnost

(199) Birmanska slovesnost naj se naslanja na obrednik, ki pa ga je potrebno obogatiti zlasti z domišljenimi oblikami sodelovanja vseh, ki so bili vključeni v pripravo, in tistih, ki bodo to pripravo po birmi nadaljevali. Slovesnost naj ima potrebno duhovno razsežnost, pri pripravi in izvedbi naj bodo dejavno udeleženi birmanci ter njihove družine in celotno občestvo. K birmanski slovesnosti štejemo tudi domače družinsko praznovanje, ki naj ne zasenči bistva praznovanja.

4.3.1.2.4 Čas po birmi

(200) Vseh sadov zakramenta birme (prim. KKC 1302–1303) ne moremo meriti s človeškimi niti ne z običajnimi statističnimi merili. Vendar čas po birmi pokaže, kako uspešna je bila priprava in v kolikšni meri so bili doseženi želeni cilji.

(201) Pobirmanska pastorala je v bistvu sestavni del redne mladinske pastorale v župniji ali medžupnijskem prostoru. Le-ta mora odgovoriti predvsem na naslednja vprašanja: kako naj župnija ponudi birmancem ustrezno mesto v samem občestvu in kako naj jim da konkretne naloge, kako ohraniti birmansko skupino ali kako birmance vključiti v druge skupine v okviru župnije, kako naj vsi pastoralni delavci, zlasti še birmanski animatorji, pastoralno spremljajo birmance v času po birmi, kako birmance usposobiti za soočenje z izzivi nekrščanske miselnosti, ki prevladuje tudi med odraslimi kristjani.

(202) Pobirmanska kateheza daje prednost tistim vsebinam in metodam, s katerimi lahko nadaljujemo življenjsko izkušnjo birmanih in utrjujemo krščansko življenje. Gre za vprašanja, ki jih mladi nosijo v sebi in nanje iščejo odgovore. To so vprašanja o smislu življenja, o Bogu, veri, Cerkvi, ljubezni, socialni pravičnosti, družbenih zadevah, upravljanju za skupno dobro. Vera je za mlade smiselna, če osvetljuje in kolikor osvetljuje vsa ta in podobna vprašanja. V času po birmi je

še vedno aktualno vprašanje poklicanosti vsakega posebej za ustrezen poklic, za delovanje v občestvu, za izbiro življenjskega partnerja ali izbiro duhovnega poklica (prim. C 33; LA 3; 1 Kor 1,26; 2 Pt 1,10).

4.3.1.2.5 Nosilci birmanske pastorale

(203) Vedno bolj se kaže potreba po jasnejši in preglednejši opredelitvi različnih vlog mnogoterih nosilcev, ki se srečujejo na področju birmanske pastorale. Ključni subjekti birmanske pastorale so:

- škof ordinarij, drugi škofje in pooblaščen duhovniki birmovalci,
- Škofijski pastoralni svet,
- dekanija ali pastoralno območje,
- zlasti pa župnik, kaplan, župnija, ŽPS, starši, botri, katehisti in katehistinje, voditelji skupin in birmanci tako v skupini kakor posamezniki.

(204) Po cerkvenih dokumentih je najpomembnejši nosilec birmanske pastorale župnijsko občestvo, zato mora biti celotna pastorala naravnana tako, da se župnija te svoje naloge zave in jo tudi opravlja. Vse vernike je potrebno vzgajati k apostolski dejavnosti. Družina je nezamenljiv nosilec birmanske pastorale. Katehisti in voditelji birmanskih skupin so v birmanski pastoralni težko pogrešljivi. Potrebno bo razvijati ustrezne škofijske, meddekanijske in župnijske strukture, v katerih se bodo ti subjekti kot nosilci birmanske pastorale oblikovali, povezovali in stalno usposabljali.

(205) Cerkevni dokumenti priporočajo birmanske botre, ki so resnično predstavniki živih in apostolsko dejavnih občestev. Če to niso, jih velja nenehno spodbujati, da bi imeli v birmanski in pobirmanski pastoralni pomembno vlogo.⁶⁰ Potrebno jih je opozoriti na negativne vplive, ki jih pri birmancih povzročijo neprimerna darila. Le-ta jih namreč lahko usmerijo stran od pravega razumevanja zakramenta in celotno prizadevanje v pripravi postavijo pod vprašaj.

4.3.1.3 Zakrament evharistije⁶¹

(206) Sveta evharistija je zakrament uvajanja v krščanstvo, kadar to uvajanje dopolni in daje delež pri Gospodovi daritvi. Prav zato jo koncil imenuje »vir in vrhunec vsega krščanskega življenja« (prim. C 11). Je najsvetejši zakrament, spomin Gospodove smrti in vstajenja, vir krščanskega življenja ter srce Cerkve. V njej je navzoč sam Kristus, ki se za nas daruje in je naša duhovna hrana. Cerkev po njej trajno živi in raste ter napreduje v edinosti. Evharistija je trajni zakrament, ki spremlja in zaznamuje kristjana na celotni življenjski poti od otroštva do poslednje ure. Vsi drugi zakramenti so v tesni zvezi z evharistijo in so nanjo naravnani (prim. D 5), zato Cerkev priporoča prejem večine drugih zakramentov v zvezi z evharistijo, da bi se izraziteje pokazalo, kako ima ta zakrament osrednje mesto v življenju kristjana. Jezus je evharistijo napovedoval že s čudežnimi pomnožitvami kruha (prim. Mt 14,17–21; Mr 6,41; Jn 6,11), prvič pa jo je skupaj z učenci obhajal pri zadnji večerji. Zato ima vsako obhajanje svete daritve velikonočni značaj.

4.3.1.3.1 Sveta maša⁶²

(207) Ker se pri maši srečujemo z drugimi verniki, pomeni udeležba pri maši vraščanje vsakega posameznika v Cerkev in s tem tudi prispevek k oblikovanju konkretnega občestva in celotne Cerkve. Evharistično bogoslužno dejanje je sestavljeno iz dveh delov: besednega in evharističnega bogoslužja, vsak kristjan pri obeh delih v celoti dejavno sodeluje. Verniki naj se na bogoslužje primerno pripravijo že doma ali pa vsaj v cerkvi pred začetkom.

(208) Uvodni del naj bo tako oblikovan, da bo vernike uvedel v dejavno sodelovanje in

⁶⁰ Za birmanske botre se smiselno upošteva, kar je povedano o krstnih botrih.

⁶¹ Prim. KKC 1322–1419; ZCP, kan. 897–958; Mt 26,17–25; Mr 14,12–21; Lk 22,7–14.21–23; Jn 13,21–30; B 47–58.

⁶² Navodila in smernice za obhajanje svete maše so zbrana v Splošni ureditvi Rimskega misala. Tukaj so poudarjeni nekateri za pravilno oblikovanje občestva pomembni vidiki.

spodbudil k iskrenemu kesanju in prošnji za odpuščanje grehov.

(209) Berilo(a) naj redno bere bralec ali bralka, in sicer laik, ki ima za to primerne sposobnosti in se je na to dobro pripravil. Če je le mogoče, naj se v okviru župnije ali dekanije organizira usposabljanje izbranih laikov za to opravilo. Med berili ima petje predpisanega psalma prednost pred recitiranjem le-tega.

(210) Prinašanje evangeljske knjige na ambon naj se posebno ob nedeljah in praznikih med petjem aleluje opravi slovesno. Evangelij bere ali poje diakon ali duhovnik. Na pridigo naj se duhovnik temeljito pripravi in jo poda v ljudem razumljivi govorici, upoštevajoč sprejemljivost in razpoloženje navzočih vernikov. Vedno naj se naslanja tudi na prebrano Božjo besedo in ponudi vernikom ustrezne možnosti uresničevanja te besede v vsakdanjem življenju. Verniki naj duhovnika pri službi oznanjevanja po svojih močeh podpirajo in z dobrohotnostjo sprejemajo njegov trud pri razlagi Božje besede kot oporo za lastno rast v veri. Prošnje vernih morajo biti oblikovane po liturgičnih navodilih. Namene pripravi ali vsaj prebere nekdo od navzočih vernikov.

(211) Darovanje naj z ustreznimi simbolnimi dejanji pritegne zbrane k osebemu darovanju in sodelovanju. Evharistično molitev duhovnik obvezno glasno moli, v cerkvi pa naj vlada potrebna zbranost, da bi vsi lahko s poslušanjem, telesno držo in z besednim sodelovanjem doživljali skrivnost spremenjenja kruha in vina v Gospodovo telo in kri.

(212) V molitev očenaša nas uvede povabilo, ki mora biti kratko in jedrnato. Zbrane povabi k skupni molitvi k nebeškemu Očetu, ki je prva obhajilna molitev. Pozdrav miru se navadno opravi s podajanjem rok, njegov cilj pa je s simbolnim dejanjem pokazati pripravljenost na notranjo spravo z vsemi ljudmi. Prejemanje in delitev svetega obhajila naj bo spoštljivo, da ga bo mogoče doživeti kot najbolj osebno srečanje z vstalim Gospodom in hranjenje s kruhom močnih za življenje po veri.

(213) Med nedeljsko in praznično mašo naj tako mašnik kot zbrano občestvo, če je le mogoče, čim več poje. Kadar je petje zborovsko, ne sme manjkati ljudska pesem, razen v izrednih primerih. Pri izbiri pesmi se je potrebno držati navodil Cerkve o celovitosti bogoslužnega dejanja, predvsem pa je treba upoštevati čas cerkvenega leta ali prazničnega razpoloženja. Maše ob večjih praznikih naj se po svoji slovesni obliki razlikujejo od navadnih nedelj, nedeljske maše pa od delavniških. Včasih je primerno obhajati tudi maše brez glasbe in petja.

4.3.1.3.2 Prvo obhajilo

(214) Ko govorimo o evharistiji v sklopu zakramentov uvajanja, navadno mislimo na prvo sveto obhajilo. Le-to v večini prejmejo otroci na začetku osnovnega šolanja po vnaprejšnji dobri pripravi. V mnogih župnijah ga podeljujejo še na koncu prvega razreda osemletke. Vsako leto se večja število župnij, ki zaradi slabe priprave v družinah uvajajo podeljevanje zakramenta na koncu drugega razreda osemletke ali tretjega razreda devetletke. Vsekakor naj redna priprava traja dve ali tri leta.

(215) Ker je prvo obhajilo samo uvod v trajno, redno nedeljsko ali celo vsakodnevno prejemanje, mu v pastoralni ne bi smeli dajati prevelikega pomena. Ta dogodek ima poseben pomen samo kot začetek vraščanja v evharistično občestvo, zato ne more imeti značaja nečesa zaključenega, ampak človeka šele odpira za vedno bolj osebno, polno in globoko uvedenost v evharistično življenje. Priprava na prvo obhajilo zato pomeni predvsem uvajanje v celotno življenje iz evharistije, otrokovi starosti primerno umevanje in sodelovanje pri evharističnem slavlju. Pri slovesnosti prvega obhajila ne bi smeli dajati prevelikega poudarka obleki in obdarovanjem, ki lahko zatemnijo bistvo zakramenta.

(216) Pred prvim obhajilom otrok mora biti v primernem času zanje tudi prva spoved, ki naj jih pripravi na vredno prejemanje Božjega kruha in bo postala tudi nekaj trajnega v njihovem življenju. Ker je prva spoved zelo pomemben dogodek v življenju vsakega otroka, naj bo priprava nanj temeljita in postopna. Primerno je, da pripravo kakor tudi prvo spoved opravi domači župnik skupaj s sodelavci. Prva spoved naj bo v primerno urejenem prostoru, ki bo omogočil zaupen in sproščen pogovor. To je lahko spovednica ali spovedni kabinet.

4.3.1.3.3 Evharistična navzočnost

(217) Zaradi razmer so danes mnoge naše cerkve v času, ko ni bogoslužja, zaprte in tako verniki ne morejo kadarkoli stopiti pred Najsvetejše. Rešitev bi lahko bile posebej urejene kapele, ki bi vernikom omogočale vstop ves dan. O takih rešitvah velja razmisliti posebej v večjih mestnih središčih.

(218) Vedno znova je potrebno vernike, pa tudi otroke in mladino, spodbujati k obiskovanju cerkva in kapel, kjer je shranjeno Najsvetejše, tudi zunaj bogoslužnih opravil, z namenom, da bi ga posamezno ali skupno, v tišini ali glasni molitvi ter s pesmijo častili (prim. KKC 1378–1379), mu zadoščevali za svoje grehe in grehe drugih ter ga zaupno prosili.

(219) Temu naj bo namenjen čas pred začetkom evharistične daritve ali drugih bogoslužnih dejanj in čas po njih, ko se verniki lahko srečajo z Gospodom tudi v osebni molitvi. Pospešuje naj se tudi zbiranje pri molitvi pred Najsvetejšim v različnih molitvenih skupinah, ob prvih petkih in prvih sobotah v mesecu.

(220) Dan celodnevnega češčenja na mnogih župnijah ne pomeni več tistega osrednjega duhovnega dogodka, ki je privabljal veliko število vernikov vseh starosti in stanov. Zato se kažejo nove možnosti, kako pritegniti različne župnijske skupine k temu, da na ta dan oblikujejo določene molitvene ure (gibanja, skavti, mladina, pevci, ŽPS).

4.3.1.3.4 Sveta popotnica⁶³

(221) V zadnjem času vse preveč vernikov odhaja s tega sveta brez zakramenta maziljenja in svete popotnice. Veliko umirajočih, ki le-te niso sposobni sprejeti, tudi ni deležnih bolniškega maziljenja. Zato je potrebno to vedno znova priporočati in v oznanjevanju njen pomen primerno osvetljevati.

(222) Za vsakega kristjana je velika milost, da pred smrtjo prejme sveto obhajilo, ki ga okrepi za prehod čez prag smrti in pripravi na odločilno srečanje z Bogom. Marsikdaj bo za to potrebna tudi vnaprejšnja temeljita spoved, če ta ni mogoča, pa vsaj prejem bolniškega maziljenja.

(223) Bolnikovi domači so ob prvih znamenjih hujšega poslabšanja boleznih dolžni poklicati in omogočiti obisk duhovnika pri njem doma ali v bolnišnici. Zelo je primerno, da ostareli ljudje ali bolniki, ki sami ne morejo več v cerkev, ob prvih petkih v mesecu ali ob drugih priložnostih redno prejemajo svete zakramente, da bi jih tako Gospod našel pripravljene, kadar pride (prim. Lk 21,36). Tam kjer domači ne poskrbijo za prejem zakramentov, naj s potrebno obzirnostjo to poskušajo doseči člani ŽPS, ki naj v vsakem primeru obveščajo župnika, kdo v župniji je resno bolan, in po svojih možnostih bolnika na duhovnikov prihod tudi pripravijo.

4.3.2 Zakramenta ozdravljanja

(224) Zakramenta ozdravljanja sta zakrament pokore in sprave ter zakrament bolniškega maziljenja (prim. KKC 1420–1421).

4.3.2.1 Zakrament pokore in sprave⁶⁴

(225) Življenje Božjega otroka, ki smo ga prejeli pri svetem krstu, more z grehom oslabeti in biti celo uničeno. Greh je predvsem zavrnitev Boga, njegove ljubezni in svetosti, ki obenem prizadene škodo Cerkvi. Božje odpuščanje vključuje tudi spravo s Cerkvijo. Kdor greši, rani tudi lastno dostojanstvo človeka, poklicanega k božjemu otroštvu. Odpuščanje grehov, storjenih po krstu, se podeljuje z zakramentom spreobrnjenja, spovedi, pokore ali sprave.

(226) Danes se odnos do greha in lastne grešnosti spreminja, s tem pa se spreminja tudi odnos do zakramenta spovedi. Veliko je ljudi, ki greha ne razumejo kot enega bistvenih vzrokov za svoje življenjske rane, razočaranja, bolečine, trpljenje, zato zakramenta pokore in sprave ne doživljajo kot osvobajajoče in zdravilno sredstvo. Nauk Cerkve o zakramentu sprave jim je postal tuj, zato le red-

⁶³ Prim. Rimski obrednik *Sveto obhajilo*, Ljubljana 1975, 68 sl.; prim. tudi *Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti* in KKC 1524–1525.

⁶⁴ Prim. Mt 16,19; Mt 18,18; Jn 20,23; B 72; KKC 1422–1470, 1480–1484; ZCP, kan. 959–991.

ko pridejo k spovedi ali pa sploh ne pridejo. Prav to pa ustvarja med verniki prepričanje, ki zagovarja predvsem subjektivna merila o tem, kaj je greh in kaj ni.

(227) Cerkev je poklicana, da po zgledu evangeljskega dobrega očeta (prim. Lk 15,11–32) sprejme vsakega izgubljenega sina z odpuščajočo Božjo ljubeznijo in se njegove vrnitve v Očetovo naročje resnično veseli. Zato oznanja in vzgaja tako, da bi vsi doživeli Boga kot dobrega in usmiljenega Očeta, spoved pa kot odrešenje, olajšanje in osvoboditev.

(228) Teološki in antropološki temelji zakramenta pokore in sprave ter dejstvo, da prejetje tega zakramenta in njegov vpliv na kristjanovo vsakdanje življenje danes upadata, so duhovnikom opozorilo, da preidejo iz zgolj juridičnega in kazuističnega pojmovanja in ravnanja k evangeljskemu ravnanju, ki upošteva tudi stopnjo vere, spoznanja in duhovne rasti grešnika.

(229) V skladu s pričakovanji naših vernikov, ki se želijo poučiti o vrednosti in pomenu zakramenta sprave, naj si oznanjevalci zlasti v pridigah prizadevajo ljudem predvsem približati naslednja dejstva: sprava je najprej Božji dar; sprava z Bogom je mogoča le po Jezusu Kristusu in njegovem odrešilnem delovanju v Cerkvi; vsakdo je poklican biti sodelavec pri spravi; za spravo z Bogom je potrebna sprava med ljudmi; za resnično spravo je potrebno tudi resnično spreobrnjenje; z vztrajanjem v grehu človek postaja vedno bolj njegov suženj (prim. KKC 1427–1429).

(230) Za dejansko spravo z Bogom je potrebna najprej zavest lastne grešnosti in nepopolnosti. Redno izpraševanje vesti v luči Božje besede in nauka Cerkve človeku pomaga priti do te zavesti. Priporoča se vsakdanje izpraševanje vesti, posebej temeljito pa pred vsako spovedjo. Oblikovanju vesti je potrebno nameniti posebno pozornost že v času osnovnošolskega in pošolskega verouka, na različnih srečanjih, ob delavniških mašah, pa tudi prek vseh vrst oznanjevanja.

(231) Za prejem zakramenta sprave je potrebno iskreno kesanje, v katerem vernik obžaluje, da je z grehom žalil svojega Stvarnika in Odrešenika ter prizadel občestvo Cerkve (prim. KKC 1451–1453). Potreben je trden sklep, da se bo v prihodnje po svojih močeh varoval vsakega greha. Pri zakramentu sprave lahko kesanje izrazimo s pomočjo naučenega obrazca ali z lastnimi besedami.

(232) Priznanje grehov mora vsebovati vse težke grehe po vrsti, številu in okoliščinah, prav pa je, da se spovemo tudi manjših grehov, saj nam to pomaga v naši duhovni rasti (prim. KKC 1455–1458). Pokoro je vsak spovedanec dolžan opraviti čimprej po spovedi, zato naj jo spovednik, morda v dogovoru s spovedancem, dodeli v taki obliki, da bo delovala v duhovno zdravje (prim. KKC 1459–1460).

(233) Duhovnik je dolžan biti vernikom na voljo za spoved dovolj časa, saj jim bo s tem omogočil, da bodo svoje spokorno dejanje postavili v širši življenjski okvir (prim. KKC 1464, ZCP, kan. 976). Če to zaradi tehtnega razloga ni mogoče, naj duhovnik spovedanca povabi, da se obširneje pogovori ob drugi priložnosti. Izogibati se je potrebno praksi spovedovanja med mašo.

(234) Posebno skrb je potrebno nameniti pripravi in obhajanju zakramenta sprave ob vseh prelovnih življenjskih okoliščinah, kot je prva spoved, spoved pred birmo, spoved ženinov in nevest pred poroko, spoved hudo bolnih ter spoved ob duhovnih vajah in ob misijonih. Ob teh priložnostih naj se zakrament sprave postavi v okvir osebne zgodovine spovedanca tako, da bo izkusil spravo z Bogom kot pomemben mejnik na svoji življenjski poti. S posebno občutljivostjo naj spovednik ravna z ločenimi in ponovno poročenimi, pri čemer mora po eni strani upoštevati jasen cerkveni nauk, po drugi pa hkrati tudi konkretno stisko in celoten položaj spovedanca. V primeru cerkveno poročenih, ki so se civilno ločili in ponovno poročili, odveza ni mogoča.⁶⁵ Ko gre za predzakonske spolne odnose, kontracepcijo in splav, je moralno težo dejanja v prvih dveh primerih potrebno razločevati od zadnjega. Zakonik cerkvenega prava ureja moralni red podeljevanja odveze za splav.

(235) Potrebno je skrbeti, da bodo imeli verniki na voljo dovolj možnosti za spoved v vsaki župniji, zlasti pred večjimi cerkvenimi prazniki. Zato naj si pri tem duhovniki med seboj radi pomagajo, posebno naj bodo na voljo usposobljeni redovni duhovniki.

(236) Kot priprava na spoved se močno priporočajo tudi samostojna spokorna opravila (prim. KKC 1438, 1482), ki spovedancem ponudijo v premišljevanje obilo Božje besede in primerne oblike spraševanja vesti. V vsaki župniji naj se uvedejo vsaj dvakrat na leto. Posebej priporočljiva je občasna skupna priprava s posamično spovedjo, za katero je na voljo več spovednikov.

⁶⁵ Prim. *Sporočila slovenskih škofij* 9/2000, IX, 106.

(237) Duhovnike in vernike ponovno opozarjamo, da v naših razmerah ni utemeljenih pastoralnih razlogov za skupno zakramentalno odvezo. Sodbo o razlogih daje krajevni škof po posvetovanju s škofovsko konferenco (prim. ZCP, kan. 961–963).

(238) Vsaka župnijska cerkev, podružnična pa tam, kjer se za to pokaže utemeljena potreba, mora imeti lepo urejeno spovednico. Tam kjer je več duhovnikov, naj bo tudi več spovednic. Kjer je le mogoče, naj se uredi tudi spovedni kabinet, ki omogoča bolj osebni in neposredni pogovor med spovedancem in spovednikom.

4.3.2.2 Bolniško maziljenje⁶⁶

(239) Cerkev je pri skrbi za bolnike vzor Jezus Kristus v svojem odnosu do bolnikov tistega časa, ko je z besedo in dejanjem ozdravil njihovo telo in dušo.⁶⁷ Jezus je za ozdravljenje velikokrat izrecno pričakoval vero bolnikov, zato jo danes pričakuje tudi Cerkev. Jezus ni prišel, da trpljenje odpravi, ampak mu je s sprejetjem trpljenja na križu dal nov zveličavni smisel in pomen (prim. Jn 16,33; Mt 10,38), zato hoče s posredovanjem te resnice in zakramenta človekovo trpljenje osmisliti tudi Cerkev.

(240) Cerkev podeljuje zakrament bolniškega maziljenja, da bi Gospod bolnike ozdravil oziroma olajšal njihovo bolezen, da bi lažje nosili svoj križ za njim. V moči tega zakramenta naj tudi spoznajo skrivnostni pomen bolezni za njihovo odrešenje in se izognejo nevarnosti, da bi zaradi te preizkušnje njihova vera opešala ali da bi zdvomili nad Božjo dobroto.

(241) Bolniško maziljenje v nasprotju s starim mišljenjem nikakor ni namenjeno samo bolnikom v smrtni nevarnosti, ampak tudi bolnikom, ki so resno zboleli oziroma se je njihova bolezen poslabšala (prim. B 73; KKC 1514; ZCP, kan. 1004 § 1). Delimo ga lahko v družini, bolnišnici, domu za starejše ali v cerkvi, ob nesreči in smrtni nevarnosti pa kjerkoli. Kadar ga podeljujemo skupno večjemu številu bolnikov, je primerno, da je to dejanje povezano z mašo (prim. B 27; KKC 1517).

(242) Učinki milosti obhajanja zakramenta bolniškega maziljenja so mnogoštevilni: tolažba, mir, srčnost, zaupanje v Boga, moč zoper skušnjave in zoper strah pred smrtjo, zedinjenje s Kristusovim trpljenjem, posvečevanje vse Cerkve, priličenje Kristusovi smrti, odpuščanje grehov bolniku, ki je v nezavesti, in drugi (prim. KKC 1520–1522).

(243) Ko ga delimo umirajočim, je to navadno v povezavi z delitvijo svete popotnice (prim. KKC 1525), če je bolnik še pri zavesti. Tako za bolniško maziljenje kot sveto popotnico so v smrtni nevarnosti dolžni poskrbeti bolniki sami ali njihovi svojci, s tem da pravočasno pokličejo duhovnika.⁶⁸

(244) Zlasti pred načrtovano zahtevnejšo operacijo naj bolniki, če je le mogoče, že v domači župniji prejmejo spoved, obhajilo in maziljenje. Ko je bolnik prepeljan v bolnišnico, naj domači o tem nemudoma obvestijo domačega župnika in za tisto bolnišnico odgovornega duhovnika.

(245) Ostarelim, ki živijo na svojem domu ali v javnih domovih, bodo v veliko pomoč redni obisk duhovnika ob prvih petkih v mesecu, župnijski dan bolnikov in redni ali občasni obiski članov Župnijske karitas ter drugih župljanov. Pri oznanjevanju in katezezi je potrebno ponovno ovrednotiti zakrament bolniškega maziljenja kot zakrament težko bolnih in ostarelih.

4.3.3 Zakramenta služenja občestvu

(246) Zakramenta služenja občestvu sta zakrament svetega reda in zakrament svetega zakona.

4.3.3.1 Zakrament svetega reda⁶⁹

⁶⁶ Prim. Jak 5,14–15; B 73–75; KKC 1499–1525; ZCP, kan. 988–1007.

⁶⁷ Prim. Mt 4,23; Mt 8,3; Mt 8,7; Mt 9,35; Mt 12,15; Mt 15,28; Lk 6,17–19; Lk 7,21; Lk 9,42; Lk 13,14; Lk 22,51; Jn 4,47; Jn 5,14–15.

⁶⁸ Prim. Rimski obrednik *Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti*, 39.

⁶⁹ Prim. KKC 1536–1589, ZCP, kan. 1008–1054.

(247) Kristus je veliki in večni duhovnik, od katerega prihaja vsako duhovništvo (prim. 1 Tim 2,5), tako skupno duhovništvo kot od njega bistveno različno službeno duhovništvo. Prav zato je on najtrdnjša vez med duhovniki in laiki, saj so vsi, čeprav na različen način, deležni poslanstva Kristusa duhovnika, preroka in kralja. Skupno in službeno duhovništvo sta zato naravnana drug na drugega (prim. C 10).

(248) Sveti red je zakrament, ki podeljuje apostolsko službo, kakor jo je Kristus izročil svojim apostolom, in obsega tri stopnje: diakonat, prezbiterat in episkopat (prim. C 28; KKC 1554). S posvečenjem ali z ordinacijo je kristjan, ki ga je po Cerkvi Kristus poklical, da hodi za njim, vključen v sveti red, kar označuje tako izvolitev, zaznamovanje, pooblastitev kot tudi izlitje posebnega daru Svetega Duha. Službeno duhovništvo je služenje občestvu in delež pri Kristusu – Glavi ter poslanstvo v imenu vse Cerkve, tako da ponavzočuje Kristusa in tudi Cerkev.

(249) Prvo mesto v smislu polnosti zakramenta pripada škofu (prim. C 20) kot nasledniku apostolov, zato so mu tako duhovniki, diakoni kot laiki dolžni spoštovanje in ordinariju tudi poslušnost, saj ima prav on vso pastoralno odgovornost za škofijo. Škof kot odgovorni pastir krščanskega občestva pa se tudi zaveda, da bo svojo pastirsko službo lahko učinkovito opravljal samo s sodelovanjem škofijskih duhovnikov, ki so njegovi potrebni sodelavci in svetovalci in vedo, da morajo biti s škofom povezani z iskreno ljubeznijo in pokorščino (prim. D 7).

(250) Škofu pomaga zbor duhovnikov (prim. D 2), ki so posvečeni za oznanjevanje evangelija, za pastirje vernikov in za obhajanje bogoslužja. Zaupane so jim različne pastoralne naloge v župniji ali škofiji, ki naj jih opravljajo v bratski povezanosti in soodgovornosti.

(251) Tudi diakoni prejmejo sveti red, predvsem za službo strežništva, da bi bili v pomoč škofu pri bogoslužju in oznanjevanju, predvsem pa s posvečanjem različnim službam ljubezni do bližnjega (prim. C 29; Š 15).

(252) Vsi verniki so dolžni moliti za škofo, duhovnike in diakone kakor tudi za nove duhovne poklice, da nikoli ne bi manjkalo oznanjevalcev in delivcev svetih skrivnosti. Oni pa ob posvečenju sprejmejo tudi dolžnost z molitvijo brevirja neprestano dvigati svoje roke k Bogu za njim zaupano ljudstvo.

(253) Naše ljudstvo je nekdanj zelo cenilo duhovniški poklic, zato so starši veliko molili za nove poklice v svoji družini. Danes pa neredko kandidati za duhovništvo prav v domačih družinah naletijo na nerazumevanje in nasprotovanje. Pospešujejo naj se vse tiste oblike molitve v ta namen, ki vernike združujejo in povezujejo v izpolnjevanju Jezusovega naročila, naj prosimo Gospoda žetve, da pošlje delavce na svojo žetev (prim. Mt 9,37 sl., Lk 10,2).

(254) Tako škofje kot duhovniki in diakoni naj spodbujajo laike k zavzetemu sodelovanju za rast Božjega kraljestva in jih vključujejo v tiste oblike skupnega dela, ki jim omogočajo prispevati lasten delež k izpolnitvi poslanstva Cerkve. Najbolj jih bodo k temu spodbudili z zgledom lastnega predanega služenja Bogu in Cerkvi.

4.3.3.2 Zakrament svetega zakona

(255) Z zakonsko zvezo se mož in žena s svobodno in nepreklicno privolitvijo drug drugemu izročita in drug drugega sprejmeta. Tako ustanovita dosmrtno globoko skupnost življenja in ljubezni. Po svoji naravi je zakonska zveza naravnana na blagor zakoncev in roditev ter vzgojo otrok. Zakonsko zvezo med krščenimi je Kristus povzdignil v dostojanstvo zakramenta. Ta zakrament izpopolni človeško ljubezen zakoncev, utrjuje njuno nerazvezljivo enoto in jima daje milost, da se ljubita z ljubeznijo, s katero je Kristus ljubil svojo Cerkev. Tako lahko dobro izpolnjujeta svojo nalogo v zakonu in družini in si med seboj pomagata k svetosti.

(256) »Zdravje osebe in človeške ter krščanske družbe je globoko povezano z uspevanjem zakonske in družinske skupnosti« (CS 47). V krščanski družini, ki je skupnost milosti in molitve, šola človeških in krščanskih kreposti, zlasti ljubezni, otroci prejmejo prvo oznanilo vere. Danes smo tudi v Sloveniji priče vedno večjemu propadanju družine in določenemu izničevanju vrednot zakona. Izguba čuta za Boga povzroča izgubo čuta za pristno ljubezen med fanti in dekleti, zaročenci in zakonci. Zanikanju Boga pogosto sledi zavračanje ustanov in struktur, ki so del Božjega načrta. Skrbi nas propad moralnih vrednot. Širijo se spolna permisivnost, življenje v

zunajzakonskih skupnostih, naraščanje ločitev, protispočetna miselnost, razširjenje hotenega splava, duhovna praznina in globoko nezadovoljstvo. Javno mnenje ponuja vzorce, ki so nasprotni krščanskemu pojmovanju zakona in družine.

(257) Raziskave med mladimi jasno kažejo, da jim veliko pomenita srečen zakon in skladno življenje v družini. Ko pa se soočijo z vsakdanjo stvarnostjo, jih velikokrat pretresejo zakonske in družinske drame, ki se odigravajo v njihovi okolici; nemalokrat so v ta vrtinec potegnjeni ne po svoji volji tudi sami, kar jim jemlje pogum za ustvarjanje lastne trdne družine. Cerkev ima nalogo, da prisluhne hrepenenju mladih in jim skuša pomagati pri uresničevanju njihove želje po srečnem zakonu in družini.

(258) Zakon kot temelj družine poleg verskih vrednot veliko prispeva k utrjevanju splošnih družbenih vrednot in dobrin, kot so: solidarnost, soodgovornost, spoštovanje, poštenost, odkritost, pravičnost in odpuščanje v osebnih in družbenih odnosih. Zato Cerkev od družbe upravičeno pričakuje, da prizna njeni pripravi na zakon in delu z zakonci in družinami družbeno pomembnost in koristnost ter jo zato ustrezno podpira.

(259) Zaradi organskosti pastoralnega dela z zakonci in družinami moramo izhajati iz mladinske pastorale, bližnje in neposredne priprave na zakon ter spremljati zakonce in njihovo poslanstvo pri vzgoji otrok, ki vključuje daljno pripravo na zakon.

4.3.3.2.1 Priprava na zakon⁷⁰

(260) Priprava na zakon je pot vere, ki se ne konča s poroko, temveč se nadaljuje z življenjem v zakonu in družini. Priprava na zakon mora imeti razsežnosti oznanjevanja, bogoslužja in služenja po katehumenatskem vzorcu. Medškofijski odbor za družino (MOD) bo oblikoval, spremljal, usklajeval, preverjal in potrjeval programe in oblike priprave na zakon ter nadzoroval in uveljavljal pripravo na zakon na vseh ravneh. K tej dejavnosti moramo pritegniti strokovnjake z različnih področij: vzgoje, psihologije, sociologije, prava, medicine in teologije, ter verne zakonce.

(261) Pripravo na zakon delimo na: daljno, bližnjo in neposredno.

Daljna priprava

(262) Daljna priprava obsega otroško, deško in dekliško ter odraščajočo dobo. Nosilci so: družina, vzgojne ustanove, župnija in različne pozitivno naravnane skupine.

(263) Vzgoja za zakon se začne že v družini, ki daje otroku občutek varnosti in izkustvo ljubezni. Tu se poraja zaupanje do človeka, brez katerega ni srečnega zakona. V družini vsakdo doživlja, kako sta zapovedi ljubezni do Boga in do bližnjega povezani.

(264) Cerkev mora staršem pomagati do spoznanja, da njihovo zakonsko življenje otrokom oblikuje predstave o vzajemnosti, zakonu in družini. Ker so mnogi današnji starši negotovi glede svoje vere, moralnih norm in družbenega vedenja, jim Cerkev zato prihaja na pomoč s predavanji, seminarji, zakonskimi skupinami in drugimi dejavnostmi.

(265) Temeljna kristjanova usmeritev je življenje v darovanski ljubezni. Za kristjana zakonsko življenje ni edina pot; potrebno je pokazati tudi pot popolne podaritve Bogu v oblikah posvečenega življenja (prim. KKC 1618–1620) in pot samskega življenja. Pot ljubezni, ki vključuje tudi zdržnost, pomaga mladim, da ščitijo ljubezen pred nevarnostmi samoljubja in agresivnosti ter jo branijo pred razvrednotenjem.

(266) V vsakem načrtu župnijske kateheze morajo biti primerno osvetljene vrednote in zahteve ljubezni, življenja, spolnosti, čistosti, zakona in družine kakor tudi samskosti in devištva. Vzgoja za ljubezen in spolna vzgoja naj bosta pozitivno in modro zasidrani v splošni vzgoji. Zato je obvezno organsko in sistematično vzgojo glede odnosov med fanti in dekleti, odnosov do staršev, prijateljstva, ljubezni in spolnosti vključiti v vse programe mladinske pastorale (mladinske skupine,

⁷⁰ Pričujoče smernice priprave na zakrament svetega zakona temeljijo na dokumentih drugega vatikanskega koncila, *Katekizmu katoliške Cerkve* (1601–1658), Rimskem obredniku *Sveti zakon* in na pokoncilskih dokumentih, zlasti na dokumentu papeškega sveta za družino *Priprava na zakon* (CD 71, Ljubljana 1997) ter *Direktoriju družinske pastorale za Cerkev v Italiji* (CD 73, Ljubljana 1997) in na spoznanjih škofijskih zborovanj.

tedni duhovnosti, duhovne obnove, mladinska srečanja, tudi duhovne obnove za birmance).

(267) Mladim je potrebno vlivati pogum in kritičen odnos, da bodo znali plavati tudi proti toku javnega mnenja, ki jim pogosto ponuja toliko najrazličnejših mamljivih ponudb brez odgovornosti in misli na drugega. Pri vzgoji otrok in mladine ne smemo opustiti vzgoje za odpoved, molitve in zakramentalnega življenja. Že v času srednje šole je potrebno načrtno oblikovanje mladih, da spoznajo pot poklicanosti v zakonski ali samski stan. Dobro sredstvo za vzgojo mladih tudi zunaj cerkvenega prostora so različni programi izbirnih vsebin na to temo. Zavedati se je potrebno, da so človekova poklicanost, ljubezen in čistost Božji dar, ki ga moramo izprositi s ponižno in zaupno molitvijo.

(268) Sredstva družbenega obveščanja velikokrat zbujejo nebrzdano čutnost in navajajo k razkroju moralnosti. Zato je potrebno širiti zdravo javno mnenje, ki ima tudi pogum za jasen protest.

Bližnja priprava

(269) Ljudje se danes težko odločijo za zakon. Odlaganje s poroko ima pozitivne in negativne posledice. V zakon stopajo bolj premišljeno in svobodno, bolj je poudarjena enakost med možem in ženo. Na drugi strani pa je navzoča kriza vrednot zakona, razvrednotena spolnost, napačno pojmovanje svobode, strah pred dokončno odločitvijo in odgovornostjo, pomanjkanje družbene opore. Družinsko okolje danes pogosto ne pokaže mladim resničnih vrednot zakona in družine, zato je toliko bolj pomembno, da Cerkev pripravo na zakon ponudi pravočasno in jo mladim primerno predstavi. Bližnja priprava je čas od resne izbire življenjskega partnerja oziroma od zaroke dalje.

(270) Bližnja priprava mora mladim osvetliti temelje resnične ljubezni, psihološke značilnosti življenja v dvoje, zdravstveno-biološka vprašanja, ki so povezana s spolno razsežnostjo zakonskega življenja in posredovanjem življenja; vprašanja, ki se nanašajo na odgovorno starševstvo in na poznavanje predvsem naravnih metod urejevanja spočetij (KKC 2370),⁷¹ zakramentalno razsežnost zakona, cerkvenopravne in civilnopravne posledice sklenitve zakona in odgovornost zakoncev do vprašanj, ki zadevajo zdravo vzgojo in redno vzdrževanje družine.

(271) Bližnja priprava mora mladima pomagati, da se odpreta drug drugemu, se rešita zaprtosti v dvoje in bega pred cerkvenim ali družbenim delovanjem. Že mladinska pastoralna, še bolj pa bližnja priprava mora predstaviti pravo vizijo spolne etike. Predzakonski spolni odnosi ne morejo biti znamenje resnične nove ljubezni, ki jo Kristus podarja novoporočencema z zakramentom zakona. Predvsem zaročencem, ki so tudi člani mladinskih in študentskih skupin po župnijah in so bolj dovzetni za krščansko oblikovan zakon, je potrebno omogočiti resno in poglobljeno pot priprave na zakon.

(272) Potrebna je vzgoja za partnerske, to je vzajemne odnose, in za pravo izbiro soproga ali soproge. Temeljni pogoj za partnerski odnos je sprejetje sebe, sposobnost za dialog, pripravljenost na darovanje, sposobnost ločiti se od staršev in sorodnikov, odraslost v Kristusu, dozorevanje v ljubezni. Za pravo izbiro moža in žene je potrebna ljubezen, ki se je sposobna odločiti za vse življenje. Za to so potrebni čas, svoboda, podobna življenjska usmeritev oziroma zazrtost v iste cilje. Pri pripravi na zakon naj nosilci predzakonske pastoralne izhajajo iz pričakovanj mladih.

(273) Programi bližnje priprave na zakon se izvajajo v obliki celoletne šole za zakon, seminarjev, tečajev, programov ob koncu tedna, duhovnih vaj ipd. Pomembna dejavnika bližnje priprave na zakon sta tudi osebni pogovor s starši, z vzgojiteljem, z duhovnikom in zakrament sprave. Pri vsem tem je potreben določen čas, ker ne gre le za posredovanje znanja, temveč za odpiranje srca molitvi in bogoslužju, ljubezni in poglobljeni veri.

(274) Na pripravo prihajajo pari z različno versko izkušnjo, zato le-ta ne more biti za vse enaka. Na voljo naj bo več različnih oblik. Programi naj bodo v vseh škofijah vsebinsko in metodološko usklajeni ter za posamezno škofijo enotni. Izvajajo naj se nekaj mesecev pred neposredno pripravo na zakon po območjih ali dekanijah.

(275) Udeležba na tečaju priprave je načelno obvezna. S parom, ki se ne udeleži skupne bližnje

⁷¹ Prim. Papež Pavel VI., *O posredovanju človeškega življenja*, Ljubljana 1968.

priprave, se je potrebno temeljito pogovoriti o njegovem ravnanju in pojmovanju zakona. Med duhovniki je potrebna pastoralna doslednost, enotnost in solidarnost. Samo v izjemnih primerih naj župnik nadomesti tečaj z ustrezno osebno pripravo.⁷²

(276) Uresničitev sodobnejših pristopov k pripravi na zakon zahteva določene didaktično-metodične spremembe, kot so: delo v malih skupinah, jasna določitev ciljev in glavnih poudarkov, uporaba sodobnih sredstev komuniciranja, prilagoditev stopnji zrelosti udeležencev. To omogoča med udeleženci osebnejši odnos, prijetnejše ozračje in medsebojno bogatitev.

Zaroka

(277) Javno sklenjena zaroka je pri nas danes še redek pojav. Ljubezen med fantom in dekletom se največkrat pojmuje kot čisto zasebna stvar, ki zadeva samo njiju in njuni družini. Cerkveni dokumenti zaroko spet priporočajo, opravi pa se lahko v družinskem, prijateljskem ali zasebnem krogu.

(278) Čas zaroke je čas rasti, odgovornosti in milosti. Je čas rasti, v katerem mlada zorita za skupno življenje, se oblikujeta kot par, se vadita za skupno življenje, zorita v sožitju in volji, da ostaneta skupaj vse življenje. Učita se spoznavati samega sebe, svoje vrline in napake ter se učita umetnosti ljubezni, ki človeka rešuje zaprtosti in egocentričnosti. Za zaročenca je to obdobje izredno pomembno, kajti v tem času mora dozoreti dokončna odločitev: ali zakon ali spoznanje, da skupno življenje ni mogoče.

(279) Čas zaroke je čas odgovornosti. Zaročenca v tem času zorita v medsebojnem spoznavanju in vzajemnem prilagajanju drug drugemu. Pripravljata se na to, da se bosta v zakonu lahko popolnoma darovala drug drugemu. Čas zaroke ni in ne more biti dovoljenje za skupno življenje in zakonska dejanja.

(280) Čas zaroke je čas milosti, je čas pričevanja in dejavnosti v cerkvenem občestvu; je čas za rast vere, ki jo zlasti pospešuje poglobljena molitev in udeležba pri bogoslužju. V času zaroke naj se mladi pari srečujejo z zakonci, da spoznajo njihovo poklicanost, kakor tudi z duhovniki, redovniki in redovnicami. Pridobili naj bi bogato izkustvo molitve, meditacije, duhovne zbranosti in duhovnih vaj. Spoznati morajo, da poklicanost v zakon in poklicanost v Bogu posvečeno življenje nosi ista ljubezen.

Neposredna priprava

(281) Neposredna priprava obsega osebno pripravo zaročencev na sklenitev zakona, pogovor z župnikom in pripravo na obred svetega zakona. Za zaročenca pomeni sintezo prehojene poti glede verskih, moralnih in duhovnih vsebin, doživetje molitvenega izkustva in prek njega odkritje globine in lepote nadnaravnega življenja ter doživetja novega prijateljstva z Bogom in ljudmi v zakramentu sprave. Tako bodo spoznali svoje poslanstvo v družini, Cerkvi in družbi. Neposredna priprava je tudi ugodna priložnost za začetek neprekinjene zakonske in družinske pastorale.

(282) K neposredni pripravi spada pogovor z župnikom. Obsega naj vsaj dve srečanju. To naj bo iskren in odkrit pogovor o veri. Pomaga naj zaročencema odkriti vso globino in širino zakramenta svetega zakona. Pri pogovoru skupaj oblikujejo poročno slavje. Obrednik priporoča, da je poroka med mašo, vendar naj duhovnik presodi glede na vernost poročencev in sorodstva, ali je taka oblika primerna. Pri oblikovanju poročnega slavja naj sodelujejo zaročenca, njuni sorodniki, prijatelji in člani živih župnijskih občestev.

⁷² Prim. Pododbor za pripravo na zakon pri ŠPS Koper, *Občestvo, zaročenci in priprava na sveti zakon*, Koper 1997.

SKLEPI

Zakramenti uvajanja

1. (136) Medškofijski odbor za družino pri SPS naj na podlagi besedil o zakramentih za vsak zakrament posebej pripravi drobne knjižice ali zloženke, na katerih bo poljudno povzeta vsebina posameznega zakramenta, zapisane pa bodo tudi naloge nosilcev zakramentalne pastore, njihove pravice in dolžnosti.
2. (140) Slovenska oznanjevalna komisija naj poskrbi za pripomočke za dobro pripravo za prejem zakramenta svetega krsta ter za pastoralo krščencev in njihovih družin po prejemu zakramenta.
3. (160) Odbor za katehumenat pri Slovenski oznanjevalni komisiji naj izdela vsebinske in metodološke pripomočke, ki so prilagojeni različnim starostnim obdobjem katehumenov.
4. (160, 170) V vseh slovenskih škofijah naj velja, da vse tri stopnje katehumenata odraslih (predkatehumenat, katehumenat in mistagogija) trajajo praviloma eno leto in pol. V času mistagogije naj bo vsaj deset zaporednih srečanj v krajšem časovnem obdobju, kasneje v obdobju enega leta mesečna srečanja, po tem času pa naj bodo srečanja vsaj enkrat na leto.
5. (180) Na začetku leta birmе vsak boter podpiše izjavo, s katero dokazuje, da izpolnjuje pogoje za botrstvo. Besedilo izjave pripravi SPS.
6. (195) Slovenska škofvska konferenca imenuje strokovno komisijo v okviru SPS, ki bo spremljala razvoj birmanske pastore obeh pristopov v naslednjih petih letih. Ta komisija bo na podlagi strokovne analize stanja SŠK pripravila predloge za nadaljnje odločitve na tem področju.
7. (195) Slovenski katehetski odbor je v sodelovanju z drugimi medškofijskimi telesi odgovoren za izdelavo programa birmanskega uvajanja, ki začne veljati, ko ga potrdi SŠK.
8. (196, 199) Župnik naj v program birmanskega uvajanja vključuje aktivno sodelovanje birmancev pri karitativno-socialnih dejavnostih in pri liturgičnem življenju Cerkve ter pripravlja redna srečanja s starši in botri birmancev. Birmovalec ali njegov zastopnik naj pred birmo pri srečanju z birmanci poudari vprašanje njihovega konkretnega vključevanja ali angažiranja v krščanskem občestvu.
9. (199) Birmanska slovesnost naj se redno časovno loči od vizitacije in osebnega srečanja škofa z birmanci oziroma župnijo. Tako bo tudi več časa za temeljito srečanje predvsem s tistimi verniki, ki dejavno sodelujejo v župnijskem občestvu.
10. (202) Slovenski katehetski odbor naj skupaj z odgovornimi za mladinsko pastoralo začne s pripravo katehetskega načrta za obdobje po birmi.
11. (204) Voditelji birmanskih skupin naj se stalno in redno izobražujejo. Za to poskrbi župnik sam ali pa jih napoti na Teološko pastoralno šolo, v Šolo za animatorje in podobne oblike izobraževanja. Vse oblike izobraževanja naj jasno določijo ciljno skupino in doseženo stopnjo usposobljenosti.
12. (207) Slovenska liturgična komisija naj pripravi praktična navodila za sodelovanje pri maši, ki bodo poenotila različno prakso po naših župnijah, zlasti kar zadeva telesno držo pri posameznih delih bogoslužja. Navodila bo potrdila SŠK.
13. (214) Po uvedbi devetletke naj bo prvo sveto obhajilo po dveh ali treh letih verouka.
14. (216) V okvir priprave na prvo spoved spadajo tudi obhajanja samostojnih spokornih bogoslužij. Prva spoved naj bo kakšen teden pred prvim obhajilom, ni pa primerna praksa, da je časovno preveč oddaljena od prvega obhajila.
15. (218) Slovenska liturgična komisija naj pripravi primerno gradivo za skupno molitev in češčenje Najsvetejšega.

Zakramenta ozdravljanja

16. (221) Pri oznanjevanju je vedno znova potrebno ovrednotiti sveto popotnico kot zakrament umirajočih, ki ga je vernik dolžan prejeti, če mu je to le mogoče.

17. (226, 235) Urnik spovedovanja v župniji naj bo praviloma oznanjen in zapisan tako kot urnik za maše. V večjih mestih bi morali poskrbeti, da je eden od duhovnikov vedno na voljo za spoved v eni od mestnih cerkva. Tudi ta urnik naj bo objavljen v drugih mestnih cerkvah.
18. (226) Slovenska liturgična komisija naj pripravi navodila za ureditev spovednic v skladu s cerkvenimi predpisi, izpolnjevanje navodil pa naj preverjajo dekani.
19. (238) Župniki naj vsaj nekajkrat na leto poskrbijo, da pride v župnijo spovedovat eden ali več spovednikov od drugod. V adventnem in postnem času se priporočajo samostojna spokorna bogoslužja in skupna priprava vernikov s posamično spovedjo. V tem primeru naj bo na voljo več spovednikov. Spoved naj po možnosti ne bo med mašo.
20. (239) V bolnišnicah in domovih za ostarele naj bodo urejene kapele, v katerih bodo lahko bolniki oziroma stanovalci pri maši, kjer se bodo zadrževali v osebni molitvi in bodo imeli možnost za duhovni pogovor z duhovnikom. Za to naj si prizadeva pristojni duhovnik na ozemlju svoje župnije.

Zakramenta služenja

21. (252) Po župnijah naj se pospešujejo različne oblike vzpodbujanja duhovnih poklicev, še zlasti molitev za nove duhovne poklice na veliki četrtek, vsak prvi četrtek ali soboto v mesecu, duhovne vaje, duhovno vodstvo in drugo. Spodbuda k stalni prošnji za duhovne poklice je lahko tudi molitvena zveza, ki naj se ustanovi po škofijah in razširi na župnije.
22. (264) Slovenska oznanjevalna komisija naj pripravi program za vzgojo za ljubezen in daljno pripravo na zakon, namenjen staršem, katehetom in voditeljem mladinskih skupin.
23. (267) Cerkev naj pride mladim naproti z ustanavljanjem posebnih svetovalnic za zaročence in mlade pare ter jim tako konkretno pomaga pri odločanju. Pri tem naj sodeluje z ustreznimi civilnimi ustanovami.
24. (273) Programi tečajev naj bodo v vseh škofijah vsebinsko in metodološko usklajeni. Zaročenca naj se prijavita domačemu župniku po možnosti šest mesecev pred poroko. Pri običajni obliki priprave na zakon naj obsega tečaj najmanj pet srečanj, med njimi pa naj bo po možnosti tedenski časovni razmik.
25. (280) Zaročni obred naj bo približno pol leta pred poroko, vendar ne med mašo.

4.4 Karitativna dejavnost

4.4.1 Cerkev je vedno služila človeku

(283) Najvišji vzor služenja je Jezus Kristus in po njegovem zgledu je bila v prvih krščanskih skupnostih ena osrednjih nalog skrb za uboge. Zato so apostoli predlagali množici učencev, naj izmed sebe izberejo diakone, ki bodo skrbeli za strežbo, da se bodo sami laže posvetili molitvi in oznanjevanju Božje besede. Tudi apostol Pavel je posebej skrbel za nabirke v cerkvenih občinah za uboge (prim. 1 Kor 16,1; 2 Kor 9,12). Apostolska dela pripovedujejo, da so mnogi kristjani prostovoljno prodali vse svoje imetje ter izkupiček izročili apostolom, da je lahko sleherni dobil, kar je potreboval (prim. Apd 4,32–37).

(284) Karitativna dejavnost ima na Slovenskem zelo starodavne korenine. Od srednjega veka naprej so zanjo skrbeli zlasti novo nastali redovi in bratovščine. Redovi so se posebej izkazali tudi s konkretno pomočjo ljudstvu ob raznih kužnih epidemijah. Sredi 19. stoletja so nastajala Katoliška rokodelska društva, ki jih je ustanavljal Adolf Kolping po Evropi in tudi v Sloveniji, njihova naloga pa je bila prvenstveno socialna in izobraževalna skrb za delavsko mladino. Močno socialno dejavnost je ob koncu 19. stoletja sprožila okrožnica Rerum novarum papeža Leona XIII. Na slovenskih tleh se jo je trudil uresničevati predvsem Janez Evangelist Krek, ki je na začetku 20. stoletja s hranilnicami in zadrugami pomagal najnižjim družbenim slojem. Seveda so bile v tem času že zelo dejavne nekatere karitativne organizacije, ki so se leta 1930 povezale v Zvezo karitativnih društev: Vincencijeva družba – Vincencijeve konference, Družba svete Elizabete – Elizabetine konference, Škofijsko društvo za varstvo sirot, Društvo za mladinske domove, Rafaelova družba za izseljence, Služkinjski dom in Ljudska kuhinja. V njih so zavzeti laiki poleg osebne pomoči v osnovnih župnijskih skupinah vodili tudi ustanove, kot so sirotišnice, zavetišča, dijaški domovi itd.

(285) Po drugi svetovni vojni je bilo Cerkvi karitativno delovanje prepovedano. To je trajalo vse do propada komunizma. Toda tudi v tistem času je Cerkev v okviru možnosti poskušala karitativno delovati na osebni in občestveni ravni. V začetku sedemdesetih let je bilo pomembno zlasti ustanavljanje Predala dobrote pri Ognjišču. Od leta 1973 deluje Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov (KBBI). Komisija za diakonijo pri Slovenski škofovski konferenci je leta 1979 začela povezovati vse pobude: delo za slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, za matere samohranilke, za stare, za alkoholike, pastoralo bolnikov in druge oblike služenja. Te dejavnosti so kasneje našle svoje mesto v komisijah za diakonijo v okviru Župnijskih pastoralnih svetov. Komisije za diakonijo so bile osnova za ustanavljanje Župnijskih karitas (ŽK), potem ko je bila leta 1990 osnovana Slovenska karitas (SK) in nato še Škofijske karitas (ŠK). Leta 1983 sta začela delovati Servis dobrote mladih ter gibanje Vera in luč; od leta 1985 deluje Betanija; z letom 1994 sta ponovno začeli delovati Vincencijeva zveza dobrote in Kolpingova organizacija. Nekaj let že delujeta projekt Skala in Komisija za diakonijo pri KORUS-u; od leta 1996 je odprt Frančiškanski družinski center, z letom 1998 je bil osnovan Anin sklad, leta 1999 pa še Slomškova ustanova.

4.4.2 Služenje kot naloga posameznika in skupnosti

(286) Kristjan bo tudi v prihodnje kot posameznik, preko Karitas ali drugih dobredelnih ustanov in organizacij pomagal pri reševanju stisk sodobnega človeka, ne glede na svetovni nazor ali versko pripadnost.

(287) Vsak kristjan je osebno poklican, da uresničuje to razsežnost svoje vere. Ni dovolj samo poznavanje in izpovedovanje nauka, ki ga oznanja Cerkev, ni dovolj samo udeležba pri bogoslužju, ampak je prav tako pomembno služenje bližnjemu v potrebi. To služenje človeku bo kristjan uresničil najprej sam v svojem življenjskem krogu tako, da tega ne bo oznanjal naokrog, ampak bo za njegova dela vedel predvsem Bog. Po tem bo uresničil svojo ljubezen do bližnjih, ki so v njegovi družini in v cerkvenem občestvu. V vsakdanjem življenju, predvsem v političnem delovanju, pa bo zastavil vse svoje moči, da se v slovenski družbi in po svetu vzpostavijo take razmere, da se bodo revščina, lakota in druge stiske zmanjšale ali jih bo mogoče celo preprečiti. Tudi za slovenske kristjane naj velja, kot za prve kristjane v Jeruzalemu: Nihče med njimi ni trpel pomanjkanja (prim. Apd

4,34).

(288) Vsako krščansko občestvo je tako kot posameznik verodostojno v izpovedovanju svoje vere, ko njegova vera vodi v konkretna dejanja. Zato mora vse oznanjevanje in vsa liturgija voditi v služenje kot posnemanje Jezusa Kristusa, ki je svoje oznanjevanje potrdil v dejanjih ljubezni do potrebnih in svojo zadnjo večerjo povezal z umivanjem nog apostolom (prim. Jn 13,5). Le tako bo tudi danes krščansko občestvo pričevanjsko in misijonsko po zgledu prvih krščanskih skupnosti, o katerih pravijo Apostolska dela: »Hvalili so Boga in vsi ljudje so jih imeli radi. Gospod pa jim je vsak dan pridruževal te, ki so našli odrešenje« (Apd 2,47). Po zgledu prvih krščanskih skupnosti bo vsako občestvo rado dajalo del dohodkov od premoženja v dobro najbolj ubogih med njimi. Zato je potrebno v občestvu odkrivati posamezne karizme in tistim, ki se želijo posvetiti skrbi za bližnjega, omogočiti delovanje in povezovanje.

(289) Naš čas izziva in vabi Cerkev v njeni karitativni razsežnosti, da preveri svojo verodostojnost. Zato bomo morali v prihodnje na tem področju po naročilu koncila (CS 92) skrbeti za verodostojnost Cerkve s prizadevanji za dostojanstvo človekovega življenja, z medsebojnim spoštovanjem, solidarnostjo, spoštovanjem različnosti in dialogom. Prav tako pa bo morala Cerkev v Sloveniji postati solidarnostna z drugimi ljudstvi z vsega sveta in njihovimi stiskami. Na področju karitativne dejavnosti moramo zato spremeniti mišljenje. Ni dovolj, da se kristjani ukvarjamo le s karitativno pomočjo najbolj prizadetim članom družbe. Več pozornosti je potrebno posvetiti načrtnemu prizadevanju za pravičnejši gospodarski, socialni, politični in pravni red, za preprečevanje oziroma vnaprejšnje ustvarjanje pozitivne »podlage« za kakovostno življenje.

(290) Posebni izzivi našega časa zahtevajo, da z vso tankočutnostjo odkrivamo vse odkrite in prikrite oblike nasilja nad otroki, mladostniki, ženskami in starostniki. Zato je potrebno omogočiti zadovoljevanje nematerialnih potreb vsem tem skupinam ter se zavzemati za primerno ureditev mestnih naselij, vrtcev, šol, internatov, domov za ostarele in podobno.

(291) Potrebno je začeti z načrtno vzgojo za sprejemanje starosti in spodbujati k vzajemnosti med generacijami. Odločno moramo razkrinkavati in nasprotovati izsiljenemu (ne nujnemu) delu ob nedeljah ter iskati poti za omogočanje počitka tistim, ki se ne morejo odpočiti zaradi revščine in bede (KKC 2186). Po okrajih je potrebno organizirati posvetovalnice za nezaposlene, za odvisnike, za ljudi v stiski in poskrbeti za primerno izobrazbo svetovalcev. Te je potrebno vključevati v programe izobraževanja in delovanja, ki jih organizira država, in tiste, ki jih pripravlja Cerkev ali drugi za to pooblaščen centri. V občestvu moramo odkrivati karizme med tistimi, ki žele delati za bližnje, spodbujati službo stalnega diakonata in vključevanje diakonov v socialno-karitativno dejavnost.

(292) Vsaka škofija bo kot delna Cerkev skrbela za uresničevanje službe bližnjemu tako na ravni vseh župnij kakor tudi dekanij in drugih pastoralnih enot. Prav tako bo omogočala uresničevanje služenja bližnjemu prek različnih skupin, organizacij in gibanj. Škofija naj bo prostor, kjer imajo možnost za uresničitev najrazličnejše pobude in karizme.

Kristjan se dejavno vključuje tudi v programe socialne pomoči potrebnim, ki jih organizirata država ali civilna družba.

4.4.3 Vloga karitativne dejavnosti kot služenje

4.4.3.1 Župnijska karitativna dejavnost

(293) Vsaka župnija naj v okviru ŽPS ustanovi Župnijsko komisijo karitativnih dejavnosti, katere sestavni deli so Župnijska karitas in vse druge karitativne skupine in ustanove, ki delujejo na njenem področju.

Prvi in neposredno odgovoren za uresničevanje karitativne dejavnosti in nenehno rast duha služenja v župniji je župnik. Kjer posamezna župnija ne more ustanoviti in voditi svoje komisije karitativnih dejavnosti, naj se poveže z drugimi župnijami v dekaniji.

(294) Osnovno poslanstvo Župnijske komisije karitativnih dejavnosti je, da odkriva vse oblike uboštva, z njimi seznanja sebi nadrejene ustanove, po svojih močeh pa jih tudi sama odpravlja. Župnijska karitas in druge karitativne ustanove, ki v Župnijski komisiji karitativnih dejavnosti

delujejo v okviru župnije, naj ta pomaga pridobiti in urediti ustrezne prostore za dejavnost in organizacijo pomoči ljudem v gmotni, duševni in duhovni stiski. Župnija bo z občasnimi nabirkami ter stalnim zbiranjem in delitvijo materialne pomoči omogočala delovanje karitativnih skupin. Del zbranih sredstev bo dala tudi na voljo za potrebe ubogih v širši skupnosti – dekaniji, škofiji, narodu in po svetu. Seveda pa bo župnija prek svojih karitativnih skupin in ustanov pomagala reševati stiske ljudi ne samo na gmotnem področju, pač pa tudi z organiziranimi oblikami ozaveščanja, izobraževanja, svetovanja in pomoči pri iskanju zaposlitve.

(295) Vsaka dekanija bo prek primerne animatorja karitativnih dejavnosti povezala vse druge karitativne skupine in ustanove, ki na njenem področju organizirano karitativno delujejo, v dekanijsko komisijo karitativnih dejavnosti.

4.4.3.2 Škofijska karitativna dejavnost

(296) Naloga Škofijske komisije karitativnih dejavnosti, ki jo sestavljajo Škofijska karitas (ŠK) in vse druge karitativne skupine in ustanove, ki delujejo na njenem področju, je, da v škofovem imenu pospešuje vse tovrstne pobude in dejavnosti v škofiji, povezuje ter zagotavlja potrebno edinstvo med posameznimi skupinami in ustanovami. Njena prva skrb je, da bi bilo to delovanje v duhu evangelija in družbenega nauka Cerkve. Prvi in neposredno odgovoren za uresničevanje karitativnih dejavnosti in nenehno rast duha služenja v škofiji je škof.

(297) Škofija naj skrbi za zagotovitev primerne osebja, ustreznih prostorov in gmotnih sredstev, da bo Škofijska komisija karitativnih dejavnosti lahko delovala v dobro vseh. Škofijska komisija karitativnih dejavnosti je tista, ki strateško spodbuja, usmerja, vodi in povezuje karitativne dejavnosti v dekanijah. Škofijska komisija karitativnih dejavnosti naj prek župnijskih komisij karitativnih dejavnosti ali drugače nenehno odkriva sodobne oblike uboštva v škofiji, raziskuje načine njihovega odpravljanja in predlaga župnijskim komisijam karitativnih dejavnosti konkretne možnosti delovanja. Razmišljala bo tudi, kje so možnosti za ustanovitev lastne socialne ustanove ali pa bo podpirala ustanavljanje teh na župnijski ravni. Zato bo pomagala pri iskanju možnosti za ustrezne sklade in fundacije, ki bodo v pomoč pri dejavnosti.

4.4.3.3 Vseslovenska karitativna dejavnost

(298) Delo vseh karitativnih skupin in ustanov spodbuja, povezuje ter usklajuje Slovenska komisija karitativnih dejavnosti (SKKD). SKKD spodbuja karitativno dejavnost in socialno poslanstvo Cerkve na narodni ravni s pospeševanjem prostovoljnosti ter vzgojo h karitativni dejavnosti in njeno navzočnost v rednem pastoralnem delu. Pomaga pri civilnopравни ureditvi posamezne karitativne dejavnosti ter pri povezovanju z državnimi socialnimi institucijami in ustanovami. S pomočjo posameznikov, skupin in ustanov si prizadeva, da se v parlamentu sprejemajo taki zakoni, ki omogočajo večjo socialno pravičnost in pomoč najrevnejšim. Skrbi za primerno predstavitev svojih članic v javnosti in za povezovanje s karitativnimi ustanovami v tujini, da bi tako prispevala svoj delež k reševanju socialnih stisk ljudi v drugih deželah sveta. Koordinira povezovanje s Teološko fakulteto, semenišči in redovnimi skupnostmi za uvajanje bodočih pastoralnih delavcev v karitativno dejavnost. Ta naj postane sestavni del obveznih specialnih predavanj. Pri pastoralnih predmetih naj se slušatelji praktično srečajo s karitativnimi organizacijami in ustanovami ter po možnosti pridobijo izkušnje s tovrstnim delom.

(299) Za svoje delovanje naj SKKD, ki mora biti predvsem usklajevalno telo, izdela *Statut*, ki bo vsem organizacijam in ustanovam – članicam SKKD – zagotavljal ohranitev njihove avtonomnosti in urejal medsebojno sodelovanje.

Statut naj določa vlogo in pristojnosti Škofovske konference, ki jo zastopa eden izmed škofov. Opredeljuje odgovornosti in pristojnosti predstavnikov posameznih članic ter narodnih koordinatorjev. Slovenska karitas naj bo zaradi svoje organiziranosti in povezanosti z državnimi institucijami ter svojim članstvom v tujini za SKKD uradni sogovornik z državo in tujino. Prav tako naj SKKD pomaga vsem karitativnim ustanovam v SKKD pri registraciji in ureditvi njihovega pravnega položaja v družbi.

4.4.4 Cerkevne socialne ustanove

(300) Cerkev je poklicana, da deluje in ustanavlja socialne ustanove v skladu s svojim poslanstvom zlasti na področjih, za katera ni dovolj poskrbljeno s strani države in drugih civilnih organizacij, pa tudi zaradi pluralnosti ponudb in pravice do izbire socialnih storitev. Pri tem si bo prizadevala za zagotovitev stalnih virov financiranja.

(301) Posebej mora biti pozorna pri skrbi za ljudi, ki so v družbi najbolj socialno in duhovno ogroženi ali so na robu socialne izključenosti. V prihodnje je potrebno usmeriti dejavnost tudi na področje človeških stisk, kot so: prostitucija, samomorilnost, celovita skrb za starejše, zaščita azilantov in migrantov, duhovna skrb in človeška bližina za zapornike in duševne bolnike. Cerkevne socialne ustanove so lahko tudi pomembna pomoč družinam v njihovih najrazličnejših stiskah in potrebah, kot je varstvo otrok, ostarelih in tistih s posebnimi potrebami, pomoč pri gospodinjstvu ipd.

(302) Po svojih zmožnostih ter glede na potrebe in pričakovanja bo Cerkev razvijala svojo mrežo in se vključevala v javno mrežo vzgojno-varstvenih, svetovalnih, socialno-preventivnih in socialno-kurativnih ustanov, ki naj si prizadevajo za enakopravnost delovanja z drugimi sorodnimi ustanovami v državi.

(303) Slovenske karitativne ustanove se zavedajo velikih stisk in potreb, ki jih doživljajo ljudje v drugih deželah sveta, zlasti v deželah v razvoju, v deželah, ki so jih prizadele vojne in naravne nesreče. V duhu človeške in evangeljske solidarnosti ter hvaležnosti za pomoč, ki smo je bili nekdanj sami deležni, smo dolžni tem ljudem tudi mi pomagati. V ta namen se slovenske karitativne ustanove povezujejo z drugimi sorodnimi ustanovami po svetu.

SKLEPI

1. (298) Slovenska škofovska konferenca ustanovi Slovensko komisijo karitativnih dejavnosti. Temu primerno naj članice prilagodijo svoja pravila. V okviru SKKD-ja se lahko ustanovi poseben urad, ki bo spremljal sodelovanje med cerkvenimi karitativnimi ustanovami in državnimi službami.
2. (302) Slovenska komisija karitativnih dejavnosti pripravi merila in normative, ki jih bo potrdila SŠK. Iz njih naj bo razvidno, katera ustanova se lahko šteje za cerkveno in je z njo ustrezno organizacijsko povezana.

5 Življenje v Cerkvi

5.1 Vzgoja za medsebojne odnose v družini, pri katehezi, v Cerkvi in v šoli

5.1.1 Življenje v družini

(304) Med številnimi nalogami Cerkve je skrb za zakon in družino med najpomembnejšimi. Zato ima »po zgledu Kristusa, ki je prišel na svet, da bi služil, Cerkev služenje družini za eno svojih bistvenih nalog«. ⁷³ »Krščanski zakonci z zakramentom svetega zakona označujejo skrivnost enotne in rodovitne ljubezni med Kristusom in Cerkvijo in so te skrivnosti deležni (prim. Ef 5,32); v moči zakramenta si v zakonskem življenju pri sprejemanju in vzgajanju otrok med seboj pomagajo k svetosti; in tako imajo v svojem življenjskem stanu in v svojem redu svoj lastni dar v Božjem ljudstvu (prim. 1 Kor 7,7). »V družini, tej tako rekoč domači Cerkvi, morajo biti starši svojim otrokom z besedo in zgledom prvi oznanjevalci vere in morajo v vsakem gojiti njegov lastni poklic, posebno skrbno pa sveti poklic« (C 11).

(305) Vsaka družina ima pravico do ljubeče in modre pomoči Cerkve. »Pastoralno prizadevanje Cerkve se ne omejuje zgolj na bližnje krščanske družine, temveč širokosrčno, po meri Kristusovega srca, skrbi za družine v njihovi celoti, prav posebej pa za tiste, ki živijo v težavnem in neurejenem položaju. Za vse naj ima Cerkev besedo resnice, dobrote, razumevanja, upanja in žive soudeležnosti v njihovih, včasih prav dramatičnih težavah; vsem nudi svojo nesebično pomoč, da bi se mogli približati vzoru družine, kakršno je hotel Stvarnik.« ⁷⁴

(306) Cilj pastore zakoncev in družin je njihova rast in pomoč, da lažje izpolnjujejo svojo poklicanost in poslanstvo. Družinska pastorala poteka organsko in sistematično ter prevzema vedno bolj središčni prostor v pastoralni splošni, saj so skoraj vsi pastoralni cilji neposredno ali posredno povezani z življenjem v družini.

(307) V družinski pastoralni nosijo glavno odgovornost zakonci in družine. »Kajti s sklenitvijo zakona med krščenimi, ki je povzdignjen v dostojanstvo zakramenta, izroča Kristus krščanskim zakoncem posebno poslanstvo za apostolat, ko jih pošilja kot delavce v svoj vinograd, še prav posebej v družinski pastoralni« (FC 71,1). Naloga zakoncev je, da ob pomoči Cerkve odkrivajo sebi lastno poklicanost in duhovnost, ki raste iz zakramentalne milosti.

5.1.1.1 Pastoralna mladih zakoncev

(308) Zakonci se v prvih letih zakona soočajo z novimi odgovornostmi. Cerkev jim je pri njihovem osebnem prehodu v zakonsko in družinsko življenje ter pri vključevanju v župnijsko občestvo dolžna pomagati.

(309) Pastoralna za mlade zakonce naj vsebuje ustrezne verske programe za rast v edinosti, za odgovorno starševstvo, uvajanje v vzgojo otrok in v cerkveno življenje župnije. Hkrati pa je potrebno usposabljanje krščansko občestvo, zlasti starše mladoporočencev, za zrelo sprejemanje in spremljanje mladih zakoncev v njihovem okolju.

(310) Cerkev naj bo do mladih zakoncev posebno pozorna zlasti z naslednjimi pastoralnimi pobudami: mlade družine naj z ljubeznijo in vso pozornostjo sprejema v župnijsko skupnost; na župnijski ali medžupnijski ravni naj premišljeno organizira srečanja za zakonce, ki so se poročili v zadnjem letu; vključuje naj jih v zakonske skupine; na medžupnijski ravni naj ponudi primerne programe (na primer duhovne obnove, vikende za zakonce, duhovne vaje, praznovanje obletnic, predavanja), namenjene mladim zakoncem; posebno pomoč družinam, ki so v katerikoli stiski in potrebi; zakonske svetovalnice. Usposobljeni svetovalci naj za zaročence in zakonce organizirajo tečaje modernih, visoko zanesljivih naravnih metod za urejevanje spočetja in individualno svetovanje na tem področju.

⁷³ Prim. Janez Pavel II., *Pismo družinam*, CD 54, Ljubljana 1994, 2–3.

⁷⁴ Prim. Janez Pavel II., *Pismo družinam*, 69.

(311) Ob rojstvu otroka se mladi zakonci srečajo s krstno pastoralo. Otrokovo rojstvo odpre zakoncema nove razsežnosti življenja, otrokov krst pa je v neposredni zvezi z njunim verskim življenjem.

5.1.1.2 Družinska pastoralna po prvih letih zakona

(312) Tudi po prvih letih zakonskega življenja potrebujejo zakonci in njihove družine organsko in sistematično pastoralno oporo Cerkve. To naj služi utrjevanju družinske skupnosti in evangelijski motivaciji za odgovorno posredovanje življenja. Cerkev naj zakoncem tudi pomaga pri vzgoji otrok in pristni zakonski duhovnosti (prim. CS 48); da bodo tako ozaveščeni pri odgovornem sprejemanju svojega misijonskega poslanstva v Cerkvi in družbi.

5.1.1.3 Pastoralna zakonov in družin, ki so v težavah ali so neurejeni

(313) V življenju zakoncev in družin je veliko posebnih primerov⁷⁵, ki jih je potrebno spremljati z ustreznim znanjem in ljubečo pozornostjo. Za vsakega od teh primerov mora imeti Cerkev osebni pristop. Pastoralna naj izhaja iz ljubezni in resnice. Jezus je vedno branil ter oznanjal resnico in moralno popolnost. Obenem je bil neizmerno usmiljen do grešnikov. Če Cerkev želi, da njen pastoralni odnos do težkih in neurejenih zakonskih primerov izhaja iz ljubezni in resnice, mora v svojem pastoralnem zavzemanju dosledno predlagati vsebino in načela, ki so v skladu s krščanskim oznanilom.

(314) Iz zvestobe resnici moramo povedati, da kristjani s cerkveno neurejenim zakonom ne živijo v skladu z evangelijem in zakramentalno naravo zakonske zveze, vendar kljub temu po krstu pripadajo Cerkvi. Za vredno prejetje zakramentov sprave in evharistije morajo urediti svoj neurejeni položaj. Zakoncem, ki se trudijo, iskreno kesajo in težijo k spreobrnjenju, Cerkev dobrohotno pomaga.

(315) Čeprav ima civilna poroka svojo vrednost, ker ima obliko javnosti, pa vendar samo civilna poroka za kristjana ne zadošča. Pastoralni odgovor bo ustrežnejši, če vemo, ali gre v teh primerih za nevernost, za nerazumevanje zakona kot zakramenta, za pritisk okolja ali za težnjo, da z zakonom le »poskusita«. Zato naj krščansko občestvo, ki spremlja samo civilno poročen par, temu pomaga, da bo uredil svoj položaj v luči krščanskih načel (FC 82,2). K urejanju civilnih zakonov moramo pristopati modro, da ne ustvarjamo videza, kot da gre le za ureditev formalnih zadev.

(316) Ker smo prepričani, da je ločitev zakoncev le skrajni in izjemni izhod iz stiske, v katero zaideta, naj krščansko občestvo naredi vse in zakoncema pomaga, da ne pride do ločitve. Če se zakonca vendarle ločita, je potrebno biti z ločenimi solidaren in jih podpirati v trpljenju in osamljenosti. Pomagati jim je potrebno, da se čimprej dejavno vključijo v življenje in da se ne umikajo v svojo bolečino. Če ostanejo sami, glede prejetja zakramentov ni nobene ovire.

(317) Pri razvezanih, ki so ponovno (civilno) poročeni, je potrebno upoštevati mnoge zelo različne nagibe, ki so jih pripeljali v cerkveno neurejen položaj. Krščansko občestvo naj teh ljudi ne potisne na rob. Posebno občutljivi bodimo do tistih, ki imajo otroke. Cerkev naj tudi zanje pripravi ustrezno oskrbo. Za vernike, ki so v takšnem družinskem položaju, je pristop k obhajilu mogoč le po zakramentalni odvezi, ki jo spovednik lahko podeli le tistim, ki obžalujejo prekršitev znamenja zaveze s Kristusom in zvestobe do njega ter so odkritosrčno pripravljene živeti tako, da to ne bo v protislovju z nerazvezljivostjo zakona. To je konkretno tedaj, kadar mož in žena iz resnih razlogov – na primer zaradi vzgoje otrok – ne moreta izpolniti dolžnosti ločitve – a se obvezeta živeti povsem vzdržno, to je, da se vzdržita dejanj, ki so pridržana zakoncem.⁷⁶

(318) V nekaterih primerih se lahko pokažejo resna znamenja, da je bil zakon nepravilno sklenjen. Takrat je potrebno ljudem pomagati, da se pri cerkvenem sodišču dejstva raziščejo in se ugotovi oziroma potrdi ničnost zakona.

⁷⁵ Posebno pastoralno skrb zahtevajo: zakoni brez otrok, osamljene družine, ostareli zakonci, samohranilke in samohranilci, vdovci in vdove, ločeni, ki so ponovno civilno poročeni, družine s prizadetimi otroki, družine z otroki s posebnimi potrebami.

⁷⁶ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 84.

(319) Družinska pastoral je ob naraščajočem pojavu svobodnih zvez pred novimi izzivi. Najprej se mora usmeriti v preventivno delovanje z namenom, da spozna in zdravi vzroke, zaradi katerih prihaja do takih zvez. Razlogi so lahko socialne, ekonomske in pravne narave, izhajajo pa tudi iz kulturnih, individualističnih in psiholoških drž. Končni cilj pastoralnih prizadevanj ob svobodnih zvezah je, da pripravimo pogoje za ureditev zakona.

(320) Cerkev vedno dosledno zagovarja heteroseksualno monogamno družino, zato ne sprejema možnosti zakonskih zvez istospolnih partnerjev. Na preventivnem in širšem vzgojnem področju je potrebno ta pojav spremljati na osebni ravni.

5.1.1.4 Ustanove, nosilci, sodelavci družinske pastore in njihovo oblikovanje

(321) Nosilec družinske pastore je celotno Božje ljudstvo; posebno odgovornost imajo škofje, duhovniki, diakoni, redovniki in redovnice ter predvsem zakonci (prim. CS 52,7). Prav tako pa je potrebno v celotno pastoralo družine pritegniti strokovno osebje (prim. CS 52,4).

(322) Koordinacijo vseh dejavnikov družinske pastore v škofiji (gibanja, društva, redovniki, katoliške šole ...) vodi Škofijski odbor za družino (ŠOD) pri Škofijskem pastoralnem svetu (ŠPS) po načelu subsidiarnosti in edinosti.

(323) Na prvem mestu je odgovorna delna Cerkev s strukturo svojih župnij, dekanij, pastoralnih območij in/ali arhidiakonotov. Vprašanja, ki so skupna vsem škofijam v Sloveniji, naj odkriva, spremlja in rešuje Medškofijski odbor za družino pri Slovenskem pastoralnem svetu (SPS), ki tudi preverja programe in določa merila.

(324) Za izvajanje »organskega načrta družinske pastore« in priprave na zakon naj se na ravni pastoralnih območij in dekanij oblikujejo ustanove, ki bodo to delo na različnih ravneh izvajale, spremljale, usklajevale in pri njem sodelovale. Te ustanove naj skrbijo tudi za stalno izobraževanje sodelavcev, tako klerikov kot laikov. Vsako pastoralno območje naj si prizadeva, da pridobi zadostno število usposobljenih laičkih sodelavcev za družinsko pastoralo.

(325) V vsaki župniji naj bo v okviru Župnijskega pastoralnega sveta (ŽPS) ustrezno telo za pospeševanje družinske pastore in za ustrezne medžupnijske povezave na tem področju.

(326) Sodelavci za družinsko pastoralo naj bodo praktični kristjani, osebno povezani s Cerkvijo in pripravljeni delati z drugimi po pastoralnem načrtu Cerkve. Priporočamo mandatno dobo imenovanja sodelavcev za pet let, ki se lahko podaljša oziroma ponovi, če le-ti skrbijo za nenehno usposabljanje in izpolnjujejo določene pogoje.

5.1.2 Življenje mladih v Cerkvi

(327) »Na splošno se ugotavlja, da so prve žrtve duhovne in kulturne krize, ki prizadeva svet, mladi rodovi. Prav tako je tudi res, da ima prizadevanje za boljšo družbo v njih največ upanja« (SPK 181). Zato naj mladina poleg družine in občestva postane prednostna pastoralna skrb Cerkve na Slovenskem. Če se bo povečalo število usposobljenih oseb, ki bodo delale na področju mladinske pastore, če bomo vlagali v kakovost programov in ustrezno infrastrukturo, bo to dolgoročno pomenilo tudi prenovo zakonske in družinske pastore, liturgije, dobrotelosti ipd.

5.1.2.1 Pogled nazaj

(328) Začetki povojne mladinske pastore segajo v šestdeseta leta, ko je popustila ostrina totalitarnega režima. Nov polet ji je dalo koncilsko in pokoncilsko dogajanje. Marsikje so se oblikovale župnijske mladinske skupine, ki so jih vodili domači duhovniki. Metoda dela teh skupin je bila izrazito katehetska, le da so bile teme v primeri z osnovnošolsko katehezo izbrane bolj naključno in po željah mladih. Mladinska veroučna skupina je navadno gojila tudi trenutke družabnosti, priljubljena so bila romanja in izleti v naravo. V Ljubljani in nekaterih drugih večjih krajih so nastale študentske skupine in ciklusi predavanj za študente, ki so dobili novo razsežnost z ustanovitvijo Teološkega tečaja za študente in izobražence leta 1967. V drugi polovici šestdesetih let so posamezni duhovniki in redovne skupnosti začeli prirejati različne oblike duhovnih vaj. V

istem obdobju je dobila slovenska mladina stik z mednarodnimi duhovnimi gibanji, ki so se jim v naslednjih dveh desetletjih pridružila še nova.

(329) Pokoncilski slovenski mladinski pastori sta dala pomemben pečat ustanovitev Medškofijskega odbora za študente (MOŠ) leta 1971 in vseslovenska srečanje mladih v Stični od leta 1981 dalje. Med posebnosti slovenske mladinske pastore sodita množična povezanost mladih s taizéjsko duhovnostjo od začetka sedemdesetih let in tedni duhovnosti, ki se po vzorcu duhovnega središča v Stržišču izvajajo v različnih krajih po Sloveniji. Pokoncilsko mladinsko pastoralo so zaznamovali tudi številni redovniki in redovnice, ki so s svojo karizmo in predanostjo opravili med mladimi neprecenljivo poslanstvo. Mladi, ki izhajajo iz izkušnje duhovnih vaj ter mladinskih in študentskih skupin, v svojih župnijah prevzemajo številne odgovornosti, v družbi in politiki pa so se pogosto pokazali kot dobri in pogumni Kristusovi pričevalci.

(330) V devetdesetih letih so ob novih pastoralnih ustanovah za mladino (MOM, ŠOM, DOM) na krajevni in narodni ravni nastala tudi številna katoliška združenja mladih.⁷⁷ V teh združenjih mladi postajajo subjekt mladinskega dela. Novo razsežnost je mladinski pastori v zadnjem desetletju po nekaterih župnijah dala že močno uveljavljena animatorska služba. Ta mladim omogoča, da prevzemajo sebi ustrezno mero pastoralno-vzgojne soodgovornosti.

5.1.2.2 Današnje stanje

(331) Na začetku tretjega tisočletja Cerkev na Slovenskem ohranja dediščino preteklih desetletij, obenem pa išče nove smeri apostolata med mladimi. Z veseljem ugotavlja, da kljub sekularizaciji in prevladujoči, veri nenaklonjeni medijski kulturi določen del slovenske mladine ohranja stik s Cerkvijo in da je po zadnjih mednarodnih raziskavah slovenska mlada generacija celo bolj religiozna kot generacija njenih staršev. Vendar natančnejši pogled v vero mladih razkriva, da je čut pripadnosti Cerkvi pasiven in ohlapen ter da se mladi oddaljujejo od njenega živega jedra. To oddaljevanje je pojav, ki ga zaznavajo predvsem v zahodnem svetu. *Splošni pravilnik za katehezo* pravi: »Hitre in hrupne kulturne in družbene spremembe, številčni porast mladih, uveljavljanje podaljšane dobe mladosti, preden se mladi vključijo v odgovornosti odraslih, brezposelnost in trajna nerazvitost v nekaterih deželah, pritiski porabniške družbe ..., vse to so dejavniki, ki dajejo svetu mladih podobo sveta na čakanju, sveta razočaranja in pogosto dolgočasje, celo tesnobe in obrobnosti. Oddaljevanje od Cerkve ali vsaj nezaupanje do nje se širi pri mnogih kot trajna drža.«⁷⁸

(332) Po izsledkih domačih raziskav je slovenska mladina bolj optimistična do stanja družbe kakor v preteklosti, toda nepripravljena, da se angažira v procesih spreminjanja te družbe. V letih od 1990 do 2000, v času kulturne in družbene tranzicije, se je povečala socialna ranljivost mladih, pojavile so se nove oblike revščine in družbenih patologij, sama mladina pa je vse manj nosilka kritičnih idej. Pomenljiv je pojav množičnega umikanja mladih iz javnega v zasebno sfero. Temu botrujejo vse večji pritiski za doseganje izobraževalnih rezultatov, liberalna logika konkurence, težave pri zaposlovanju ter splošno pomanjkanje mladim potrebnih sogovornikov. Ugotovitve o umikanju v zasebnost veljajo tudi za vernega mladostnika, pri katerem se pojavlja »dokaj močna težnja zagrajevanja svoje vernosti v privatno in intimno sfero, torej v sfero intimnega estetskega čutenja in iskanja samega sebe«. Ker veren mladostnik kaže precejšnje pomanjkanje karitativne in socialne zavesti, lahko celo govorimo o »določenem neskladju v njegovem duhovnem razvoju«.⁷⁹

5.1.2.3 Pomanjkljivosti sedanje mladinske pastore

(333) Kljub velikim naporom posameznih pastoralnih delavcev in nekaterih ustanov opažamo nezadostnost sedanje mladinske pastore, da bi odgovorila na izzive časa. Poglavitna modela dela z

⁷⁷ Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ZSKSS), Društvo Mladinski ceh (MC), Društvo SKAM (Skupnost katoliške mladine), Združenje katoliških študentov (ZKŠ in AMOS), Slovenska skupnost krščanskega življenja (SSKŽ), Mavrični most mladih (MMM) in nekatera druga združenja.

⁷⁸ Kongregacija za duhovščino, *Splošni pravilnik za katehezo*, CD 75, Ljubljana 1998, 182.

⁷⁹ Medškofijski odbor za mladino, *Osnutek temeljnih smernic za mladinsko pastoralo v Cerkvi na Slovenskem*, Ljubljana 1999, 38.

mladimi, model župnijskih veroučnih skupin in model močnih duhovnih srečanj, še vedno zajameta precej mladih, vendar po svoji naravi in strukturi težko presežeta župnijske meje in ne sežeta v širši mladinski prostor. Ob tem pa ne gre zanikati dejstva, da so tudi tisti mladi, ki jih mladinska pastoralna dosega in so dovzetni za evangelijsko izkustvo, večkrat nezadovoljni. Vsebina in način podajanja se jih v globini pogosto ne dotakneta, svoja krščanska občestva vidijo preveč toga in nerazgibana, lastno vlogo v njih pa kot pretirano pasivno.⁸⁰ Tudi mnogi duhovniki, celo tisti iz mlajše generacije, se ne znajdejo pri delu z mladimi.

(334) Na širši ravni se kriza mladinske pastore kaže kot pomanjkanje temeljne pastoralne paradigme, kot nagnjenost pastoralnih delavcev k individualizmu, kot nenačrtnost in razdrobljenost skupnega pastoralnega prostora.

5.1.2.4 Smernice prenove mladinske pastore

(335) Vse to kliče k poglobljenemu pastoralnemu razmisleku o dosedanjem delu za mlade ter k vzpostavitvi smernic prenove za naslednja desetletja.

»Mladinska pastoralna mora biti kristocentrična in ekleziološko usmerjena, se pravi biti mora zagledana v Kristusa in prežeta z ljubeznijo do Cerkve, Cerkve na Slovenskem, in sicer takšne, kakršna je.«⁸¹ Mladinska pastoralna namreč ne sme ostati zgolj na ravni animiranja družabnosti in humanističnih debat, temveč naj v vseh svojih dejavnostih odpira mladega človeka za Kristusa in Cerkev. Mladinska skupina mora postati občestvo, ki raste iz Božje besede in evharistije.

(336) Za mladinsko pastoralno naj postane značilna dialoška in antropološka razsežnost. To pomeni odprtost za izzive in znamenja časa ter za vse mlade, zlasti za najbolj ogrožene in uboge. *Splošni pravilnik za katehezo* naroča: »Potrebno je poudariti, da mora sodobna evangelizacija mladih pogosto imeti bolj *misijonsko* kot pa strogo *katehumensko razsežnost*. Položaj namreč pogosto zahteva apostolat med mladimi, da namreč mladinska animacija prevzame počlovečujoči *in misijonski značaj* kot prvi potrebni korak, da bi dozorele ugodnejše razmere za strogo katehetski trenutek. Zaradi tega stvarnost večkrat obvezuje, da okrepimo *predkatehumensko dejavnost znotraj celostnih vzgojnih procesov*« (SPK 185). Zato je pomembno, da v skladu s široko vzgojno tradicijo Cerkve odkrijemo prvine vzgojnega pristopa, kot so celostna podoba človeka, neselektiven pristop k mladim, spoštljiva interpretacija njihove vsakdanje govornice in kulturnega izraza, upoštevanje postopnosti v rasti ter prvenstvena vloga medosebnega odnosa.⁸²

(337) Mladinska pastoralna je sestavni del župnijske pastore, hkrati pa naj usmerja v življenje družbe, da ne bo sama sebi namen. Župnija ostaja prvi prostor prenove mladinske pastore, zato tudi ne moremo pričakovati korenitih zasukov na področju mladinske pastore, če se vzporedno ne bo v koncilskem duhu prenavljala tudi župnija. Od slednje namreč pričakujemo več posluha za dejansko duhovno in bivanjsko stanje mladine ter večjo paleto vzgojno-pastoralne oskrbe: od kateheze do kulturne animacije, od socialne skrbi do skrbi za družabnost in prosti čas.

(338) Smernice prenove mladinske pastore bodo uresničljive, če bo dovolj duhovno zavzetih in ustrezno usposobljenih pastoralnih delavcev in vzgojiteljev. Že vsak duhovnik, ki stopa v svet mladih, je postavljen pred vprašanje, kako bi lahko svojo osebno vero prenesel na tiste mlade, ki so mu zaupani, in na one, ki jih morda srečuje le naključno. V času študija naj se primerno pastoralno in pedagoško usposobi za evangelizacijo mladih, za vodenje skupin, za usposabljanje pomočnikov in za osebno spremljanje mladih. Temu naj bi Teološka fakulteta v prihodnje posvetila več pozornosti, škofijske pastoralne službe in ordinariji pa naj ugotovijo, ali ima vsak mlad duhovnik ustrezne darove in usposobljenost za to poslanstvo.

(339) Pri prenovi občestva in mladinske pastore je potrebno posebno pozornost nameniti laičkim voditeljem in animatorjem skupin. Ta služba je neizogibna zlasti, ko se v občestvu vzpostavi mreža pastoralnih in vzgojnih ponudb za mlade. Odgovorni za pastoralno naj bi torej intenzivneje iskali in vzgajali voditelje iz vrst mladih. Mladinske pastore bo končno toliko, kolikor bo v Kristusu »močnih« in pedagoško kakovostnih voditeljev, ki so pripravljene skupaj z

⁸⁰ Prim. Škofijski zbor o mladini, *Raziskava o veri mladih*, Maribor 1999.

⁸¹ *Nagovori škofa dr. F. Krambergerja ob otvoritvi škofijskega zbora o mladini, 25. aprila 1999, v Mariboru.*

⁸² Prim. Medškofijski odbor za mladino, n. d., 21–24.

mladimi hoditi in iskati. Mnogi mladi so pripravljeni prevzeti to vlogo, saj »pastoralna izkušnja in raziskave kažejo, da mladih ne nagovori samo tista skupnost, ki jih zna poslušati in ceniti, ampak še bolj tista, ki jih zna postaviti pred določeno odgovornost«. ⁸³

(340) Če se resno zavedamo, da je sodobni človek na vseh ravneh tisti, ki sam izbira in se odloča, je to toliko nujneje upoštevati pri mladinski pastoralni. Na župnijski, dekanjski, škofijski in medškofijski ravni je potrebno ustanavljati različne skupine, od molitvenih do socialno-karitativnih, pa tudi laično organizirane, v katerih lahko mladi odkrijejo sebe in svoje mesto. Te skupine lahko sestavljajo samo mladi, lahko pa so tudi generacijsko mešane. Župnija je tako izzvana, da že v času osnovnošolskega verouka, predvsem v času priprave na birmo, ponudi odraščajoči mladini vključevanje v različne oblike aktivnega sodelovanja v življenju župnije.

(341) Skladno s tem ciljem bo potrebno preurejati dosedanje župnijske prostore. Hvalevredno je, da se po nekaterih dekanijah gradijo mladinski centri, ki morejo v svoj program vključiti vse, od športno-rekreativne do kulturne, izobraževalne in verske dejavnosti. Gradnja in ustanavljanje takšnih centrov bi morala potekati organizirano in usklajeno na ozemlju posameznih škofij in ob sodelovanju občin.

(342) Za uresničevanje prenove mladinske pastore bi bilo izrednega pomena, če bi Katoliško gledališče lahko zaživel kot povezovalna in izobraževalna ustanova za vedno večje število amaterskih gledaliških pobud po župnijah. S tem bi amaterstvo dvignili na ustrezno raven, med mladimi pa odkrili talente, ki bi kasneje svoje darove tudi profesionalno izpopolnili, kakor se to dogaja na področju glasbe. Na ta način bi gojili šolo govornišva, ki je sodobnemu, v izražanju tako osiromašenemu mlademu človeku nadvse potrebna.

5.1.2.5 Študentska pastorala

(343) Študentsko pastoralo smo v Cerkvi na Slovenskem vedno razumeli kot sestavni del mladinske pastore. V času po ustanovitvi ljubljanske Univerze je bilo študentsko versko življenje zelo razgibano vse do konca druge svetovne vojne. Že v petdesetih letih so pri frančiškanih v Ljubljani začeli s predavanji za študente. V šestdesetih letih so nastajale študentske skupine po župnijah in duhovne prireditve za študente. Sredi šestdesetih let je bila ustanovljena komisija za študente pri Medškofijskem pastoralnem svetu, leta 1971 pa so slovenski škofje ustanovili Medškofijski odbor za študente, ki je še istega leta začel izdajati svoj list »Bilten«, kasneje pa je prerasel v revijo »Tretji dan«. V tem času so zorela prizadevanja za ustanovitev druge slovenske Univerze v Mariboru. Dejavnosti študentske pastore so bile: tedenska srečanja v študentskih verskih občestvih, v okviru MOŠ-a pa tudi srečanja specialnih povezovalnih namenskih občestev. Ta so organizirala skupne akcije, skupne izobraževalne in duhovne prireditve, izdajanje glasil, knjižne zbirke zbornikov teološkega tečaja, romanja v Taizé in mednarodna srečanja s papežem. V devetdesetih letih so katoliški študentje stopili tudi na družbeno sceno in se aktivno vključili v univerzitetno stanovsko in politično življenje. Po desetih letih vključevanja študentske pastore v širši univerzitetni in družbeni prostor bi bilo potrebno narediti nov načrt, ki bi spoštoval vsa dosedanja prizadevanja. Pri tem pa bi bilo nujno vključiti novo nastajajoči tretji univerzitetni center v Kopru.

(344) Nove možnosti narekujejo resen razmislek o ustanovitvi študentskih župnij v vsakem univerzitetnem središču. Študentska pastorala bo morala vedno iskati načine delovanja, ki bodo upoštevali tako notranje cerkveni kakor tudi univerzitetni in širši družbeni prostor. Različni programi in vsebine, ki študentom omogočajo pestre oblike sodelovanja, morajo upoštevati duhovni, intelektualni in občestveni razvoj mladega človeka, ki se oblikuje v odgovorno osebnost za svoj poklic in življenjsko odločitev. Temu cilju naj služijo tudi različne oblike samostojno organiziranega študentskega življenja, ki so nujni sestavni del pastore za odgovorno življenje v družbi. Študentska pastorala bi morala postati sestavni del občudijskih univerzitetnih dejavnosti in biti tudi ustrezno vključena v univerzitetni okvir.

⁸³ Medškofijski odbor za mladino, n. d., 31.

5.1.3 Kateheza

(345) Kateheza kot celostno uvajanje v krščanstvo je specifična naloga Cerkve pri pastoralni obravnavi odraslih, mladine in otrok, ki omogoča pristno življenje v hoji za Kristusom, s poudarkom na njegovi osebi. Dejansko gre za poznavanje vere in za življenje po veri, tako da ves človek v svojih najglobljih izkušnjah čuti, da ga je prekvasila Božja beseda. Kristusov učenec bo z njeno pomočjo prevzel naloge svojega krsta in izpovedal vero z iskrenim srcem.⁸⁴

5.1.3.1 Kateheza v Cerkvi na Slovenskem

5.1.3.1.1 Pogled nazaj

(346) Novejši razvoj kateheze v Cerkvi na Slovenskem sega v zgodnja petdeseta leta, ko je na ozemlju ljubljanske in mariborske škofije do 1. februarja 1952 verouk potekal v šolskih prostorih. Na Primorskem⁸⁵ je potekal v cerkvenih prostorih, torej zunaj šole, postopno od leta 1923⁸⁶ naprej, ko je takratna zasedbena oblast prepovedala javno rabo slovenščine.⁸⁷ V letih 1947–1952 je bil verouk na Primorskem formalno uveden v javne osnovne šole. Edina oblika verouka od leta 1952 dalje je bil v vseh treh škofijah župnijski verouk, ki ni bil v sestavu šolskega programa.

(347) Župnijski verouk na Slovenskem moramo gledati skozi njegov povojni razvoj v vseh treh škofijah. Po vsebini je bil to verski pouk in vzgoja h krščanskemu življenju s poudarkom na uvajanju v zakramente. Pri katehetskem načrtovanju je kateheza na Slovenskem postopno in po svojih močeh upoštevala smernice drugega vatikanskega koncila in poznejših cerkvenih katehetskih smernic. Jugoslovanska škofovska konferenca je izdala dokument *Veselo oznanjevanje evangelija in vzgoja v veri*,⁸⁸ slovenski škofje so napisali pastirsko pismo o katehezi.⁸⁹ Medškofijski katehetski svet je vsa leta pripravljala katekizme, priročnike za katehete in delovne zvezke za otroke ter poudarjal pomen sodelovanja staršev s kateheti. V sklopu preнове Cerkve na Slovenskem je v sedemdesetih letih izšlo šest zvezkov gradiva.⁹⁰ Izdanih je bilo tudi več vodil, predvsem ob pripravi na posamezne zakramente.⁹¹

(348) Župnijska kateheza je danes na Slovenskem osnovna oblika krščanskega uvajanja v vero. Prednost te kateheze je v tem, da je v polni pristojnosti Cerkve, kar pa je hkrati njena meja, ker težje doseže obrobne in oddaljene ter je večkrat naravnana pretežno na uvajanje v zakramentalno življenje otrok. Umestitev verskih vsebin v nacionalni šolski sistem bi pomenila ustrezno razširitev in dopolnitev sedanje kateheze.

5.1.3.1.2 Novi poudarki

(349) Sodobno okolje narekuje nove pastoralne zasnove, ki na področju katehetskega delovanja vsebujejo naslednje poudarke:

Od kateheze, ki predpostavlja večinsko krščansko prakso, h katehezi, ki upošteva nekrščansko okolje.

Od kateheze otrok h katehezi odraslih, posebej k družinski katehezi.

⁸⁴ Prim. SPK 67.

⁸⁵ Primorska je v tem pogledu pod tedanjo italijansko zasedbo obsegala ozemlje današnje koprške škofije in cele Istre.

⁸⁶ Znamenita Gentilejeva šolska reforma iz leta 1923.

⁸⁷ Znamenite so *Normae*, s katerimi je nekaj mesecev pred smrtjo (28. 11. 1931) goriški nadškof dr. Fr. Sedej skupaj s škofoma A. Fogarjem in T. Pederzollijem povzel nastali položaj in uredil rabo maternega jezika pri verouku in bogoslužju.

⁸⁸ CD 39, Ljubljana 1988.

⁸⁹ Objavljeno je bilo skupaj z dokumentom jugoslovanskih škofov, CD 39, Ljubljana 1988.

⁹⁰ Prvih pet zvezkov je o zakramentih, šesti pa nosi naslov: *Človek in kristjan v današnji družbi in Cerkvi*. Zvezki so izšli v letih 1976–1979.

⁹¹ Slovenski pastoralni svet je v zadnjih letih na primer predložil za razpravo po dekanijah in v škofijskih pastoralnih svetih vodili za krst in birmo, ki imata pastoralni konsenz, kakor je razvidno iz procesa plenarnega zbora v letih 1997–2000.

Od kateheze poučevanja o veri h katehezi uvajanja v vero.

Od presojanja zrelosti za prejem posameznega zakramenta na podlagi otrokove starosti k presojanju zrelosti na podlagi zrelosti v veri.

Od veroučenca kot posameznika k veroučencu v njegovem verskem (župnijskem, občestvenem), posebej družinskem in socialnem okviru.

Od kateheze, ki predpostavlja, da so veroučenci že deležni prve evangelizacije, h katehezi, ki postavlja tudi antropološke temelje verovanja.

Od kateheze učenja, spominjanja in utrjevanja znanja h katehezi, ki išče odgovore na življenjska vprašanja v luči vere.

Od posredovanja veroučnih vsebin na način, ki nagovarja razum in spomin, h katehezi, ki nagovarja celotnega človeka in uvaja posameznika in skupino v življenje po veri.

Od katehiziranja tistih, ki pridejo »sami«, k takšni katehezi, ki se vključuje v sestav oznanjevanja preko medijev, v javnih ustanovah, šolah.

Od kateheze za življenje znotraj župnije oziroma občestva h katehezi, ki usposablja za odgovornost in skrb za oddaljene, neverujoče in javno življenje (misijonska razsežnost kateheze).

Od priložnostnega katehumenata k načrtni ponudbi katehumenata za odrasle, mladino in otroke.

Od pojmovanja, da je dolžnost evangelizacije in kateheze predvsem stvar duhovnikov in redovnikov ter redovnic, h katehezi, katere nosilec je Božje ljudstvo in ki usposablja in povezuje za misijonsko poslanstvo vseh krščenih.

Od kateheze, ki zajema čas aktivnega šolskega leta, h katehezi, ki vključuje raznovrstne organizirane počitniške programe.

Od zgolj klasičnih oblik kateheze k uporabi sodobnih komunikacijskih sredstev (internet).

Od kateheze podajanja verskega znanja h katehezi sinteze oznanjevanja, bogoslužja in karitativne dejavnosti.

Ti in še drugi poudarki narekujejo Cerkvi na Slovenskem, da se čim prej modro odloči za tiste katehetsko-pastoralne prednostne naloge, ob katerih bo upoštevala te prehode po načelu postopnosti. Katehetske izbire na podlagi teh spoznanj se morajo pokazati v ustreznem katehetskem načrtovanju, ki upošteva znamenja časov ter osebni in duhovni razvoj posameznika in skupnosti.

5.1.3.2 Struktura kateheze

5.1.3.2.1 Cilj kateheze

(350) Cilj kateheze je vzgoja odraslih, mladine in otrok v veri. Vsebuje predvsem organski in sistematični pouk v krščanski veri, z namenom uvajanja v polnost krščanskega življenja.⁹² Temeljne naloge kateheze so: verska socializacija, inkulturacija, poučevanje v veri, liturgična, moralna in molitvena vzgoja (prim. SPK 85). Druge naloge kateheze so občestvene narave: vzgoja za služenje in za skupnostno življenje (prim. SPK 86).

5.1.3.2.2 Stopnje uvajanja

(351) Kateheza je postopno uvajanje v vero s prvinami katehumenata, ki morajo navdihovati vsako katehezo.⁹³ Zato je osnovni vzorec vsake kateheze katehumenatski, pri katerem poznamo, ne glede na starost osebe,⁹⁴ naslednje tri stopnje:

*Prva stopnja*⁹⁵ je obdobje vzgoje temeljnih življenjskih drž, zdravih temeljev človeškega in

⁹² Prim. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda Catechesi tradendae*, CD 5, Ljubljana 1980, 18.

⁹³ Prim. SPK 88. Krstni katehumenat pozna še stopnjo, ki jo imenuje »čas očiščevanja in razsvetljenja, ki daje intenzivnejšo pripravo na zakramente uvajanja in v katerem je 'izročitev simbola' in 'izročitev Gospodove molitve'«.

⁹⁴ Katehumenatski vzorec velja za vse starosti, mi pa govorimo o vzgoji otrok. Za odrasle velja Rimski obrednik *Uvajanje odraslih v krščanstvo*.

⁹⁵ Prva stopnja vsebuje bistvene sestavine predkateheze ali predkatehumenata.

krščanskega življenja, ko se človek uvaja v vero. Pri katehezi to obdobje zajema čas priprave na zakrament sprave in evharistije. To je čas prve odločitve za Kristusa (pri otrocih s pomočjo staršev).

*Druga stopnja*⁹⁶ je čas poglobljanja vere, čas zorenja in oblikovanja osebnosti na poti k samostojnosti ter vključevanje v krščansko skupnost. Vsebuje različne vzorce za uvajanje mladih, omogoča identifikacijo s Kristusom in hojo za Kristusom, ki je rekel o sebi, da je Pot. V tem obdobju katehiziranec dozoreva za prejem zakramenta birme oziroma vseh zakramentov uvajanja.

*Tretja stopnja*⁹⁷ je čas uvajanja v polnost krščanskega življenja iz vere ter usposabljanje za življenjsko odločitev: za zakon in družino, duhovni poklic ali samskost, za različne naloge, za poklicno dejavnost, za soodgovornost v kulturnem, družbenem, socialnem in političnem življenju.

5.1.3.2.3 Katehetski načrt

(352) Poleg splošnih smernic za katehezo, ki veljajo za vesoljno Cerkev, je potreben enoten katehetski načrt za vse škofije. Škofijski katehetski načrt naj jasno izrazi svoje posebnosti ter usklajeno povezuje v celoto različne katehetske procese, ki jih predlaga škofija za ljudi v različnih življenjskih obdobjih.⁹⁸ Zaradi enovite in usklajene katehetske dejavnosti⁹⁹ je katehetski načrt enoten za vso Slovenijo.

5.1.3.3 Naslovljenci kateheze

(353) Trajna kateheza obsega vsa življenjska obdobja in je namenjena kristjanom, ki so že »uvedeni v temeljne prvine, potrebno pa je njihovo vero nenehno hraniti in jo vse življenje voditi k zorenju«. ¹⁰⁰ Osnovne oblike trajne kateheze so: študij in poglobljanje Svetega pisma, branje dogodkov v življenju posameznika in skupnosti v luči evangelija, liturgična kateheza, priložnostna kateheza, pobude za duhovno oblikovanje, sistematično poglobljanje krščanskega oznanila s teološkim poukom.¹⁰¹

5.1.3.3.1 Odrasli

(354) Kateheza odraslih je poglobljena oblika kateheze, h kateri so naravnane¹⁰² vse druge oblike in ki »mora vedno bolj dobivati prednostno mesto. Gre za pospeševanje kateheze po krstu na način katehumenata s pomočjo uporabe nekaterih prvin *Reda uvajanja odraslih v krščanstvo*«. ¹⁰³

(355) Naloge kateheze odraslih so, da pospešuje zorenje življenja v duhu vstalega Kristusa, vodi ljudi k bogoslužju, prebuja čut za dobrodelnost in razvija umske temelje vere. Osvetljuje današnje verske in moralne zahteve, pojasnjuje odnose med časno in cerkveno dejavnostjo ter vzgaja za pravo vrednotenje družbeno-kulturnih sprememb družbe v luči vere. Vzgaja za sprejemanje odgovornosti pri poslanstvu Cerkve in krščansko pričevanje v svetu.¹⁰⁴

Posebne oblike kateheze odraslih so uvajanje v krščanstvo ali katehumenat, zakramentalna kateheza in kateheza družine, kateheza za vernike iz tradicionalnega okolja in za vse, ki imajo vzgojne naloge v skupnosti, ter kateheza ob posebnih dogodkih in priložnostih.

(356) Kateheza ostarelih zahteva katehezo upanja, ki izvira iz vere v končno srečanje z Bogom v večnosti. Pozornost posveča že prehojeni življenjski poti in posebnim vidikom njihovega verskega stanja. Tistim, ki imajo trdno vero, kateheza dopolnjuje že prehojeno življenjsko pot v duhu zahvale in zaupnega pričakovanja. Pri tistih ljudeh, pri katerih je vera šibka, postane kateheza trenutek nove

⁹⁶ Druga stopnja vsebuje bistvene sestavine kateheze ali katehumenata.

⁹⁷ Tretja stopnja vsebuje bistvene sestavine mistagogije.

⁹⁸ Prim. SPK 274.

⁹⁹ Prim. SPK 268–269.

¹⁰⁰ SPK 51.

¹⁰¹ Prim. SPK 71.

¹⁰² Prim. SKP 20.

¹⁰³ SPK 258.

¹⁰⁴ Prim. SPK 175.

luči in krščanske izkušnje. Če so ostareli ranjeni na duši in telesu, jim kateheza pomaga živeti v duhu prošnje molitve, odpuščanja in vračanja notranjega miru.¹⁰⁵

5.1.3.3.2 Mladi

(357) Kateheza pomaga mladim pri njihovi celostni rasti in pri njihovem odgovornem vključevanju v družbo. Zajema mlade po birmi vse do odrasle dobe: srednješolce, delavce, študente. Zanje je značilna misijonarska razsežnost.

5.1.3.3.3 Osnovnošolci

(358) Osnovnošolska kateheza je namenjena otrokom od prvega do devetega razreda. Je redna, ker se začne septembra in konča junija, v primerni obliki pa se nadaljuje tudi v počitniškem času. Primerno je težiti k temu, da bi vsako srečanje trajalo skupaj dve šolski uri, morda na vsaka dva tedna, da je mogoče vanj vključiti vse tri razsežnosti: oznanjevanje, bogoslužje in služenje, po načelu aktivnega pristopa oziroma delavnice.

(359) Starši se v vzgojni proces vključujejo s sodelovanjem na srečanjih, ki so pripravljena zanje, predvsem pa z dejavno vključenostjo v življenje župnijske skupnosti, v kateri so pričevalci vere. Starši in otroci podpirajo in utrjujejo katehezo z redno udeležbo pri zakramentih, posebej pri maši.

(360) Redno katehezo dopolnjuje zakramentalna kateheza. Upošteva *Vodila* vseh škofij za posamezne zakramente. Za obhajanje zakramentov spovedi, obhajila in birme v osnovnošolskem obdobju naj veljajo enotna merila.

(361) Poleg redne in zakramentalne kateheze skrbi župnija tudi za katehezo oseb s prilagojenim programom in motnjami v razvoju ter za posebne skupine, kot so na primer Romi, SKO pa za ustrezne katehetske pripomočke. Narodne manjšine imajo pravico do kateheze v maternem jeziku.

5.1.3.3.4 Predšolski

(362) Predšolski otroci so otroci pred vstopom v šolo. Zaradi pomanjkljive verske vzgoje v družini prihaja na pomoč Cerkev s programi, ki staršem in otrokom že pred vstopom v šolo omogočajo njihovim razmeram in starosti primerno izkušnjo in doživljanje vere.

5.1.3.3.5 Posebni primeri

(363) Kateheza otrok in odraslih s posebnimi potrebami (gluhi in gluhonemi, slepi in slabovidni) je tako kot vsaka druga kateheza družinska kateheza. Zahteva primerne in osebi prilagojene načrte ter upošteva navodila pedagoških načel. Krščansko občestvo je poklicano, da te osebe vključuje v svojo skupnost.

(364) Katehetsko prizadevanje Cerkve naj vključuje tudi priseljence, begunce, osebe brez stalnega bivališča, dalj časa hospitalizirane osebe, odvisnike, zapornike ipd.

(365) Nekatero skupine vernikov potrebujejo posebno pastoralno in katehetsko skrb Cerkve: delavci, svobodni umetniki, znanstveniki, izobraženci. Zanje pripravlja posebne katehetske programe.

5.1.3.4 Nosilci kateheze

5.1.3.4.1 Družina

(366) »Družinska kateheza prehiteva, spremlja in bogati vsako drugo obliko kateheze.«¹⁰⁶ Družina najlažje omogoča versko izkušnjo in jo z osebnim pričevanjem prenaša otrokom. »Starši so

¹⁰⁵ Prim. SPK 187.

¹⁰⁶ Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o katehezi*, CD 5, Ljubljana 1980, 68.

prvi vzgojitelji v veri. Družina je označena za 'domačo Cerkev' (C 11); to pomeni, da morajo v vsaki krščanski družini odsevati različni vidiki ali vloge življenja vse Cerkve: poslanstvo, kateheza, pričevanje, molitev itd. Družina je namreč tako kot Cerkev 'kraj, kjer evangelij izročajo naprej poznejšim rodovom in od koder evangelij izžareva v okolje'. Družina ima kot 'kraj' kateheze enkratno prednost: izroča evangelij tako, da ga ukoreninja v povezavo (kontekst) globokih človeških vrednot. Na tej človeški podlagi gradi tudi globoko uvajanje v krščansko življenje: od prebujanja čuta za Boga, prvih korakov v molitvi, do vzgoje vesti in oblikovanja človeške ljubezni, dojete kot odsev ljubezni Boga Stvarnika in Očeta. Gre za krščansko vzgojo, ki bolj pričuje, kot poučuje; je bolj priložnostna kot sistematična, trajnejša in vsakodnevna, manj pa urejena po obdobjih.«¹⁰⁷

5.1.3.4.2 Krščansko občestvo – župnijska skupnost

(367) Krščansko občestvo je prvi nosilec kateheze. »Krščanska skupnost je vir, kraj in cilj kateheze. Vedno se iz krščanske skupnosti poraja oznanjevanje evangelija, ki kliče ljudi, da se spreobrnejo in sledijo Kristusu. Ista skupnost sprejema tiste, ki želijo spoznati Gospoda in zaživijo novo življenje. Ta skupnost spremlja katehume in katehizirance na njihovi poti kateheze in jih z materinsko skrbjo napravi deležne lastne izkušnje vere in jih uteleša v svoje okrilje.«¹⁰⁸ »Župnija je brez dvoma najpomembnejši kraj, v katerem se oblikuje in izraža krščanska skupnost (...) Po drugi strani je župnija redno okolje, kjer se ljudje rojevajo in rastejo v veri.«¹⁰⁹ Župnija skrbi za ustrezne prostore in delovne razmere, ki omogočajo katehezo.

5.1.3.4.3 Temeljna cerkvena občestva

(368) »Temeljna cerkvena občestva so 'znamenje vitalnosti Cerkve'. Kristusovi učenci se zbirajo v njih za pozorno poslušanje Božje besede, za iskanje bolj bratskih odnosov, za obhajanje krščanskih skrivnosti v svojem življenju in za prevzemanje naloge preoblikovanja družbe. Skupaj s temi pristno krščanskimi razsežnostmi nastopajo tudi pomembne krščanske vrednote: prijateljstvo in osebno priznavanje, duh soodgovornosti, ustvarjalnost, odgovor na poklicanost, zanimanje za probleme sveta in Cerkve.«¹¹⁰ Te skupine so lahko nova okolja za katehezo.¹¹¹

5.1.3.4.4 Gibanja in združenja

(369) Kateheza, ki jo izvajajo gibanja in združenja, je dopolnilna, zato je usklajena s katehetskim načrtom Cerkve na Slovenskem. Cilj gibanj in združenj je, »da pomagajo učencem Jezusa Kristusa izpolnjevati njihovo laiško poslanstvo v svetu in v sami Cerkvi« ter »gojiti globoke temeljne razsežnosti krščanskega življenja«.¹¹²

5.1.3.4.5 Katoliške šole, vrtci in katoliške institucije

(370) Naloga katoliških institucij je, da v svojih skupnostih ustvarjajo ozračje, ki ga oživlja evangeljski duh svobode in ljubezni. Mladim pomagajo razvijati osebnost tako, da rastejo kot nova stvaritev in da vso človeško kulturo usmerjajo k blagovesti odrešenja.¹¹³ Služba besede se v njih opravlja na različne načine: prvo oznanilo, šolski verouk, kateheza in homilija.¹¹⁴

5.1.3.4.6 Kateheti, katehistinje in drugi sodelavci

¹⁰⁷ SPK 255.

¹⁰⁸ SPK 254.

¹⁰⁹ SPK 257.

¹¹⁰ SPK 263.

¹¹¹ Prim. Slovenski škofje, *Pastirsko pismo o katezezi*, 3.

¹¹² SPK 261.

¹¹³ Prim. SPK 259.

¹¹⁴ Prim. SPK 260.

(371) Krajevna Cerkev v Sloveniji mora na podlagi analize kulturnega in verskega stanja odkriti svoje potrebe in trezno presoditi, kakšne vrste katehetov potrebuje, nato pa skrbeti za usposabljanje različnih vrst katehetov.¹¹⁵ Katehet je lahko duhovnik, redovnik, redovnica ali laik z različnimi stopnjami izobrazbe (s Teološko fakulteto ali Teološko pastoralno šolo) in kanoničnim poslanstvom (missio canonica). Med laičnimi kateheti so nekateri polno zaposleni in za svoje delo prejemajo pravično plačilo, drugi pa delajo prostovoljno nekaj ur na teden.

(372) Usposobljenost kateheta naj vsebuje človeško, krščansko in apostolsko zrelost. Usposobljen naj bo na področju svetopisemskih, teoloških in pedagoških ved. Kateheti morajo biti stalno vključeni v duhovno oblikovanje in izobraževanja znotraj krščanske skupnosti.¹¹⁶

(373) Za vse redne katehete je obvezno stalno izobraževanje. Tistim katehetom, ki želijo in prosijo, naj predstojniki omogočijo ustrezno specialno izpopolnjevanje.

5.1.3.5 Organizacija katehetske dejavnosti

5.1.3.5.1 Na narodni ravni

(374) Slovenska škofovska konferenca daje pobude za katehetsko dejavnost in skrbi za ustrezne katekizme ter druge veroučne pripomočke. Daje pastoralne smernice za katehezo in omogoča usposabljanje katehetskih izvedencev in katehetov. Slovenski katehetski odbor (SKO) je posvetovalno telo SŠK, ki skrbi za usklajeno in poglobljeno katehezo po smernicah, ki veljajo za vesoljno Cerkev, ter po naročilih in v sodelovanju s SŠK.¹¹⁷

5.1.3.5.2 Na škofijski ravni

(375) Prvi odgovorni za katehezo v škofiji je škof, ki je glavni katehet.¹¹⁸ Škofijski katehetski odbor pa je s katehetskim uradom glavni organ, s katerim škof vodi in usmerja vse katehetske dejavnosti v svoji škofiji.¹¹⁹ Škofijski katehetski urad vodijo posebej usposobljeni duhovniki, redovniki ali laiki.

5.1.3.5.3 Na dekanjski ravni

(376) Za katehetsko usklajevanje, povezovanje in informiranje o katehezi v dekaniji skrbi dekanjski animator za katehezo.¹²⁰

5.1.3.5.4 Na župnijski ravni

(377) V slovenskem prostoru je župnija redni kraj katehiziranja v povezavi s celotno katehetsko strukturo in je odgovorna za organizacijo in izvedbo katehetske dejavnosti na župnijski ravni. Župnik skrbi za temeljno organizacijo kateheze in njeno ustrezno načrtovanje.¹²¹ Skupaj s kateheti naredi načrt celotnega katehetskega leta in se z njimi redno (mesečno) sestaja, da se o vsem dogajanju pri katehezi sproti dogovarjajo. Župnik prebuja in odkriva katehetske poklice¹²² ter skrbi za njihovo oblikovanje.¹²³ Pri tem mu pomaga ŽPS.

(378) Verski pouk v šoli in kateheza v župniji sta med seboj različna, vendar naj se med seboj dopolnjujeta in povezujeta, kar je potrebno v takih primerih na narodni ravni še natančneje

¹¹⁵ Prim. SPK 232.

¹¹⁶ Prim. SPK 233–252.

¹¹⁷ Prim. Statut SKO, člen 1.

¹¹⁸ Prim. SPK 222, 223.

¹¹⁹ Prim. SPK 287.

¹²⁰ Prim. Slovenski škofje, *Pastirsko pismo o katehezi*, 6c.

¹²¹ Prim. SPK 225.

¹²² SPK 225.

¹²³ Prim. SPK 225.

opredeliti.

(379) Standardi veroučnih prostorov naj se po kakovosti in funkcionalnosti približajo šolskim učilnicam, saj je potrebno, da se veroučenci in kateheti v njih dobro počutijo. Opremljeni naj bodo s sodobnimi didaktičnimi pripomočki in verskimi znamenji.

5.1.4 Šola, verski pouk v šoli in župnijska kateheza

(380) Mladi preživijo v šoli največ časa in najbolj ustvarjalni del dneva in življenja. Šola je med najpomembnejšimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami. Oblikuje umske, telesne in duhovne zmožnosti in s tem razvija sposobnosti zrelega in samostojnega presojanja. Šola sooblikuje miselnost mladih in jim privzgaja splošne človeške vrednote. Tako mladega človeka usposobi za poklicno delo, nadaljnje učenje in vstop v življenje.

(381) Koncilska *Izjava o krščanski vzgoji* pravi, da »vzgojna naloga, ki pripada v prvi vrsti družini, potrebuje pomoč celotne družbe. Zato gredo poleg pravic, ki jih imajo starši in tisti, katerim zaupajo delež pri vzgojni nalogi, določene dolžnosti in pravice svetni oblasti, kolikor je ta dolžna urejati, kar je potrebno urejati za občo časno blaginjo. Njena naloga je, da vzgojo mladine pospešuje na različne načine: da varuje dolžnosti in pravice staršev in drugih, ki so udeleženi pri vzgoji, in jim pri tem pomaga, da po načelu subsidiarnosti ali dopolnilnosti vzgojno delo dopolni, kadar bi ga starši in druge družbe pomanjkljivo opravile, vendar je pri tem treba upoštevati želje staršev« (KV 3).¹²⁴ Pravice staršev in njihovih otrok do nepretrgane nraštvene in verske vzgoje uzakonjajo mednarodne listine o človekovih in otrokovih pravicah.¹²⁵ Poleg zgoraj omenjenih nalog je svetna oblast dolžna skrbeti tudi za pravno in gmotno nemoteno delovanje vzgojno-izobraževalnih zavodov.

(382) Načelo subsidiarnosti se najprej uresničuje v demokratizaciji šolskega prostora od vrtecev do univerz. To pomeni, da je k oblikovanju šolskih programov potrebno pritegniti starše, učitelje, krajevne skupnosti ter predstavnike različnih združenj s področja gospodarstva, družbenega, kulturnega in verskega življenja. Neposredno z demokratizacijo je povezana tudi decentralizacija, ki pomeni prenašanje pristojnosti odločanja z državne na nižje ravni družbenega življenja, kjer se te lahko same upravljajo. Uresničevanje teh načel nujno privede do večje pluralnosti, ki bi omogočala različne systemske in pedagoške rešitve, s tem pa tudi večjo ustvarjalnost na področju šole. Vloga države je določanje okvirnega narodnega šolskega programa in podpora strokovnim institucijam, sicer pa mora prepustiti vzvode odločanja krajevnim skupnostim, šolam in staršem.

(383) Šola je v službi človeka, družine, naroda in države. Država je dolžna varovati pravico staršev in otrok do primerne šolske vzgoje, tako da nadzira z zakonom predpisane načine in pogoje izvajanja narodnega šolskega programa. Pri tem ne sme pozabiti, da je njeno delo po načelu subsidiarnosti dopolnilno in zato ne sme imeti nad šolstvom monopola. Ta nasprotuje temeljnim pravicam človeške osebe, napredku in širjenju kulture, mirnemu sožitju državljanov in pluralizmu (prim. KV 6). Zato je potrebna avtonomija šolskega vodenja in upravljanje na osnovi pedagoških in ekonomskih načel.

(384) V procesih človekovega zorenja, kjer moremo le malo ali skoraj nič normirati in uzakoniti, je pomembna učiteljeva etična drža, strokovnost, samostojnost in prava presoja. Učiteljeva spretnost in odgovornost, ki je v srce zapisan zakon, učitelju narekuje, kako naj ravna v številnih nepredvidljivih okoliščinah šolskega življenja. Svoboda in odgovornost ga vodita k ustvarjalnemu pristopu do učencev, njegovih staršev in sodelavcev.

(385) Eno temeljnih načel javne šole je nazorska in verska pluralnost. Vsako ideološko nasilje je nesprejemljivo. Različno nazorsko in versko prepričanje učiteljev in učencev v šolah je treba spoštovati. Vsaka šola ima pravico, da izoblikuje svojo značilno podobo in identiteto. Katoliške šole gradijo svojo podobo in identiteto na evangeljskih vrednotah in svoji stoletni vzgojno-izobraževalni izkušnji.

(386) Šola ne daje le znanja, ampak pomaga človeku odkrivati in razvijati darove in

¹²⁴ Prim. Listina pravic družine 5; Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini* 40; ZCP, kan. 797.

¹²⁵ Prim. Konvencija OZN o otrokovih pravicah 20.

sposobnosti, ki oblikujejo samostojno osebnost in srčno kulturo. Posebna skrb pri vzgoji naj se posveti pozitivnemu odnosu do življenja in družine. To je v našem prostoru in sedanjem trenutku še posebej pomembno zaradi skrbi vzbujajočega upadanja števila rojstev. Šola naj v mladih prebujata kulturo življenja in jih zanjo navdušuje.

Šola naj s primernimi pedagoškimi in didaktičnimi pristopi posreduje učencem znanje in razvija ustvarjalne sposobnosti, kar bo mlademu človeku dalo občutek koristnosti, sprejetosti, enkratnosti in pripravljenosti za življenje v skupnosti. Tako bo šola usposobila človeka za samostojno odgovorno odločanje v osebni poklicni in življenjski poti. S takim pedagoškim pristopom se zmanjšujejo razlogi za nasilno vedenje učencev, ki postaja danes vse večji problem tudi v naših šolah.

(387) Celostna vzgoja upošteva vse razsežnosti človekove osebnosti, tudi religiozne. Zato je versko vzgojo in izobraževanje potrebno videti in obravnavati kot sestavni del vzgoje in izobraževanja vernih otrok in mladine, ki ga mora narodni vzgojno-izobraževalni program upoštevati in ne ignorirati, če hoče spoštovati versko svobodo otrok, mladine in njihovih staršev.

(388) Verska vzgoja in izobraževanje potekata normalno najprej v družini, nato pa tudi v cerkvenem občestvu (verouk – kateheza) in šoli (verski pouk). Verski pouk v šoli in župnijski verouk sta med seboj različna, vendar se dopolnjujeta. Srednjeevropske dežele, kamor spada tudi Slovenija, imajo verski pouk v javnih izobraževalnih ustanovah od vrtca do univerze. Hkrati pa poteka tudi župnijski verouk ali kateheza po župnijah, ki je namenjena verujočim oziroma tistim, ki se želijo v veri vzgajati ali poglobljati. Vsebina kateheze je resničnost verovanja in posredovanje verskih resnic na podlagi življenja iz vere, pričevanja in učenja.

(389) Ta ureditev je tudi najbolj v skladu s pravico staršev, da odločajo o verski in moralni vzgoji svojih otrok, in s pravico otrok do nepretrgane vzgoje v družini in šoli. Evropska konvencija o človekovih pravicah tudi poudarja, da imajo starši pravico, da se njihovi otroci vzgajajo v skladu z nazorom staršev, kar mora država upoštevati, ko z javnim šolstvom zagotavlja svojim državljanom pravico do izobraževanja.¹²⁶

(390) Ker je bil v Sloveniji šolski verouk leta 1952 izključen iz šole, se je izoblikoval model župnijskega verouka, medtem ko v tem času vse do danes v šoli verskega pouka v nobeni obliki ni bilo. Vendar pa imajo starši in otroci pravico, da verski pouk postane del vseh vzgojno-izobraževalnih programov na vseh stopnjah izobraževanja do univerze in je odprt vsem. Njegov namen je, da omogoči spoznavanje in razumevanje religijskega pojava ter da krščansko vero, ki je vera našega zgodovinskega okolja, ustrezno in pristno predstavi kot nesporno kulturno, moralno in duhovno dejstvo. Ker pa je ena izmed temeljnih nalog šole, da vzgaja za strpnost ter medsebojno sožitje in sodelovanje vseh državljanov ne glede na versko ali kako drugo pripadnost, tak verski pouk k temu izredno veliko prispeva. Verske skupnosti in Cerkve, ki jih ta pouk neposredno zadeva, imajo nesporno pravico, da enakopravno sodelujejo in soodločajo pri izvedbi tega pouka.

(391) V Sloveniji v tem trenutku te zadeve še niso ustrezno rešene, kar je predvsem posledica zgodovinskih okoliščin. V sedanjih razmerah si prednostno prizadevamo, da bi župnijski verouk, to je kateheza, nadomestil enega izmed obveznih izbirnih predmetov¹²⁷ v šolskem sistemu. Nosilec je Cerkev in ga izvaja v župniji.

(392) Verski pouk v šoli po eni strani in župnijski verouk kot nadomestni predmet za enega izmed obveznih izbirnih predmetov kot sestavna dela vzgojno-izobraževalnega procesa ostajata predmet nadaljnega dogovarjanja med Cerkvijo in državo.

¹²⁶ »Nikomur ne sme biti odvzeta pravica do izobraževanja. Pri izvajanju funkcij, ki so v zvezi z vzgojo in izobraževanjem, mora država spoštovati pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim lastnim verskim in filozofskim prepričanjem« (Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Protokol, 2. člen, Uradni list Republike Slovenije, Mednarodne pogodbe, št. 7, 13. VI. 1994, str. 231).

¹²⁷ Obvezni izbirni predmet pomeni, da je mogoče izbirati med sorodnimi predmeti; ko pa ga učenec oziroma dijak izbere, je zanj obvezen.

SKLEPI

Družina

1. (306, 310) Medškofijski odbor za družino pri SPS naj izdela enotna izhodišča za razumevanje posameznih vprašanj in meril za ustreznejše organsko in usklajeno družinsko pastoralo. Med drugim naj skrbi, da se bodo po dekanijah ustanovile skupine mlajših zakoncev, ki bodo mladim znale predstaviti naravne metode uravnavanja spočetij.
2. (322, 326) Na škofijski ravni naj se ustanovi »zavod« (Družinska šola), ki bo omogočil formalno-pravno in organizacijsko povezovanje vseh obstoječih oblik priprave na zakon, spremljanje zakoncev in oblikovanje novih programov tako za področje priprave na zakon kot tudi za druga področja družinske pastorale. Zavod bo s pomočjo svojih strokovnih sodelavcev skrbel za usposabljanje voditeljev, predavateljev in sodelavcev vseh programov pastorale družine. Ustanovi naj ustrezno število zakonskih svetovalnic.

Mladina

3. (335) Pastoralno delo z mladimi naj bo bolj načrtno in povezano. V ta namen naj se izdelajo pastoralni načrti na več ravneh: župnijski, dekanijski, škofijski in nacionalni. Na teh ravneh naj se ustanovijo Odbori za mladino.
4. (338) Za vzgojno delo z mladimi naj se redno usposablja čim več laikov. Izkušnje različnih tečajev in šol za animatorje naj se povežejo v Slovensko šolo za animatorje, med seboj pa naj se oblike usposabljanja razlikujejo glede na namen in zahtevnost.
5. (338) Teološka fakulteta naj ponudi bodočim duhovnikom in laiškim teologom ustrezno izobrazbo za delo na področju mladinske pastorale. V ta namen naj se vzpostavi sodelovanje med Teološko fakulteto, strokovnimi institucijami in pastoralnimi ustanovami.
6. (338) Pastoralna služba naj za duhovnike in druge pastoralne delavce uvede stalno izobraževanje za delo z mladino.
7. (340) Birmanska pastorala naj dobi vsebinske in metodološke obrise mladinske pastorale. Otroška in mladinska pastorala pa naj se bolj celostno povežeta.
8. (340) Mladinska kateheza naj vsebuje močne prvine priprave na zakon, poleg spoznavno-katehetske pa naj sistematično razvija tudi karitativno, molitveno in liturgično razsežnost.
9. (340) Komisija za katoliško šolstvo pri SŠK naj spodbuja povezovanje dijaških organizacij v katoliških šolah.
10. (344) V univerzitetnih mestih naj se tam, kjer so pogoji, ustanovijo univerzitetne župnije z rednim duhovnikom.

Kateheza

11. (345) Slovenski katehetski odbor naj v sodelovanju s Katehetsko-pedagoškim institutom na Teološki fakulteti izdela katehetski načrt za vsa starostna obdobja in druge skupine na vseslovenski ravni. Usklajen mora biti z dokumentom plenarnega zbora, odobriti pa ga mora SŠK.
12. (361) V župnijah po Sloveniji, kjer živijo Romi, naj se jim ponudi celostno oznanilo na njim primeren način.
13. (379) Župnije naj poskrbijo za ustrezne veroučne prostore.

5.2 Občestvo poklicanih: različne so službe, isti pa je Duh

(393) Sveti Duh, ki deli svoje darove »vsakemu posebej, kakor hoče« (1 Kor 12,11), vsakega člana Cerkve pripravlja in usposablja, da v skladu s svojimi darovi živi in prevzame tisto poslanstvo, h kateremu je poklican. Različni darovi posameznih stanov v Cerkvi so njeno bogastvo, izziv in vabilo za sodelovanje v občestvu, ki je temeljna naloga kristjanov. Le živo občestvo je uresničitev Božjega odrešenjskega načrta, je vidno znamenje Božje prisotnosti v svetu.

5.2.1 Laiki

(394) Cerkev na Slovenskem se na pragu novega tisočletja živo zaveda nenadomestljivega poslanstva, ki ga imajo v procesu evangelizacije slovenske družbe krščanski laiki. Njihovo dostojanstvo, delež pri duhovniški, preroški in vodstveni službi Jezusa Kristusa in s tem njihova soodgovornost za Cerkev in njeno poslanstvo v svetu (prim. C 31; LA 2,5; ZCP, kan. 204, 208) izvirajo iz zakramenta svetega krsta.

(395) Koncilsko razumevanje Cerkve kot Božjega ljudstva, kjer so laiki skupaj z duhovniki in člani ustanov posvečenega življenja deležni istega dostojanstva Božjih otrok, moramo v Cerkvi na Slovenskem čim bolj pospeševati. Poglobljeno pojmovanje Cerkve zahteva vzgojo in izobraževanje laikov in duhovnikov za pogumnejše in ustvarjalnejše sodelovanje ter za krepitev njihove lastne identitete. S tem bomo presešli enostransko pojmovanje Cerkve in odgovornosti v njej ter utrjevali zavest, da je le živo občestvo, kjer je prostor za medsebojno dogovarjanje in sodelovanje, temelj in merilo za skupno poslanstvo pri evangelizaciji družbe. Zato so nujne ustrezne strukture, ki bodo zagotavljale duhovno oblikovanje in načrtno izobraževanje laikov. Z evangeljskimi vrednotami oblikovani laiki lahko postanejo kvas celotne družbe v zasebnem, družinskem, poklicnem in družbenem življenju (prim. LA 5; KKC 899). Vloga laikov v Cerkvi ni zgolj pomoč duhovnikom: laiki imajo v moči splošnega duhovništva lastno poslanstvo za delovanje v svetu in Cerkvi, kar jim hierarhična Cerkev tudi priznava.¹²⁸

(396) Že vrsto let so v Cerkvi na Slovenskem aktivni krščanski laiki, ki z veliko požrtvovalnostjo dragoceno prispevajo na oznanjevalnem, vzgojnem, liturgičnem, karitativnem in gospodarskem področju. Njihovo sodelovanje naj Cerkev v prihodnosti še pospešuje. Te laike je potrebno vključiti v cerkvene strukture in jim omogočiti nepogrešljivo vlogo pri praktičnem uresničevanju vseh oblik poslanstva. ŽPS, SPS, ŠPS, SKLS, drugi sveti, komisije ter druge cerkvene strukture morajo biti nosilec, spodbujevalec in povezovalec vseh dejavnosti v cerkvenem občestvu.

(397) Cerkev je v pokoncilskem času odprla vrata laičkim katehistom in katehistinjam tudi pri nas. V zadnjem desetletju se je povečalo število laičkih teologov in teologinj, ki lahko zaradi svoje univerzitetne teološke izobrazbe pomenijo veliko bogastvo za Cerkev in družbo. V Cerkvi je potrebno opredeliti področja in naloge njihovega delovanja, urediti njihov status ter poskrbeti za različne ravni strokovnega in teološkega izobraževanja.

(398) Posebno skrb je potrebno nameniti vsem laikom, ki v Cerkvi opravljajo različne pastoralne službe, na primer katehisti in katehistinje, pastoralni asistenti in svetovalne službe (prim. LA 22; ZCP, kan. 228 § 1). Zagotoviti jim je potrebno stalno strokovno in duhovno oblikovanje ter dejavno vključitev v živo občestvo Cerkve.¹²⁹ V to skupino sodijo tudi tiste osebe, ki se za Cerkev življenjsko žrtvujejo, ko opravljajo za konkretno občestvo ali krajevno Cerkev pomembna opravila, na primer cerkveni ključarji, cerkovniki, organisti, župnijske gospodinje. Tudi ti predstavljajo za Cerkev poseben dar, zato je potrebno skrbeti za njihovo duhovno oblikovanje in zanje moliti.

¹²⁸ Prim. Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, CD 41, Ljubljana 1989, 23; Kongregacija za duhovščino, *Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov*, CD 74, Ljubljana 1998.

¹²⁹ Prim. Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, 59–62; Kongregacija za duhovščino, *Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov*.

5.2.2 Duhovniki in diakoni

5.2.2.1 Duhovniki

(399) Jezus Kristus je nekatere ljudi posebej poklical z besedami: »Hodite za menoj« (Mt 4,19; 8,22; 9,9; 19,21). Tisti, ki so se odzvali temu klicu, so bili s svetim redom posvečeni za službo škofa, mašnika ali diakona. »Koncil poudarja: 'Duhovni dar, ki so ga duhovniki prejeli pri posvečenju, jih ne usposablja za kakšno omejeno in utesnjeno poslanstvo, marveč za najobširnejše in vesoljno poslanstvo zveličanja do konca sveta (Apd 1,8); vsaka duhovniška služba je namreč deležna vesoljne širine poslanstva, ki ga je Kristus zaupal apostolom'.«¹³⁰ S posvečenjem so duhovniki deležni naloge apostolov, v moči katere opravljajo službo oznanjevanja (D 4); pri delitvi zakramentov so na različne načine hierarhično povezani s škofom in ga tako v posameznih krščanskih občestvih ponavzočujejo (D 5), še zlasti pa pri sveti evharistiji to občestvo vodijo. Trojna služba oznanjevanja, podeljevanja zakramentov in služenja v dejavni ljubezni zahteva od duhovnikov, da se Bogu in ljudem popolnoma predajo. Sveti Duh, Duh svetosti, jih za to službo posveti in usposablja.¹³¹ S Kristusom po Cerkvi z darom službenega duhovništva obdarjeni človek naj se nenehno posvečuje, vsestransko, človeško, duhovno, umsko, pastoralno, sistematično in osebno oblikuje.¹³²

(400) Zgodovina Cerkve na Slovenskem nam dokazuje, da je slovenski duhovnik živel v tesni povezanosti s svojim ljudstvom. Narodu je stal ob strani, ga duhovno in kulturno dvigal. Prejšnji sistem, ki je duhovnike na različne načine preganjal, jih je s tem silil k večji duhovni poglobitvi, tesnejši povezanosti z Bogom in iskanju edinega potrebnega. Trpljenje in stiske so duhovnike očistile in okrepile. Mnogi so neustrašeno iskali nove pastoralne prijeme tudi za ceno zasliševanja in zaporov: razvijali so mladinski verouk, duhovne vaje, mladinska in različna duhovna gibanja ... V svoji iznajdljivosti so skupaj z verniki zidali nove cerkve in veroučne prostore, skrivaj gojili dobrotelost in pomagali ljudem v stiski. Za vse to jim je danes Cerkev na Slovenskem hvaležna. Zahvaljuje se jim, da so narodu ohranili vero in dajali oporo vernikom, ki so bili zaradi vere preganjani in zapostavljeni. To obdobje je duhovnikom onemogočalo normalno pastoralno delovanje. Nekateri so zaradi razmer, v katerih so živeli, postali samohodci. Zanesli so se le na Boga, sobrate in najbolj zveste laike. Vzgojno, duhovno, kulturno in gospodarsko dejavnost so do koncila nosili na svojih ramenih. Strah povojnega časa je v mnogih zapustil globoke sledi, ki so kdaj tudi ovirale bolj odprto sodelovanje z laičnimi sodelavci.

(401) Duhovniki so danes postavljeni pred velike in številne naloge ter izzive. Potrebno je nenehno oblikovanje in izobraževanje, medsebojno sodelovanje in širjenje kroga sodelavcev (prim. ZCP, kan. 279 § 1,2,3). Verniki od duhovnikov upravičeno pričakujejo, da so preprosti in odprti do vsakega človeka, solidarni z ljudmi, v svojem odnosu do sobratov in do škofa prisrčni, da se posvečajo molitvi in oznanjevanju, pospeševanju zakramentalnega življenja, skrbi za uboge, vodenju občestva vernih, skratka opravičeno, ki so za njihovo poslanstvo osrednjega pomena. Čeprav duhovniki od svojih vernikov pričakujejo, da bodo radi prevzemali tiste naloge, ki niso vezane na duhovniško službo, kot na primer vzdrževanje cerkvenih objektov, skrb za drugo imovino ter vse naloge, ki so v pristojnosti župnijskega sveta, pa morajo biti tudi sami pripravljene na sodelovanje z laiki.

(402) Duhovnikov status v slovenski družbi še vedno ni dovolj jasno opredeljen, kar povzroča negotovost v njem samem in nerazumevanje s strani laične javnosti. Nekateri ljudje na duhovnika gledajo v prvi vrsti kot na uslužbenca v eni od servisnih dejavnosti, ki naj bi jim bil vedno na voljo. Duhovniki so pogosto preobremenjeni in se čutijo osamljene, kar jih prizadene v njihovi duhovniški identiteti ter jih lahko zapelje v različne oblike zasvojenosti. Mnogi nimajo redne prehrane in

¹³⁰ Janez Pavel II., *Dal vam bom pastirjev*, CD 48, Ljubljana 1992, 18.

¹³¹ Prim. Janez Pavel II., *Dal vam bom pastirjev*, 26, 33; Kongregacija za duhovščino, *Duhovnik na pragu tretjega tisočletja*, CD 86, Ljubljana 2000.

¹³² Prim. Kongregacija za duhovščino, *Direktorij za službo in življenje duhovnikov*, CD 56, Ljubljana 1994, 6, 73–80; Janez Pavel II., *Dal vam bom pastirjev*, 70–81.

oskrbe, tudi njihove bivanjske razmere vselej ne ustrezajo standardom zdravega življenja. Razlogi za to so lahko subjektivne ali objektivne narave. Dolžnost celotnega občestva vernikov in cerkvenega vodstva pa je, da poskrbi za človeka vredno življenje vsakega pastoralnega delavca.

(403) V Sloveniji predvsem na podeželju obstajajo tudi tradicionalne oblike župnijskega življenja, ki omogočajo ohranjanje klasičnega modela ljudskega duhovnika, kar ga pa lahko zavede v preveliko avtoritarnost in zavest lastne nenadomestljivosti in samozadostnosti. Nekateri duhovniki težko sprejemajo sodelovanje laikov. Težko obvladljive razmere v večjih mestnih središčih so za duhovnike lahko vzrok za beg v minimalizem ali malodušje (D 22). Na srečanje s temi dejstvi bi morali biti v času študija in vzgoje bogoslovci bolje pripravljeni.

(404) Naš čas je nov tudi za Cerkev in za duhovnika. Duhovnikovo življenje in služba se morata prilagoditi vsakemu obdobju in vsakemu življenjskemu okolju. »Zato si moramo s svoje strani prizadevati, da se – kolikor je mogoče – odpremo višjemu razsvetljenju Svetega Duha, da bi odkrili usmeritev sodobne družbe, prepoznali najgloblje duhovne potrebe, da bi določili najpomembnejše konkretne naloge in pastoralne metode, ki si jih je potrebno prisvojiti in tako ustrezno odgovoriti na pričakovanja ljudi.«¹³³

(405) Duhovnikovo delovanje bo znamenje za naš čas, če bo izviralo iz globoke vere, osebne duhovnosti in teološke usposobljenosti ter povezanosti z verniki. Duhovnost se hrani iz osebne molitve, zakramentalnega življenja, duhovnih vaj, v bratskem pogovoru in drugih srečanjih. Vedno bolj postaja pomembno sodelovanje med duhovniki samimi, še posebej izmenjava izkušenj, tudi zaradi enotnejše pastoralne prakse. Najti je potrebno pot do večje solidarnosti v gmotnih zadevah, da ne bo prevelikih razlik. Posebno pozornost je potrebno nameniti starejšim in bolnim duhovnikom.

(406) Pri nastavitvah duhovnikov naj škofje upoštevajo darove in sposobnosti posameznikov, da bi mogli čim bolj razviti svoje darove v službi Božjemu ljudstvu (prim. Š 31). Škof (predstojnik) naj se veliko pogovarja z duhovniki, da jih bo poznal, odkrival njihove talente, pa tudi pomanjkljivosti. Naj se posvetuje z ustrezno personalno komisijo in tistimi odgovornimi, ki poznajo duhovnike. Prav tako je k posvetovanju potrebno pritegniti osebe, ki poznajo razmere, v katere bo duhovnik postavljen, še posebej dekana (prim. ZCP, kan. 524). Načelno velja, da se župnik lahko menja vsakih 15 do 20 let, po kan. 538 § 3 pa je naprošen, naj po izpolnjenem petinsedemdesetem letu starosti da odpoved službe krajevni škofu.¹³⁴

(407) Upoštevajoč vse to, bo duhovnik na župniji mogel živeti z ljudmi in zanje. Čim bolj bo v stikih z njimi odkrival njihove težave, stiske in dvome ter jih prinašal pred Gospoda, tem bolj bo vedel, da so to tudi njegove lastne stiske, dvomi, osamljenost, razočaranja in druga bremena, ki so rešljivi pred Njim. Iz brezbriznosti in samopomilovanja se bo zmožen dvigniti le z ljubečo skrbjo za blagor drugih, v zaupnem pogovoru z Gospodom in v povezanosti z bratsko skupnostjo.

5.2.2.2 Stalni diakoni

(408) V Cerkvi na Slovenskem deluje nekaj stalnih diaconov, vendar v njej še nimajo tistega mesta, ki ga je na novo ovrednotil zadnji koncil. Njihovo delo ni dovolj opredeljeno in včlenjeno v pastoralo. Njihova naloga ni samo razbremenitev duhovnika ali nadomeščanje zaradi pomanjkanja duhovnikov. Stalni diakoni so po svoji službi poklicani zlasti k služenju, zato naj v Cerkvi poleg sedaj pretežno liturgične in oznanjevalne službe vedno bolj prevzemajo tudi socialno-karitativno dejavnost, glede na osebne sposobnosti pa tudi kulturna in katehetska področja (prim. KKC 1571). Njihova teološka izobrazba mora biti temeljita. Škofje naj bolj na široko odprejo vrata Cerkve prosilcem za stalni diaconat, saj pomenijo dopolnitev bogastva različnih služb v Cerkvi. Duhovniki naj vzpodbudijo zlasti mlade moške, ki se čutijo poklicani, da se v skladu z navodili in potrebami Cerkve usposobijo za službo stalnega diakona, ter jih z veseljem sprejmejo kot svoje redne sodelavce.¹³⁵

¹³³ Janez Pavel II., *Dal vam bom pastirjev*, 5.

¹³⁴ Prim. ZCP, kan. 538 § 3.

¹³⁵ Kongregacija za duhovščino, *Direttorio per il ministero e la vita dei diaconi permanenti*.

5.2.3 Redovnice in redovniki – načini Bogu posvečenega življenja v Cerkvi¹³⁶

(409) Različne ustanove posvečenega življenja so na Slovenskem že od začetkov organiziranja Cerkve vtakane v njeno življenje in delovanje. Bile so nosilke prvih misijonskih akcij. Samostani so bili dolga stoletja središča cerkvenega, kulturnega, socialnega in vzgojno-izobraževalnega dela. Razcvet redovnega življenja konec 19. in v prvih desetletjih 20. stoletja se je kazal v bogati misijonski dejavnosti, v delu za rojake po svetu, v šolah različnih stopenj, v številnih zdravstvenih in socialnih ustanovah ter v pobudah za obnavljanje verskega življenja med Slovenci. Čas druge svetovne vojne in totalitarizem po njej je ugasnil več redovnih ustanov, druge so bile v svojem izvirnem poslanstvu povsem onemogočene, njihovi člani in članice pa razkropljeni. Z veseljem ugotavljamo, da se v zadnjih letih krepi navzočnost ustanov posvečenega življenja na Slovenskem in da se le-te vračajo k svojim prvotnim oblikam služenja.

(410) Poseben poklic v posvečeno življenje v svojih raznoterih oblikah je ukoreninjen v zgledu in nauku Gospoda Jezusa Kristusa. »Značilne poteze Jezusa – deviškega, ubogega in poslušnega – pridobijo z zaobljubo evangeljskih svetov tipično in stalno 'vidno obliko' sredi sveta. To priteguje pogled vernikov k tisti skrivnosti Božjega kraljestva, ki že deluje v zgodovini, a čaka na svojo popolno uresničitev v nebesih.«¹³⁷

(411) Stan tistih, ki v ustanovah posvečenega življenja javno izpovedo evangeljske svete, spada k življenju in svetosti Cerkve in zato naj ga v Cerkvi vsi podpirajo in spoštujejo (prim. C 44). »To pomeni, da posvečeno življenje, ki je navzoče že vse od začetkov, v Cerkvi ne more nikoli izostati. Je namreč njen del in Cerkev se mu ne sme odpovedati, saj jo določa in izraža njeno naravo.«¹³⁸ Cerkev sprejema redovno življenje kot Božji dar in je zanj odgovorna. Krajevni škof, ki je odgovoren za svetost in rast njemu zaupane krajevne Cerkve, je odgovoren tudi za rast, kakovost in pristnost posvečenega življenja (prim. ZCP, kan. 385).¹³⁹

(412) V naši družbi se vedno bolj izgublja Božje sledi, zato ljudje od poklicev posebnega posvečenega življenja pričakujejo preroško pričevanje, ki izhaja iz skladnosti med oznanjevanjem in življenjem. Posebno zgovorno znamenje in izziv za današnjo individualistično in porabniško usmerjeno družbo je pričevanje skupnega življenja.¹⁴⁰ Iskreno življenje po zaobljubah evangeljskih svetov čistosti, uboštva in pokorščine je duhovna terapija za človeštvo, ker zavrača malikovanje ustvarjenega in kaže na Boga kot na absolutno dobro.¹⁴¹ Močno in mnogotero pričevanje redovniškega življenja lahko prispeva k moralni prenovi našega naroda, Cerkvi pa podarja duha mladostne svežine.

(413) V vseh oblikah Bogu posvečenega življenja je najvišje pravilo »hoja za Kristusom, kakor jo uči evangelij« (R 2a), in življenje v Svetem Duhu. Vsi člani Bogu posvečenega življenja – še posebej kontemplativni, ki imajo »posebno odlično mesto v Kristusovem skrivnostnem telesu« (R 7) – v kontemplaciji iščejo in ljubijo Boga, se ga z duhom in srcem oklepajo ter žive samo zanj in njegove načrte (prim. R 5–6). Kontemplativna razsežnost se izraža »v poslušanju in premišljevanju Božje besede; v občestvu z Božjim življenjem, ki se nam daje v zakramentih in posebej v evharistiji; v liturgični in zasebni molitvi; v vztrajni želji in iskanju Boga in njegove volje v dogodkih in v osebah; v zavestnem sodelovanju pri njegovem odrešenjskem poslanstvu; v podarjanju sebe drugim za prihod Božjega kraljestva.«¹⁴²

(414) Iz prvenstvenega pomena, ki ga ima pričevanje posvečenega življenja, sledi, da je redovno življenje že samo po sebi apostolsko. Zato je zgrešeno gledati na redovnike in redovnice

¹³⁶ Prim. C, 6. poglavje.

¹³⁷ Janez Pavel II., *Posvečeno življenje*, CD 65, Ljubljana 1996, 1.

¹³⁸ Janez Pavel II., *Posvečeno življenje*, 29.

¹³⁹ Prim. *Mutuae relationes* 52; Janez Pavel II., *Posvečeno življenje*, 49–50.

¹⁴⁰ Prim. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Bratsko življenje v skupnosti: Kristusova ljubezen nas je združila v eno*, CD 57, Ljubljana 1994, 39, 10, 40, 42.

¹⁴¹ Prim. Janez Pavel II., *Posvečeno življenje*, 87.

¹⁴² Kongregacija za redovnike in svetne ustanove, *Kontemplativna razsežnost redovniškega življenja*, CD 15, Ljubljana 1982, 1.

zgolj v luči pastoralne koristi. V redovnem življenju je na prvem mestu kontemplacija, zato mora vsaka redovna skupnost postaviti duhovno življenje na prvo mesto in si prizadevati, da se v življenju molitev in delo medsebojno prežemata in podpirata.¹⁴³ V moči svoje posvetitve redovniki in redovnice ter člani svetnih ustanov opravljajo različna dela apostolata.

(415) Vsi ustanovitelji in ustanoviteljice redov so želeli odgovoriti na določen verski, družbeni, socialni ali vzgojni problem svojega časa. Zato so dejavnosti redovnikov in redovnic zelo raznolike, od oznanjevanja evangelija in vzgoje do skrbi za uboge. V Cerkvi na Slovenskem je potrebno na novo prebuditi zavest, da ima vsaka ustanova posvečenega življenja in družba apostolskega življenja svojo lastno karizmo, s katero naj se vključi v apostolski in pastoralni načrt Cerkve na Slovenskem.¹⁴⁴ Ta naj spoštuje specifično redovniško življenje v skupnosti in temu primerno redovnike vključuje v redno župnijsko pastoralo (prim. ZCP, kan. 674). Osebe posebnega posvečenega življenja naj si prizadevajo, da bodo dobro poznale zgodovino krajevne Cerkve, socialne razmere in psihološke značilnosti slovenskega človeka.

(416) Nove možnosti vključevanja na področja vzgoje, sociale in kulture, ki so se v Sloveniji odprle, so izziv mnogim redovnim skupnostim. Posamezne ustanove naj si v skladu z njim lastno apostolsko karizmo prizadevajo za obnovljeno zavzetost na vzgojnem in izobraževalnem področju, za oblikovanje in posredovanje kulture in naj se posvečajo ljudem v stiski. Več pozornosti naj namenijo duhovnemu spremljanju posameznikov, skupin in družin, duhovnim vajam, svetovalnemu delu, pravni zaščiti žensk in mater ter gmotni pomoči družinam z več otroki.

(417) Potrebno je doseči sodelovanje na vseh področjih, upoštevajoč značilnosti karizme posamezne ustanove: med različnimi redovnimi ustanovami, z duhovniki in z laiki.¹⁴⁵ V ta namen naj se izdelata narodni program, da ne bo nepotrebna podvajanja in izgubljanja dragocenih moči.

5.2.4 Skrb za duhovne poklice

(418) »Postavil sem vas, da greste in obrodite sad in da vaš sad ostane« (Jn 15,16). Gospodar Božjega vinograda na Slovenskem želi, da bi »izbirali življenje« tudi na področju duhovnih poklicev. Ugotavljamo namreč, da v zadnjem času upada število tistih, ki bi se popolnoma posvetili službi Božjemu kraljestvu, zato ne želimo preslišati Jezusovega klica: »Prosite torej Gospoda žetve, naj pošlje delavce na svojo žetev« (Mt 9,38) in ne prezreti Očetove obljube: »Glejte, jaz sam bom poskrbel za svoje ovce« (Ezk 34,11).

(419) Kot odgovorni udje Cerkve se zavedamo, da je »žetev« dejansko velika, »delavcev« pa premalo. Zato čutimo potrebo, da bi se vsi kristjani na Slovenskem najprej zavedeli, od koga prihaja vsak dober dar, da bi se tako naša krajevna Cerkev spremenila v eno samo veliko binkoštno dvorano, ki v molitvi prosi in pričakuje darove Svetega Duha. Potrebujemo namreč tisto ozračje vere, upanja in ljubezni, ki bi pospeševalo rast in zorenje duhovnih poklicev in duhovnih voditeljev. Novejša izkušnja kaže, da se porajajo poklici tam, kjer so cerkvena občestva živa in se trudijo za zavzeto življenje po evangeliju.

(420) V Cerkvi na Slovenskem si je potrebno prizadevati za duhovno ozračje, ki bo naklonjeno novim duhovnim poklicem in bo pospeševalo predvsem tiste vrednote, ki so danes mladim blizu: prijateljstvo, pripravljenost za služenje, odprtost za versko izkustvo, pristnost in odgovornost. V tej luči namreč odkrivamo, da je vsako človeško življenje poklic. Zato naj krščanski starši sprejemajo svoje otroke z globoko odgovornostjo in jih z ljubeznijo vzgajajo za čutečo odgovornost do sveta in še posebej do krščanskih skupnosti. Župnijske in vse druge vzgojne skupnosti naj poglobljajo v otrocih in mladih dar odgovorne svobode, da le-ti najdejo svoj najvišji smisel življenja v darovanju za druge in v služenju potrebnim. Zato naj se naša občestva odločajo za take oblike pastore, ki bodo krščanskim staršem pomagale sprejeti in ovrednotiti otrokovo posebno poklicanost. V vseh mladih naj prebujajo zavest, da je izbira poklica dejanje ljubezni; tistim mladim, ki jih Gospod kliče

¹⁴³ Prim. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Bratsko življenje v skupnosti: Kristusova ljubezen nas je združila v eno*, 12–13.

¹⁴⁴ Prim. Janez Pavel II., *Posvečeno življenje*, 49.

¹⁴⁵ Prim. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Bratsko življenje v skupnosti: Kristusova ljubezen nas je združila v eno*, 70.

v posebno služenje Bogu in Cerkvi, pa zagotavljajo tako okolje, sredstva in spremljevalce, da bodo lahko tudi sami stopili na pot darovanosti.

(421) Cerkev je zato vedno skrbela za take vzgojne ustanove, kjer se je lahko značilni dar Duha ustrezno razvijal. V naši krajevni Cerkvi je razvita skrb za vzgojo tistih, ki so že v semeniščih in skupnostih Bogu posvečenega življenja, bolj pa naj bi se še razvilo prebujanje, odkrivanje, prepoznavanje in spremljanje novih duhovnih poklicev.¹⁴⁶ Tukaj zavzemajo posebno mesto bogoslovna semenišča, skupnosti posvečenega življenja in Teološka fakulteta. Dobra vzgoja naj bi kandidatom pomagala razvijati¹⁴⁷ polno človeško osebnost in razčistiti ter potrditi njihov duhovni poklic. Znamenja poklicanosti so evangeljsko veselje, požrtvovalnost, odgovornost, disciplina in zvestoba. Strokovno naj jih tudi usposablja za pastoralno delovanje.

Zato je potrebno v prihodnje posvečati še več pozornosti uvajanju v konkretne življenjske razmere poklica, za katerega se kandidati usposabljujejo. Pri tem mislimo tudi na praktične naloge in zahteve, ki jih bo od njih terjalo opravljanje tega poklica v Cerkvi.

SKLEPI

1. (398) Na ravni škofij naj se ustanovi Urad za laiške teologe in druge laike v cerkvenih službah. Njegova naloga je opredeliti status laikov v cerkvenih službah, definirati področja in naloge njihovega delovanja ter skrb za njihovo nenehno duhovno in strokovno oblikovanje. Laiškim teologom in diplomantom Teološke pastoralne šole pomaga pri organizaciji obvezne prakse v pastoralnih, vzgojnih in socialnih ustanovah. Pomaga jim pri iskanju možnosti zaposlovanja, skrbi za izvajanje enotnih pravil zavarovanja in pravičnega plačevanja, prizadeva si za ustanovitev posebnega sklada za financiranje.
2. (402) Škofije naj poskrbijo za poseben solidarnostni sklad za vzdrževanje duhovnikov v času njihovega pastoralnega delovanja, če so na revnejših župnijah. V času njihove ostarelosti ali bolezni naj poskrbijo tudi za domove za ostarele in bolne duhovnike.
3. (408) Slovenska škofovsko konferenca naj določi program izobrazbe in duhovnega oblikovanja stalnih diaconov. Celotnemu Božjemu ljudstvu naj se predstavi pomen in potrebnost ustanove stalnega diakonata.
4. (417) Slovenska škofovsko konferenca in KORUS naj se dogovorita in uskladita glede vključenosti redovnih skupnosti v slovenski pastoralni načrt.

¹⁴⁶ Prim. Papeško delo za duhovne poklice, *Novi duhovni poklici za novo Evropo*, CD 76, Ljubljana 1998, 24–37; Slovenski katehetski svet, *Zbornik 29. katehetskega tedna*, Ljubljana 1999.

¹⁴⁷ Prim. Janez Pavel II., *Dal vam bom pastirjev*, 60–61.

5.3 Strukture in gibanja v službi življenja v Cerkvi

(422) Cerkevne službe imajo svojo institucionalno strukturirano obliko. Njihova vloga je v tem, da podpirajo in omogočajo delo za Božje kraljestvo, njegovo življenje in rast. V Cerkvi na Slovenskem pogrešamo institucionalizirane oblike dialoga in več možnosti za izrekanje osebnega mnenja in pobud (prim. ZCP, kan. 212 §§ 2, 3), s tem pa tudi več spoštovanja do izrečenega ter za izvedbo tega, kar se v dialogu izkaže za potrebno.

Zaželeno je, da bi glede delovanja struktur in njihovega preoblikovanja pri pastoralnem načrtovanju in iskanju praktičnih rešitev za notranja razmerja v Cerkvi enakovredno sodelovali škofijski duhovniki, redovne skupnosti, duhovna gibanja in laiška združenja. Ko govorimo o razvijanju institucionalnih oblik dialoga, se moramo vedno znova vračati k evangeliju, ki razume dialog kot dogajanje v Svetem Duhu in medsebojni ljubezni.

(423) Potrebno je pospeševati povezave med cerkvenimi institucijami, da ne bi prihajalo do neuskkljenega delovanja in prezrtja številnih pobud, ki so dar Svetega Duha (prim. 1 Kor 12,1–11; C 4), ter da bo jasneje določeno, kakšna je posebna vloga posameznih škofijskih teles in kako naj se med seboj dopolnjujejo, da bodo sestavljala enovit sistem. Pri spodbujanju institucionalnega sodelovanja znotraj župnije, med župnijami in dekanijami ter škofijami je potrebno poudarjati, da gre za komplementarnost in ne za zamenjavo vlog. Tako kot v župnijah utrjujemo župnijsko istovetnost vernikov, bi morali krepiti tudi vzgojo za pripadnost dekaniji in širšim pastoralnim prostorom.

(424) Vse to kaže na potrebo po novih oblikah institucionalnega povezovanja med župnijami, dekanijami in škofijami, ki bi omogočalo nove oblike druženja in skupnega delovanja na različnih pastoralnih področjih. K temu bi lahko veliko pripomogla kadrovske okrepljena pastoralna služba ter oblikovanje organigrama, v katerega bi bile posamezne institucije smiselno umeščene in organsko povezane v celoto. Eden od pogojev učinkovitega sodelovanja med različnimi ravni Cerkve je večje število za to usposobljenih duhovnikov in laikov. Poseben vidik institucionalnega povezovanja je solidarnost glede gmotnih vprašanj. To je potrebno sistemsko urediti na škofijski ravni in pri tem upoštevati izkušnje drugih delnih Cerkva.

5.3.1 Župnije

(425) Tradicionalno so bile naše župnije prek krščanskih družin prve nosilke posredovanja vere in življenja po evangeliju. V novejšem času je ta vpliv manjši, kajti ljudje zajemajo vrednote življenja iz širšega družbenega okolja. Tudi zato je potrebno priznati legitimnost različnih tipov župnij (prim. ZCP, kan. 518), ki so v veliki meri odvisni od številnih socioloških dejavnikov, in glede na ugotovitve razvijati različne pastoralne pristope. Raznolikost župnij se nanaša tako na okolje (vas, mesto, razdalje) kot na kategorije vernikov, kar terja razmislek o ustanavljanju tako imenovanih personalnih župnij, kot je študentska oziroma univerzitetna župnija. Vse bolj se postavlja vprašanje ustreznega pojmovanja župnij v soupravi. Verjetno bo potrebno najti nove vzorce prestrukturiranja, kajti administrativna ukinitve takšnih župnij še ni odgovor na njihov pastoralni problem. Med župnijami je potrebno poenotiti pastoralno prakso, upoštevati pa je potrebno tudi tako imenovana oltarna občestva, ki predvsem v velikih mestih združujejo vernike iz različnih župnij. Ti se iz različnih vzrokov redno udeležujejo bogoslužja v cerkvah zunaj svojih župnij. Za velika mestna središča je to nekaj normalnega, zato je potrebno v mestih razvijati tudi različne pastoralne poudarke, s katerimi se identificirajo posamezne župnije. Velika mestna središča bi morala postati samostojne pastoralne enote s specifičnimi pastoralnimi prijemi in ponudbami.

(426) Na župniji nedvomno tudi v prihodnje ostaja osrednja skrb za versko življenje v vseh razsežnostih: oznanjevanje, bogoslužje in karitativna dejavnost. Sodobna vizija župnije je župnija skupnosti občestev (communitas communitatum), ki združuje in povezuje vse pobude v enoto. Župnija je prostor, kjer ta občestva živijo in delujejo v skupni duhovni blagor, hkrati pa ji prinašajo svežega duha. Občestva verujočih v župniji nastajajo po najrazličnejših ključih: nekateri se povezujejo v občestvo zaradi različnih pastoralnih dejavnosti (ministranti, skupnost bralcev, katehetov, pevcev, sodelavcev karitativne dejavnosti ...), drugi kot člani laiških združenj in

duhovnih gibanj, mnogi v svojih občestvih gojijo različne pobožnosti ali imajo kakšen poseben duhovni interes, veliko je stanovskih občestev, poseben tip občestva so podružnice itd. Vsa občestva naj bi bila odgovorna za podobo celotne župnije in uresničevanje njenega poslanstva. Med najbolj ustrezne oblike povezovanja vseh občestev v župniji spada Župnijski pastoralni svet. Vedno več skrbi bo potrebno posvečati skrbi za vzgojo novih sodelavcev, da župnijsko delo ne bo odvisno samo od duhovnika (prim. C 33). Hkrati pa je potrebno misliti na oblikovanje duhovnikov, ki bodo sposobni dojeti in voditi župnijo, kakršno narekujejo potrebe sodobne evangelizacije. Nova podoba župnije odpira prostor novim karizmam in možnostim za nove službe, obenem pa se zastavlja vprašanje vloge duhovnika, zlasti župnika. Ta naj ohranja ravnovesje med edinostjo in pripadnostjo določeni skupini, vendar naj bo kot pastir za vse, do vseh enako odprt.

(427) Da bi dosegli koncilsko vizijo župnije,¹⁴⁸ bi bilo potrebno usmeriti pozornost na naslednje poudarke:

Od pastore, ki sloni predvsem na duhovnikovem individualnem delovanju, preiti k soodgovornosti celotnega občestva.

Od pastore razdrobljenih dejavnosti preiti k organski in celoviti pastoralni, ki upošteva prednostne naloge glede na potrebe, čas in razmere.

Od individualističnega načina vodenja prehajati k dialoško-timskemu modelu, ki upošteva karizme posameznika in zahteva enakopravno sodelovanje vseh sodelavcev v župniji.

Od zakramentalistične pastore k novi evangelizaciji.

Od ukvarjanja z zgolj notranjimi župnijskimi vprašanji k evangelizaciji oddaljenih in neverujočih na področju župnije, k zanimanju za širša vprašanja naroda, države in sveta.

Od zaprtosti v okviru svoje župnije k večjemu povezovanju in sodelovanju z drugimi župnijskimi občestvi ali družbenimi strukturami v kraju in občini.

(428) Župnija bo tako postala kraj žive vere, kjer se učinkovitost pristnih krščanskih odnosov pokaže v vsakdanjem življenju. Župnija naj bo kraj, kjer je vernik doma in se počuti sprejetega. K temu lahko pripomore tudi to, da se ob cerkvah uredi primeren družabni prostor. Župnijsko cerkev in župnišče naj bi vsak župljan doživljal kot skupni župnijski dom. Skupnosti, ki gradijo na evangeljskih vrednotah in predvsem na Jezusovi navzočnosti med njimi, so ljudem velika opora v rasti njihove osebne vere, pa tudi v praktični medsebojni pomoči.

5.3.2 Dekanije

(429) Dekanijski sinodalni dnevi so pokazali potrebo po večji vlogi dekanije kot pomembnem pastoralnem področju (prim. ZCP, kan. 374 § 2). Vlogo dekanij bodo kakovostno izpolnili tudi dekanijski pastoralni sveti (DPS). Dekanije so zaokrožen pastoralni prostor, v katerem je mogoče sprejemati nekatere skupne pastoralne odločitve in uresničevati konkretne načrte. Če dekanije to niso, bi bilo potrebno poiskati rešitve za nove razmejitve. Župnija včasih zaradi svoje majhnosti in pomanjkanja kadrov ter sredstev ne more sama pripraviti programov, ki bi bili koristni za vernike. Zato je potrebno na dekanijski ravni razmisliti o izobraževanju, duhovnih molitvenih centrih, pa tudi o kadrovske, prostorske, gmotne in drugih možnostih ter temu prilagoditi skupno pastoralno načrtovanje po načelu subsidiarnosti. Mišljena so predvsem različna srečanja mladih, mladinski centri, priprava na zakon, oblikovanje odraslih, prav tako tudi karitativno delo, bolniška pastorela, vrtci, šolstvo ipd. Dekanijska raven sodelovanja s svojim dekanijskim pastoralnim svetom lahko prinese nov zagon v naša pastoralna prizadevanja, seveda pa velja paziti, da s tem ne bi razvrednotili delovanja župnije. Med dekanijsko in škofijsko ravni so še druge enote (naddekanije, arhidiaconati); po načelu komplementarnosti naj bi uresničevale tiste pastoralne naloge, ki bi zaradi geografskih, socioloških in drugih razlogov lahko pomenile dopolnitev sodelovanja župnij na ravni dekanije.

5.3.3 Škofije

¹⁴⁸ Prim. Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, 26.

(430) Škofija je del Božjega ljudstva, ki je škofu s sodelovanjem zbora duhovnikov zaupana v pastoralno skrb in v kateri resnično je in deluje ena, sveta, katoliška in apostolska Kristusova Cerkev (prim. ZCP, kan. 369). Krajevni škofje vodijo delno Cerkev kot nasledniki apostolov, kot Kristusovi poslanci, z nasveti, s spodbujanjem, z zgledom, pa tudi s svojo avtoriteto in oblastjo (prim. C 27). Škofija je tako kraj sodelovanja, medsebojnega dogovarjanja in dialoga med duhovniki, redovniki in laiki ter različnimi gibanji. To sodelovanje ima tudi teološki temelj, kajti Cerkev smo vsi: škofje, duhovniki, redovniki, redovnice in laiki. Vsi služimo enemu poslanstvu Cerkve v odprtosti Božjemu Duhu in njegovemu delovanju (1 Tes 5,18–19).

(431) Plenarni zbor želi spodbuditi škofove, duhovnike, redovnike, redovnice in laike k še večji medsebojni povezanosti, soodgovornosti in sodelovanju. Tako presegamo individualizem in tekmovalnost, ki zaznamujeta naš čas. Za vse to je potrebno vedno znova najti ustrezne oblike in načine. Krajevne Cerkve po svetu so razvile številne vzorce za uresničevanje omenjenih ciljev. S pomočjo primerjalnih študij bi morda laže prišli do modela, ki bi bil primeren za naše razmere.

(432) Škofijska in medškofijska telesa naj pregledajo in ovrednotijo svoja dosedanja prizadevanja za prenavo. Na podlagi besedila plenarnega zbora ter sklepov naj izdelajo konkretne vzpodbude in smernice, ki bodo omogočile večjo povezavo v pastoralnem prizadevanju in mu tudi dale nov zagon. Plenarni zbor je tudi priložnost, da škofije premislijo svojo teritorialno, institucionalno in personalno organiziranost, saj se je potrebno nenehno prilagajati spremenjenim razmeram.

5.3.4 Medškofijske ustanove

(433) Cerkev na Slovenskem je bila po ustanovitvi SŠK postavljena pred nove naloge organiziranja na medškofijski ravni. Potrebno je določiti, katere službe so lahko skupne za vse škofije in katere ne. Zavest odgovornosti do slovenskega naroda in do kristjanov narekuje načrtnejše in odgovornejše vzpostavljanje nekaterih enotnih cerkvenih struktur, kjer se bodo posamezne naloge laže in bolje uresničevale. Škofijska telesa, ki so povezana v medškofijske ustanove, naj imajo po možnosti enaka poimenovanja, strukturirana naj bodo po enakem ključu in naj se redno srečujejo. Vsa ključna pastoralna področja naj imajo v vsaki škofiji ustreznega institucionalnega sogovornika, vsi organizmi, ki jih pokrivajo, pa jasne statute in programe. Medškofijske ustanove so v današnjem svetu, ki teži h globalizaciji, še posebej poklicane tudi k mednarodnemu sodelovanju.

5.3.5 Združenja

(434) Med najpomembnejše poudarke drugega vatikanskega koncila spada zavzemanje za večjo navzočnost laikov v življenju Cerkve in družbe (prim. LA).¹⁴⁹ Verniki so namreč po krstnem duhovništvu od Boga poklicani, da sprejemajo aktivnejšo vlogo pri evangelizaciji in misijonski dejavnosti v svojem okolju.¹⁵⁰ Tudi laiške organizacije in združenja so lahko vernikom velika opora pri njihovi osebni rasti in pri aktivnejšem sprejemanju konkretnih nalog v Cerkvi in družbi (prim. ZCP, kan. 215). Laiška združenja s statusom društva, ki so nastala po vzpostavitvi demokracije, laikom omogočajo aktivnejšo in bolj organizirano uresničevanje soodgovornosti v Cerkvi ter družbi (prim. ZCP, kan. 223 § 1). Ponekod v Evropi je laiška združenja zajela sekularizacija, na kar moramo z ustrezno pastoralno skrbjo biti pozorni tudi pri nas.

(435) Potrebno je razlikovati med civilno in cerkveno naravo laiških združenj (prim. ZCP, kan. 299–303). Če so takšna združenja na civilnem področju organizirana kot društva, se morajo ravnati v skladu s civilno zakonodajo. Če pa želijo biti tudi cerkvena, morajo za to pridobiti odobritev pristojne cerkvene oblasti in poskrbeti za umestitev v ustrezne cerkvene institucionalne okvire (prim. ZCP, kan. 312 § 1, 313–314, 322 §§ 1–2, 323 §§ 1–2). Laiška združenja naj se za učinkovitejše izpolnjevanje svojega poslanstva znotraj Cerkve avtonomno organizirajo. Svet katoliških laikov Slovenije (SKLS) je ena izmed oblik njihovega povezovanja.

¹⁴⁹ Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, CD 40, Ljubljana 1989, Škofovska sinoda o laikih, 1987.

¹⁵⁰ Prim. Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, 23, 29.

5.3.6 Cerkevna gibanja in skupnosti

(436) Cerkev je vedno sprejemala različne oblike duhovnosti, ki so se porajale v njenem območju. Današnja duhovna gibanja in skupnosti so v naročju Cerkve – Božjega ljudstva ena izmed značilnosti pokoncilске Cerkve. So izraz mnogovrstnega delovanja in dar Svetega Duha, ki jih prebuja, da poživlja življenje v Cerkvi (prim. 1 Kor 12,11). Po besedah papeža Janeza Pavla II. je Cerkev v bistvu hkrati ustanova in karizma; oboje pa prispeva, vsako na svoj način, k njenemu življenju, prenovi in posvečenju Božjega ljudstva.¹⁵¹

(437) Čeprav imajo vsa priznana cerkevna gibanja in skupnosti izvir v istem Svetem Duhu in želijo povezovati ljudi, ki bi radi globlje živeli svoje krščanstvo, so vendar različna glede na karizmo, nastanek in duhovne poudarke ter liturgične in kulturne izraze; različna so tudi glede na oznanjevalne pristope in poslanstvo. Krajevna Cerkev ima povezovalno vlogo, gibanja pa morajo v Cerkvi to vlogo spoštovati. »Kadar se ta gibanja ponižno včlenijo v življenje krajevnih Cerkev in jih škofje in duhovniki prisrčno sprejmejo v škofijske in župnijske strukture, predstavljajo pravi Božji dar za novo evangelizacijo in za misijonsko dejavnost v ožjem pomenu.«¹⁵² Župnija naj bo odprta za gibanja, gibanja pa za potrebe župnije, in sicer tako, da sprejemajo konkretne naloge znotraj župnijskega občestva. Eklezialno in socialno služenje duhovnih gibanj mora biti vedno namenjeno tudi življenju delnih Cerkev. Drugačna oziroma njim lastna duhovnost ne odveže ne gibanj kot celote ne njihovih posameznih članov od dolžnosti do celotne Cerkve. Ob tem pa je potrebno v Cerkvi presegati mišljenje, da se celotno poslanstvo gibanj omeji na tradicionalne prostore oznanjevanja in drugega delovanja Cerkve. Cerkevna gibanja in duhovne skupnosti so namreč poseben instrument Svetega Duha, da lahko prihaja oznanilo o odrešenju tudi v dežele in družbena okolja, kjer je tradicionalna pastorala nemočna in odsotna.¹⁵³

(438) Razumljivo je, da je med institucijo in karizmo vedno pozitivna in zato rodovitna napetost. Velja tudi upoštevati, da so na eni strani vsa velika sodobna gibanja mlada, zato so še vedno v intenzivnem procesu razvoja, in da na drugi strani cerkvenim institucijam še ni uspelo s potrebno dobrohotnostjo sprejeti njihove vloge. Potreben je napor za medsebojno razumevanje in sprejemanje tako s strani župnije kot s strani gibanja.

(439) Zlasti župnije naj bodo v skladu z navodili škofa odprte za gibanja. Člani gibanj pa naj sprejemajo različne pastoralne naloge znotraj cerkvenih struktur: katehezo za otroke, mlade in odrasle; stalno duhovno oblikovanje; liturgično animiranje; pastoralo poklicev; karitativne in socialne dejavnosti ipd. Zato je potrebno gojiti duha zaupanja med člani gibanj in duhovniki ter drugimi člani občestva in razvijati zavest komplementarnosti. Zaupanje je v veliki meri odvisno tudi od tega, ali so vsa gibanja v župniji enakovredno sprejeta. Apostolska gibanja in nova duhovna gibanja so nosilci velikega upanja, če le ostanejo zvesta cerkvenemu občestvu in če občestvo sprejme njihovo karizmo. Posebno znamenje časa je povezovanje duhovnih gibanj z namenom, da bi bilo njihovo služenje krajevni Cerkvi še učinkovitejše.

(440) Da se vse to lahko uresničuje, so potrebna določena merila:

- zdrav katoliški nauk;
- priznanje in sprejetje legitimne avtoritete papeža, škofov in drugih pastirjev ter pripravljenost sodelovati z njimi pri pastoralnih načrtih;
- priznanje in upoštevanje cerkvene skupnosti, škofije in župnije;
- presojanje pastirjev glede delovanja gibanj mora sloneti na molitvi, poslušnosti Svetemu Duhu, iskreni presoji resničnih potreb Cerkve pri evangelizaciji, cerkvenih dokumentih in na dejstvu, ali ima določeno gibanje že podporo ali priznanje papeža oziroma pristojne cerkvene oblasti;
- zaupen pogled na škofove, duhovnike, redovnike in redovnice ter druge pastoralne sodelavce;
- razločevanje in opogumljanje glede dejavnosti gibanj mora biti pozorno predvsem na sadove

¹⁵¹ Prim. Evropska škofovska sinoda, *Veselo pričujemo za evangelij*, v: IX Communio 4, 1999, 301.

¹⁵² Janez Pavel II., *Odrešenikovo poslanstvo*, CD 46, Ljubljana 1991, 72.

¹⁵³ Prim. Janez Pavel II., *Odrešenikovo poslanstvo*, 51.

- svetosti, občestvenosti in evangelizacije;¹⁵⁴
- skrb za povezanost in sodelovanje z drugimi gibanji in pastoralnimi pobudami.

5.3.7 Pastoralna posebnih skupin

(441) V demokratičnih in pluralnih družbah imajo katoliška Cerkev in druge pomembnejše verske skupnosti možnost, da uresničujejo 18. člen Deklaracije o človekovih pravicah, ki pravi, da »ima vsakdo pravico do svobodne misli, vesti in veroizpovedi bodisi posamezno ali v skupnosti z drugimi, s poučevanjem, v praksi, z bogoslužjem in opravljanjem obredov« tudi v tistih okoljih, kjer je bivanje oseb omejeno.

(442) Po družbenih spremembah v Sloveniji se postopoma odpirajo možnosti za pastoralno delovanje v ustanovah, kot so bolnišnice, domovi za ostarele, vzgojno-varstveni domovi za osebe s prilagojenim programom, vojašnice, policija, zapori in podobno. Zdravstvo je v zadnjih desetletjih postalo eden glavnih nosilcev kulturnega razvoja. Svoje delovanje je od zdravljenja bolezni razširilo na prizadevanje za zdravo in kakovostno življenje. To pa terja celovito obravnavanje človeka na fizični, psihični, duhovni in socialni ravni. Po svetu se vedno bolj uveljavlja timski pristop k pacientu, ki nujno vključuje tudi duhovno oskrbo. Prav tako se razvija pastoralna skrb za bolnikove svojce, zdravstveno osebje in raziskovalce, posebej za področje bioetike.

(443) Obiskovanje, spremljanje in tolaženje bolnikov je eno izmed krščanskih del usmiljenja in konkreten izraz krščanske ljubezni (prim. Mt 25,36). Poleg pastoralne skrbi za bolnike v župnijskih skupnostih, bolnišnicah, zdravstvenih zavodih in domovih za ostarele velja poskrbeti za osebe v različnih drugih ustanovah, ki služijo osebam s posebnimi potrebami in motnjami. To področje dela je v našem prostoru potrebno okrepiti.

(444) Življenjska doba ljudi v deželah blaginje se podaljšuje. Vedno več ljudi je tudi upokojenih v času, ko so njihove vitalne sposobnosti še velike. Drugo polovico človekovega življenjskega obdobja je tako potrebno pastoralno ovrednotiti, tako z vidika prostega časa kot z vidika prostovoljnih dejavnosti. Pojav mladih upokojencev je izziv za vzgojno-izobraževalne ustanove in za programe, pri katerih bi lahko ljudje z bogatim življenjskim izkustvom sodelovali kot strokovnjaki ali prostovoljci.

(445) Novozavezni spisi na različnih mestih govorijo o Jezusovem srečevanju z vojaškimi osebami (prim. Mt 6,5) in srečevanju apostolov z njimi (prim. Apd 10,1; 27,1). Vojaške osebe zaradi posebnega poslanstva v delu za mir (prim. CS 79,5; Š 43), ki ga opravljajo doma ali v tujini, zaslužijo posebno skrb Cerkve. V ta namen je uvajanje službe vojaških kuratov pomemben korak v smeri, ki jo Cerkev uresničuje po vsem svetu.

(446) Posebno skrb Cerkve morajo predstavljati zaporniki, brezdomci, azilanti in begunci, ker gre za osebe, ki so posebej odrinjene iz družbe in pri svojem gibanju omejene. Mednarodne konvencije zagotavljajo pravico do duhovne oskrbe vsem osebam, ki imajo omejeno gibanje, zato je potrebno na tem področju čimprej doseči dogovor z državnimi ustanovami, da bo ta oskrba vsem dostopna.

(447) Vsa področja pastore posebnih skupin so vedno nov izziv za Cerkev, posebej še za tiste skupnosti, ki želijo svojo karizmo živeti z najbolj ubogimi, zapostavljenimi in pozabljenimi. V pastoralno načrtovanje Cerkve na Slovenskem je potrebno vključiti vse te kategorije in za delovanje na posebnih področjih usposobiti primerne kadre, ki bodo delovali v pravno urejenih okvirih.

5.3.8 Izselenstvo in zamejstvo

(448) Iz slovenskega narodnega prostora se je v zadnjih sto letih izselila več kot tretjina prebivalstva. Industrijska revolucija je ob koncu 19. stoletja in v prvi polovici 20. stoletja sprožila val ekonomske emigracije. Sledila je politična emigracija po drugi svetovni vojni vse do konca petdesetih let, nato pa še ekonomska emigracija šestdesetih let. Cerkev je temu vprašanju kmalu posvetila pozornost in ga pričela načrtno vključevati v svoje poslanstvo. Tako je bila leta 1908

¹⁵⁴ Prim. Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, 30.

ustanovljena samostojna Rafaelova družba v Ljubljani s podružnico v Mariboru in kasneje v Murski Soboti. Njena naloga je bila predvsem dušnopastirska skrb za izseljence in pospeševanje prosvetne dejavnosti med njimi.

(449) Druga svetovna vojna je delo Rafaelove družbe ustavila, povojna oblast pa jo je popolnoma zatrla. Nastopil je čas polstoletnega zaničevanja in izigravanja Slovencev po svetu. Znotraj Jugoslavije migrantskega vprašanja ni smelo biti. Totalitarni sistem je s svojim načinom subvencioniranja med izseljenci vzpodbujal sektaštvo in delitev med ekonomsko in politično emigracijo. Ustanovitev Katoliškega središča za Slovence po svetu leta 1990 pomeni organizirano nadaljevanje bogate tradicije pastoralne skrbi Cerkve na Slovenskem za izseljence, ki jo je prej predstavljala Rafaelova družba.

(450) Slovenski izseljenci so po letu 1991 ostali skoraj enako odmaknjeni Sloveniji kakor v prejšnjem režimu. V družbi in državi se je odnos do njih le deloma, torej nezadovoljivo spremenil. To se zrcali v pomanjkanju čuta za ta del narodovega telesa, kar izhaja iz mišljenjskih klišejev in nepopolnega ali enostranskega obveščanja o njih. Tudi Cerkev na Slovenskem bo morala zaradi spremenjenih razmer v izseljenstvu, ki so se pokazale zlasti v zadnjih letih, sprejeti nove pobude in odločitve glede svoje pastoralne dejavnosti med izseljenci.

(451) Odnos do izseljenstva je zaradi polpretekle dobe šele v fazi normalizacije ter novega preverjanja potreb in nalog, čemur bi veljalo nameniti posebno pozornost in skrb. Cerkev v domovini naj bi v prihodnje bolj spodbujala delovanje župnijskih odborov, ki bi med ljudmi načrtno vzgajali čut odgovornosti za izseljence, omogočali spoznavanje in zanimanje za njihov položaj in organizirali pastoralne, kulturne, informacijske in druge dejavnosti. Slovenski kristjani, zlasti različna združenja, naj bi tvorno sodelovali pri ustvarjanju državne zakonodaje, ki bi varovala pravice izseljencev, pri vzpodbujanju priprave narodnega programa za vračanje v domovino in organiziranju strokovnih, stanovskih in drugih srečanj izseljencev z različnimi skupinami iz domovine. Rafaelova družba naj v službi nakazanih nalog prevzame večjo vlogo.

(452) Izseljenski škof, s stalno rezidenco v Sloveniji, ki je lahko pomožni škof ene od slovenskih škofij, mora imeti prvenstveno nalogo organizacije in vodenja pastoralne službe med izseljenci. Celotna skrb Cerkve za izseljence mora dobiti trdnejšo cerkvenopravno podlago in jasnejša določila glede upravljanja posameznih pastoralnih središč.

(453) Cerkev na Slovenskem čuti odgovornost tudi za Slovence v zamejstvu – v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. V mejah svojih pristojnosti in možnosti vključuje v svoje pastoralno in kulturno delovanje tudi te rojake, ohranja z njimi stike in jih podpira. Vse to dela v dogovoru s škofijami in škofovskimi konferencami na ozemlju, na katerem živijo slovenski zamejci. Izseljenski škof je vez med Cerkvijo na Slovenskem in zamejskimi Slovenci.

(454) Cerkev v domovini ne sme pozabiti na Slovence, ki živijo v različnih novih državah nekdanje skupne države (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Jugoslavija). Navodila Svetega sedeža¹⁵⁵ dajejo škofovskim konferencam dobro podlago za vzajemno ureditev pastore v diasporah. – V Sloveniji je že desetletja navzoča številna hrvaška katoliška diaspora. Njeni pripadniki se na splošno vključujejo v življenje slovenskih župnij, imajo pa tudi svojo misijo v Ljubljani in Mariboru, kjer jih redno zbira za to določen hrvaški duhovnik, občasno pa jih obiše tudi kakšen škof iz Hrvaške.

5.3.8 Ekumenizem

(455) Ekumensko delo je utemeljeno na Kristusovi oporoki: »Da bodo eno« (Jn 17,11; E 2). Katoliška Cerkev ga spodbuja in priporoča svojim vernikom s koncilskimi in pokoncilskimi dokumenti.¹⁵⁶ Ekumensko zavest je že v preteklosti skrbno gojila tudi katoliška Cerkev na Slovenskem, o čemer pričajo prizadevanja blaženega Antona Martina Slomška, Franca Grivca in številnih drugih, še zlasti pa je ekumenizem na Slovenskem poživil prav drugi vatikanski koncil. V nekdanji skupni državi so se ustvarili številni stiki in oblike sodelovanja, ob njenem razpadu pa je

¹⁵⁵ Prim. *De pastorali migratorum cura*, 1969.

¹⁵⁶ Prim. *Odlok o ekumenizmu; Odlok o katoliških vzhodnih Cerkvah*; Janez Pavel II., *Apostola Slovanov*, CD 27, Ljubljana 1985; *Ekumenski pravilnik* (1994); Janez Pavel II., *Da bi bili eno*, CD 63, Ljubljana 1996; Janez Pavel II., *Luč z Vzhoda*, CD 68, Ljubljana 1996.

prišlo do zastoja.

(456) Ekumensko gibanje si prizadeva za vzpostavitev bratskih odnosov s krščanskimi vzhodnimi Cerkvami in evangeličanskimi cerkvenimi skupnostmi. Daljni cilj je združitev vseh kristjanov v eni Kristusovi Cerkvi.

(457) V katoliški Cerkvi v Sloveniji je na prvem mestu odnos do avtohtone slovenske evangeličanske cerkvene skupnosti in Srbske pravoslavne Cerkve. Pomembno je prizadevanje za odpravo besed, sodb in dejanj, ki otežujejo medsebojne odnose (prim. E 4,7). Na poseben način se ekumensko delo izraža v skupni molitveni osmini, na drugih molitvenih srečanjih, ob delitvi nekaterih zakramentov in pri nekaterih obredih, zlasti blagoslovih. Na vso moč je potrebno pospeševati duhovni ekumenizem, to je življenje po evangeliju ter osebno in skupno molitev za edinost, saj je to po besedah vatikanskega koncila »duša vsega ekumenskega gibanja« (E 8). Katoliški kristjani naj se odzovemo na vabila kristjanov drugih Cerkva in skupnosti, ko ti organizirajo verska srečanja (molitveno bogoslužje, bogoslužje Božje besede) pa tudi kulturna in humanitarna srečanja.

(458) Katoliška Cerkev je odprta za sodelovanje z drugimi Cerkvami za skupni blagor pri uresničevanju večje pravičnosti, bratske ljubezni in sloge (prim. E 12) in zato z iskreno ljubeznijo predlaga tudi drugim Cerkvam, da si med seboj pomagamo in ne dopuščamo, da bi politika ali kdorkoli drug zlorabljal eno Cerkev nasproti drugi.

(459) Na področjih, kjer živijo skupaj katoličani in evangeličani, naj Slovenska škofovska konferenca s sodelovanjem Slovenskega ekumenskega odbora (SEO) in Slovenske liturgične komisije uredi nekatera odprta vprašanja, ki zadevajo krščevanje otrok, botrstvo, ekumenski obrednik za poroko, pogreb in druga ekumenska bogoslužja.

SKLEPI

1. (423, 424) Organizacijska shema Cerkve na Slovenskem (organigram) z vsemi škofijskimi, dekanijskimi, župnijskimi, redovniškimi in laičnimi strukturami naj se oblikuje kot priloga Sklepnega dokumenta plenarnega zbora, tajništvo SŠK pa naj jo redno ažurira. Na ravni SŠK naj se aktualna shema enkrat letno izda v tiskani in elektronski obliki na internetni spletni strani.
2. (428) Za boljše izvajanje nekaterih skupnih pastoralnih nalog je potrebno preveriti dosedanje razmejitve dekanij. Kjer so dekanije prevelike oziroma neustrezno oblikovane, naj se v času treh let na novo oblikujejo. Pri tem naj se upošteva lokalna samouprava.
3. (428) Po dekanijah naj se v treh letih ustanovijo dekanijski pastoralni sveti (DPS).
4. (428) Priporoča se, da vsaka dekanija za izvajanje skupnih dekanijskih nalog zaposli laiškega teologa oziroma teologinjo ali drugega usposobljenega laika.
5. (433) Svet katoliških laikov Slovenije (SKLS) naj vsako leto pripravi naslovnik z imeni in naslovi odgovornih za posamezno združenje, ki naj postane sestavni del naslovnika Cerkve na Slovenskem oziroma Naslovnika slovenskih škofij.
6. (454) Katoliška Cerkev na Slovenskem naj s pravoslavno Cerkvijo in slovenskimi evangeličani nadaljuje teološki dialog. V ta namen naj skupaj z njimi pripravlja teološke pogovore in simpozije tudi v mednarodnem merilu.

6 Katoličani in njihova Cerkev v politični skupnosti

(460) Cerkev kot novo Božje ljudstvo se zaveda, da njen cilj ni doseči raj na zemlji. Božje kraljestvo ni od tega sveta (prim. Jn 18,36). Končni cilj življenja vsake človeške osebe je tisto, kar človeško oko ni videlo, uho ni slišalo in kar v človeško srce ni prišlo (prim. 1 Kor 2,9); to je popolno občestvo z Bogom in brati. Evangeljski blagri nas opozarjajo, da mora biti pristno krščansko življenje drugačno od običajnih kulturnih vrednot določene družbe. Hkrati se tudi zavedamo, da smo na svetu, čeprav nismo od sveta, in da smo kot državljani in člani različnih skupnosti odgovorni za skupno dobro in za spoštovanje dostojanstva vsake človeške osebe (prim. CS 63,1).¹⁵⁷ Dolžnost javnega delovanja kristjana izhaja iz zakramenta svetega krsta, ki mu nalaga odgovornost za svet in ljudi. To potrjuje tudi Jezus, ko pravi, da moramo biti sol zemlje in luč sveta (prim. Mt 5,13–16; C 31; LA 13). V vsakem času se kristjani soočajo z izzivi, ki so lastni njihovemu času in prostoru. Pri iskanju primernih odgovorov se zatekajo k evangeljskemu oznanilu ter izročilu krščanske kulture.

6.1 Cerkev in politika

(461) Katoliška Cerkev je bila v času med svetovnima vojnoma razmeroma močno vpletena v politično življenje v Sloveniji. Nekateri duhovniki kot del maloštevilnega slovenskega izobraženstva so imeli tudi politične funkcije. Komunistična revolucija je med drugo svetovno vojno nasilno prekinila razvoj slovenske družbe v zrelejšo demokracijo, povojni totalitarizem pa je preprečeval normalen odnos med politiko in vero, med državo in Cerkvijo. Slovenski kristjan ni imel možnosti, da bi enakovredno živel politično življenje. Posledici tega sta danes pomanjkanje usposobljenih ljudi za politično delovanje in že vnaprej negativen odnos do političnega angažiranja. Za to so potrebni določeni miselni premiki, zlasti pri laikih.

(462) Drugi vatikanski koncil je jasno razmejil pristojnosti Cerkve in države ter s tem tudi vlogo duhovnika, ki ga ne vidi kot političnega aktivista (prim. KKC 2442). Sodelovanje pri izvajanju političnega življenja je duhovnikom prej ovira kot pomoč pri opravljanju versko-moralnega poslanstva Cerkve (prim. ZCP, kan. 287 § 1–2).

(463) Naloga vodstva Cerkve in še posebej duhovnikov je oznanjati evangelij, pri čemer naj laike seznanjajo tudi z družbenim naukom Cerkve, da bi znali dobro delovati za skupni blagor vseh ljudi, naroda in države (prim. CS 75,5). Človek je pot Cerkve¹⁵⁸ in tega človeka je Cerkev dolžna pripravljati za odgovorno življenje na vseh ravneh, tudi v politiki (prim. KKC 1913–1915). Laiškim vernikom pa pripada lastna odgovornost in pobuda na področju javnega življenja predvsem v tem, da s krščanskimi vrednotami prepajajo družbene, politične, gospodarske in kulturne stvarnosti in jih usklajujejo z zahtevami krščanskega družbenega nauka in z življenjem po evangeliju (prim. C 36). Pri tem enakopravno in dialoško sodelujejo tudi z ljudmi drugih nazorov, ki se strinjajo, da je potrebno v celoti spoštovati dostojanstvo sleherne človeške osebe in vseh njenih pravic.¹⁵⁹

(464) Poleg versko-oznanjevalnega in moralno-vzgojnega delovanja je katoliška Cerkev vedno in povsod še posebej razvijala socialno-karitativno, kulturno in vzgojno-izobraževalno dejavnost. V demokratični družbi je Cerkvi na Slovenskem to spet omogočeno, vendar je težko nadomestiti primanjkljaj v osebju, gmotnih sredstvih in strokovnih izkušnjah, ki je nastal zaradi polstoletne prepovedi tovrstnega delovanja. To je vsekakor izziv za Cerkev v prihodnosti.

6.2 Neodvisnost Cerkve in države

(465) Po Ustavi Republike Slovenije (RS) je država ločena od verskih skupnosti, njihovo delovanje pa je svobodno.¹⁶⁰ Mnogi sicer še vedno razumejo načelo ločitve v laicističnem smislu; da

¹⁵⁷ Prim. tudi Janez Pavel II., *O krščanskih laikih*, 42–43.

¹⁵⁸ Prim. Janez Pavel II., *Človekov odrešenik*, CD 2, Ljubljana 1979, 13–14.

¹⁵⁹ Prim. Janez Pavel II., *O skrbi za socialno vprašanje*, CD 37, Ljubljana 1988, 32.

¹⁶⁰ Prim. Ustavo RS, čl. 7.

se Cerkvi odreka njeno mesto v javnosti. Toda Cerkev je sestavni del javnega življenja v vsaki družbi in kot takšna ima stična področja z državo in drugimi ustanovami družbenega življenja, še posebej na tistih področjih, kjer gre za vprašanja človeka kot državljana in vernika hkrati (prim. CS 76,3). Vernik je namreč član obeh skupnosti, države in Cerkve, zato si morata ob medsebojnem sodelovanju obe prizadevati za njegov celoviti razvoj.

(466) Delovanje in odločitve politikov imajo vedno tudi bolj ali manj moralne razsežnosti in posledice. Ko gre za moralna vprašanja pravičnosti, poštenosti, resnicoljubnosti, za načela pravne države in spoštovanja človekovih pravic, ima Cerkev vso pravico in dolžnost, da izrazi svoje moralno mnenje in stališče, ne glede na to, ali s tem zadene ob politike, politične stranke in njihove ukrepe (prim. CS 76,5). Pri tem vodstvo Cerkve upravičeno računa na aktivno in javno podporo vernikov ter na njihovo lastno pobudo.

6.3 Enakopravna navzočnost v javnem življenju

(467) Katoliška Cerkev v Sloveniji ne išče nobenih privilegijev. Svoje vrednote živi, jih predstavlja in daje na voljo vsakemu človeku. Cerkev ima pravico, da bo država tako njej kot drugim verskim skupnostim omogočila z ustavo zajamčeno svobodno delovanje in navzočnost na vseh ravneh družbenega življenja.¹⁶¹ Zato v imenu celovitega spoštovanja človekove pravice do svobodnega izpovedovanja vere zahteva, da država upošteva pluralnost današnje družbe in skrbi za zakonito versko svobodo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in tako pomaga, da bi se mladi mogli vzgajati v skladu z načeli svojih družin (prim. VS 5, KKC 2209, 2211). Upravičeno pričakuje, da bo v bolnišnicah, v zaporih, v domovih za ostarele, v vojašnicah in v vseh drugih podobnih ustanovah poskrbljeno za versko življenje. Z omejitvami na tem področju Cerkev ne more soglašati in jim bo vedno nasprotovala, ker so v nasprotju s človekovimi pravicami. Cerkev razume državo kot skupni dom, v katerem imajo vsi člani pravico predstavljati sebe in z drugimi iskati sožitje v dialogu.

6.4 Pravni položaj Cerkve

(468) Katoliška Cerkev jemlje za izhodišče in okvir svojega delovanja in pravnega položaja sodobno demokratično državo, ki spoštuje človekove pravice. Med temi pravicami je verska svoboda ter svoboda vesti in prepričanja ena temeljnih svoboščin in pravic, ki jih je država dolžna zagotavljati in ščititi (prim. CS 16,2; VS 2,15; KKC 2109).

(469) Ker pa verska svoboda obsega individualno in občestveno versko življenje, je Cerkev po svoji notranji ureditvi, ki jo upošteva in spoštuje tudi država, ustanova, občestvo in pravno urejena skupnost. Demokratična država ima za koristno in potrebno, da s pravnimi sredstvi sporazumno uredi predvsem tiste oblike življenja in delovanja Cerkve, kjer se dejavnosti Cerkve in države ali drugih ustanov civilne družbe stikajo in kjer je za skupno blaginjo koristno, da pride do usklajenega delovanja in sodelovanja. To so predvsem področja vzgoje in izobraževanja, dobroteljnosti, kulturnih dejavnosti ipd. »Cerkev ima vlogo obče koristne ustanove,«¹⁶² zato je glede na delovanje Cerkve in njeno sodelovanje z drugimi ustanovami civilne družbe ali države potrebno njene dejavnosti pravno urediti. Tako ima Cerkev stabilen položaj in ni odvisna od trenutnega političnega položaja v državi.¹⁶³

(470) Slovenski katoličani upravičeno pričakujemo, da bo tudi slovenska država po vzoru običajne prakse v veliki večini evropskih držav s pomembnejšim deležem katoliškega prebivalstva podobno in na primerljiv način uredila položaj katoliške Cerkve v Republiki Sloveniji.

¹⁶¹ Prim. Ustavo RS, čl. 7.

¹⁶² *Uradni list RS*, U-I-107/96, 5. 12. 1996, t. 28.

¹⁶³ Primerjalna analiza tudi jasno kaže, da so v političnem in kulturnem prostoru, v katerega spada tudi Slovenija, skoraj vse države s pomembnim deležem katoliškega prebivalstva že sklenile ali pa sklepajo meddržavne dogovore s Svetim sedežem (Španija, Italija, nekateri švicarski kantoni, Avstrija, Nemčija, Poljska, Hrvaška, Madžarska, Slovaška). Mednarodne dogovore z Apostolskim sedežem imajo celo nekatere države, kjer so katoličani v veliki manjšini: Izrael, Tunizija, Maroko.

6.5 Gmotni temelji za delovanje Cerkve

(471) Za zagotavljanje normalnega razvoja in izvajanje cerkvenih dejavnosti so potrebna določena gmotna sredstva. Razlogov za to pomoč je dovolj: Cerkev opravlja v družbi pomembno poslanstvo; poleg strogo verskega opravlja še vzgojno-izobraževalno, socialno-karitativno in umetniško-varstveno vlogo. Nobena pomembnejša ustanova ali organizacija se dolgoročno ne more vzdrževati samo s prostovoljnim delom svojih članov. Potrebuje tudi trajnejša in stalnejša sredstva, s katerimi zagotavlja gmotno osnovo (stavbe, opremo) in pravično plačuje delo svojih uslužbencev. Tako je bilo v zgodovini, saj se je cerkveno imetje vedno nabralo iz darov vernikov in je postalo vir trajnih dohodkov. V modernem času pa so prenekateri takšni viri dohodkov izgubili svoj pomen (na primer zemljiške posesti).

(472) Glavni vir cerkvenih dohodkov so vedno in povsod prostovoljni darovi vernikov. Sem je potrebno prišteti tudi darove iz preteklosti, ki sedaj predstavljajo lastne cerkvene finančne vire. Končno pa v nekaterih državah obstaja možnost, da verniki, pa tudi drugi, prispevajo k financiranju Cerkve v obliki dela dohodnine, o katerem odloča davkoplačevalec.

(473) Cerkev je na vseh ravneh dolžna poskrbeti za učinkovit nadzor nad razpolaganjem oziroma uporabo gmotnih sredstev. O gospodarni in namenski uporabi teh sredstev je potrebno pošteno obveščati vsaj darovalce.

(474) Vodenje cerkvenih gospodarskih ustanov mora biti strokovno in prežeto s posebno odgovornostjo. Biti mora vzor urejenega in preglednega poslovanja.

(475) Pregledna uporaba gmotnih sredstev in preudarno gospodarjenje v skupno dobro je osnovni pogoj, da se povečajo gmotne možnosti, s čimer je mogoče uresničiti nove programe in naloge Cerkve.

(476) Da bi dosegli bolj organizirano in s tem učinkovitejše zbiranje gmotnih sredstev in namensko uporabo le-teh, je potrebno izdelati finančni načrt potreb oziroma programov in služb Slovenske škofovske konference, škofij, dekanij in drugih cerkvenih ustanov ter določiti osnove in merila za načrtnejše pobiranje prispevkov. Med potrebe škofij je med drugim potrebno uvrstiti tudi službe posameznih škofij za gospodarjenje z zemljiško posestjo župnij.

(477) Za uresničitev tega projekta je nujno potrebno imenovati posebno medškofijsko delovno skupino, ki bo pripravila predlog prednostnega načrta nalog in služb v Cerkvi ter glede na potrebe izdelala finančni načrt.

(478) Zaradi novih razmer in nalog Cerkve je v njeno finančno poslovanje potrebno vključiti zadostno število usposobljenih laikov. Tem naj se prepustijo redni računovodski posli (prim. D 17). Dosledno je potrebno uresničiti zahtevo po lastnem strokovnem nadzoru gospodarjenja v Cerkvi.

(479) Poleg tega se je predvsem v Evropi uveljavila pomoč, ki jo Cerkvi daje država. Ker se je v zgodovini nemalokrat zgodilo, da so razne revolucije odvzele Cerkvi premoženje, ki so ji ga dali verniki, je precej cerkvenega premoženja prešlo v državno last. Sodobna država se zaveda, da Cerkev v veliki meri blaži socialne stiske ljudi ter jih duhovno in moralno vzgaja. Zaradi vsega tega je torej pravično, da tudi država prispeva primeren delež k financiranju cerkvenih dejavnosti.¹⁶⁴ Te možnosti je torej potrebno premisliti tudi pri nas, kajti sedanji prihodki iz sicer velikodušnih darov vernikov in njihovega prostovoljnega dela zadoščajo samo za redne izdatke in ohranjanje obstoječega, nikakor pa ne za razvoj dejavnosti Cerkve.

(480) Delovanje ustanov, ki razpolagajo z viri dohodkov, ki jih prispevajo verniki, mora biti pregledno in podvrženo notranji kontroli cerkvenega vodstva.

6.6 Slovenski jezikovni in kulturni prostor

¹⁶⁴ To se zgodi predvsem na dva načina:

1. Neposredno lahko država iz proračuna nameni stalni del sredstev. Pri nas država pastoralnim delavcem plačuje manjši del najnižje osnove za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje.
2. Pogosteje pa država Cerkev financira posredno; z različnimi davčnimi olajšavami za tiste vsote, ki so namenjene Cerkvi. To se izdatno uporablja celo tam, kjer država v ničemer neposredno ne podpira Cerkve, na primer v Franciji, Kanadi in ZDA.

(481) Slovenci danes živimo domala po vseh celinah. V času osamosvajanja je oživela ideja enotnega kulturnega prostora predvsem v prizadevanju Svetovnega slovenskega kongresa (SSK). Na cerkveni ravni je vedno obstajala živa vez med slovenskimi verniki doma in po svetu. Slovenci na tujem so v času osamosvajanja slovenske države imeli pomembno vlogo glasnikov slovenskih interesov. Po tem, ko smo dosegli neodvisnost in zaživel v samostojni državi, so mnoge javne osebnosti pri nas na to pozabile.

(482) Vedno večja globalizacija sveta prav Sloveniji kot majhni državi daje priložnost, da poveže vse svoje sile za skupne domoljubne interese. Cerkev ima pri tem pomembno vlogo povezovanja in posredovanja. Iskanje skupnih vrednot na podlagi narodne in državne samobitnosti je lahko pomemben korak v evropske in svetovne povezave, ki so do posamičnega in drugačnega prej zadržane kot odprte.

(483) Slovenski katoliški prostor je enoten in ga sestavljajo slovenski verniki v domovini, v zamejstvu in izseljenstvu. Cerkev je poklicana, da prisluhne verskim potrebam v vseh treh delih slovenskega naroda ter da na kulturnem in verskem področju velikodušno pomaga posebej zamejcem in izseljencem v skladu s pristojnimi cerkvenimi oblastmi. Pri tem skrbi za ohranjanje slovenstva, saj je narodna pripadnost del edinstvene in od Boga ustvarjene identitete vsakega človeka.

6.7 Katoličani v Evropski zvezi

(484) Svobodni evropski narodi so po drugi svetovni vojni začeli proces združevanja (prim. CS 84–90). Tako so odgovorili na temeljne izzive evropske stvarnosti: kako na stari celini zagotoviti miroljubno sožitje in kako na tej podlagi omogočiti vsestranski razvoj. Ta prizadevanja so pripeljala do ustanovitve Evropske zveze, ki temelji na vrednotah spoštovanja človekovih pravic, na parlamentarni demokraciji, na socialno-tržnem gospodarstvu, na mednacionalnem sodelovanju. Na ekonomskem in monetarnem področju evropske države prenašajo suverenost na nadvladno, skupno, evropsko raven, da bi bile v sodobnih razmerah globalizacije kot skupnost ekonomsko dovolj učinkovite, da bi še naprej zagotavljale materialne osnove za vsestranski razvoj svojih narodov in državljanov. Razvoj evropskega povezovanja poteka danes predvsem na podlagi ekonomskih in političnih dejavnikov, ob tem se vse manj navdihuje ob izviri krščanskega izročila, na katerem temelji evropska kultura. Zavest, da lahko Evropa ohranja svojo identiteto in se smiselno razvija le iz prizadevanja za ohranitev in razvoj krščanske kulture, je vse šibkejša.¹⁶⁵

(485) Potrebno se je torej zavedati, da je Evropa ponekod tudi zelo razkristjanjena in je vse preveč podvržena logiki dobička in potrošništva. Cerkev v Sloveniji se mora že zdaj pripravljati na nove in težke izzive, ki se bodo pojavili pri vključevanju v Evropsko skupnost.¹⁶⁶

(486) Kristjani pozdravljamo prizadevanja za vstop Slovenije v Evropsko zvezo ter se jim tvorno in enakovredno pridružujemo, saj nas k temu ne nazadnje pozivata tudi skrb in odgovornost za svet, v katerem živimo. Pri tem izhajamo iz spoštovanja človekovega dostojanstva in iskanja temu primerne oblike organiziranosti skupnega življenja. Evropsko združevanje ob modelu, ki ga prinaša, je primeren, a ne zadosten odgovor. Nikakor ne gre spregledati, da je skladno s človekovim dostojanstvom in z njegovo naravo potrebno skrbeti ne le za njegov gmotni položaj, temveč tudi za njegovo duhovnost. Na teh temeljih si moramo kristjani prizadevati, da bo evropska družba tudi solidarna družba; da bodo institucije, ki nastajajo z evropskim združevanjem, dejansko služile ljudem in da bo evropska kultura še naprej ohranjala svojo krščansko in moralno vsebino.¹⁶⁷

(487) V tej luči se Cerkev na Slovenskem zaveda svojih obveznosti za narodnostne manjšine (Italijane in Madžare) in druge etnične skupnosti ter jim skuša zagotoviti ustrezno udejstvovanje v slovenskem okolju. To pomeni pomoč na vseh ravneh verskega in družbenega življenja, še posebej na področju spoštovanja človekovega dostojanstva in kulturne istovetnosti.

¹⁶⁵ Prim. Konferenca evropskih Cerkev in Svet evropskih škofovskih konferenc, *Mir v pravičnosti*, 46–69 (poglavje ima naslov Viziji nove Evrope naproti).

¹⁶⁶ Prim. Škofovska sinoda o Evropi, *Katoličani v Evropi*, CD 49, Ljubljana 1992, 10–11.

¹⁶⁷ Prim. Janez Pavel II., *Nagovor udeležencem 6. simpozija Sveta evropskih škofovskih konferenc*, CD 29, Ljubljana 1986, str. 37–41.

SKLEPI

1. (470) V pogajanja med Cerkvijo in državo naj se vključi tudi prizadevanje, da bi cerkvena poroka imela civilnopravne učinke.
2. (470) Plenarni zbor Slovenski škofovski konferenci predlaga, da v pogajanjih z državo doseže takšne zakonske rešitve, ki bodo Cerkev kot enega izmed pomembnih lastnikov kulturnih spomenikov in naravne dediščine obravnavale kot enakovredno sogovornico pri iskanju rešitev med državo, kulturno-naravovarstveno stroko ter Cerkvijo.
3. (473) Zaradi verodostojnosti Cerkve pred javnostjo in zaradi potrebe po notranji prosojnosti in vzajemnosti je potrebno na vseh ravneh Cerkve na Slovenskem bolj skrbeti za jasno preglednost virov prihodkov in odhodkov ter letno bilanco javno predstaviti.
4. (476) Zakonik cerkvenega prava zahteva gospodarsko in finančno preglednost ter nadzor. Zadeve in pristojnosti, ki niso dovolj določene, naj se pojasnijo in določijo z območnim pravom.
5. (480) Pregled finančnega poslovanja naj bo stalni predmet dekanove in škofove vizitacije v župnijah. Župnije in druge cerkvenopravne ustanove dajejo letno finančno poročilo o finančnem poslovanju.

Molitev po končanem plenarnem zboru Cerkve na Slovenskem

Vsemogočni, večni troedini Bog!

*Zahvaljujemo se ti za dosedanja spoznanja,
pridobljena v pripravi na
vseslovenski plenarni zbor in po njem.
V duhu Božje besede IZBERI ŽIVLJENJE
Cerkev na Slovenskem stopa po poti
nove evangelizacije v tretjem tisočletju.
Prosimo te, da bi bili pozorni do vsakega človeka
in v duhu dialoga gradili občestvo bratov in sester,
katerega vzor si Ti,
presveti troedini Bog.*

Nebeški Oče,

*Stvarnik vseh vidnih in nevidnih stvari,
od vekov izgovarjaš svojo odrešujočo Besedo,
ki je ob polnosti časov postala človek.
Naj zvesto poslušamo tvojo Besedo,
da bo v nas postala živa in učinkovita,
in jo tako oznanjamo, da bodo vsi ljudje prišli
do spoznanja resnice in odrešenja.
Prosimo te, da bi se znali približati zlasti tistim,
ki so se oddaljili od tebe
ali pa vesele novice o tebi še nikoli niso slišali.*

Bog Oče nebeški, usmili se nas!

Gospod Jezus Kristus,

*pravi Bog in pravi človek.
Prišel si na svet, da bi proslavil Očeta, Gospoda nebes in zemlje,
in postal solidaren z najbolj ubogimi, grešnimi in zavrženimi.
Preden si šel prostovoljno v smrt,
si nam izkazal ljubezen do konca;
zato si pri zadnji večerji postavil trajno daritev,
da bi se po tebi mogli darovati tudi mi.
Sveta maša, posebej na tebi posvečeni dan,
naj bo prvi vir našega duhovnega življenja in veselja,
da se srečujemo s tabo in smo v tebi eno.*

Bog Sin, Odrešenik sveta, usmili se nas!

Sveti Duh,

*ti si vez ljubezni med Očetom in Sinom,
Duh, ki vse oživlja in posvečuje.
Ti si duša skrivnostnega Kristusovega telesa, ki je Cerkev.
Deluj po nas na vseh področjih življenja:
Pri ustanavljanju zdravih družin in živih občestev vernikov:
posebno skrb naj posvečamo mladim, bolnim in ostarelim.*

*Z vsemi dobro mislečimi ljudmi
hočemo graditi kraljestvo resnice in življenja,
svetosti in milosti, pravičnosti, miru in ljubezni.*

Bog Sveti Duh, usmili se nas!

Božja Mati in prečista Devica,
*posreduj pri Bogu za ves slovenski rod doma in po svetu.
Rodila si nam Začetnika življenja,
naj se po tvoji priprošnji vedno odločamo za življenje,
za družine, ki bodo sprejele življenje kot dar
in vzgajale dobre ljudi in kristjane
ter nenehno bogatile Cerkev z novimi duhovnimi poklici.*

Sveta Božja Mati Marija, prosi za nas!

Krajša oblika molitve

*Vsemogočni Bog,
Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa,
pod vodstvom Svetega Duha
se verniki na Slovenskem v času prenove
skupaj s svojimi duhovniki in škofi
sprašujemo v luči Božje besede
IZBERI ŽIVLJENJE,
kako naj kot Cerkev nadaljujemo skupno pot
nove evangelizacije v tretjem tisočletju.
Zahvaljujemo se ti za vsa spoznanja
in te prosimo za pomoč na naši skupni poti
sodelovanja, razločevanja, načrtovanja in odločanja.
Vemo, da brez tebe ne moremo ničesar storiti,
zato te prosimo pomoči pri uresničevanju
sklepov vseslovenskega plenarnega zbora:
da bi zvesto poslušali in oznanjali tvojo besedo,
da bi te častili v duhu in resnici,
da bi ti služili po svojih bratih in sestrah,
da bi se vedno odločali za življenje
in zate, ki si življenje ljubeči Gospod.
Z vsemi, ki dobro mislijo, hočemo
v bratskem dialogu uresničevati Božje kraljestvo,
kraljestvo resnice in življenja, pravičnosti, miru in ljubezni.
Po Kristusu našem Gospodu. Amen.*

Ples Duha veselja

Avtor o simbolu Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem

Osnovni namen risbe – simbola – je preprosto in sugestivno se približati se vsebini, sporočilu, smislu in pomenu plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. Pri ustvarjanju sem vedno pozoren na kompozicijo in na motiv, oboje pa se mora spojiti v živi splet podobe, v kateri morem prepoznati svoj osebni izraz, pa tudi izraz univerzalnega in nadosebnega sporočila, navdihujoče energije in lepote. Takšna risba učinkuje kot ideogram, pismenka, ki doživeto označuje ideje in pojme; kot hieroglif, sveto znamenje, ali pa kozmogram, zaris božanskega lika, ki oblikuje in upravlja Stvarstvo ...

Risba – simbol plenarnega zbora – je ena iz serije risb s temo »Ples Duha veselja«. Avtorju je v osnovi težko z besedo opredeljevati ali celo razlagati svoje delo, saj običajna, »razumljiva« govornica ne more zadovoljivo ubesediti tega, kar je za umetniški izraz bistveno, saj se le-ta v svojem jedru dotika tako podzavestnih kot tudi nadzavestnih razsežnosti, ki jih običajna zavest ne obvladuje. Na nedopovedljiv način se dotika same skrivnosti Življenja, zato je pri ustvarjanju pomembno predvsem to: ujeti se v splet črt in likov, prepustiti se jim in vztrajati, dokler ne zapojejo in zaplešejo v vrtincu te neizčrpne Skrivnosti ... Umetniško in pravzaprav vsakršno ustvarjanje je v bistvu napor in radost vživetja, v katerem za vsemi videzi in lupinami srečujemo in izbiramo Življenje, ki je sposobno preustvarjati mrtvo snov, kaos potez in zmedo barvnih lis v podobe in izraze tega Življenja, v razodevanje smisla in pomena, polnega presežne neizrekljivosti ...

Analiza kompozicije:

Kompozicija risbe je zasnovana na ritmičnem ponavljanju in stopnjevanju polkrožnih potez, krožečih krog imaginarnega, zgolj slutenega središča. Sestavlja jo troje kompozicijskih likov.

Prvi je zgoraj in zarisuje vidni del nevidnega Središča. Drugi je na levi; izhaja iz tega Središča, se proži navzdol in risbo zaobjema kot v nekakšnem valu, jo povzema vase in spet usmerja navzgor. Tretji lik je v sredi med obema in označuje motiv ptice, zarisane v poudarjeno diagonalni smeri, ki se pne od leve proti desni. Če prvi lik označuje prostor v sebi zbrane zaokroženosti in drugi spust navzdol, hkrati pa tudi vzpon k središču, vnaša tretji lik v prostor risbe napetost med desno in levo stranjo. Ti trije liki simbolizirajo tri razsežnosti oziroma ustvarjalne napetosti življenja: večno kroženje nevidnih, božanskih in večnostnih resničnosti, življenjsko dogajanje med tem, kar je zgoraj, in tem, kar je spodaj, med večnim in časnim, Božjim in zemeljskim, med Stvarnikom in ustvarjenim; sredi med obema pa je tisto, kar se iz obojega poraja in raste, hkrati pa se uresničuje v svoji umeščenosti med preteklim in prihodnjim, med čustvom in razumom, med delom in kontemplacijo ... Nazadnje ta trojnost spominja tudi na skrivnost Svete Trojice, v kateri Oče poraja Sina in skozenj ustvarja svet, Sveti Duh pa je vez ljubezni med obema in povzema vase tudi vse stvarstvo ...

Ta trojnost je še bolj vidna na večbarvni različici simbola, katerega barve spominjajo na slovenske nacionalne barve, pa tudi na barve papeške zastave, kar ponazarja samostojnost in hkrati povezanost slovenske Cerkve z vesoljno Cerkvijo. Seveda pa so te barve nabite tudi z duhovnim pomenom: zlatorumena barva je barva sonca, svetlobe in sijaja večnosti, modra je barva neba in voda, modrosti in globin; rdeča pa je tu simbol prvinske življenjske moči, barva ognja in krvi ...

Analiza motiva:

Osrednji motiv simbola je stilizirana ptica v letu pod sončevo krožnico. Perut na levi strani se pne v smeri središča in se ga s konico rahlo dotika. Perut na desni pa je usmerjena v blagi diagonalni, ki nakazuje hrepenenjsko usmerjenost in hkrati iskateljsko odločenost. V tem liku moremo videti tudi motiv roke, ustvarjalno izprožene v smer, od koder prihaja krožeča svetloba. Njena razprtost je poudarjena s trojno potezo kot namig na skrivnost Treh Oseb v Enem Bogu ...

Smer leta ptice kaže levo navzdol, kar simbolizira skrivnost utelešenja oziroma učlovečenja, hkrati pa je ta njen polet zaobjet v polkrog, ki je kot odmev sončne krožnice zgoraj. Tudi nagib glave in pogled ptice skupaj z lokom obeh peruti z vso močjo kažejo v smer, od koder vse izvira. Motiv ptice je eden najpogostejših simbolov, saj s svojim poletom ponazarja lahkotnost, osvobojenost od

zemeljske težnosti, domišljijo, svobodo, iskateljstvo, pustolovščino, sproščeno gibanje, ples ... Zato simbolizira človekovo dušo, v krščanskem izročilu pa tudi Svetega Duha. Zelo ljube so mi upodobitve ptic iz starokrščanskega obdobja. Posebno lepe sem odkril poleti 1997 v Ogleju, reliefno vklesane v belem kamnu, vzidanem na zunanji steni bazilike. Oglejske ptice imajo posebno držo kot ptica s simbola; prepričan sem, da je nekaj Duha, ki veje iz njih (in iz oglejskih mozaikov), pričujočega tudi v moji risbi. Se je s tem razodela neka davna in za Cerkev na Slovenskem nadvse pomembna povezava z Oglejem kot namig na dejstvo, da je ena od pomembnih nalog Cerkve sedanjosti in prihodnosti tudi vztrajno in ustvarjalno iskanje lastne podobe v vračanju h koreninam, v dialogu z živim izročilom preteklih dob?

Pomen simbola:

Simbol združuje posamezne prvine v celoto, povezuje vidno z nevidnim, znano z neznanim, resničnost s slutnjo. V sebi zgoščuje in zaokroža celovito človekovo izkušnjo: versko, kozmično, družbeno in osebno. Nenazadnje ima simbol tudi socializacijski pomen in vrednost, saj omogoča povezanost posameznika s skupnostjo in s celoto življenja.

Risbo – simbol – občutim in razumem v njeni navdihujoči vlogi kot izraz tega, kar v osebnih globinah verujemo, slutimo, upamo in ljubimo. Živi kot znamenje pričakovanja, da bo Cerkev kot celota zmogla pristno izpovedovati to najgloblje središče, ki utripa v vsakem od nas in v vseh skupaj. To izpovedovanje pa naj ne bi bilo v voluntarizmu in patetiki strnitve vrst ali kakšne idejne propagande, ampak v duhu pričevanjske moči za sprejemanje in razprtje naše človeškosti, ki je mnogokrat ranjena, zmedena, nezaupljiva, prestrašena, negotova in zaskrbljena, ki pa hkrati ve za Misterij sklanjanja Svete Trojice nad nas in nad stvarstvo. Le v pripustitvi, da se ta misterij udejanja v vsakem od nas in sredi med nami, je tisti pravi Izvir Življenja, ki osmišljuje našo človeško krhkost in hkrati sprošča tudi ustvarjalni naboj in ples nepričakovanega vstajenjskega veselja ...

Naj Duh, ki je ogenj navdiha, pa tudi ogenj preizkušnje in preustvarjenja, veje s Cerkvijo na Slovenskem!

Matej Metlikovič
akademski slikar

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. 2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik – Redemptor Hominis (1979)
2. 5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katehezi – Catechesi tradendae (1980)
3. 8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
4. 15. Redovniki v Cerkvi (1982)
5. 16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini – Familiaris consortio (1982)
6. 27. Janez Pavel II., Okrožnica Apostola Slovanov (1985)
7. 28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
8. 30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
9. 36. Navodilo o Daru življenja – Donum vitae (1987)

10. 37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje – *Sollicitudo rei socialis* (1988)
11. 39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
12. 40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene – *Mulieris dignitatem* (1989)
13. 41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih – *Christifideles laici* (1989)
14. 42. Mir v pravičnosti (1989)
15. 46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo – *Redemptoris missio* (1991)
16. 48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev – *Pastores dabo vobis* (1992)
17. 54. Janez Pavel II., Pismo družinam – *Lettera alle famiglie* (1994)
18. 56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov – *Directoire pour le ministere et la vie des pretres* (1994)
19. 57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
20. 60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja – *Evangelium vitae* (1995)
21. 63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno – *Ut unum sint* (1996)
22. 64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
23. 65. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Posvečeno življenje – *Vita consecrata* (1996)
24. 68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda – *Epistula apostolica Orientale lumen* (1996)
25. 69. Papeški odbor za mednarodne evharistične kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
26. 71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon – *Preparazione al sacramento del matrimonio* (1997)
27. 73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji – *Direttorio di pastorale familiare della Chiesa in Italia* (1997)
28. 74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov – *Istruzione su alcune questioni circa la collaborazione dei fedeli laici al ministero dei sacerdoti* (1998)
29. 76. Novi duhovni poklici za novo Evropo – *Nouve vocazioni per una nuova Europa* (1998)
30. 78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan – *Dies Domini* (1998)
31. 80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum – *Fides et ratio* (1999)
32. 81. Načrtovanje cerkva. Preureditev cerkva – *La progettazione di nuove chiese* (1999)
33. 86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje – *Il presbitero maestro della parola, ministero dei sacramenti e guida della comunità in vista del terzo millennio cristiano* (2000)

Kratice

B – Konstitucija o svetem bogoslužju	SK – Slovenska karitas
BR – Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju	SKAM – Skupnost katoliške mladine
C – Dogmatična konstitucija o Cerкви	SKKD – Slovenska komisija karitativnih dejavnosti
CD – Cerкveni dokumenti	SKLS – Svet katoliških laikov Slovenije
CS – Pastoralna konstitucija o Cerкви v sedanjem svetu	SKO – Slovenski katehetski odbor
CT – Catechesi tradendae (Apostolska spodbuda o krščanskih laikih)	SLK – Slovenska liturgična komisija
D – Odlok o službi in življenju duhovnikov	SOSDO – Slovenski odbor za sredstva družbenega obveščanja
DOM – Dekanijski odbor za mladino	SP – Sporočila slovenskih škofij
DPS – Dekanijski pastoralni svet	SPK – Splošni pravilnik za katehezo
E – Odlok o ekumenizmu	SPS – Slovenski pastoralni svet
Es – Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti	SSK – Slovenski svetovni kongres
FC – Familiaris consortio (Apostolsko pismo o družini)	SSKŽ – Slovenska skupnost krščanskega življenja
KBBI – Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov	SSP – Slovenski standardni prevod Svetega pisma stare in nove zaveze
KKC – Katekizem katoliške Cerкve	SŠK – Slovenska škofovska konferenca
KORUS – Konferenca redovnih ustanov Slovenije	Š – Odlok o pastoralni službi škofov v Cerкви
KV – Izjava o krščanski vzgoji	ŠK – Škofijska karitas
LA – Odlok o laiškem apostolatu	ŠKKD – Škofijska komisija karitativnih dejavnosti
M – Odlok o misijonski dejavnosti	ŠOD – Škofijski odbor za družino
MC – Mladinski ceh	ŠOM – Škofijski odbor za mladino
MMM – Mavrični most mladih	ŠPS – Škofijski pastoralni svet
MOD – Medškofijski odbor za družino	ŠS – Škofovska sinoda
MOM – Medškofijski odbor za mladino	TEOF – Teološka fakulteta
MOŠ – Medškofijski odbor za študente	TPŠ – Teološko-pastoralna šola
1 Nv – Prvo navodilo o izvajanju Konstitucije o svetem bogoslužju	VC – Odlok o katoliških vzhodnih Cerkvah
O – Odlok o sredstvih družbenega obveščanja	VS – Izjava o verski svobodi
PMO – Pravilnik o mašah z otroki	ZCP – Zakonik cerkvenega prava
R – Odlok o času primerni prenovi redovniškega življenja	ZKŠ – Združenje katoliških študentov
RD – Rafaelova družba	ZSKSS – Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov
RS – Republika Slovenija	ŽK – Župnijska karitas
SEO – Slovenski ekumenski odbor	ŽKKD – Župnijska komisija karitativnih dejavnosti
	ŽPS – Župnijski pastoralni svet

ČLANI TAJNIŠTVA SINODE

1. p. Lojze Cvikl, mag., provincial Družbe Jezusove in predsednik KORUS-a
2. Marija Drešček, profesor biologije
3. Jože Goličnik, voditelj Pastoralne službe v Mariboru
4. Janez Gril, dr., direktor Družine d.o.o. in predstavnik Tiskovnega urada SŠK
5. p. Pavle Jakop, župnik
6. Milan Knep, študentski duhovnik
7. Borut Košir, dr., predsednik Cerkevne sodišča
8. Lojze Kržišnik, tajnik Slovenskega pastoralnega sveta
9. Peter Kvaternik, dr., voditelj Pastoralne službe v Ljubljani
10. Julka Nežič, dr., vodja Teološko-pastoralne šole v Mariboru
11. s. Karmen Ocepek, voditeljica Skupnosti slovenskih katehistinj in katehistov
12. Drago Ocvirk, dr., profesor na Teološki fakulteti
13. Jože Pegan, župnik
14. Mateja Pevec – Rozman, univ. dipl. teolog
15. Janez Pucelj, delegat za izseljence
16. Igor Senčar, mag. ekonomije
17. škof dr. Anton Stres
18. Petra Tomažič, predstavnica Sveta katoliških laikov Slovenije
19. Marjan Turnšek, dr., rektor bogoslovja in profesor na Teološki fakulteti
20. Ivan Štuhec, dr., tajnik plenarnega zbora

STVARNO KAZALO

A

animator 339

animator za karitativno dejavnost 295

animator za katehezo 376

mladinski animator 201; 336, 339

apostolat 99

smeri apostolata 307

ateizem, neverujoči 82

avtoriteta hierarhije 430

B

birma 184–188; 360

birmanska kateheza 188, 196; 202; 351; 357

birmanska pastorala 185–187, 189–194; 200–202, 204, 205

birmanska slovesnost 199

birmovalec 203

priprava na birmo 188, 191, 192, 196

Bog

krščanski Bog 68

neznani Bog 83

bogoslužje 112–119; 129; 207; 355

bogoslužni prostor 131–134

bogoslužni sodelavci 110, 131

nedelja 120–122

nezakramentalne oblike bogoslužja 122–130

ustvarjalnost v bogoslužju 119

vzgoja za bogoslužje 109, 114

bolniško maziljenje 240–245

bolnik 117; 223, 239, 245; 442, 443

sveta popotnica 221–223

boter 168; 181, 182; 205

Božja beseda 56; 61; 104, 105; 210; 345; 368; 413

Božje kraljestvo 34; 62; 254; 410

Božje ljudstvo 56; 66; 172, 321; 395; 436

C

Cerkev 9; 45–53, 55–64, 66, 68–78; 86; 103; 120, 123; 135, 140, 141; 172; 206; 225; 239; 248; 254; 300, 301, 304, 305; 313; 320; 345; 362; 368; 393; 399; 411; 430, 434; 441, 445 →

občestvo, živo občestvo

Cerkev na Slovenskem 10, 11; 18–24, 27, 32–44, 49, 54; 65, 67; 81–83; 95, 96, 99, 100, 104–106; 186; 257, 258; 264, 269; 284, 285, 287, 289, 292; 298, 302, 303; 310; 323, 327, 331, 332, 335, 336; 343, 346, 347; 364, 365, 369, 371, 374; 390–392, 394–398, 400; 408, 409, 412, 415, 419–422, 424; 431, 433, 435 → **občestvo, živo občestvo**

cerkveni nauk 49; 55; 92; 99; 226, 230, 234; 287; 463

cerkveno občestvo 42; 73; 87; 97; 106; 135, 139, 144; 172; 188; 280; 287; 368; 388; 396, 398; 419; 439

civilna družba 52; 469

nevladne organizacije 51

Č

človek 9, 11–18, 22, 25–28; 40, 42, 44, 46–49, 54, 57, 59–62; 77–79, 83, 84, 86–88, 91–93; 103; 120; 137; 215; 225, 230; 263; 340, 344; 380; 386, 399, 402; 442; 463, 465, 467

človek v odnosu do Boga 1, 2, 5; 38; 60; 73; 112, 115, 116

človek v odnosu do drugega 34; 43, 45; 69; 73

človek v odnosu do življenja 3–5, 7, 10 → **življenje**

D

dekanija 209; 274; 295; 324; 341; 376; 423, 424; 429

dekan 406

demokracija 434; 461; 484;

demokratična družba 53; 441

demokratična načela 29; 54

diakon 210; 249, 251, 252, 254; 291; 321; 408

diakoniat 248

stalni diakon 291; 408

dialog 13; 71–73; 289; 422, 423

dialog s kulturo in znanostjo 76–79

dialog v Cerkvi 73; 151; 422; 430

dialog z družbo, državo 75; 467

dialog z Bogom 115, 116

dialog z drugače verujočimi 74; 83; 463

dialog z neverujočimi 82

dialog z zgodovino 80, 81

merila dialoga 73

partnerski dialog 272

diaspora 454

diskriminacija, *verska* 82

družbeni nauk Cerkve 49; 55; 92; 463

družina 87; 114; 121; 139; 144; 193; 256–259; 262, 263; 277; 281; 304–307; 310; 366

družinska pastoralna 259; 272; 281; 306–327

duhovnik 24, 26; 42; 55; 65; 97; 119, 121; 128, 131, 132, 134, 138, 139; 146, 150, 151, 154; 164, 167, 168; 175; 203; 210, 211; 223, 228, 233–238, 243–245, 247–250, 252–254; 273, 275, 280, 282; 321; 328, 333; 338; 349; 371, 375; 395, 399–408; 417, 422, 424, 426, 427, 430, 431; 437, 439, 440; 454; 461, 462

duhovniški zbor 250; 399, 405

duhovnost

alternativna duhovnost 84

duhovne vaje 273, 280; 329

duhovni pogovor 196; 232

duhovniška duhovnost 405

duhovnost gibanj in združenj 436, 437

zakonska duhovnost 307; 312

E

ekologija 32; 80

ekonomija 33

ekonomske emigracije 448, 449

preglednost (poslovanja) 40; 55; 474; 478

ekumenizem 74; 97; 455–459

evangeličani 22; 74; 456, 457, 459

reformacija 20, 22

evharistija 69; 117, 120; 138; 165, 170; 182; 196; 206; 211, 214, 215; 314, 317; 335; 351

evharistično bogoslužje 121, 207

evharistična navzočnost 217–220

Evropa 80

evropska zveza 484–486

G

genski inženiring 78

gibanja 90; 121; 292; 328; 369; 422; 426, 430; 436–440

globalizacija 16; 51; 433; 482, 484

greh 4, 6; 66, 69; 140; 208; 218; 225, 226, 229, 230–232; 242

grešnik 20; 228; 313

izvirni greh 39; 78; 140

I

ideologija 15; 30; 82; 385

individualizem 15; 71; 84; 431

kapitalizem 28, 30

komunizem, revolucija 25; 461

informacijska družba 14

izobraževanje 94; 109, 110; 291; 294; 324; 373; 387–389; 395, 397; 401; 416

izročilo

izročilo Cerkve 11; 23; 65; 76; 87; 181, 460

izseljenstvo 448–454; 483

J

javno mnenje 41; 154; 256; 267, 268

Jezus Kristus 7; 70; 79; 85; 95; 239; 345; 351; 367

K

kaplan 203

karitas, karitativnost 40, 45; 54; 286; 299, 303; 340; 355, 358; 408, 409; 416

begunci 45; 364; 446

karitativna dejavnost 55; 196; 283–303; 349; 396; 408; 426, 429, 439; 464

priseljenci 45; 364

karitas, škofijska, župnijska 245; 285; 293–297

karizma 49; 64; 288, 291, 292; 329; 415, 417; 426, 437–439; 447
katehet 147; 347; 371–375, 377, 379; 426
katehist, katehistinja 146; 203, 204; 397, 398
kateheza 59, 63; 92; 161; 245; 266; 345–379; 388, 391; 439
birmanska kateheza 188, 196; 202; 351; 357
cilji kateheze 350, 367
družinska kateheza 349; 355; 363, 366
kateheza mladih 328; 337; 345, 350; 357; 370
kateheza odraslih 345, 349, 350, 354, 355; 363
kateheza otrok 345–350; 359, 361, 363, 366
liturgična, zakramentalna kateheza 114; 349, 353, 355, 360
naloge kateheze 349, 350, 355; 370
katehumenat 160, 161, 165–167, 169, 170; 181; 190; 349, 351, 354, 355
katehumen 142; 159, 160, 162–169; 181, 182; 367
katehumenat odraslih 163, 165–171; 349, 354
katehumenat odraščajočih 160–164; 349
predkatehumenat 166–168
stopnje katehumenata 143
uvajanje otrok 144; 157, 159; 178; 348–355; 366
kesanje 208; 231
kleriki 324 → **diakon, duhovnik, škof**
kontemplacija 413, 414
Kristusovo skrivnostno telo 70; 413 → **Cerkev**
krivica 28; 81
križ 239, 240
krst 69; 93, 95; 138, 140; 172, 184; 225 → **katehumenat**
krst osnovnošolcev 157–159
krst otrok 145, 147, 150, 152, 154; 181; 311
krstna pastorala 141–144, 147–149; 156, 157; 171, 176, 178; 311
priprava na krst 153, 155; 172; 179, 183
krščanstvo 7; 16, 17, 20, 21; 85; 93
uvajanje v krščanstvo 138, 139; 144; 160, 162; 169; 178; 187; 206; 353, 355
kultura 12, 13, 15, 17, 21–23; 35, 37; 50; 58, 59, 61; 71, 72, 76; 96; 141; 171; 370; 383, 386; 400; 416; 460; 484, 486
kurat, vojaški 445

L

laiki 26; 65; 99; 127; 139; 209; 247, 249, 254; 284; 324; 371, 375; 394–398, 400, 401, 403; 417; 424; 430, 431, 434, 435; 461, 463; 478
laiški sodelavci 324; 339; 371; 397, 400; 463
laiški teolog 397
laiška združenja 51; 90, 94; 330; 369; 382; 422, 426; 434, 435; 451
ljudske pobožnosti 87; 122; 128, 130

M

martirologij 85
mediji 10; 25; 98, 99; 331; 349; 450
radio 98, 99, 104; 117

televizija 98, 99, 104; 117

tisk 22; 98; 104

vzgoja in izobraževanje za medije 99; 268

misijoni: 72; 96; 409; 437

ljudski misijoni 156, 234

metoda misijonarjenja 21; 336

misijonar 68, 72; 96, 97

misijonsko poslanstvo 96, 97; 312; 349

molitev 67; 84, 88; 97; 115, 116, 118; 128, 129, 132; 158; 181; 189; 196, 198; 211, 212; 218, 219; 252, 253, 256; 267, 273; 280, 281, 283; 356, 366; 401, 405; 413, 414, 419; 440

molitveno bogoslužje 123, 130; 457

molitvena zveza 252

N

Najsvetejše, češčenje 128; 217–219

nova evangelizacija 33, 57–65; 107; 136, 137; 186

O

občestvo 45, 46; 58; 65–69, 72; 88, 93, 94; 115, 117, 121, 125–127; 134, 136, 138, 139; 148, 151, 153, 155, 156, 160, 161, 163; 170, 173, 174, 176, 177, 179–183, 187, 192, 196–204, 207; 213, 215; 231; 246, 248, 249; 288, 291; 308, 309; 315–317; 327; 333, 335, 339, 343; 349; 363, 367; 393–402; 413; 420, 425–427; 437, 439; 460; 469

cerkveno občestvo 42; 73; 87; 97; 106; 135, 139, 144; 172; 188; 280; 287; 368; 388; 396, 398; 419; 439

živo občestvo 33; 88–90; 395, 398

obhajilo 212, 214–216; 222; 361

delivci obhajila 117

prvo obhajilo 214–216

odgovornost, soodgovornost 2; 16; 29; 50, 60, 66; 78, 81; 94; 103; 132; 161; 188, 196; 249, 250; 258; 267, 269, 270; 278, 279; 299; 307, 308; 321; 329–331; 339; 349, 351, 355; 368; 384; 394, 395; 420, 421; 427, 431, 433, 434; 451, 453; 460, 463; 474; 486

odločitev 9; 50; 85–87; 93; 278; 344; 351

odpuščanje 73; 81; 208; 225; 242; 258; 350

organigram 424

oznanjevanje 33, 34; 41, 42, 44; 59, 63; 92, 98, 99; 128, 129; 148; 171, 176; 210; 221; 230; 245, 250, 251; 260; 283, 288; 349; 358; 367; 399, 401; 412, 415; 426; 437

pridiga 63; 131; 210; 229; 370

sredstvo oznanjevanja 23; 98, 99; 105

P

pastorala 127; 136–138; 215; 345; 400; 408; 415, 420, 421, 424, 425, 427, 430, 432–434, 437, 439; 449

birmanska pastorala 185–187, 189–194; 200–202, 204, 205

družinska pastorala 259; 272; 281; 306–327

krstna pastorala 141–183; 311

nosilci pastore 172–183; 203–205; 321, 323, 326

mladinska pastorala 186; 201; 259; 266; 271; 327–343, 345

pastorala bolnikov in posebnih skupin 285; 429; 441–447
pastorala izseljencev 449–454
pastoralni načrt 41; 65; 72; 326; 415; 422; 429; 440; 447
pastoralni (so)delavci 128; 138; 146, 148; 154, 157; 185; 201; 298; 333, 334, 338; 398, 402; 409; 440
pastoralni svet (dekanijski, slovenski, škofijski, župnijski) 90; 148, 149; 173; 203; 220, 223; 285; 293; 322, 323, 325; 343; 377; 396; 401; 426, 429
študentska pastorala 343, 344
pluralizem 14; 383
politika 24; 30; 74; 287; 458; 461–464, 466, 469
poslanstvo 104; 371
poslanstvo Cerkve 9; 27; 33; 43; 52, 55; 76; 140; 185; 248, 254; 298, 300; 355; 430, 448; 471
poslanstvo duhovnikov in redovnikov 329; 338; 399, 401; 409, 413; 462
poslanstvo kristjana 93, 94; 140, 144; 259; 281; 306, 307; 369; 393–396; 435, 437
poslanstvo občestva 94; 174; 426
posvečeno življenje 265; 280; 395; 409–417, 421
pravičnost
družbena pravičnost 31; 53, 54
socialna pravičnost 80, 81; 202; 298
pravni red 29; 299; 468
pravoslavna Cerkev 74; 457
pričevanje 25; 59, 63; 81, 85–87; 161; 192, 193, 196; 280; 288; 329; 355, 359; 366; 388; 412, 414

R

razločevanje duhov 3; 78; 84
redovniki, redovnice 97, 99; 235, 280; 298; 321, 322; 328, 329; 349; 371, 375; 409–417; 422; 430, 431; 440 → **posvečeno življenje**

S

sekte 83
sinkretizem 84
skupina 16; 54; 63; 70, 74, 75; 84; 90; 110, 114, 117, 119, 121; 127; 145, 146; 159, 160, 162, 166, 167, 169, 170; 189, 192; 198, 201, 203, 204; 219, 220; 262, 264, 266, 271, 276; 284; 290, 292–296, 298; 310, 328, 329, 333, 335, 338–340; 361, 365, 368; 398; 416; 426; 447, 451; 477
skupnost 2; 27; 42, 45, 50, 51; 59; 65; 74, 75; 81, 83, 88; 106; 116; 134, 135; 182; 198; 255, 256; 283, 288; 294, 298; 310, 312; 328; 339; 349, 351, 353, 355, 359, 363, 367, 370, 372; 382, 386, 390; 407; 414–416, 420–422, 426, 428; 436, 437, 440, 441, 443, 447; 456, 457, 460, 465, 467, 469; 484, 485, 487
skupno dobro 28; 75; 460; 475
službe 28, 33, 34; 55, 60, 65; 106, 108; 134; 140; 171, 173; 182; 210; 248, 249, 251; 291, 292; 330; 338, 339; 370; 383; 394, 398, 399, 401, 404, 406, 408; 418, 422, 424, 426; 433; 445; 451, 452; 476, 477
sociala, socialen 9, 24, 27, 29–31; 40, 45, 48, 49, 54; 80, 81; 99; 110; 189; 195; 284, 289, 291, 292; 298; 319; 332, 337, 340; 349, 351; 415; 437, 442; 471; 479
socialna pravičnost 80; 202; 298
socialna dejavnost 196; 284; 408, 409; 439; 464

socialna ustanova 297, 298, 300–303; 409; 416
sodelovanje 50; 64, 65; 74; 82; 97; 107, 110, 113, 116–119; 132, 133, 136, 139, 144, 149, 152; 159; 169, 173, 174, 178; 196, 197, 199; 208, 211, 215; 249, 254; 299; 340, 341, 344, 347; 359; 374; 390, 393, 395, 396, 400, 401, 403, 405; 413, 417; 423, 424, 427, 429–431, 433; 440; 455, 458, 459, 462, 465, 469; 484
solidarnost 5; 30–32; 40; 49, 50, 53, 55; 258; 275; 289; 303, 401, 405; 424
prednostna odločitev za uboge in zapostavljene 54; 447
splav 46; 234; 256
spoved, zakrament sprave 170; 196, 197; 216, 219, 222–238; 244; 273; 281; 314; 351; 360
spovednik 232, 234, 236, 238
sprava 73; 81; 212; 225, 229, 230, 234
spreobrnjenje 57; 62; 67; 225; 229
strukture 47, 50; 256, 333; 377; 427
cerkvene strukture 52, 54; 90; 204; 323; 395, 396; 422–425; 432, 433, 437–439
subsidiarnost 51; 249; 322; 381–383; 429
zakon, poroka 136; 150; 188; 234; 246; 255–282; 304–310, 312, 314, 315, 318–320, 324; 351; 429; 459
civilni zakon 182, 270; 315, 317
ločeni 45; 234; 256; 316, 317
nepravilno sklenjen zakon 318
ponovno poročeni 45, 234; 317
priprava na zakon 260–282
programi priprave na zakon 260; 273, 274; 323, 324, 327
svobodna zveza 319
zakonec 45; 147; 255, 256, 258–260; 270; 280; 304, 306–313, 316, 317, 321
zakonske skupine 90; 146; 264; 310
Sveti Duh 60; 66, 69, 70; 85; 135; 140; 184; 248; 413; 422, 423
svetost 66, 67; 255; 304; 411
svoboda 4; 13, 15; 28; 42; 59, 60; 79, 80; 269, 272; 384; 420
svoboda veroizpovedi 82; 441; 467–469
svoboda delovanja 27; 467

Š

škof 22, 23; 35; 65; 72; 126; 139; 164; 175; 195; 203, 237; 249–252, 254; 296, 299; 321; 338, 343; 375; 399, 401, 406, 408, 411; 430, 431; 437, 439, 440; 452, 453
škofovska konferenca 237; 285; 347; 374; 453, 454, 459; 476
škofija 22; 249, 250; 292, 296, 297; 322; 341, 346, 347; 360, 375; 423, 424, 430, 432, 433; 452, 453; 476
šola 25; 99; 157, 158; 256; 267; 290; 322, 346, 349; 362; 378–392; 409; 429
šola za animatorje 204; 330, 338, 339
šola za zakon 273
teološko-pastoralna šola 338, 339; 371

U

umetnost 87; 100–111; 278
arhitektura 100; 106, 111; 134
cerkvene galerije 106, 107
cerkvena glasba 100, 103, 106, 109–111; 131; 213; 342

cerkvene založbe 104
cerkveni pevski zbor 110; 118; 192; 209, 213
gledališče in film 98; 105; 342
likovno delo v sakralnem prostoru 100, 106, 108
ljudska in ljubiteljska umetnost 87, 111
organist, orglarska šola 109, 110; 398
petje pri bogoslužju 109, 110; 118; 129, 131, 132; 209, 210, 213
umetnostno-gradbeni svet 108

V

vera 1, 5, 6, 10, 12, 17–19; 25; 33–39, 42; 57–60, 66; 71, 77–79, 81, 83, 87; 93; 101, 106; 117; 126, 128; 135, 137, 139, 141, 143, 144; 150; 161, 163; 173, 174; 181, 182, 184; 194, 196; 202; 210, 212; 228; 239, 240; 256, 260, 264; 273; 280, 282, 287, 288; 304; 331; 338; 345, 347–351, 353, 355, 356, 359, 362, 366, 367; 388, 390; 400, 405; 425, 428; 461; 467
druga verstva 58; 83, 84
drugače verujoči 18; 83, 84
religiozno prebujanje 366
vera in znanost 33; 79
verska vzgoja 27; 94; 134; 147, 150, 151; 174; 362, 366; 381; 387–389
verniki 5; 18; 39; 66, 67, 69, 73, 75; 81, 82, 88; 94, 98; 119–121, 123, 126, 127, 131–136, 141; 147; 171; 184; 192, 196, 198; 204, 207, 208, 210; 217–221, 226, 229, 231, 233, 235, 237; 250, 252, 253; 332; 355; 365, 400–402, 405, 410; 419, 423, 425, 426, 428, 429, 434; 455; 463, 465, 466; 471, 472; 479–481, 483
verouk 152; 158, 159; 179; 195, 197; 230; 340; 346, 347; 370; 388, 390–392; 400
vrednote 10, 13, 15; 28; 34; 42; 61, 62; 79, 80; 87; 114; 256, 258; 266, 269; 366, 368; 380, 385; 395; 420, 425, 428; 460, 463, 467; 482, 484
vzgoja 22, 23, 27; 51; 104; 114; 134, 138; 150, 151, 153; 171, 172, 174, 176; 183; 255, 259, 260, 263, 266, 267, 270, 272; 298; 309, 312; 347, 350, 351; 359; 362, 366; 381, 383, 385–389; 395; 400, 403; 415; 421, 423; 469
vzgoja sodelavcev 109; 426
vzgojitelj 273; 338; 366
vzgojna ustanova 30; 381; 416, 420, 421; 442, 444; 467

Z

zakramenti 46; 63, 69, 88; 114; 135–141; 154, 160, 163–166, 169, 170; 182, 185; 206; 214; 223; 314, 316; 347, 351; 359, 360; 399; 413; 457 → **krst, birma, evharistija, spoved, bolniško maziljenje, zakon; diakon, duhovnik, škof**
zamejstvo 453; 483
zapoved ljubezni 88
zaroka, zaročenci 256; 269, 271; 277–282; 310
zgodovina 9, 13, 17, 18, 20; 68; 74, 78, 80, 81, 85; 111, 112; 234; 471; 479
zgodovina Cerkve 20, 27; 67; 96, 102; 400; 415
znanost 33, 35; 47; 78, 79
znanstveno-tehnični napredek 13, 79, 80
znanje 109, 110; 188; 196; 273; 313; 349; 386

Ž

ženska 30, 31; 45; 290; 416

življenje 1–12, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 33, 36, 39, 43–51; 57–65, 68, 69, 72, 75–79, 82–84, 86–88, 90–93; 101, 102; 112, 115, 125, 127–129; 135, 137–144; 150, 154; 161, 165, 168, 173, 174, 176, 181, 185, 187, 188, 192, 193, 196; 202, 206, 210, 212, 215, 216; 225, 228; 255–257, 260, 264–267, 270, 272; 278–281; 287, 289; 296; 304, 306, 308, 309, 311–313, 316; 337, 340, 343–345, 347–353, 355, 359; 366–369; 380, 382, 384, 386, 388; 395, 398, 401–405, 409–415, 418–422, 425, 426; 434, 436, 437, 442; 454, 457, 460–463, 465, 467, 469; 486, 487

dar življenja 5

župnija 55; 87, 89; 109, 119, 139, 146, 147, 153, 154; 162; 166–168, 170, 172, 176, 177, 183, 185, 189; 201, 202, 204, 209, 214; 220, 223; 235, 236; 244; 250; 262; 271; 282; 292–294; 309; 323, 325, 329, 330; 337, 340, 342, 343; 349; 361, 367; 377, 378; 388, 391; 407; 423–429; 437–440; 476

župnijsko občestvo, župnijska skupnost 90; 121, 125; 134; 153, 155; 161; 173, 177; 192; 198; 204; 282; 308, 310; 359; 427, 428; 437; 443

župnik 147, 149, 153, 157; 175–177, 182; 203; 216; 223; 244; 275; 281, 282; 293; 377; 406; 426